

3—5 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 3 april fm.

	Sid.
Svar på interpellation av herr Gustafsson i Borås ang. godkännande av den år 1962 reviderade konventionen till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja	5
Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.	8
Meddelande ang. sammanträdestider	61
Främjande av bostadsförsörjningen m. m.	61

Onsdagen den 3 april em.

Främjande av bostadsförsörjningen, m. m. (forts.)	104
Meddelande ang. gemensamma omröstningar	154
Meddelande ang. av Stockholmsområdets civilförsvarsförbund anordnad information	154
Utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde:	
Socialattachéer	154
Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar	155
Bidrag till barnpsykologiska forskningslaboratoriet, m. m.	160
Ferieresor	163
Bidrag till driften av semesterhem	166
Stipendier för underlättande av husmoderssemester	166
Bidrag till driften av barnkolonier, m. m.	167
Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare	168
Statens arbetsklänik i Stockholm	171
Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté	173
Bidrag till De blindas förening	176
Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar	180
Utbildning av viss sjukvårdspersonal	182
Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning	184
Statens bosättningslånefond	185

	Sid.
Interpellation av herr Nordgren ang. förlust av rätt till tilläggspension i vissa fall	187
Fredagen den 5 april	
Svar på fråga av herr Enskog ang. påskyndande av utbetalningen av folkpensionsförmåner	190
Svar på interpellationer av:	
herr Börjesson i Falköping ang. vården av kvinnliga alkoholister och herr Gustafsson i Borås ang. åtgärder med anledning av stegringen av antalet kvinnliga alkoholmissbrukare	191
herr Wiklund ang. förenkling av deklarationsblanketterna	203
herr Larsson i Hedenäset ang. beskattningen av priser vid idrottstävlingar	206
Meddelande ang. sammanträdestider	207
Sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten ...	208
Meddelande ang. utsträckt motionstid	213
Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader, m. m.	213
Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad	225
Ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem	234
Rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet	241
Meddelande ang. av Stockholmsområdets civilförsvarsförbund anordnad information	244
Interpellation av herr Carlsson i Huskvarna ang. pensionärers sjukförsäkringsavgifter	245

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 3 april fm.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 30, ang. ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.	8
--	---

Onsdagen den 3 april em.

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 42, ang. anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.	61
— nr 43, ang. anslag till bostadsrabatter	154
— nr 5, rörande utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde	154
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Jugoslavien angående reglering av vissa finansiella fordringar	187

	Sid.
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 5, om införande i svensk tryckfrihetslagstiftning av den s. k. genmälesrätten	187
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 44, ang. medelsbehovet under anslaget Marinförvaltningen: Avlöningar	187
— nr 45, ang. medelsbehovet under anslaget Flygförvaltningen: Avlöningar	187
— nr 46, ang. överlåtelse av viss kronan tillhörig mark	187
— nr 47, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	187
— memorial nr 49, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Försvarets personalvård: Avlöningar	187

Fredagen den 5 april

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 55, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till bidrag till svenska ekumeniska nämnden	207
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 15, om sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten	208
— nr 17, om rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader, m. m.	213
— nr 19, om avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad	225
— nr 22, om ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem	234
— nr 23, ang. rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet	241

Onsdagen den 3 april

Kl. 10.00

§ 1

Svar på interpellation ang. godkännande av den år 1962 reviderade konventionen till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Borås har i en interpellation frågat mig vad regeringen har för avsikt att göra i syfte att påskynda antagandet och tillämpningen av de nya reglerna rörande oljeskyddskonventionen.

Såsom jag den 27 mars 1963 i första kammaren anfört i anledning av en liknande interpellation av herr Osvald ratificerades den i interpellationen omnämnda konventionen — 1954 års internationella konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja — av Sverige 1956. Samtidigt utfärdades en lag om åtgärder mot vattenförorening från fartyg. Vid en internationell oljeskyddskonferens i London under förra året med deltagande av ett stort antal stater, däribland samtliga nordiska länder, har konventionen reviderats. Sjöfartsstyrelsen och oljeskyddsrådet har i december 1962 lagt fram förslag till Kungl. Maj:t om Sveriges godkännande av konventionsändringarna och om erforderliga lagändringar. Den 29 mars 1963 beslöt Kungl. Maj:t att till lagrådet remittera förslag om dessa lagändringar.

Avsikten är att riksdagen redan i vår skall föreläggas förslag om godkännande av konventionsändringarna och förslag till de författningsändringar som påkallas. Konventionsändringarna har hittills icke godkänts av någon stat.

Från svensk synpunkt är ändringarna av stor vikt, och det måste anses högst angeläget att de nya bestämmelserna så snart som möjligt blir tillämpliga. Särskilt betydelsefullt för vårt lands vidkommande är att hela Östersjön och hela Nordsjön gjorts till förbjuden zon. Det är därför ett klart svenskt önskemål, att konventionsändringarna godkänns av ett så stort antal stater att den reviderade konventionen kan träda i kraft.

I fråga om de åtgärder som från svensk sida kan vidtagas i det av interpellanten angivna syftet vill jag erinra om att utrikesdepartementet, sedan Sverige godkänt 1954 års konvention, anmodade de svenska beskickningarna att höra efter, hur långt man i respektive länder hunnit med förberedelserna för en anslutning till konventionen, samt att informera om de i Sverige vidtagna åtgärderna. Jag finner det naturligt, att regeringen, sedan riksdagen haft tillfälle att ta ställning till frågan om godkännande av ändringarna i konventionen, särskilt prövar i vilken utsträckning sådana åtgärder i syfte att påskynda ändringarnas godkännande i frågans dåvarande läge ter sig erforderliga. Man måste emellertid göra klart för sig att våra möjligheter att påskynda andra staters godkännande är ytterligt begränsade.

Vidare anförde:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Lange få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

Den positiva uppfattning om betydelsen för vårt land av de nya konventionsbestämmelsernas snara tillämpning, som kommer till uttryck i handelsministrernas

Svar på interpellation ang. godkännande av den år 1962 reviderade konventionen till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja

svar, är — låt mig säga det — i och för sig tacknämlig. Tiden är dock redan så långt liden, att det är angeläget att saken i möjligaste mån påskyndas.

Det är numera ett helt år sedan de nya bestämmelserna antogs i London och kort därpå kommunicerades officiellt med regeringarna. De svenska myndigheterna har sålunda haft god tid på sig att förbereda de lagändringar som behövs för godkännande av konventionsändringarna. Man har enligt min uppfattning gått till väga med större skyndsamhet i andra länder. I vårt grannland Norge låg en proposition på stortingets bord redan den 4 januari, och i England väntas parlamentsbehandlingen inom kort vara avslutad — om så inte redan är fallet. Om framläggandet av propositionen ytterligare drar ut på tiden, kan fara föreligga för att riksdagen inte hinner behandla den förrän i höst, varigenom hela ratifikationsproceduren allvarligt försinkas. Eftersom regeringen inte anser sig kunna vidta några åtgärder i syfte att påskynda ändringarnas godkännande förrän riksdagen hunnit ta ställning till frågan, vilket väl är riktigt, skulle ett sådant dröjsmål även ur denna synpunkt vara mycket beklagligt.

Det är därför väl motiverat att jag uttrycker en förhoppning om att regeringens positiva inställning till saken kan komma till uttryck genom ett framläggande av propositionen snarast möjligt. Det är också önskvärt att förberedelser redan nu vidtages för en omfattande diplomatisk aktion i syfte att rikta övriga konventionsländers uppmärksamhet på den synnerligen stora vikt som saken med rätta tillmätas både av allmänheten och myndigheter här i landet. Understödd av lämplig publicitet kan en sådan aktion säkerligen utgöra god hjälp också för den opinion, som på andra håll i världen otåligt avvaktar en slutgiltig lösning på detta numera nära nog globala problem.

När statsrådet Lange i sitt svar säger att avsikten är att riksdagen redan i vår skall föreläggas förslag om godkännande av konventionsändringarna, tolkar jag detta uttalande som en deklARATION från statsrådets sida. I slutet av sitt interpellationssvar säger statsrådet att »våra möjligheter att påskynda andra staters godkännande är ytterligt begränsade», och detta är nog så riktigt. Jag hade tänkt mig att ett nära samarbete med exempelvis Storbritannien och flera andra länder, som har lika stort intresse som Sverige av en snabb lösning, kunde ge ökad styrka.

Jag ber än en gång att få tacka statsrådet för det positiva svaret och emotser den utlovade propositionen snarast.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! När man lyssnar till herr Gustafsson i Borås kan man nästan få intrycket att han tycker att vi har dröjt mycket länge med framläggandet av det förslag som den överenskomna ändringen av konventionen innebär. Det har egentligen ingen som helst betydelse. Det avgörande för när konventionen kan träda i kraft är, som herr Gustafsson i Borås och kammarens ledamöter väl förstår, konventionens godkännande och ratificering. Det finns av de 18 länder, som var överens om dessa ändringar i konventionen, endast två, som lagt fram förslag för sina parlament före Sverige, men det fordras i själva verket 12 länders underskrift innan konventionsändringarna över huvud taget kan träda i kraft. Under sådana omständigheter har det förefunnits goda skäl till att vi tar den tid på oss som erfordras för att förbereda förslaget för riksdagen. Därmed förorsakas inte något som helst dröjsmål. Jag ville bara fästa kammarens uppmärksamhet på detta.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner och skrivelse; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 25, angående anslag till stöd åt Aktiebolaget Statsgruvor;

till utrikesutskottet skrivelsen nr 94, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation;

till bevillningsutskottet propositionen nr 121, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 122, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, och

nr 124, med förslag till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 129, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ förordningen den 27 maj 1960 (nr 253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, m. m.

§ 3

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna nr 804—814;

till bevillningsutskottet motionerna nr 815—826; och

till statsutskottet motionen nr 827.

Vid föredragning av de å bordet vilande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 91, angående säkerhetsinspektion av motorfordon, m. m., avgivna motionerna nr 828 och nr 829, hänvisades motionerna, såvitt avsåg punkten 1 i propositionens hemställan, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionen nr 830;

till behandling av lagutskott motionen nr 831;

till statsutskottet motionerna nr 832—835; samt

till behandling av lagutskott motionerna nr 836 och 837.

Vid föredragning av de å bordet vilande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 101, med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt, m. m., avgivna motionerna nr 838 och nr 839, hänvisades motionerna såvitt avsåg det under 2) upptagna förordningsförslaget, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Slutligen föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna nr 840—842;

till behandling av lagutskott motionen nr 843; och

till statsutskottet motionerna nr 844—848.

§ 4

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, statsutskottets utlåtande nr 6, första lagutskottets utlåtande nr 15 samt jordbruksutskottets utlåtanden och memorial nr 6—8.

§ 5

Föredrogs den av herr *Kärlander* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående beskattningen av sjuksköterskeelevers förmåner under utbildningstiden, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

§ 6

Föredrogs den av herr *Antonsson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående förvärvsavdraget för ensamstående barnförsörjare med inkomst av jordbruksfastighet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Hagberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående det svenska deltagandet i utställning i Johannesburg, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 8 mars 1963 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 90, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin;

2) förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521); samt

3) förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

I propositionen föreslås höjning av de sedan februari 1958 oförändrade skatterna på spritdrycker och vin. Den nu förordade skatthöjningen på spritdrycker medför en prisökning om ca 15 procent på de vanligare sorterna. Detta anknyter till den allmänna prisutvecklingen sedan början av år 1958. Renat brännvin stiger i pris med drygt 3 kronor per helbutelj (från 21:60 till ca 25 kr.).

Den tekniska utformningen av spritbeskattningen föreslås ändrad och skatteskalen mera direkt anpassad till alkoholhalten hos dryckerna.

Skatthöjningarna på vin beräknas medföra en ökning av priset per helbutelj med 1 å 2 kronor för starkviner och 50 öre å 1 krona för lättviner. Detta motsvarar 10 å 15 procent resp. 5 å 15 procent.

I propositionen föreslås vidare att utskänkningsskatten avskaffas och den särskilda prisregleringen i fråga om spritutskänkningens slopas. Även regleringen av utskänkningspriset på starköl föreslås borttagen.

De föreslagna skatthöjningarna kan beräknas ge 60 miljoner kronor i intäkter per år. Någon effekt på innevarande budgetår torde dock icke uppkomma. Avskaffandet av utskänkningsskatten medför ett inkomstbortfall för statsverket om ca 17 miljoner kronor per år.

Skatteförslagen avses träda i kraft så snart av riksdagen beslutade författningsändringar utkommit av trycket.

Förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin var så lydande.

Häri genom förordnas *dels* att 1 § samt 2 § 1 och 3 mom. förordningen den 24 maj 1957 om skatt på sprit och vin skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

angives, dels att rubrikerna före 2 och 5 §§ samma förordning skola utgå, dels ock att 5—24 §§ nämnda förordning skola upphöra att gälla.

(Nuvarande lydelse)

1 §.

Till staten skall enligt bestämmelserna i denna förordning erläggas omsättningsskatt för sprit och vin samt för spritdrycker därjämte utskänningsskatt.

2 §.

1 m o m. Omsättningsskatt upptages vid detaljhandelsbolagets inköp av sprit och vin och utgår, där ej annat i 2 mom. stadgas,

a) för sprit dels med en grundavgift av 11 kronor 60 öre för liter, om spritens alkoholhalt överstiger 40 volymprocent, 10 kronor 40 öre för liter, om alkoholhalten är lägst 35 volymprocent och högst 40 volymprocent, 8 kronor 50 öre för liter, om alkoholhalten är lägst 30 volymprocent men understiger 35 volymprocent samt 8 kronor, om alkoholhalten understiger 30 volymprocent, och dels med en procentavgift motsvarande 50 procent av utminuteringspriset; samt

b) för vin, vars alkoholhalt överstiger 14 volymprocent (starkvin), dels med en grundavgift av 2 kronor för liter och dels med en procentavgift motsvarande 37 procent av utminuteringspriset samt för annat vin (lättvin) med en procentavgift motsvarande 36 procent av utminuteringspriset.

Utminuteringspriset utgöres — — — varornas utminuteringspriset.

3 m o m. För teknisk sprit som av annan än detaljhandelsbolaget inköpes hos partihandelsbolaget eller som införes till riket för att användas i denaturerat skick för tillverkning av varor hänförliga till tulltaxenummer 22.09 C, 33.04 A och 33.06 A eller ock i odenaturerat skick skall omsättningsskatt utgå med 2 kronor 70 öre för liter. Sådan skatt skall dock icke utgå för odenaturerad teknisk sprit, som under särskild kontroll skall användas för annat ändamål.

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Till staten skall enligt bestämmelserna i denna förordning erläggas omsättningsskatt för sprit och vin.

2 §.

1 m o m. Skatten upptages vid detaljhandelsbolagets inköp av sprit och vin och utgår, där ej annat i 2 mom. stadgas,

a) för sprit dels med en grundavgift för liter motsvarande 30 öre för varje hel volymprocent alkohol, dock minst 9 kronor, dels med en procentavgift motsvarande 50 procent av utminuteringspriset; samt

b) för vin dels med en grundavgift, såvitt avser vin med en alkoholhalt överstigande 14 volymprocent (starkvin), av 2 kronor 40 öre för liter och, såvitt avser annat vin (lättvin), av 24 öre för liter dels med en procentavgift motsvarande 36 procent av utminuteringspriset.

Utminuteringspriset utgöres — — — varornas utminuteringspriset.

3 m o m. För teknisk sprit som av annan än detaljhandelsbolaget inköpes hos partihandelsbolaget eller som införes till riket för att användas i denaturerat skick för tillverkning av varor hänförliga till tulltaxenummer 22.09 C, 33.04 A och 33.06 A eller ock i odenaturerat skick skall omsättningsskatt utgå med 2 kronor 70 öre för liter. Sådan skatt skall dock icke utgå för odenaturerad teknisk sprit, som

a) under särskild kontroll skall an-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.*(Nuvarande lydelse)*

mål än tillverkning av *nyss angivna* varor. *Skatt skall ej heller utgå för odenaturerad teknisk sprit, som skall användas för tillverkning av apoteksvaror eller är avsedd att av apotek utlämnas mot vederbörligt recept.*

(Föreslagen lydelse)

vändas för annat ändamål än tillverkning av varor *hänförliga till ovan angivna tulltaxenummer;*

b) skall användas för tillverkning av läkemedel, för vilka läkemedelsförordningens bestämmelser gälla, eller för tillverkning av sådant medel som avses i 1 § 3 mom. första stycket läkemedelsförordningen; eller

c) är avsedd att av apotek utlämnas mot vederbörligt recept.

Denna förordning träder i kraft, såvitt avser 2 § 3 mom, den 1 januari 1964 och i övrigt dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. De tidigare bestämmelserna skola alltså äga tillämpning beträffande förhållanden, som hänföra sig till tiden före ikraftträdandet.

Förslaget till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521) var så lydande.

Härigenom förordnas, att 41 och 41 a §§ samt 57 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

41 §.

Beträffande överlåtelse — — — avtal upprättas.

Är ej — — — svenska flygplatser.

Vid överlåtelse skall bolaget, med iakttagande av de föreskrifter kontrollstyrelsen utfärdar, meddela bestämmelser rörande prissättning på utskänkta spritdrycker och starköl, så ock rörande vad därmed äger samband.

41 a §.

Priset på *utskänkta spritdrycker* skall motsvara utminuteringspriset för varan jämte därå belöpande utskänknings-skatt.

I samband med utskänknings-skattens erläggande äger utskänknings-sinnehavaren av staten åtnjuta ersättning för kostnader i samband med utskänkningen. Härom meddelas särskilda bestämmelser av Konungen.

57 §.

2 m o m. Den som — — — föreskrifter härom.

(Föreslagen lydelse)

41 §.

Beträffande överlåtelse — — — avtal upprättas.

Är ej — — — svenska flygplatser.

41 a §.

Priset på *rusdrycker* må vid utskänkning icke sättas lägre än utminuteringspriset för varan.

Rusdrycker skola vid utskänkning åsättas sådana priser, att förtäring av drycker med högre alkoholhalt icke främjas.

57 §.

2 m o m. Den som — — — föreskrifter härom.

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

(Nuvarande lydelse)

Rörelseidkare som nyss sagts skall vidare på begäran hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för intendenten eller för person som förordnats av denne.

(Föreslagen lydelse)

Rörelseidkare som nyss sagts skall vidare på begäran hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för intendenten eller för person, som förordnats av denne, *ävensom lämna kontrollstyrelsen statistiska uppgifter.*

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Till utskottet hade hänvisats följande *i anledning av propositionen väckta motioner*, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 641 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 795 av herr *Rimmerfors m. fl.*, vari hemställdts,

1) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande principerna för alkoholbeskattningen med beaktande av anförda synpunkter och med inriktning på att förslag med anledning av utredningens resultat skulle kunna föreläggas 1964 års riksdag;

2) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om utskänkningskattens slopande liksom samtiliga därtill anknytta förslag och sålunda besluta bibehålla nu gällande regler på detta område; samt

3) att riksdagen måtte besluta en höjning av beskattningen på sprit och vin med ca 25 % och som följd härav — med avslag på Kungl. Maj:ts förslag till ny lydelse av 2 § 1 mom. a) och b) förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin samt 2 § 3 mom. samma förordning — antaga *dels* ett i motionerna intaget, med A) betecknat förslag till lydelse av nämnda författningsrum, *dels* ett i motionerna framlagt, av den av motionärerna föreslagna lydelsen av 2 § 1 mom. nämnda skatteförordning betingat, med B) betecknat förslag till ändring av bilagan till tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

II) de likalydande motionerna I: 643

av fru *Hamrin-Thorell m. fl.* och II: 794 av herr *von Friesen m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av skatten på spritdrycker och vin, att dessa drycker beskattades enligt till motionerna fogad bilaga;

III) de likalydande motionerna I: 644 av herr *Virgin m. fl.* och II: 793 av herr *Cassel m. fl.*, vari hemställdts,

1) att riksdagen måtte besluta

dels sådan ändring i 2 § av det vid propositionen nr 90 fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin, att den i propositionen angivna principen om beskattning enligt en glidande skala i anknytning till alkoholhalten hos dryckerna godtoges men denna erhöles en sådan utformning att den nuvarande allmänna prisnivån i fråga om sprit och vin bibehölls,

dels motsvarande ändringar i tulltaxans bestämmelser om schablontull för spritdrycker och vin, som införes av resande; samt

2) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

IV) motionen I: 642 av herrar *Gustaf Elofsson* och *Yngve Nilsson*, vari hemställdts,

1) att riksdagen måtte besluta, att grundavgiften för spritdrycker skulle fastställas till 28 öre för varje hel volymprocent alkohol, dock minst 9 kronor för liter; samt

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

2) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga ändringar i förordningen om skatt på sprit och vin samt i tulltaxan; ävensom

V) motionen II: 752 av herr *Lundberg*, vari hemställts,

1) att riksdagen måtte besluta, att av inkomsterna på den föreslagna höjningen av spritskatten till anslag åt landsingen för en utbyggd nykterhetsvårdande verksamhet avsätta 30 milj. kronor, samt alternativt,

2) att, därest riksdagen beslutade avslå detta anslag till landstingen, riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 90.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade *motioner*, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 511 av herrar *Bengtson* och *Per-Olof Hansson* samt II: 634 av herr *Wiklund m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta en höjning av beskattningen av rusdrycker, tillräcklig att pressa konsumtionen av sådana drycker nedåt, samt att vederbörande utskott måtte utforma författningstext i överensstämmelse med förenämnda yrkande;

2) motionen II: 302 av herr *von Friesen* och fröken *Elmén*, vari hemställts, »att riksdagen måtte begära hos Kungl. Maj:t att skyndsamt låta verkställa en utredning om avskaffandet av skatten på läskedrycker, bordsvatten och alkoholfritt vin»; ävensom

3) motionen II: 440 av herrar *Svensson* i Kungälv och *Zetterberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring i prissättningen av vin och spritpriserna, som i motionen angivits, samt att utskottet måtte utarbeta förslag i ämnet.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 90, i vad densamma behandlas

i detta betänkande, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å de inbördes likalydande motionerna I: 641 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 795 av herr *Rimmerfors m. fl.*, I: 643 av fru *Hamrin-Thorell m. fl.* och II: 794 av herr *von Friesen m. fl.* samt I: 644 av herr *Virgin m. fl.* och II: 793 av herr *Cassel m. fl.* ävensom motionen I: 642 av herrar *Gustaf Elofsson* och *Yngve Nilsson* samt motionen II: 752 av herr *Lundberg* — måtte

1) antaga följande

Förslag

till

Förordning

angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin

Härigenom förordnas *dels* att 1 § samt 2 § 1 mom. förordningen den 24 maj 1957 om skatt på sprit och vin skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att rubrikerna före 2 och 5 §§ samma förordning skola utgå, *dels ock* att 5—24 §§ nämnda förordning skola upphöra att gälla.

1 §.

Till staten skall enligt bestämmelserna i denna förordning erläggas omsättningskatt för sprit och vin.

2 §.

1 mom. Skatten upptages vid detaljhandelsbolagets inköp av sprit och vin och utgår, där ej annat i 2 mom. stadgas,

a) för sprit *dels* med en grundavgift för liter motsvarande 30 öre för varje hel volymprocent alkohol, *dels* med en procentavgift motsvarande 50 procent av utminuteringspriset; samt

b) för vin *dels* med en grundavgift, såvitt avser vin med en alkoholhalt överstigande 14 volymprocent (starkvin), av 2 kronor 40 öre för liter och, såvitt avser annat vin (lättvin), av 24 öre för liter *dels* med en procentavgift motsvarande 36 procent av utminuteringspriset.

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

Utminuteringspriset utgöres — — —
varornas utminutering.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. De tidigare bestämmelserna skola alltjämt äga tillämpning beträffande förhållanden, som hänföra sig till tiden före ikraftträdandet.

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521); samt

3) antaga följande

Förslag

till

Förordning

om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475)

Härigenom förordnas, att tulltaxan den 12 september 1958 skall i angiven del erhålla ändrad lydelse på sätt framgår av härvid fogad bilaga.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Bilaga

Kap. 22. Drycker, alkohol och ättika

A n m. För spritdrycker eller viner, vilka införas i den ordning som avses i 12 § 4 mom. c) rusdrycksförsäljningsförordningen, skall, där tullfrihet ej åtnjutes, tull utgå med följande belopp, räknat för helbutelj om 75 centiliter:

Cognac	40:—
Armagnac, brandy och eau-de-vie	36:—
Whisky	32:—
Andra spritdrycker, ej hänförliga till tulltaxenr 22.08	28:—

Vin:

Musserande:

champagne	14:—
annat	10:—

andra slag med en alkoholhalt:

överstigande 14 volymprocent	10:—
icke överstigande 14 volymprocent	6:—

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 511 av herrar Bengtson och Per-Olof Hanson samt II: 634 av herr Wiklund m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 641 av herr Bengtson m. fl. och II: 795 av herr Rimmerfors m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 643 av fru Hamrin-Thorell m. fl. och II: 794 av herr von Friesen m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 644 av herr Virgin m. fl. och II: 793 av herr Cassel m. fl.,

5) motionen I: 642 av herrar Gustaf Elofsson och Yngve Nilsson,

6) motionen II: 302 av herr von Friesen och fröken Elmén,

7) motionen II: 440 av herrar Svensson i Kungälv och Zetterberg, samt

8) motionen II: 752 av herr Lundberg,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I motiveringen anförde utskottet bland annat följande:

Till slut må särskilt omnämnas två särskilda ändringsförslag, som äger samband med spörsmål, som upptagits i propositionen nr 82 till innevarande års riksdag med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen m. m. Här åsyftas de i den förevarande propositionen föreslagna ändringarna och tilläggen *dels* i 2 § 3 mom. förordningen om skatt på sprit och vin, avseende odenaturerad teknisk sprit, *dels* i 22 kap. tulltaxan, avseende

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

spritdrycker eller viner, vilka införes i den ordning som avses skola gälla för enstaka gåvoförsändelser från utlandet. Redan nu må framhållas, att ställning till dessa båda frågor kan tagas först i samband med behandlingen av proposition nr 82, varför desamma här lämnas åsido. Detta föranleder även vissa ändringar i de i den förevarande propositionen föreslagna ikraftträdandebestämmelserna.

I fråga om detaljutformningen av spritskatten vill utskottet förordna en mindre jämkning. Enligt utskottets mening bör den i propositionen uppdragna riktlinjen att anknyta beskattningen till dryckernas alkoholhalt fullföljas mera konsekvent. Utskottet föreslår därför att den i propositionen föreslagna fasta minimiavgiften av 9 kronor per liter avseende sprit slopas. Härigenom tillgodoses även syftet att främja en övergång från starkare till svagare alkoholdrycker.

Reservationer hade avgivits

Beträffande omsättningsskatten för sprit och vin, m. m.

I) av herrar *Stefanson* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett att riksdagen borde antaga de vid motionerna I: 641 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 795 av herr *Rimmerfors* m. fl. fogade författningsförslagen i nedan berörda delar och att utskottet således under punkten A) bort hemställa, att riksdagen med bifall till förenämnda motioner i denna del måtte

dels besluta att 2 § 1 mom. a) och b) förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin skulle ha följande lydelse:

»a) för sprit dels med en grundavgift för liter motsvarande 30 öre för varje hel volymprocent alkohol, dock minst 9 kronor, dels med en procentavgift motsvarande 54 procent av utminuteringspriset; samt

b) för vin dels med en grundavgift, såvitt avser vin med en alkoholhalt

överstigande 14 volymprocent (starkvin), av 3 kronor 60 öre för liter och, såvitt avser annat vin (lättvin), av 48 öre för liter dels med en procentavgift motsvarande 36 procent av utminuteringspriset.»;

dels ock antaga följande

Förslag

till

Förordning

om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475)

Härigenom förordnas, att tulltaxan den 12 september 1958 skall i angiven del erhålla ändrad lydelse på sätt framgår av härvid fogad bilaga.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Bilaga

Kap. 22. Drycker, alkohol och ättika

Anm. För spritdrycker eller viner, vilka införes i den ordning som avses i 12 § 4 mom. c) rusdrycksförsäljningsförordningen, skall, där tullfrihet ej åtnjutes, tull utgå med följande belopp, räknat för helbutelj om 75 centiliter:

Cognac	44:—
Armagnac, brandy och eau-de-vie	40:—
Whisky	36:—
Andra spritdrycker, ej hänförliga till tulltaxenr 22.08	32:—

Vin:

Musserande:

champagne	14:—
annat	10:—

andra slag med en alkoholhalt:

överstigande 14 volymprocent	11:—
icke överstigande 14 volymprocent	6:—

II) av herr *Gustaf Elofsson*, vilken — under åberopande av innehållet i mo-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

tionen I: 642 av herrar Gustaf Elofsson och Yngve Nilsson — ansett att utskottet under punkten A) bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionen I: 642 måtte

dels besluta, att 2 § 1 mom. a) förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin skulle ha följande lydelse:

»a) för sprit dels med en grundavgift för liter motsvarande 28 öre för varje hel volymprocent alkohol, dels med en procentavgift motsvarande 50 procent av utminuteringspriset; samt»

dels ock avslå Kungl. Maj:ts förslag till ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

III) av herr *Magnusson* i Borås och fru *Kristensson*, utan angivet yrkande;

IV) av herr *Lundström* beträffande minimiavgiften å sprit, 9 kronor, likaledes utan angivet yrkande;

V) av herrar *Stefanson*, *Lundström*, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo* och *Christenson* i Malmö, vilka ansett att utskottet under punkterna B 2) och 3) bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 641 och II: 795 samt motionerna I: 643 och II: 794 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning rörande principerna för alkoholbeskattningen med beaktande av i reservationen anförda synpunkter;

Beträffande utskänningsskatten m. m.

VI) av herrar *Stefanson* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett att utskottet under punkterna A 1) och 2) bort hemställa,

A 1) att riksdagen med bifall till motionerna I: 641 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 795 av herr *Rimmerfors* m. fl. i denna del måtte besluta

a) att ingressen till förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin skulle ha följande lydelse:

»Härigenom förordnas, att 2 § 1 mom. förordningen den 24 maj 1957 om skatt på sprit och vin skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.»;

b) att ordet »Skatten» i 2 § 1 mom. första ledet i Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin ersättes med ordet »Omsättningsskatt»;

A 2) att riksdagen med bifall till motionerna I: 641 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 795 av herr *Rimmerfors* m. fl. i denna del måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om utskänningsskattens slopande liksom samtliga därtill anknutna förslag och sålunda besluta bibehålla nu gällande regler på detta område;

Beträffande beskattningen av alkoholfria drycker

VII) av herrar *Stefanson*, *Lundström*, *Gustafson* i Göteborg och *Christenson* i Malmö, vilka — under åberopande av innehållet i motionen II: 302 av herr von *Friesen* och fröken *Elmén* — ansett, att utskottet under punkten B 6) bort hemställa, att riksdagen med bifall till nämnda motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning rörande avskaffandet av skatten på läskedrycker, bordsvatten och alkoholfritt vin;

VIII) av herrar *Oscar Carlsson*, *Wärnberg* och *Engkvist*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! I Svenska Dagbladet för i söndags såg jag följande rubrik med stora bokstäver: »Strejken bevisar: sprit vållar brott.» Tidningen framhåller att såväl kriminalpolisen som radiopolisen i Stockholm under de senaste dagarna har kunnat notera en påtaglig nedgång i antalet brott av karaktärerna inbrott och bilstöld och sätter det utan tvekan i samband med den brist på sprit-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

drycker, som förorsakas av strejken vid Vin- och spritcentralen. Brottslingar av denna typ brukar, som man säger, »stärka sig» med sprit för att få mod att utföra sina kupper. Men nu har man inte den möjligheten i samma utsträckning som i vanliga fall.

Jag har velat anföra detta exempel, herr talman, för att belysa hur mycket schablontänkande som man möter, inte minst när det gäller frågan om spritbeskattningens höjd. Man brukar då ofta dela upp alkoholförbrukarna i två grupper: i den ena ingår de, som visserligen inte är absolutister men som ändå är så moderata i sin konsumtion, att de inte innebär några problem för vare sig sin omgivning eller för samhället, och den andra gruppen består av alkoholisterna. Och så säger man: en höjning av spritpriserna innebär en belastning för dessa moderata förbrukare utan att påverka nykterhetstillståndet, och alkoholisterna skaffar sig ju sprit till vilket pris som helst. Man menar att de höga priserna går ut över socialvården eller över alkoholisternas familjer. Men vad man då glömmer bort är den ingalunda obetydliga grupp av alkoholförbrukare, som, utan att kunna kallas alkoholister, dock tillfälligt ökar sin spritförbrukning på ett sådant sätt att det utlöser brott av den karaktär som åsyftas i den citerade tidningen, familjetragedier och över huvud taget problem både för alkoholförbrukarna själva och för samhället.

Man förbiser då också det stora problem, som spritkonsumtionen bland ungdomen utgör. I den rapport som kontrollstyrelsen nyligen har överlämnat över nykterhetstillståndet under 1962 framhålles att fyllerifrekvensen i åldrarna 15—17 år har ökat något och att fyllerifrekvensen nu är större i 15—17-årsåldern än i åldrarna 50—59 år. Det finns alltså procentuellt sett fler fyllerister som är 15, 16 och 17 år än 50 år och strax däröver. Det är ett förhållande som man måste beteckna som

skrämmande. Oavsett vilken uppfattning vi i övrigt har i dessa frågor, måste vi vara överens om att tonårsfylleriet är något som vi alla måste bekämpa.

En annan undersökning har publicerats i dagarna. Den redovisas i en intressant artikel av redaktör Sven Elm-gren i senaste numret av Motorföraren. Det är skolöverstyrelsens undersökning över alkoholvanorna hos 13 000 gymnasister. Man gjorde en undersökning i slutet av 1961 som kan jämföras med en likadan undersökning fem år tidigare, alltså 1956. Det visar sig då att under dessa fem år den regelbundna vinförbrukningen ökat väsentligt hos gymnasister. Men vad som är skrämmande, det är att spritförbrukningen har ökat samtidigt bland gymnasterna och att andelen av dem, som inte nöjer sig med att dricka vin utan regelbundet dricker sprit, har ökat. Detta bör vara en tankeställare för dem som sköter vinpropagandan här i landet. Det är självklart utomordentligt om man genom propaganda kan få folk att överge brännvinet och andra starka drycker och dricka vin i stället. Men om — som det av denna representativa undersökning bland gymnasterna verkar vara — en vinpropaganda kan medföra övergång från alkoholfria drycker till vin och detta bara blir ett steg till ännu starkare drycker, då är den givetvis förfelad.

Oavsett personlig inställning till frågan om absolutism eller inte absolutism är nog den uppfattningen ganska utbredd att åtgärder måste vidtas för att minska alkoholmissbruket. För detta finns inte någon patentmedicin. Man kan inte genom något enda universalmedel råda bot för det, utan här behövs samverkan av olika åtgärder. Den organiserade nykterhetsrörelsen gör i detta avseende stora insatser. Men, herr talman, såsom har framhållits tidigare inte minst av herr Engkvist i denna kammare, är spritfrågan så allvarlig, att

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

man inte kan överlämna åt en begränsad grupp att sköta den. Nykterhetsrörelsens resurser förslår inte, utan det krävs samverkan av alla ansvarskännande medborgare. Upplysning, undervisning och vård är givetvis det viktigaste, men det behövs också lagstiftning såsom ett stöd för sådana åtgärder.

Finansminister Sträng har till kammaren överlämnat två propositioner — en ganska tunn proposition om spritbeskattningen, som vi behandlar i dag, och en mera omfattande som gäller övriga åtgärder. Av vissa skäl har vi varit tvungna att bryta ut frågan om spritbeskattningen och behandla den snabbara än de andra frågorna. Detta är givetvis beklagligt, ty det hade varit bättre om vi kunnat diskutera alla erforderliga åtgärder i ett sammanhang och kunnat få bättre överblick över dem. Men detta har som sagt inte låtit sig göra.

Herr talman! En höjning av sprit-skatten kan alltså inte vara det enda medlet i nykterhetspolitiken, men det är ett viktigt medel. I denna fråga har många olika synpunkter gjorts sig gällande. Somliga personer är intresserade av en enda sak, nämligen att köpa sin sprit så billigt som möjligt — och sedan struntar de blankt i hur det går för andra människor. Som väl är minskar den gruppen kraftigt i antal. Det finns andra som tror att sprit-skatten inte har någon nykterhetspolitisk effekt men att den mycket väl kan användas såsom ett instrument för att tillföra staten skatteintäkter. Man resonerar helt cyniskt så att höjningen ökar skatteintäkterna, men höjningen får inte bli så kraftig att konsumtionen minskas så mycket att statens intäkter går ned. Jag behöver inte påpeka att jag inte delar den uppfattning jag nu refererade, men jag vill mot denna bakgrund framhålla att det är synnerligen värdefullt att finansminister Sträng i propositionen gör ett mycket klart uttalande. På sidan 7 i proposition nr 90

säger han: »Den speciella beskattningen av rusdryckerna fyller, som jag i olika sammanhang framhållit, en viktig funktion i de nykterhetspolitiska strävandena som ett värdefullt stöd åt de positiva åtgärderna på området.» Såsom finansministern själv framhåller, är detta ingen ny ståndpunkt hos honom, men jag tycker det är bra att han avgivit en så entydig deklaration.

Vi kan, tror jag, konstatera en långt gående enighet om att alkoholbeskattningen har en viktig funktion och att det är motiverat att nu skärpa denna beskattning. Det finns några få undantag i denna kammare, t. ex. herr Lundberg, som har en annan uppfattning än majoriteten när det gäller de sociala verkningarna, samt herr Cassel och hans medmotionärer, som säkert har vunnit en tillfällig popularitet i vissa kretsar genom att säga att den nuvarande allmänna prisnivån på vin och sprit är lagom hög, den skall inte höjas. Visserligen kan man göra vissa justeringar, men man skall inte höja prisnivån, heter det. Får jag i detta sammanhang säga att det är tämligen riskfritt att gå emot impopulära men nödvändiga åtgärder, om man vet att det finns en betryggande majoritet som genomför dem.

I fråga om sprit-skattens höjd kan man givetvis ha olika riktpunkter. Finansministern har tagit prisutvecklingen på andra varor till riktpunkt. Men genom att beräkna de 15 procenten inte på 1958 års priser utan på dagens, kommer han upp till något högre skatt än vad som skulle motiveras enbart på grund av prisutvecklingen. Andra anser det mer motiverat att anknyta till inkomstutvecklingen i samhället. Till dem hör två socialdemokratiska riksdagsmän som vid riksdagens början väckte motion, vari de direkt anknöt till löneuppgången för industriarbetare. Det finns också motionärer från olika partier med herr Rimmerfors i spetsen, vilka i samband med propo-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

sitionen föreslagit större höjning än finansministern har gjort. Men jag vill betona, herr talman, att enligt min uppfattning går den avgörande gränslinjen inte mellan dem, som förordar skilda procentsatser, beroende på olika riktpunkter, utan mellan dem som vill använda spritbeskattningen såsom ett nykterhetspolitiskt vapen och dem som inte vill göra det.

I utskottet har vi haft flera olika förslag att välja mellan i fråga om beskattningens höjd. Finansministern föreslår en prishöjning på spriten med i genomsnitt 15 procent och på vinet med varierande belopp. I en motion, som är undertecknad av herr von Friesen och bl. a. fru Sjövall i denna kammare och bl. a. herr Nordenson i första kammaren, anföres att en prishöjning på det vanligast förekommande brännvinet med minst 20 procent är motiverad. Herr Rimmerfors vill med sin motion, som är undertecknad av ett stort antal medlemmar av den organiserade nykterhetsrörelsen, åstadkomma en höjning av brännvinspriset med cirka 25 procent med hänsyn till inkomstutvecklingen i samhället. Detta är dock endast genomsnittssatser. Genom den speciella konstruktionen av skatteskalorna i herr von Friesens motion kommer man att nå högre priser än enligt alla andra förslag, när det gäller de mera alkoholstarka brännvinsarterna.

Vid behandlingen av dessa förslag i bevillningsutskottet har jag funnit att det förslag, som framlagts i herr Rimmerfors' motion, är det som i dagens läge bäst motsvarar min uppfattning. Det innebär en höjning av spritpriset med ungefär 25 procent, av priset på starkvin med 23 procent och av priset på lättvin med cirka 15 procent. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr I.

Jag vill inte dölja att jag har mycket stora sympatier för det förslag som framlagts i herr von Friesens motion om en beskattning i proportion till

berusningseffekten hos de olika dryckerna. Herr von Friesen kommer säkert själv att argumentera för detta system, och jag skall inte gå in på det närmare. Jag vill bara säga att jag personligen inte har funnit det möjligt att förorda en så genomgripande förändring som denna. Förslaget innebär ju faktiskt en revolution på beskattningsområdet. Även om finansministern i sitt förslag tagit ett första steg på den vägen, har jag inte ansett mig kunna förorda en så stor förändring på en enda gång utan en utredning. Men jag anser att det är synnerligen önskvärt att få till stånd en skyndsamt utredning. Därför har jag tillsammans med herrarna Stefanson, Lundström, Christenson i Malmö och Vigelsbo yrkat att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om en skyndsamt utredning rörande principerna för alkoholbeskattningen. Vi tycker också att utredningen borde söka närmare belysa verkningarna av prishöjningar på alkoholdrycker inte endast beträffande den allmänna konsumtionen utan speciellt beträffande alkoholmissbrukarnas konsumtion. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr V. Oavsett vilken uppfattning vi har om spritprisernas höjd, borde vi försöka nå största möjliga enighet kring detta utredningsyrkande.

Herr talman! Det finns ytterligare två reservationer till bevillningsutskottets betänkande. Den ena gäller utskänningsskatten, som finansministern föreslår skall avskaffas. I reservation framhåller herr Stefanson och jag att det material som finansministern redovisar i propositionen är alltför bristfälligt för att kunna läggas till grund för ett beslut av riksdagen.

Utskänkingsutredningen, som avlämnade sitt betänkande så sent som i slutet av 1961, hade finansministerns uppdrag att utreda frågan om utskänningsskattens avskaffande.

Den kom till det resultatet att utskänningsskatten borde vara kvar tills vi

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

dare, och den nämnde inte minst det förhållandet att de speciella spritbarer som nu växer fram gör att man kanske bör avvakta utvecklingen innan man fattar något beslut. Utskänningsutredningen arbetade visserligen utifrån andra utgångspunkter än finansministern i propositionen, men jag tycker ändå att han i enlighet med vanlig parlamentarisk praxis hade bort i propositionen redovisa den motivering, som denna utredning anförde för att utskännings-skatten borde vara kvar tills vidare, och de remissyttranden som avgivits över dess förslag. Så har inte skett i denna proposition. Jag vill inte förneka att det har tillkommit omständigheter som kan tala för att man borde ändra lagstiftningen på denna punkt, men jag tycker att ett beslut om en sådan ändring borde föregås av en ordentlig utredning, som inte minst tar hänsyn till de nykterhetspolitiska effekterna. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr VI.

Vid riksdagens början väcktes en motion av herr von Friesen och fröken Elmén, där man med nykterhetspolitisk motivering begär en skyndsam utredning rörande avskaffande av skatten på alkoholfria drycker. Denna motion har tagits upp i reservation nr VII, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall även till denna.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Motiveringarna för att höja spritskatten har varit skiftande under åren. Sålunda hade 1956 års höjning en klart nykterhetspolitisk motivering, medan höjningen 1958 motiverades utslutande av statsfinansiella skäl. Den ingick i överenskommelsen om en ökning av försvarskostnaderna. Finansministern har nu funnit tidpunkten lämplig att föreslå en ny höjning. Det är klart att man då söker efter de motiv som kan ligga till grund för ett sådant förslag. Det är inte särskilt lätt att i propositionen utläsa dem. Man får i propositionen

veta att rusdryckspriserna bör följa prisutvecklingen på en hel del andra varor. På grund av att vi på andra områden har haft prisstegringar menar finansministern att en successiv förskjutning har inträtt i prisrelationerna mellan spriten och andra konsumtionsvaror. När man nu går att taga ställning till det berättigade i det förslag som föreligger så vill man gärna ha ett bärkraftigt motiv för höjningen. Tyvärr har jag svårt att finna ett sådant.

Något statsfinansiellt motiv finns inte nu och det är väl inte någon som vill hävda att så skulle vara förhållandet. För övrigt är det väl rätt otroligt att den nu föreslagna höjningen kommer att leda fram till någon ökad skatteinkomst för staten. Denna fråga har man all anledning att ställa sig med hänsyn till att inköpen av sprit säkerligen kommer att öka vid besök i våra grannländer, där spritpriserna i många fall blir lägre än i vårt land. Som jämförelse kan den uppgiften lämnas att Aalborg-aquavit kostar i Danmark 23:15 kronor i svenska pengar, medan svenskt kryddat brännvin i Sverige kommer att kosta cirka 28 kronor, alltså 5 kronor mer. Från den 1 april i år är det ju också tillåtet att vid resa över gränsen medföra en helflaska sprit. De nya priserna torde sålunda medföra att en stor del av befolkningen, som på grund av sin bostadsort eller ofta förekommande resor har möjlighet att tillgodose sitt behov av spritdrycker i annat land, kan eliminera den skatthöjning som nu föreslås.

Ingen torde heller på fullt allvar vilja göra gällande att nykterhetspolitiska skäl kan motivera denna skatthöjning. När det är fråga om missbruk av sprit spelar en sådan här höjning ingen roll. Den kan i stället endast leda fram till att hustrur och barn till alkoholister får lida ännu mera, då en större del av matpengarna måste förvandlas till sprit. Alkoholmissbruket, som vi alla vill stävja — och jag vill på den punkten gärna

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

instämna med herr Gustafson i Göteborg att vi alla med förenade krafter måste göra vårt bästa för att stävja detta — måste därför angripas på andra vägar än den vi i dag diskuterar.

Resultatet av den nu föreslagna höjningen av spritskatten blir tydligen att man ännu hårdare kommer att beskatta de skötsamma människor som med måttlighet använder sig av alkohol. Jag kan inte finna att det finns något motiv för en sådan åtgärd.

Motivet att spritskatteshöjning inte förekommit sedan 1958, att spriten på grund av höjningen av priserna på alla andra områden skulle ha blivit relativt billigare är kanske ett motiv men ett mycket svagt sådant. Detta förutsätter bl. a. att de priser man fastställde år 1958 var absolut rättvisande. Ingen torde kunna påstå något sådant. Alla som med måtta använder dessa drycker tycker säkerligen att de priser vi i dag har är tillräckligt höga.

Vi har också hört talas om att brännvinspriserna måste stå i en viss relation till industriarbetarlönen. I gamla tider jämförde man med lantarbetarlönen, sedan övergick man till att jämföra med grovarbetarlönen, och nu jämför man som sagt med industriarbetarlönen. Jag vet inte var man så småningom skall sluta vid den här jämförelsen. Jag har dock svårt förstå att den industriarbetare som med måttlighet vill använda sprit skall vara skyldig avstå en viss bestämd del av sin lön till beskattning.

Kvar står då ytterligare ett motiv — som väl antagligen är anledningen till att vi i dag har den här propositionen på riksdagens bord — nämligen det faktum att vi för närvarande har en arbetskonflikt som har medfört att tillförseln av spritvaror till systembutikerna har upphört, vilket resulterat i att vi har tomma butiker och att våra butiker har förvandlats till att vara uteslutande ölförsäljningsställen. Det är väl rätt förklarligt att ingen finansminister hade kunnat motstå frestelsen att använda

detta tillfälle till skattechöjning, då all hamstring under frågans behandling i riksdagen är utesluten på grund av att det inte finns några varor att hamstra.

Jag har i utskottet drivit linjen att en skattechöjning nu icke är tillräckligt motiverad och har därför yrkat bifall till motion II: 793 och även röstat för denna så länge den kvarstod. I slutvoteringen har jag givetvis anslutit mig till den lägre skattechöjning som propositionen inrymmer i motsats till motion II: 795 och reservation I som innebär en skattechöjning av 25 procent. Med hänsyn till den stora uppslutningen kring propositionens linje har jag inte funnit anledning att avge annat än en blank reservation till utskottsbetänkandet.

Finansministern är ju en skicklig karl och ofta finns det mycket klokt i hans förslag, men tyvärr innehåller denna proposition liksom de flesta från honom det felet att han kräver ökade skatteuttag. Frånsett detta faktum måste man erkänna att denna proposition även innehåller en del kloka åtgärder. Till dessa räknar jag bl. a. förslaget om att utskänkningsskatten nu helt skall försvinna. Denna beskattning har inte fyllt någon uppgift, i varje fall inte på senare tid, och har inte heller nu längre någon statsfinansiell betydelse. Den har inte heller fyllt någon nykterhetspolitisk uppgift utan snarare tvärtom.

Vid detta utskottsbetänkande har fogats en reservation nr VII som behandlar skatten på läskedrycker. Jag finner för min del denna reservation fullständigt oförklarlig, då denna fråga behandlades här i kammaren så sent som föregående onsdag. Ett enhälligt bevillningsutskott hade föreslagit att punktskatterna på varubeskattningens område skulle överlämnas till den allmänna skatteberedningen för beaktande. En enhällig riksdag beslöt också enligt detta förslag. Skatten på läskedrycker har ingen nykterhetspolitisk betydelse utan är helt fiskalisk. Jag tror inte att det finns någon ledamot i bevillningsutskottet, i var-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

je fall inte inom högerpartiet, som vill behålla den för att beskatta läskedryckerna som sådana. Med hänsyn till den relativt stora statsfinansiella betydelse som den har — den inbringar 70 miljoner kronor om året — så måste dock en avvägning ske mot andra skatter.

I detta anförande instämde fru *Kristensson* (h).

Herr *GUSTAFSON* i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker nog att herr *Magnusson* i Borås hemföll åt just det schablontänkande som jag varnade för i mitt första anförande. Han gjorde gällande att en höjning av spritpriserna inte skulle ha någon nykterhetspolitisk effekt. Det är sant att vi inte kunnat vetenskapligt precisera sambandet mellan spritprisernas höjd och missbruket, men vi har dock en hel del praktiska erfarenheter som vi bör ta hänsyn till. Jag tittade i går på finansminister *Strängs* proposition nr 143 av år 1957, där han redovisade resultatet av den höjning som företogs 1956 med klart nykterhetspolitiskt syfte. Finansministern framhöll att höjningen företogs för att få till stånd en nedgång i konsumtion och missbruk. Han kunde också redovisa att resultatet blev en minskning av såväl konsumtion som missbruk.

Herr *VIGELSBO* (cp):

Herr talman! Det utskottsutlåtande som riksdagen nu behandlar utgör resultatet av en proposition vilken beställdes i fjol.

Jag ber att få gratulera finansministern att ha kunnat, under hägnet av en pågående strejk, under så lugna förhållanden som nu skett, utarbeta propositionen om skattehöjning, överlämna den till riksdagen under författningssenkliga former, medge stadgad motionstid samt därtill medge bevillningsutskottet erforderlig tid för behandling av frågan. På grund av rådande förhållanden har alla lager, både kuranta och inku-

ranta sådana, kunnat realiseras utan att man behövt pruta ett enda öre på priset. Nu är väl lagren i det närmaste slut. Detta innebär följaktligen att svenska folket i dag, i detta ords verkliga bemärkelse, »nyktert avvaktande» väntar på de nya prislistorna — och färskvarorna.

Vad beträffar bevillningsutskottets betänkande nr 30 som föranletts av proposition nr 90 kan jag i stort ansluta mig till propositionens och utskottets förslag.

I fråga om utskänkningskatten, som i propositionen föreslås avskaffad, vilket förslag även vunnit utskottets bifall, synes på många håll en viss tveksamhet föreligga. Jag måste medge att tveksamhet i detta sammanhang inte är helt obefogad.

Nu har emellertid såväl i propositionen som i utskottsbetänkandet en sådan motivering lämnats att jag ansett mig kunna biträda även förslaget om denna skatteforms avskaffande.

Bakom förslaget om utskänkningskattens avskaffande ligger främst det förhållandet att prisrelationerna mellan spritdrycker och viner i betydande mån förändrats till nackdel för vinerna genom att dessa, för vilka prissättningen varit fri, fått bära en större del av kostnadsstegringarna inom restaurangnäringen. Detta har i sin tur lett till en konsumtionsförskjutning mot starkare drycker på de svagares bekostnad. En förutsättning för att avsedd effekt skall uppnås är emellertid att restaurangerna också sänker priserna på de icke alkoholhaltiga dryckerna. Under sådana förhållanden skulle följaktligen sloandet av utskänkningskatten kunna ha en nykterhetsfrämjande effekt för så vitt priset över huvud taget har någon betydelse vid dryckesvalet.

Utskottet förutsätter emellertid att restauratörerna skall ha skyldighet att utforma sin prissättning så att förtäring av drycker med högre alkoholhalt inte främjas och att utskänkningspriset

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

inte får understiga utminuteringspriset på samma vara. Under dessa förutsättningar har jag ansett mig böra biträda utskottets förslag om utskänkningskattens avskaffande.

När det sedan gäller frågan om skyndsamt utredning angående avskaffande av skatten på läskedrycker, bordsvatten och alkoholfria viner har jag inte ansett mig böra biträda det förslag härom som föreligger. Jag är inte optimist på den punkten att man genom avskaffande av denna skatt mera påtagligt skulle kunna främja nykterheten. Jag har svårt att föreställa mig att de, som besöker en restaurang och som regel inmundigar spritdrycker i samband med måltid, av kostnadsskäl i stället skulle välja en läskedryck. Jag tror att dessa förhoppningar är i hög grad överdrivna. Problemet har för övrigt — som herr Magnusson i Borås tidigare understrukt — lösts i ett annat sammanhang och borde följaktligen nu inte vara aktuellt.

När det gäller läskedrycksskattens eventuella avskaffande kan man ha anledning att framställa ytterligare en fråga även i dag. Den var på sin tid aktuell i herr Gustafsons i Göteborg eget parti. Under den period då jag tillhörde partiet fanns det inom detta en mycket stark grupp som hade lanserat satsen att det är ovärdigt ett demokratiskt samhälle att ockra på sina medborgares laster. Jag skulle vilja fråga herr Gustafson i Göteborg om han alltså har den uppfattningen, och jag skulle samtidigt vilja ställa frågan: Är det orättfärdigare av ett samhälle att beskatta sina medborgares dygder? Jag tror följaktligen att både de som använder spritdrycker och de som inte gör det bör vara med och betala sin tribut till det gemensamma samhället.

Vi nykterhetsfolk bör också betänka att själva nykterheten har ett egenvärde, som finansministern har beskattat — i form av skatt å läskedrycker. Det är inte bara *det* han beskattar utan egentligen allt som har något värde, och då är det

väl alldeles riktigt att han beskattar även detta värde. Jag vill lämna min tribut, och jag finner det rimligt att det sker på det sättet att även läskedrycker-na betalar sin andel.

I reservation nr V föreslås att en principiell omläggning av alkoholskatten aktualiseras. Man hemställer om riksdagskrivelse med förslag till skyndsamt utredning angående principerna för den framtida alkoholbeskattningen. Det förslag som framförts om att skatten skall fastställas med hänsyn till olika dryckers berusningseffekt synes mig från nykterhetsfrämjande synpunkt kunna godtas. I varje fall bör det utredas och undersökas. Något mera har inte heller begärts i denna reservation.

Med dessa synpunkter, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr V. I övrigt yrkar jag bifall till det föreliggande utskottsbetänkandet.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Vigelsbos fråga vill jag fästa uppmärksamheten på att herr Vigelsbo anser att frågan om beskattningen av alkoholfria drycker redan i och för sig är löst, eftersom riksdagen förra veckan beslöt att överlämna en del motioner om avskaffande av punktskatter till allmänna skatteberedningen med ett uttalande att dessa särskilda punktskatter borde avskaffas. Om denna fråga skulle vara med i det sammanhanget, skulle herr Vigelsbo mena att skatten på alkoholfria drycker bör avskaffas, men i nästa sekund säger han att den skall vara kvar, så att vi nykterister får betala vår tribut till samhället. Det finns inte något större sammanhang mellan dessa två ståndpunkter.

När riksdagen förra veckan tog upp punktskatterna hade bevillningsutskottet fört just denna motion åt sidan. Denna fråga var inte med vid behandlingen, eftersom man ville se den från nykterhetspolitiska synpunkter. Jag vet att mo-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

tionären, herr von Friesen, senare kommer att utveckla sina synpunkter, och jag skall därför inte gå närmare in på dem.

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Gustafsons i Göteborg senaste påpekande vill jag konstatera att bevillningsutskottets betänkande nr 16 även behandlar skatterna på läskedrycker. De finns bl. a. upptagna i utskottets referat av de nu gällande bestämmelserna, och de finns också angivna på sidan 11 i utskottsbetänkandet. Man nämner där särskilt läskedrycksbeskattningen.

Herr **GUSTAFSON** i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Den motion som vi nu diskuterar behandlades icke i det sammanhanget. Den har behandlats av utskottet i samband med den nu föreliggande propositionen, och frågan skall alltså avgöras i samband med den.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag vill börja med att liksom herr Gustafson i Göteborg understryka vad departementschefen säger i den proposition som ligger till grund för det ärende vi nu behandlar. Finansministern framhåller där att beskattningen av rusdrycker fyller en viktig funktion i de nykterhetspolitiska strävandena och utgör ett värdefullt stöd åt de positiva åtgärderna på detta område.

Av detta uttalande, i vilket jag livligt instämmer, följer att skattesatsen på rusdrycker bör tid efter annan justeras på ett sådant sätt att priset på dessa varor hålls i nivå med priserna på andra varor.

Herr Magnusson i Borås kan tydligen inte riktigt ansluta sig till denna uppfattning. Han finner det svårt att hitta något motiv för dagens förslag till pris-

höjningar och säger att förutsättningen i varje fall måste vara att priserna år 1958 var alldeles riktigt avvägda. Men detta är ju ett argument som kan anföras om all prissättning, och vill verkligen herr Magnusson i Borås påstå att priserna på alla andra förnödenheter, inte bara livsmedel utan även andra varor, var över hela linjen exakt riktigt avvägda år 1958? Och alldeles fränsett detta har det ju sedan dess skett prishöjningar över fältet i stort.

Jag vill vidare notera att propositionens förslag till omläggning av skattesatserna på vin och sprit överensstämmer med det uttalande som riksdagen tidigare har gjort och som innebär att beskattningen bör få en sådan utformning att övergången från starkare till svagare drycker befrämjas. Att konsekvent anknyta beskattningen till dryckernas alkoholhalt är, såsom utskottet ser det, ett steg i rätt riktning.

Det är ur dessa synpunkter som utskottet föreslår att den i propositionen föreslagna minimiavgiften på 9 kronor skall slopas. Visserligen inträffar då det förhållandet att vissa spritdrycker sjunker i pris, men enligt vad utskottet inhämtat gäller det för sådana drycker som inte kan anses spela någon större roll i nykterhetspolitiskt sammanhang. Prissänkningarna skulle närmast avse sådana mindre aktuella rusdrycker som vissa likörer. Genom det föreliggande förslaget fullföljer man emellertid konsekvent den linjen att rusdryckerna skall beskattas i förhållande till sin alkoholhalt. Direktör Isakssons förslag innebär just ett försök att på vetenskaplig väg underbygga en sådan prissättning.

Herr Gustafson i Göteborg, som här talat för den Rimmerforskska motionen, framhåller att på det håll som dessa motionärer representerar råder en långtgående enighet därom — och det torde också vara fallet inom riksdagen i dess helhet — att tiden är inne för att vidta en viss justering uppåt av spritpriser-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

na. Han framhåller att om det finns någon skiljelinje då det gäller intresset för att främja nykterheten, så går den inte mellan propositionens förslag om en genomsnittlig prishöjning av 15 procent och motionärernas förslag om 25 procent, utan i stället mellan dem som inte vill företa några prishöjningar och dem som anser det lämpligt med sådana höjningar. Jag tror att detta är en riktig tolkning av situationen, och jag är glad över att herr Gustafson i Göteborg har sagt ifrån att de som önskar en prishöjning med 25 procent inte kan betraktas som mer intresserade för de nykterhetsfrämjande synpunkterna än de som företräder bevillningsutskottets 15 procent.

Jag vill sedan säga några ord om de reservationer, för vilka det talats här under debatten. Beträffande reservation I vill jag bara erinra om att i denna reservation föreslås en höjning av spritpriserna med 10 procent utöver vad utskottet föreslagit samt över hela linjen en höjning av vinpriserna. Reservation II går jag däremot tills vidare förbi, eftersom ingen här talat för eller yrkat bifall till den.

Vad beträffar den blanka reservation III, som avgivits av bl. a. herr Magnusson i Borås, har herr Magnusson här sagt att han inte tror på några nykterhetspolitiska argument för prishöjningarna utan att man måste beträda andra vägar för att kunna stävja alkoholmissbruket. Vilka vägar vill då herr Magnusson i Borås anvisa, om han tillråder oss att ur samhällets synpunkt helt koppla bort prismomentet?

Det föreföll mig som om herr Magnusson i Borås ville bortse från prisutvecklingen på andra områden och menade att spritpriserna skulle vara värdebeständiga. Vi har haft många diskussioner här i riksdagen om värdebeständighet på obligationer och andra ting, men jag har aldrig tidigare hört någon tala för värdebeständighet när det gäller priset på spritdrycker. Det

var kanske något sådant som låg under herr Magnussons förslag.

Vad de stora spritinköpen i grannländerna angår kan jag väl helt gå förbi det talet. Jag tror inte att de inköpen kommer att inverka på denna fråga. Inte heller behöver jag säga någonting om reservationerna rörande den 25-procentiga höjningen. Den saken har jag redan berört.

Däremot vill jag säga några ord om reservation nr V. Då vill jag erinra om att riksdagen så sent som i december 1962 avtog ett liknande yrkande, som framförts motionsvägen. Bevillningsutskottet avstyrkte den gången ett liknande utredningskrav, och riksdagen godkände utskottets förslag. Det utskottsforstag vi nu behandlar kan man säga går helt i linje med de intentioner som uppdragits i den s. k. Isakssonska utredningen, och enligt utskottets mening finns det därför inga skäl för att i dag skriva till Kungl. Maj:t om den saken.

Inte heller torde det vara nödvändigt med någon utredning eller redovisning när det gäller utskänkningskatten. Alla som har någon kännedom om förhållandena vet att det har blivit en snedvridning i prisrelationerna som gjort att de alkoholfria dryckerna och lättvinet har höjts orimligt. Även kaffe och en hel del andra varor har fått vidkännas kraftiga prishöjningar. Följden har blivit att priset på starksprit har blivit lägre, relativt sett. Jag anser det därför nödvändigt att där vidta en ändring. Herr Gustafson i Göteborg framhöll ju också att förhållandena i det fallet är sådana att det kan vara befoget att vidta lagstiftningsåtgärder.

Nu får vi fri prissättning över hela fältet, i likhet med vad fallet tidigare varit beträffande vin och alkoholfria drycker. Man får verkligen hoppas att — som herr Vigelsbo uttryckte det — restauratörerna inte missbrukar förtroendet och behåller de hittillsvarande orimligt höga priserna på lättvin,

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

vin och alkoholfria drycker, samtligt som de höjer priset på starksprit. Jag tror säkert att alla ansvarskännande människor inom restaurangnäringen kommer att motsvara det visade förtroendet. Åtminstone har det framgått av tidningspressen att restauratörernas avsikt är att där företa justeringar. Prissättningen tror jag därför kommer att utveckla sig på ett riktigt sätt.

Herr talman! Med det anförda har jag i korthet velat redovisa bevillningsutskottets ställningstagande, och jag ber nu att på alla punkter få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande nr 30.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Det är efter många om och men som finansministern lagt fram sitt förslag om höjda spritpriser. På grund av konflikten på arbetsmarknaden har propositionen kunnat behandlas i riksdagen i vanlig parlamentarisk ordning. Finansministerns förslag har också fått välsignelse av majoriteten i bevillningsutskottet. Detta innebär 60 miljoner kronor i höjda spritskatter, och bortfallet av utskänkningsskatten rör sig om 17 miljoner kronor.

Utskänkningsskatten har nära förknippats med restaurangnäringens lönsamhet. Man har sålunda kompenserat sig genom att ta ut högre priser på andra varor såsom mat, kaffe och läskedrycker. De större hotellen driver även restaurangverksamhet, och de har ofta uttalat att hotellavdelningarna fått bära en del av restaurangkostnaderna. Prisläget är för övrigt så högt, att ett auktoriserat statligt dagtraktamente inte räcker för den som på tjänstens vägnar måste frekventera hotell och restauranger.

Jag är fullt medveten om att restaurangernas och hotellens omkostnader höjts. Livsmedelspriserna är höga, och svårigheterna för branschen att få personal på grund av den obekväma arbetstiden är betydande. Prisläget är emellertid så högt att Sverige är dy-

rare än andra europeiska länder i dessa avseenden. Vad detta betyder ur turist-synpunkt ligger i öppen dag. Turismen har för Sveriges vidkommande blivit en folkrörelse av stora mått. Denna rörelse är på ytterligare frammarsch genom införandet av fyraveckorssemester. Svenskarna har blivit ett resande folk liksom folk i andra industriländer, men fråga är om vi har balans i uppehållskostnaderna i turistutbytet.

Utskottet har uttalat att det vilar ett starkt ansvar på restauratörerna och deras organisationer, och utskottet förutsätter att de nykterhetspolitiska intressena tillgodoses genom prissättningen, som bör »främja en övergång från starkare till svagare drycker och minska kostnadsbelastningen på de alkoholfria dryckerna». Med alkoholfria drycker menar utskottet då också kaffe och läskedrycker, som herr Kärlander anført här tidigare.

För att ytterligare främja denna utveckling har jag anmält reservation med bifall till herr von Friesens motion, som innebär borttagande av punktskatterna på läskedrycker. Visserligen betyder detta ett skattebortfall på cirka 80 miljoner kronor för statsverket, men staten får in 60 miljoner kronor på de höjda spritskatterna. Det torde emellertid kunna ifrågasättas om inte de höjda spritpriserna kommer att inbringa mera i skatt än vad finansministern beräknat.

Under sådana förhållanden skulle de höjda priserna och borttagandet av punktskatterna på läskedrycker i stort sett utjämna varandra. Utskottet har också ansett att denna skattefråga inte bör hänföras till den allmänna skatteberedningen, därför att skatten på dessa varor får bedömas ur nykterhetspolitisk synpunkt.

Finansministern har i sin proposition utformat spritbeskattningen mera direkt anpassad till alkoholhalten hos dryckerna. Jag anser att man bör fortsätta på den vägen att utreda och forska i detta

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

mycket viktiga spørsmål. Därför har jag biträtt reservationen och utredningskravet.

I den allmänna nykterhetsdebatten, även här i kammaren, har framförts olika synpunkter om höjda priser och skilda regleringskrav.

Genom statsmakternas beslut år 1955 avskaffades den individuella kontrollen och motboksystemet. Statsmakternas beslut då har inte främjat folknykterheten, och ungdomsfylleriet har ökat i oroande grad. När ett land har haft motbok och ett ransoneringsssystem under 40 år, borde man ha varit mycket försiktig i fråga om en sådan omstridd vara som spriten. Enligt min uppfattning borde motboksystemet ha utvecklats successivt. Detta är ingen efterklok konstruktion. I ett anförande i denna kammare förordade jag en folkomröstning som det enda riktiga i en så viktig social fråga som berör den enskilde och familjen i hög grad. Vid en folkomröstning hade hela problemet kommit under en vittgående allmän debatt. Det är ofta som folkopinionen har en annan uppfattning än utredningskommittéerna.

Det är ett nu styrkt faktum att det är lätt för ungdom att få sprit. I ett uttalande av professor Goldberg hel nyligen skisserades en skrämmande samhällsbild av ungdomens alkoholvanor. Den ökade spritkonsumtionen i allmänhet och av ungdom i synnerhet är en psykologisk gåta i vårt välfärdssamhälle. Varför har vi t. ex. ett raggjarproblem?

Vad som kräves nu, herr talman, är alkoholforskning och utredning på det psykologiska planet. Samhället måste ta ett nytt grepp om nykterhetspolitiken och därigenom få nya utgångspunkter.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Det råder väl varken här i kammaren eller utanför kammaren några delade meningar om att man måste ta nykterhetspolitiska hänsyn vid bestämmande av beskattningen på sprit-

drycker, och att man måste göra det på två sätt.

För det första bör priset på spritdrycker inte släpa efter i den allmänna prisutvecklingen så långt att det blir allt billigare relativt sett att förtära sprit. Det skulle ju ge en stimulans till ökad allmän konsumtion, och en sådan stimulans vill väl alla undvika.

För det andra måste man införa en sådan differentiering mellan olika drycker, att man kan åstadkomma en överlänkning av intresset från den starka spriten till lättare viner och öl.

Vi som står bakom motion nr 793 i denna kammare har inte velat vara med om en allmän höjning av spritpriset, men vi accepterar gärna den omfördelning mellan tyngre och lättare sprit som departementschefen föreslagit. Vårt ställningstagande grundar sig på följande överväganden:

Vi anser, att nu gällande spritpriser fortfarande mer än väl räcker till, trots att allmänna prishöjningar inträffat sedan spritskatterna senast bestämdes år 1958. Vi är fullt medvetna om att detta är en skälighetsbedömning och att man inte kan anföra några objektivt bindande bevis varken för vår uppfattning eller för påståendet att spritpriserna nu är för låga. I ett sådant läge bör man enligt vår mening gå försiktigt fram. Det är angeläget att inte utforma spritbeskattningen på sådant sätt, att nya och konstlade klassgränser uppstår. Gränsen mellan dem som har möjlighet att förtära spritdrycker och de som av ekonomiska skäl tvingas avstå därifrån får inte ligga så, att människor med måttliga inkomster och kanske en betydande försörjningsbörda blir de som får sitta emellan.

Alltför kraftiga spritpriser är ur nykterhetspolitisk synpunkt enligt min mening en dålig metod, därför att den ensidigt och utan urskiljning drabbar vissa konsumentgrupper, vilkas skötsamhet är helt utan anmärkning, medan andra lämnas helt fria.

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

Vi i denna kammare, liksom regeringsledamöterna, är väl ständigt föremål för den mest slösande gästfrihet. För oss är det inget problem att få all den sprit vi vill ha, d. v. s. om vi över huvud taget vill ha någon, utan några egentliga kostnader. De flesta av oss har väl också så pass hyggliga inkomster, att den relativt måttliga höjning det här är fråga om inte spelar någon större roll, såvitt avser den sprit vi köper själva.

En annan grupp människor, som herr Magnusson i Borås redan har talat om, nämligen de som bor utmed landets gränser t. ex. i Malmö och Hälsingborg, alltså nära Öresund, kommer i fortsättningen naturligtvis aldrig att köpa en droppe brännvin i Sverige, när renat brännvin skall kosta 25 kronor, medan Aalborgs aquavit säljes för 23: 19 svenska kronor i Helsingör. Vi i mina värmländska bygder köper ju spriten billigare i Norge, där Løiten kostar 20: 76 svenska kronor, i förhållande till 25 kronor för renat, som är dåligt brännvin.

De tullformaliteter, som vi med stor möda håller på att avskaffa mellan de nordiska länderna, får lov att bli återinförda och kanske skärpas, om vi får en kraftig prisspänning när det gäller spritdryckerna på olika sidor om de nordiska tullgränserna.

Vi har också ett annat problem. Självt köper jag sällan eller aldrig någon starksprit i Sverige. Jag reser ganska mycket och medför hem från mina utlandsresor — fullt lagligt — den starksprit jag behöver. Jag kan försäkra kammarens ledamöter att jag inte på något sätt är ensam om att göra det.

Det finns en grupp människor i samhället som har speciellt gott om pengar. Det är de ungdomar som har kommit ut i förvärvsarbete men som ännu inte hunnit sätta bo och icke har någon försörjningsbörda. För dem utgör en höjning av spritpriserna inte alls det i och för sig mycket välbehövliga avhållande moment som man gärna skulle velat åstadkomma.

Den erfarenhet om alkoholister och alkoholistärenden som jag samlat har givit mig den mycket bestämda uppfattningen, att alkoholskadade personer över huvud taget inte är tillgängliga för prisargumentet. För dem är spriten en nödvändighetsvara som måste anskaffas, vad den än kostar. Höjda spritpriser betyder i deras familjer knappare hushållspengar. Det räcker som bevis för riktigheten av detta påstående att nämna att langarspriten i Stockholm och Göteborg nu under strejken säljs till ett pris som ligger över 100 kronor per helbutelj.

Kvar står då den stora gruppen sköttsamma människor med blygsamma inkomster som inte blir föremål för representation, som inte företar några utlandsresor och som inte är bosatta nära våra gränser utan som genom den ökade beskattningen tvingas till återhållsamhet. Detta, menar jag och mina medmotionärer, är ett ingrepp i vederbörandes personliga frihet. Det är den enskilde själv som skall fatta beslut om han skall vara absolutist eller inte. Jag finner det osympatiskt att tvinga fram ett sådant beslut skattevägen — märk väl inte för alla människor utan för människor som har det mera blygsamt ställt ekonomiskt. Det skall väl inte bli så att personer i lägre lönegrad hänvisas till att dricka juice eller sockerdricka, medan andra dricker sprit och öl.

Vi motionärer tror för vår del inte att en generell spritskatt höjning i nuvarande läge har ett nykterhetspolitiskt värde. Då den därtill inte är motiverad ur statsfinansiell synpunkt har vi svårt att se att det finns några skäl att biträda propositionen i denna del.

Riksdagens organiserade nykterister har haft en annan uppfattning och har ställt yrkande om ännu högre spritbeskattning. Jag respekterar den ideella uppfattning som ligger bakom, men man må förlåta mig om jag inte är särskilt tilltalad av aktioner som går ut på höjd skatt på sådana varor som motionären

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

själv icke ett ögonblick tänker på att efterfråga. Den store franske revolutionsmannen Robespierre yttrade på sin tid i nationalkonventet följande tänkvärda ord: »Ett samhälle, där en grupp människor beslutar om skatter som en annan grupp människor skall betala, är dömt till undergång». Jag vill ju inte frammana några tankar på att vårt samhälle skall gå under genom denna sprit-skattehöjning, men det kan vara av intresse att erinra sig Robespierres ord.

Vi har här i landet totalt sett inte för låga skatter, utan vi har för höga skatter. Att då i oträngt mål skärpa beskattningen ytterligare förefaller mig inte motiverat.

Herr talman! Låt mig uttala förhoppningen att den omständigheten, att jag avstår från att yrka bifall till motionen, inte skall så uttolkas som att jag vore i tvivelsmål om riktigheten av däri framförda synpunkter.

I detta anförande instämde herrar *Edlund*, *Nordgren* och *Frödning* (samtliga h).

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Det sista inlägget hade onekligen sitt stora intresse, även om jag hade litet svårt att följa med vid ett försök att dra slutsatserna därav.

Herr Cassel måste ju för sitt eget samvetes skull tala om, att han självfallet var medveten om att alkoholen inte utan vidare kan betraktas som alla andra varor. Det är rimligt att följa med, sade herr Cassel — för att där-efter slå in på ett yrkande om oförändrade priser. Det var litet besvärligt att uppfatta sammanhanget mellan inledningen och avslutningen i hans inlägg. Dessutom förekom andra mycket intressanta och överraskande slutsatser som jag, och jag föreställer mig kammarens ledamöter i övrigt, uppmärksamt avlyssnade.

Jag tror emellertid att herr Cassel drar litet för snabba slutsatser, om han

utan vidare sätter likhetstecken och tar sin egen umgängeskrets som ett slags norm som är representativ för hela riksdagen. Det är nog inte bara att gå omkring och dricka sprit gratis, även om man råkar vara riksdagsledamot. Det går inte ens om man är ledamot av regeringen. Att herr Cassel gör det har riksdagen fått svart på vitt på, och det kan också i viss mån förklara hans inställning till denna fråga.

När herr Cassel vidare kommer över på sådana storslagna utvidgningar som ett citerande av den gamla revolutionären Robespierre och talet om ingrepp i den personliga friheten, för den händelse riksdagen följer de relativt blygsamma förslag som här föreligger, anser jag att det är att skjuta mygg med kanoner eller vad man nu vill ta till.

Om jag fattade herr Cassel rätt menade han att måttlighetsförbrukaren bör kunna göra anspråk på att slippa, skall vi säga straffbeskattning. Jag har väl tidigare uppmanat herr Cassel att vara konsekvent, och det torde vara fåfängt att tro att jag skulle vinna gehör för en sådan uppmaning i dag. Men vill man vara konsekvent och ta herr Cassels filosofi som utgångspunkt för sin syn på nykterhetspolitiken — alltså att det är ett ingrepp i den personliga friheten att beskatta alkoholen — skulle man närmast komma till att det inte skall vara någon skatt alls på alkohol. En vara som kostar 1: 60 att producera och för vilken sedan tillkommer några tjugofemöringar i distributionskostnad, men som vi redan i dag tar mellan 21 och 22 kronor för — jag avser det vanliga renade brännvinet — har ju blivit beskattad på ett sätt som endast motiveras av att det är en alldeles speciell vara, en vara som man inte kan sätta likhetstecken för i förhållande till varor i allmänhet.

Det är följaktligen ett ingrepp i den personliga friheten i långt gående utsträckning som herr Cassel, så länge han håller på ett oförändrat spritpris,

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

är medskyldig till. Och när herr Cassel kunnat acceptera detta pris hitintills utan att Robespierres dystra spådomar gått i uppfyllelse, så har jag en ganska bestämd känsla av att dessa 3 kronor på hellitern kommer att gå oss ganska spårlöst förbi, sett ur synpunkten om statsskicket's stabilitet.

Herr talman! För att vara litet allvarligare är detta naturligtvis en fråga som kan vara föremål för ytterst delade meningar och kontroversiella uppfattningar i skilda avsnitt. Det har sagts i debatten, att det är rätt meningslöst att höja priset — folk som är hemfallna åt alkoholism skaffar sig varan i alla fall, och någon nykterhetsfrämjande effekt nås inte genom prisstegringar. Det ligger naturligtvis en gnutta av sanning i det, men det är inte hela sanningen. Man kan å andra sidan säga att vi med kraftiga höjningar — man brukar använda uttrycket chockprishöjningar — får en gynnsam nykterhetspolitisk effekt: en förbättring av nykterhetstillståndet och en begränsning av alkoholkonsumtionen. Det ligger väl en gnutta av sanning också i det, men inte heller det är naturligtvis hela sanningen.

Det är svårt att finna någon riktig distinktion på vilken betydelse spritprishöjningar har för alkoholkonsumtionen. Men jag har tidigare gjort mig till tolk för en ståndpunkt, som jag tror kammarens majoritet delar och som jag tror att även herr Cassel kan dela om han tänker igenom frågan och ser bort från eventuella partipolitiska avsikter, nämligen att vi i en utveckling med gradvis stegrade priser inte bör låta priserna på alkoholvaror ligga oförändrade. Om man dessutom tar hänsyn till att löneutvecklingen under den sista femårsperioden varit kraftigare än prisutvecklingen och att vi sålunda fått en gradvis stegring av köpkraften hos allmänheten, är det väl ganska naturligt att man kommer till ståndpunkten, att det kan medföra överhängande eller i varje fall påtagliga risker att låta sprit-

priserna vara oförändrade. Vill man inte göra spriten billigare relativt sett än andra varor i en utveckling där köpkraften stiger år för år — och det tror jag som sagt att riksdagens majoritet inte vill — blir en sådan här punktjustering med lämpliga intervaller ganska ofrånkomlig.

Propositionens förslag innebär att man i stort sett ställer spritpriserna i samma relation till den allmänna lönenivån som de hade år 1958, då man senast gjorde en prisjustering. Man kan naturligtvis fråga sig, om det var någon högre objektiv kunskap som låg bakom 1958 års prisjustering. Det låg naturligtvis ingen högre objektiv sanning bakom det beslutet än bakom alla de andra beslut som vi efter fattig förmåga då och då fattar i detta hus. Det finns emellertid ingenting som säger att vår utgångspunkt då var oriktig; det var en naturlig utgångspunkt, och den har fått vara avgörande när regeringen nu lagt fram sin proposition.

Man kan naturligtvis, som ett par reservanter gjort, ställa yrkanden på längre gående prishöjningar. Reservanterna har menat att denna relativt försiktiga följsamhet till prisutvecklingen i allmänhet inte tar hänsyn till den större köpkraft som konsumenterna nu har, och därför har de fört fram ett förslag som ligger ungefär 10 procent högre än propositionens.

Herr Gustafson i Göteborg underbyggde reservationen med ett referat av utvecklingen av fylleristatistiken under senare år, framför allt när det gäller ungdomsåldrarna. När jag studerat denna statistik har jag gjort ett par reflexioner. För ett år sedan hemställde jag hos riksdagen om en fullmakt. Ingen har tagit upp det problemet i dag, och ni kanske frågar er varför jag nu skall provocera en diskussion i den frågan. Jag har emellertid bara velat erinra om ett historiskt förhållande. Vid det tillfället fanns det ingenting oroande vare sig i statistiken över konsumtionsut-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

vecklingen eller i statistiken över fylleriet i förhållande till siffrorna ett år tidigare. Det var således inte min avsikt att utnyttja fullmakten förrän statistiken gav anledning att göra det.

Under sista halvåret 1962 vände utvecklingen. Vi fick en ökning både i fylleristatistiken — huvudvikten låg hos ungdomsgrupperna — och i konsumtionsutvecklingen. Ser man på siffrorna för de två första månaderna under 1963 i jämförelse med siffrorna för samma tid 1962, finner man i och för sig inte någon skrämmande utveckling. Vi har fått en ökning i konsumtionen som är rätt påtaglig, medan fylleristatistiken är relativt oförändrad. Den är i genomsnitt för de båda månaderna oförändrad, även när det gäller ungdomar under 21 år, och den har glädjande nog gått ned något när det gäller kvinnorna. Nu skall man naturligtvis inte tro att en statistik för ett par månader ger något säkert uttryck för en utveckling. Statistiken skiljer sig ganska obetydligt om man ser januari 1962 mot januari 1963 och februari 1962 mot februari 1963. På det hela taget visar ändå statistiken, att konsumtionen stigit, medan fylleriet visar status quo. Ett speciellt bekymmer är naturligtvis spritkonsumtionen i ungdomsgrupperna, och det är här man i första hand har det nykterhetspolitiska problemet.

Nu tror jag att herr Gustafson i Göteborg i någon mån överdriver när han kallar dessa ungdomar i åldern 15—17 år för fyllerister och jämför dem med de fyllerister över 50 år som polisen då och då tar hand om.

Det är väl bekant för de flesta av oss att första gången en ungdom konfronteras med spriten bar han fasligt svårt att veta var han skall sluta. Han blir bränd på fingrarna på grund av ovetenskap och oerfarenhet. I regel rättar det ju till sig, och en stor del av de ungdomar som inte bevakade sig själva tillfredsställande när de första gången mötte alkoholen har blivit stadgade och

rejåla karlar och pålitliga män i staten. Jag skulle därför inte vilja betrakta statistiken över ungdomsfylleriet som uttryck för förekomst av fyllerister i den mening man vanligen lägger in i det ordet. Däremot är uttrycket fyllerister på sin plats när det gäller fylleriförseelser av personer i de högre åldrarna. De har ju erfarenhet, och äldre personer som tas av polisen gång på gång är väl folk som råkat i John Finkelstians armar litet mera beständigt.

Fördens skull har jag inte velat se bort ifrån det allvarliga i att ungdomar brukar alkohol i så stor utsträckning. Ser man på statistiken från motbokstiden fram till dags dato, ger den det intressanta beskedet att vår konsumtion förblivit ungefär likartad sedan spriten släpptes loss och att inte heller fylleristatistiken nu och tidigare är så divergerande. Det särpräglade i dagens fylleristatistik är det större inslaget av ungdomar och av kvinnofyllerister. Med hänsyn till dessa iakttagelser måste ju denna vara behandlas på speciellt sätt. Man kan inte gärna säga att den är efter år i en utveckling av stegrade priser och stegrade löner får ligga kvar vid oförändrad prisnivå.

En sak som naturligtvis kan bli kontroversiell framför allt i nykterhetskretsar är regeringsförslaget om slopande av utskänkningskatten och de fria priserna på restaurangerna. Jag har med stor glädje konstaterat att bevillningsutskottet i så stor utsträckning har velat stödja Kungl. Maj:ts förslag på den punkten, och jag hoppas att kamraren skall ställa sig bakom det. Jag tror också att man kan räkna med lojal medverkan från restauratörerna i enlighet med de intentioner som har kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts proposition, där det uttalas att kontrollstyrelsen skall hålla utvecklingen under uppmärksam bevakning och där man också har givit vissa rekommendationer angående hur restaurangerna skall sköta denna frihet, rekommendationer som naturligtvis är av stor betydelse för den allmänna välfärden.

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

mendationer som även bevillningsutskottet har understrukit. Dessa rekommendationer återges i ett cirkulär som utarbetats av Sveriges hotell- och restaurangförbund i samråd med Sveriges centrala restaurangaktiebolag och Svenska turisthotellens riksförbund. I cirkuläret som går ut till alla näringsställen och förbundens alla medlemmar understryker man speciellt vad som kommit till uttryck i propositionen om att »priset på rusdrycker må vid utskänkning icke sättas lägre än utminuteringspriset för varan. Rusdrycker skola vid utskänkning åsättas sådana priser, att förtäring av drycker med högre alkoholhalt icke främjas». Härtill lägger restauratörerna en särskild passus: »Varje restauratör måste med största uppmärksamhet tillse att en övergång från starkare till svagare drycker främjas och anpassa prissättningen på samtliga drycker efter detta huvudsyfte.»

I en tabell som har översänts till mig har man också rekommenderat följande prissättning. Vanlig pilsner, klass II, blir 60 öre billigare per flaska på restaurangerna. Eftersom man väl inte gärna kan ta mera betalt för sockerdricka, vichyvatten och läskedrycker än för öl av klass II, måste detta innebära en sänkning även av de helt alkoholfria dryckernas pris. Man rekommenderar även en mindre sänkning av priset på starköl på de allmänna folkrestaurangerna och en mindre höjning på de dyrare restaurangerna. Man har rekommenderat en sänkning av vinpriserna med cirka kronor 3: 50 per flaska i jämförelse med priset för några månader sedan och en höjning med 50 öre av priset på 4 cl renat. Allt detta ger uttryck för en tankegång som redan 1955 års riksdag var helt enig om, nämligen att man i prissättning och andra nykterhetspolitiska åtgärder skulle försöka styra över konsumtionen till de mera alkoholsvaga dryckerna.

I reservation till utskottet har också framförts förslag om ett uttalande från

riksdagen om att man i framtida spritpolitik borde gå vidare i samma riktning som man nu går genom omläggningen till beskattning efter alkoholprocent. Man borde ta ett steg ytterligare och införa en beskattning som direkt bygger på berusningseffekten.

Bakom detta förslag ligger en utredning av direktör Isaksson i Aktiebolaget Kabi, ett dotterföretag till Aktiebolaget Stockholms bryggerier. Bakom förslaget ligger väl också vissa vetenskapliga och andra utredningar som gjorts av professor Goldberg — om jag minns rätt. Dessa visar att samma alkoholkvantitet, inmundigad i form av pilsner, har betydligt blygsammare och mera moderata återverkningar på individen än motsvarande mängd inmundigad i form av starksprit.

Jag har inte fullt ut velat gå på denna linje när propositionen skrevs. För min egen del tycker jag nog att den uppläggning, som bevillningsutskottet nu har ställt sig bakom, i och för sig är tillräckligt långtgående i fråga om denna utveckling. Om man skall försöka att vetenskapligt bevisa berusningseffekten av den ena alkoholdrycken kontra den andra och sedan prissätta dryckerna därefter, tror jag att man kommer alltför mycket in på subtila avväganden. Man kan nog göra det i stora drag, men skall man genomföra det konsekvent, är det nog fråga om en vetenskap, som kanske bara en liten grupp vetenskapsmän är roade av och som dessutom den stora konsumerande allmänheten har rätt litet till övers för. Jag har denna uppfattning helt enkelt därför att jag inte tror att det är så stor promille av de konsumenter som använder alkohol, som sätter sig till bordet i den beslutsamma förvisningen att de nu så snabbt som möjligt skall berusa sig. Naturligtvis finns det en och annan som gör det, men det gäller nog inte folk i allmänhet. Man skall inte skriva skattelagar, vilka så att säga har sin motivering i en mycket liten, be-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

gränsad grupp av de människor som konfronteras med skattelagarna. Jag tror att den uppläggning man har är ganska tillfredsställande. Den är för- enklad i förhållande till hittills använt system, och det ligger rim och reson i att man beskattar med hänsyn till alkoholprocenten.

I några inlägg har framförts den synpunkten att finansministern här ändå får in 60 nya miljoner kronor. Visserligen har detta bara sagts i förbigående. Jag är dock angelägen om att understryka att jag så långt det finns möjligheter därtill betraktar denna fråga som en nykterhetspolitisk fråga, motiverad av nykterhetspolitiska synpunkter och inte av fiskala. Jag är medveten om att den justering av spritpriserna som genomfördes 1958 hade en klar och renodlad fiskalisk karaktär, men det var särskilda förhållanden som den gången låg bakom; det gällde att i ett statsfinansiellt svårt läge skaffa fram de pengar som var erforderliga för upp- rustning av det svenska försvaret. Riksdagen enade sig den gången om att ta pengarna där man trodde att de fanns. Jag hoppas emellertid att man denna gång skall kunna se denna fråga som en nykterhetspolitisk fråga och inte såsom en fiskal skattefråga.

Till yttermera visso kan jag upplysa om att eftersom i detta förslag ingår ett slopande av utskänkningskatten får vi ett bortfall på 17 miljoner kronor. Eftersom regeringen lojalt har följt ett fjolårsbeslut av den svenska riksdagen, som togs med en rösts övervikt vid en gemensam votering i båda kamrarna, nämligen förslaget om slopande av skatten på glass, släpper vi i runt tal 18 miljoner kronor. Vidare har regeringen beslutat framlägga förslag på riksdagens bord om slopande av nöjesskatt — ett bortfall på 25 miljoner kronor. Dessa tre skattesänkningar motsvaras av den ökade inkomsten på sprit. Det blir faktiskt 60 miljoner kronor på båda hållen, om man sätter sig ned och räk-

nar. Det kan vara en ödets nyck att det just blir på det sättet. Jag har gärna velat konstatera detta, eftersom det är ett ytterligare uttryck för att man bör kunna betrakta denna höjning såsom en nykterhetspolitisk åtgärd utan några fiskaliska ambitioner.

Ja, herr talman, det har varit föredömligt korta inlägg här i dag och jag har kanske varit den som längst har prövat kammarens tålmod. Jag har emellertid velat säga detta, eftersom det gäller frågor som är allmänt aktuella. Publikt sett är man rätt intresserad av denna debatt, och en liten motivering för regeringens förslag var kanhända ändå på sin plats.

Herr CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern är som alla vet en lysande debattör, men inte hade finansministern i dag behövt göra det lättare för sig genom att försöka skapa fram föreställningen om att mitt ställningstagande skulle vara något orimligt. Vi står ändå inte så långt från varandra. Jag har sagt att det kan vara rimligt att inte låta spriten bli relativt sett billigare än andra varor. Det har jag gått med på. Jag har gått med på finansministerns uppläggning att man skall ha en differentierad beskattning, så att man för över konsumtionen till lättare drycker, vin och öl. Jag har inte sagt att den höjning det här är fråga om är orimlig, men jag har sagt att jag tycker att de nuvarande spritpriserna, som bestämdes 1958, är ganska skäliga som de redan är. Därmed har jag inte sagt att de måste bestå för alla tider. Får vi en fortsatt utveckling till högre priser på allting annat — och det förmodar jag att vi får med den majoritet som finns här i kammaren i dag — måste vi någon gång i framtiden också höja spritpriserna, men jag anser inte att det är nödvändigt och riktigt att göra detta nu.

Jag har inte ett ögonblick underskattat betydelsen av att vi får en bättre

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

folknykterhet till stånd i detta land. Till finansministern vill jag säga att jag har en ganska stor erfarenhet av detta problem, eftersom jag under tio år som föredragande i länsstyrelse sysslat med alkoholistbehandlingen, och jag vet precis vilka tragedier som alkoholmissbruk för med sig.

Men vad jag inte tror på och inte tycker om är den metod man här använt. Jag skall inte använda ordet upprörd — man bör undvika alltför starka ord — men jag tycker inte det är riktigt att på detta sätt ingripa i den hyggliche, skötamme familjeförsörjarens livsstil. Vi har egentligen inte något med en sköt-sam och ordentlig persons vanor att göra. Vi skall inte oskäligt belasta honom. Det skall inte vara så att exempelvis en jordbrukare på en mindre gård inte skall kunna ordna en festlighet i samband med ett bröllop för sin dotter eller dylikt och vara tvungen att låta bli att servera spritdrycker av ekonomiska skäl, medan de som har andra möjligheter skall vara helt obehindrade att dricka så mycket de vill.

Jag skulle till sist vilja fråga finansministern: Kan inte finansministern ge mig rätt så långt, att det finns en svaghet hos den metod man här föreslår? Jag har inte yrkat på en sänkning av nuvarande spritbeskattning. Jag har bara sagt att priserna är tillräckligt höga som de för närvarande är. Man behöver inte gå längre. Men skulle den allmänna prisutvecklingen gå uppåt, är det klart att man kan få ta detta ståndpunktstagande under förnyat övervägande.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern har redan rättat till det felaktiga intryck som herr Cassel givit beträffande riksdagsledamöternas alkoholvanor.

När det gäller herr Cassels senaste anförande kunde jag inte riktigt följa med. Om jag fattade herr Cassel rätt, är han nu av den uppfattningen att det är rim-
2 — *Andra kammarens protokoll 1963. Nr 14*

ligt att spriten inte blir relativt billigare än andra varor. Men å andra sidan går han inte med på en höjning, trots att spriten sedan 1958 blivit relativt billigare än andra varor.

Herr Cassel säger vidare att riksdagens organiserade nykterister framlagt förslag om vissa höjningar av spritpriserna. Jag vill då fästa uppmärksamheten på att man långt utanför denna grupp anser att spritpriserna bör höjas. Den motion som herr von Friesen undertecknat och som innehåller förslag till högre priser för vissa brännvinsorter än som framlagts från något annat håll är inte undertecknad av representanter för riksdagens nykterhetsgrupper.

Hittills har talarlistan upptagit två talare från högern. Jag ser inte att någon mera talare är anmäld. Jag har därför ett behov av att fråga om herr Cassel representerar högerpartiets synpunkter på nykterhetspolitiken när det gäller dessa frågor.

Med anledning av finansminister Strängs anförande vill jag säga att det är riktigt att jag har åberopat fylleri-statistiken. Även om vi hoppas att de som blir omhändertagna för fylleri i 15—17-årsåldern senare bättrar sig, är det ändå ett skrämmande faktum att enligt kontrollstyrelsens rapport fyllerifrekvensen är större i grupperna 15—17 år än 50—59 år. Vi måste vara överens om att alla åtgärder bör vidtas för att bringa ned i första hand tonårsfylleriet.

Jag hinner inte gå in på finansministerns bemötande av direktör Isakssons förslag, men jag vet att herr von Friesen senare kommer att ta upp den saken.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i ett tidigare anförande ställt mig tvivlande till huruvida det nu var befogat att höja spritpriserna och om det fanns tillräckliga

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

motiv härför. Jag tog mig även friheten säga att det var befogat att fråga sig huruvida 1958 års prissättning var riktig, om man gör jämförelser mellan prisförändringarna på andra varor och spriten.

Alla andra varor än spritdrycker och kanske bostäder prissätts efter normerna på den fria marknaden. Därför är det naturligtvis så mycket mera angeläget att riksdagen tar sig en mycket noggrann funderare innan man vidtar en åtgärd, som så kraftigt påverkar prissättningen i fråga om spritdrycker.

Finansministern sade själv i sitt anförande att 1958 års prissättning inte hade något med nykterhetspolitiska åtgärder att göra utan var en klart fiskalisk åtgärd. Den genomfördes för att kunna tillföra statskassan mera pengar.

Sett mot denna bakgrund framgår det ganska tydligt att spritskattehöjningar vid olika tillfällen motiverats på en hel del olika sätt. Det är detta som gör att det inte är alldeles självklart att prissättningen på spritdrycker i alla situationer blir rättvisande bara man följer den allmänna prisutvecklingen.

Man tycks vara ganska ense om att en 10-procentig förhöjning av priset på spritdrycker ur nykterhetspolitisk synpunkt inte får någon större betydelse. I varje fall är det ingen som har hävdat att så skulle vara förhållandet. Jag vill understryka att vi givetvis alla här i kammaren är oerhört intresserade av att på bästa sätt söka tillse att svenska folket blir ett nyktrare folk. Det är därför alldeles onödigt att man från något håll försöker göra gällande, att någon grupp i denna kammare skulle vilja driva en politik som inte medverkade till ett bättre nykterhetstillstånd i landet.

Det finns många andra åtgärder som är effektivare när det gäller att få tillstånd bättre nykterhet. Herr Kärlander har frågat vad jag här åsyftar. Jag hinner naturligtvis inte att på dessa få sekunder gå in på en närmare uppräknings

men vill som exempel nämna en ökad upplysning och den nykterhetsvård som bedrivs på länsplanet och ute i kommunerna och från statens sida. Vi är ju alla överens om att försöka förbättra nykterheten på den vägen. Det är dessa åtgärder vi skall slå vakt om. Jag tror därför att vi bör sluta att i denna debatt beskylla varandra för mindre intresse för att göra svenska folket nyktert.

Herr ANDERSSON i Knäred (cp):

Herr talman! Vi kan konstatera att spritkonsumtionen i dag ligger på en nivå som onekligen ter sig skrämmande hög. Vi fick efter 1954 års reform, som trädde i kraft den 1 oktober 1955, den första tiden en mycket kraftig stegring av konsumtionen. Sedan inträdde som man hade hoppats en tillbakagång, men den bröts relativt snart och under de senaste åren har vi på nytt kunnat notera en uppgång. Fylleriet, missbruket, har stegrats kraftigare än konsumtionen. Det betyder ju en förskjutning av konsumtionen i den minst önskvärda riktningen. Det är framför allt ungdomens ökade användning av alkohol som ter sig så bekymmersam.

Det är givet att det hade varit önskvärt att kunna diskutera alla de åtgärder som skulle kunna vidtas för att pressa ned konsumtionen och på det sättet också minska de svårare verkningarna av alkoholmissbruket, ungdomsfylleriet o. s. v. Men vi får ju senare tillfälle till en mera samlad debatt. Vi har i dag att diskutera enbart en sida av saken, nämligen alkoholbeskattningens höjd. Vi kommer i ett senare skede att få diskutera de åtgärder som föreslås i den särskilda propositionen beträffande inköpskontroll, avstängningsåtgärder o. s. v., och sedan kommer frågan om stödet åt nykterhetsorganisationernas och andra folkrörelsers arbete i förebyggande syfte.

Man får emellertid inte bortse från beskattningens värde såsom ett instrument när det gäller att åstadkomma en

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

förbättrad folknykterhet. Det går inte att raljera om saken på det sätt som herr Cassel gör. Herr Cassel menar att nykteristerna över huvud taget inte borde lägga sig i diskussionen om spritskattens höjd, eftersom de inte bidrar till de inkomster som denna skatt ger statskassan. Efter herr Cassels redovisning av hur han tillfredsställer sina spritbehov — han blir antingen bjuden eller också använder han sprit som han infört tullfritt till landet under sina många utlandsresor — vill jag konstatera att herr Cassels bidrag till inkomsterna på detta område väl ungefär är av samma storlek som de som vi nykterister ger. Följaktligen skulle vi i varje fall ha samma rätt att göra inlägg i debatten som herr Cassel.

Vi kan naturligtvis ha olika uppfattningar om vilket värde priset har som nykterhetspolitiskt instrument. Jag ansluter mig närmast till den av herr Gustafson i Göteborg och herr Kärrlander framförda uppfattningen, att skiljelinjen mellan de olika ståndpunkterna här i kammaren tydligen inte går mellan reservanterna, som vill ha 10 procent mer i beskattning än vad finansministern föreslår, och utskottsmajoriteten, utan den går mellan dem som vill använda priset som ett nykterhetspolitiskt instrument och dem som menar att det inte kan användas så. Dessa senare menar tydligen att spritpriset endast kan användas i fiskaliskt syfte. Jag har för min del den uppfattningen att om man skall använda spritpriset som ett nykterhetspolitiskt instrument — och det kan vi knappast undgå att göra — så skall man ta till relativt kraftiga prishöjningar, den gång man gör en justering, för att på det sättet om inte åstadkomma en chockverkan så i alla fall göra folk uppmärksamma på att spriten fördyrats rätt betydligt. Om man får folk att förstå detta, så lär det medföra att konsumtionen går ned.

Man invänder då att detta inte innebär något annat än att man pressar

ned konsumtionen för dem som är sköt-samma och som inte är något problem ur nykterhetssynpunkt. Men det är väl ändå på det viset att ingen är född till alkoholist. Man kan inte i förväg säga vem av dem som börjar använda sprit som kan bli en missbrukare. Det är i alla fall bruket som föder missbruket. Om bruket pressas tillbaka, så kommer snåningom också antalet missbrukare att minska avsevärt.

Jag tror att det i detta skede skulle ha varit klokt att ta till en kraftigare höjning än vad finansministern föreslagit, även om jag gärna vill rikta ett tack till honom för det initiativ som dock tagits. Jag vill särskilt tacka finansministern för hans understrykande av den nykterhetspolitiska effekt som han hoppas att höjningen skall ha. Syftet med höjningen är alltså nykterhetspolitiskt, inte fiskaliskt. Följaktligen vill jag tolka finansministern på det sättet att han helst skulle se att denna åtgärd inte tillför statskassan några ökade inkomster, ty om den inte gör det betyder det att den verkligen fått en nykterhetspolitisk effekt.

Vi har under den senaste tiden av konflikten sett en hel rad skrämmande exempel på hur folk jagat efter sprit. Särskilt beklämmande är det, som jag har kunnat bevittna i mitt hemlän och som man väl även på andra håll i landet har fått se, nämligen att studenterna har jagat land och rike runt för att få tag på sprit till de värfester av olika slag som de förbereder. Man är rädd för att man, om konflikten fortsätter, inte skall kunna tillfredsställa sitt spritbehov. Det är ett ytterligt ledsamt inslag, ty de som studerar vid de olika högskolorna väntas ju i framtiden inta ledande poster på olika områden av samhället. De borde vara något av ett föredöme i detta hänseende i stället för något av varnaget.

Beträffande förslaget om borttagandet av utskänkningskatten har finansministern i viss mån haft skäl för detta.

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

Denna skatt medför onekligen åtskilligt av kineseri och krångel och det är svårt att kontrollera dess efterlevnad. Den har också andra tvivelaktiga effekter. Men å andra sidan verkar förslaget vara något svagt underbyggt beträffande de åtgärder med vilka man skall följa utvecklingen inom restaurangnäringen. I utskottets betänkande har jag läst ut att utskottsmajoriteten också varit ganska tveksam även om man biträtt förslaget.

Vi skulle gärna velat se ett mera konkret förslag till åtgärder med vilka man skall följa utvecklingen inom restaurangnäringen. Det är alldeles givet att det som synes ske nu i början verkar vara rätt och riktigt. Man höjer priset på starksprit och sänker det på alkoholfria och alkoholsvaga drycker för att åstadkomma att varje dryck får bära sina egna omkostnader och inte, såsom nu är fallet, de alkoholfria eller alkoholsvaga dryckerna får bära en del av restaurangernas kostnader för alkoholstarka drycker. Fria spritpriser kan dock leda till, inte att restaurangerna sänker priset på ett otillbörligt sätt för att få kunder — det har finansministern i propositionen gerderat sig mot på ett effektivt sätt — men restauratörerna skulle få ett alldeles speciellt intresse av att servera starksprit därför att de skulle tjäna så bra på det. Jag skulle därför gärna velat få en utförligare redovisning av de åtgärder man tänker vidta. Då förslaget även i sin helhet verkar rätt illa underbyggt vill jag ansluta mig till den reservation som avgivits vid denna punkt.

Beträffande alkoholbeskattningens framtida utformning kommer ju det s. k. Isakssonska förslaget igen gång på gång — det kommer väl att redovisas i detalj av herr von Friesen. Detta förslag innehåller utan tvivel åtskilligt av mycket stort intresse, och det hade varit önskvärt att en offentlig utredning tillsatts för att bedöma, huruvida inte det förslaget innebär en bättre väg att lösa frågan om alkoholbeskattningen.

Det skulle i alla fall ha blivit klarlagt om inte det Isakssonska förslaget är hållbart inför objektiva kritiker. Jag tror att en sådan utredning skulle ha blivit mycket värdefull. Jag erkänner gärna att finansministerns förslag i viss mån innebär ett steg framåt, men det skulle ha varit intressant att få problemställningen i hela dess vidd klarlagd.

Beträffande beskattningen av alkoholfria drycker ställer jag mig på utskottsmajoritetens sida. Denna beskattning bör behandlas i samband med andra punktskatter och inte i detta sammanhang. Jag tror inte att den har någon avgörande nykterhetspolitisk effekt, dessutom är den väl i och för sig omotiverad — men det är en rad andra punktskatter också, om vilkas utformning stor tveksamhet råder. Men dessa skall ju behandlas i sitt speciella sammanhang och med hänsynstagande till statsfinanserna i stort.

Med vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till reservationerna I, V och VI.

I detta anförande, under vilket herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Gomer* (båda cp).

Herr **KÄRRLANDER** (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag bara säga som ett förtydligande med anledning av att herr Andersson i Knäred i utskottets uttalande på sid. 18 i betänkandet läser in att utskottet skulle ha varit tveksamt i fråga om utskänkningsskattens avskaffande, att så är nog inte förhållandet. Vad vi har velat understryka är att vi har varit på ungefär samma linje som finansministern, nämligen att, när man nu vidtar den åtgärd som den fria prissättningen innebär, detta inte skall leda till olägenheter för näringen. Finansministern har ju nämnt en del av vad restaurangnäringen tänker företa sig,

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

och det vittnar om att utskottets förhoppningar kommer att uppfyllas såvitt man i dag kan förstå. Utskottet var nog till alldeles övervägande del enigt om att man borde vidta denna åtgärd.

Jag kanske rent parentetiskt, ehuru diskussionen nu väl är avslutad på det avsnittet, kan nämna, eftersom någon — jag tror det var herr Gustafson i Göteborg — frågade huruvida herr Cassels anförande var representativt för högern, att det var ganska många av högerns ledamöter som instämde i herr Cassels yttrande; jag vet inte om herr Gustafson i Göteborg uppmärksammade det. Detta kan man väl tolka så att högern står bakom vad herr Cassel säger på denna punkt.

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Finansministern har ju här fått uppbära mycket och berättigat beröm för sitt uttalande i propositionen om att den »speciella beskattningen av rusdrycker fyller en viktig funktion i de nykterhetspolitiska strävandena som ett värdefullt stöd åt de positiva åtgärderna på området». I ett inlägg nyss har finansministern — tycker jag i varje fall — skärpt sin ståndpunkt i detta avseende, när han säger att han i fortsättningen inte vill motivera alkoholskatthöjningar med fiskaliska motiv utan med nykterhetspolitiska motiv. Jag tycker detta är en mycket viktig behållning av debatten hittills.

Finansministerns företrädare uttryckte sig mycket försiktigare. I den stora propositionen om nykterhetspolitikens omläggning 1954 hette det att alkoholbeskattningen »inte kan fränkännas betydelse». Så försiktigt uttryckte man sig då. Men så har vi också haft en löneglidning under åren 1958—1961, som enligt konjunkturinstitutets uttalande 1961 »överstiger allt vad som tidigare iakttagits i landet». Därtill har vi haft tillfälle, såsom tidigare påpekats i debatten, att göra direkta erfarenheter av skatteinstrumentets värde som medel i nykterhetspolitiken. Jag erinrar om

det som man kan inkassera som resultat av skatteskärpningarna 1956 och som också klart har kommenterats av finansministern i ett uttalande 1957: »Det kan nu konstateras att skatthöjningen haft effekt.» Både alkoholkonsumtionen och det alkoholmissbruk, som kan mätas i fyllerifrekvensen, hade kraftigt minskat. Det är väl sedan klart att man skall begagna sig av gjorda erfarenheter. 1961 års nykterhetslagkommitté säger f. ö. också, att prissättningen på alkoholhaltiga varor har sin *givna* betydelse, då man vill främja folknykterheten. Detta uttalande är kanske litet överraskande, när man jämför det med vad som ändå gjorts gällande under tidigare debatter, t. ex. i pressen.

Nämnda uttalande och övriga under tiden efter reformen är emellertid trots sin positiva tendens betydligt försiktigare än de av finansministern gjorda uttalandena denna gång. Jag vill med detta bara konstatera den som jag tycker märkliga förskjutningen i uppfattningen om skatten som nykterhetspolitiskt medel till skattens förmån. Detta skulle också kunna vara ett svar på högerns invändningar nyss mot skatteinstrumentet.

Till denna opinionsförskjutning har säkerligen Sundström—Ekströms undersökning av dryckeskonsumtionen i Sverige medverkat. Undersökningens resultat publicerades 1962 av Industriens utredningsinstitut. Den visade att för perioder om 10 à 20 år dryckeskonsumtionen i stort sett kan styras såsom man behagar med hjälp av ekonomiska medel. Pris och inkomst spelar samma roll för alkoholkonsumtionen som inom andra konsumtionsområden.

Emellertid söker man, tycker jag, i propositionen nästan förgäves efter en formulering, som kunde ge en antydning om en nykterhetspolitisk målsättning på längre sikt och en mera bestämd nykterhetspolitisk tillämpning av de positiva uttalandena om skattens värde i nykterhetssträvandena. Det talas bara om att rusdryckspriserna bör hållas i

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

nivå med prisutvecklingen på andra varor. Därvid måste finansministern främst ha tänkt på höjningen av konsumtionsprisindex från 1958 till nu, en höjning som rör sig om cirka 15.

Men tag prishöjningarna på enskilda varor, t. ex. livsmedel! Man brukar ju gärna i denna diskussion — det har redan skett här tidigare i dag — göra jämförelser just med maten och därmed försöka få alkoholen att framstå som en lika oskyldig konsumtionsvara som livsmedel, om inte lika nödvändig så dock näst intill. Intrycket av tidningsreportagen om den av strejken betingade bristen på spritvaror är närmast att det här rör sig om en nödvändighetsartikel av central betydelse för hela folket. Jag skall be att få återkomma här till litet senare i mitt anförande.

Jag har inte några officiella siffror på matprisförändringarna, men jag vet att en enkel lunchrätt på en viss restaurang här i staden 1958 kostade 1:75 kronor, medan den nu kostar 3:25 kronor. Det innebär nära nog en fördubbling av priset. Mot den bakgrunden ter sig en 15-procentig höjning på alkoholen som blygsam eller, som en tidning uttryckte det: »Herr Sträng är mild.» Inte heller 25 procent verkar vara en stor höjning, om man jämför med enskilda konsumtionsvarors prisutveckling.

Men målsättningen för nykterhetspolitiken? Vi har, såsom betonats bl. a. av finansministern att göra med en vara, som i motsats till livsmedel är ett narkotikum och vid konsumtion drar med sig inte en enkel utan faktiskt en dubbel risk för sociala skadeverkningar, ett faktum som man givetvis gärna glömmer i sin strävan till parallellitet mellan denna och andra varors prisutveckling. Här finns inte bara den risk, som man i vanliga fall tänker på, alltså alkoholiseringsrisken, vilken enligt alkoholforskningen allttjämt är generell och alltså kan drabba alla alkoholkonsumenter, även om det kan finnas stora

individuella variationer i fråga om konsumtionens storlek och tidsåtgången för att den — också enligt alkoholforskningen — närmast obotliga eller i varje fall mycket svårbotliga sjukdomen alkoholism skall framträda. Men härtill kommer att i det moderna samhället de stora risker, som är förbundna med även mycket små alkoholdosers verkningar, måste fullt ut beaktas. Detta gäller inte bara i trafiken utan även med minst lika stor styrka i den högmekaniserade fabriken, som ju är allt fleras arbetsplats i tätorten. De moderna alkoholskadorna är inte bara betingade av grovkonsumtion utan även av promillekonsumtion, som t. o. m. kan vara mycket låg, 0,3—0,4 promille, och likväl ge katastrofala skadeeffekter.

Mot denna bakgrund förefaller det finnas anledning att sätta ett frågetecken åtminstone för det i och för sig lovvärda försöket att föra över konsumtionen från alkoholstarka till alkoholsvaga drycker. I det maskinsamhälle, det automationssamhälle, som nu växer fram, kommer nykterhetsfrågan sannolikt att få ett annat och större allvar. Det finns därför anledning ifrågasätta, om vi har så mycket att vinna på en nykterhetspolitik, som till centralt motiv tagit enbart önskvärdheten av en omflyttning av konsumtionsstrukturen från dominans för alkoholstarka drycker till ökad konsumtion av alkoholsvaga. Man kan nog fördröja alkoholismens framträdande med att främja konsumtionen av alkoholsvaga drycker, men det rör sig som sagt inte bara om alkoholiseringsrisken. För övrigt är erfarenheterna av denna politik hittills inte entydigt gynnsamma. Man har nämligen inte lyckats föra över konsumtionen från alkoholstarka till alkoholsvaga drycker. Konsumtionen av starksprit ligger faktiskt på ungefär samma nivå som under de sista motboksåren. Man kan naturligtvis punktvis peka på att en förändring har skett i konsumtionen, t. ex. hos vissa kate-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

gorier medborgare. Det är väl att förmoda att så har skett genom den förda politiken men detta gäller inte, om man betraktar totaleffekten.

Frågan om den nykterhetspolitiska målsättningen diskuterades av den parlamentariskt sammansatta nykterhetskommittén av år 1944, där det naturligtvis inte fanns någon majoritet av speciellt nykterhetsintresserade personer eller av personer med en speciell uppfattning i nykterhetspolitiken. Kommittén konstaterade, att man under vissa betingelser kan nå viss framgång med en nykterhetspolitik inriktad enbart på alkoholmissbrukarna. Kommitténs undersökningar visade emellertid enligt dess enhälliga mening, att det råder ett samband mellan bruk och missbruk — alltså en bekräftelse på vad nykterhetsrörelsen gjort gällande i alla tider. Kommittén fann nämligen, att stor utbredning i ett område av absolutism eller nästan absolutism leder till låg missbruksfrekvens. Ungdomens allt tidigare kontakt med alkohol har följts av ett alltsedan 1920-talet ständigt stigande ungdomsfylleri. Det är därför ett samhällsintresse, säger kommittén, att så stora grupper som möjligt avstår från eller inskränker sin alkoholkonsumtion.

Konsekvensen av detta resonemang måste bli att man i nykterhetspolitiken också bör syfta till en allmän nedpressning av alkoholkonsumtionen och inte bara till en omstrukturering. Gör man detta, t. ex. med prispolitik, minskar även missbruket. Herr Gustafson i Göteborg sade att det inte egentligen fanns vetenskapliga belägg för hur högt priset skall vara för att alkoholskadorna och alkoholmissbruket skall minska. Jag skall — utan att göra någon invändning mot detta — dock på tal om vetenskapliga bidrag till debatten om priset be att till protokollet få foga ett kort referat av en undersökning i Kanada. En läkare, doktor Seeley, har visat att alkoholkonsumtionen och fre-

kvensen av dödsfall på grund av levercirrhos — en alkoholbetingad sjukdom — och kanske även alkoholismen i allmänhet i provinsen Ontario i Kanada åren 1929—1958 varit så direkt knutna till alkoholpriset, att med stigande pris konsumtionen av alkohol och frekvensen av levercirrhos sjunkit. Den slutsats, som doktor Seeley försiktigt drar, är att en stor del av alkoholismproblemet kan lösas genom offentlig prispolitik.

I annat sammanhang, nämligen i debatten här i kammaren den 5 december förra året, har finansministern sagt att tyngdpunkten i de nykterhetsfrämjande strävandena nu liksom tidigare måste ligga på de positiva och förebyggande åtgärderna. Vi har väl anledning att alla ansluta oss till denna mening liksom att konstatera, att det här inte finns någon specifik nykterhetspolitisk formel att ensam tillämpa utan att man måste arbeta med många medel och metoder samtidigt, med särskild vikt — det vill jag gärna understryka — på de positiva åtgärderna. Vilka dessa är har exemplifierats här förut, och jag skall inte referera dem nu.

Men ingen kan väl ändå göra gällande, att man tillräckligt utnyttjat de stora möjligheter att förbättra nykterhetstillståndet, som dessa positiva åtgärder innebär. I stället utmärks åren efter år 1958 enligt min mening av en defensivpolitik, ett slags stagnationspolitik. Man tycks nämligen på något sätt ha godtagit 1954 års konsumtionsnivå och sagt sig: Vi är i alla fall inte i ett sämre läge än då. På det sättet har man tröstat sig. Vissa små nedpressningar under denna nivå har förekommit, t. ex. beträffande konsumtionen av spritdrycker mätt i liter per invånare över 15 år. Den har varit nere under 8 liter åren 1958—1961 men är nu åter i nivå med konsumtionen år 1954. Måste man inte nå längre i sina åtgärder än till en stagnation av fyllerifrekvensen, av antalet alkoholskadade, av antalet av de

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

på sjukhus och anstalter av olika slag intagna? Åtminstone bör man väl med extra allvar rikta in sig på att pressa tillbaka ungdomsfylleriet och kvinnofylleriet, som ju är i tilltagande. En stagnation vid något slags »normalnivå» för alkoholskadorna kan inte vara rimligt att acceptera i nykterhetspolitiken.

Finansministern sade beträffande ungdomsfylleriet att man skall komma ihåg att de unga, som tas om hand för fylleri, oftast rättar till sig efteråt. Det är oerfarenheten och oförmågan att reglera alkoholkonsumtionen som gör att de blir fast för fylleri, men de låter som sagt rätta sig. Det får vi ju hoppas sker i de flesta fall. En undersökning har emellertid nyligen gjorts i Stockholm rörande just ungdomsfylleristerna och den visar en påfallande stor återfallsfrekvens just bland dessa.

I fråga om de positiva åtgärdernas politik tycker jag alltså inte att man har gjort riktigt vad man med hänsyn till omfattningen av alkoholskadorna borde göra. I fredags avslogs en rad motioner om bättre stöd till ungdomsvård genom ungdomsorganisationerna. Skolöverstyrelsens petita rörande stöd till nykterhetsfrämjande verksamhet, upplysning och undervisning och till ungdomsvårdande arbete har under de senare åren kommit fram till riksdagen i starkt beskuret skick. Vissa anslag har stått stilla trots penningvärdeförsämringen och trots ungdomsfylleriets fortskridande ökning. Detsamma kan sägas om socialstyrelsens petita beträffande nykterhetsvården, t. ex. i fråga om personalbehovet och det stora behovet av en allmän kvalitetshöjning inom denna vård.

Om man alltså inte satsar tillräckligt på de positiva och från alkoholintresset avledande åtgärderna och på vården av alkoholskadade, måste man i så mycket högre grad ägna sig åt hela raden av kontroversiella kontroll- och restriktionsåtgärder, vilkas effekt brukar

vara liten och svår att förutse till sina verkningar, eftersom de nästan alltid driver fram motstånd och kontra-suggestiva reaktioner hos alkoholkonsumenterna, eller också får man lita till prispolitiken, gärna en politik som är konstruerad efter principer liknade dem som direktör Isaksson har föreslagit.

Vill man nå bättre nykterhetsförhållanden och inte nöja sig med nuläget, måste man alltså satsa mera på de positiva åtgärderna. Varför inte ge ungdomsvården och ungdomsorganisationerna, som nu får i runt tal 25 miljoner kronor av staten, ungefär lika mycket pengar som staten satsar på den offentliga nykterhetsvården eller bortåt 60 miljoner kronor? Varför skall de speciellt förebyggande åtgärderna ligga sämre till i fråga om resurser än sådana åtgärder som tar sikte på redan inträffade skador?

Med utnyttjande härutöver av skatteinstrumentet är det möjligt att minska alkoholkonsumtionen och därigenom missbruket och alkoholskadorna. Men då räcker det inte att enbart eller nästan enbart ta hänsyn till den allmänna prisutvecklingen. Om man verkligen vill tränga tillbaka alkoholmissbruket, måste man uppenbarligen ta med i beräkningen även köpkrafts- och standardhöjningarna. Annars slår dessa standardhöjningar igenom i ökad alkoholkonsumtion — ett något diskutabelt utbyte av standardförbättringen.

Enbart en styrning av konsumtionen från alkoholstarka över till alkoholsvaga drycker — vilket ju tycks ha lyckats i högst begränsad omfattning — är inte heller, såsom förut framhållits, någon problemfri politik. »Vin är också alkohol» har det med rätta sagts, och detta gäller särskilt i det moderna trafiksamhället. Det har även visat sig att ungdomar och avancerade alkoholmissbrukare alltmer använder vin i direkt berusningssyfte; för att nu inte tala om att vin åtminstone för rätt stora grup-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

per av ungdom utgör en passagedryck till de alkoholstarkare dryckerna.

Ser man beskattningen såsom ett av flera medel i nykterhetspolitiken och med utgångspunkt därifrån söker, såsom finansministern efter några motionsinitiativ nu har gjort, bestämma storleken av skatthöjningen, uppställer sig givetvis frågan hur den nykterhetspolitiska målsättningen skall vara beskaffad. Vill man åstadkomma inte bara en uppbromsning utan också en minskning av konsumtionen och missbruket, måste skatten uppenbarligen ökas mera än finansministern föreslagit.

Som utvecklingstendens, som symbol är den föreliggande propositionen värd all uppskattning, men dess konkreta förslag måste anses otillräckliga. En böjning nedåt av konsumtionskurvan kräver — vid fullt beaktande även av löneutvecklingen — en skatthöjning i trakten av 25 procent. Att vi motionärer stannat vid denna siffra, sammanhänger med att vi betraktar den aktuella skatthöjningen såsom ett provisorium i avvaktan på en revision genom utredning av principerna för alkoholbeskattningen, med beaktande sålunda av löneutvecklingen och idén om beskattning av olika drycker efter berusningseffekt, varvid även frågan om skatten på starköl, öl och alkoholfria drycker bör tas under överbäggande. Av samma skäl har vi icke gett oss in på en detaljvågning av den skattebelastning på olika drycker, som blir resultatet av vårt förslag.

Förslaget om borttagande av utskänkningsskatten har mycket kortfattat motiverats i propositionen, utan att — såsom förut påpekats under debatten — utskänkingsutredningens förslag om skattens bibehållande och remissmaterialet redovisats. Av formella skäl finner vi motionärer det därför inte möjligt att ingå på den extra kontroversiella fråga det här gäller, utan vi måste inskränka oss till att på denna punkt yrka avslag på propositionens förslag.

Jag vill emellertid understryka att detta förslag innebär att den genom åren stabila och respekterade principen om att enskilda vinstintressen inte skall få göra sig gällande inom alkoholhanteringen slopas, då det gäller utskänkningsav spritdrycker. Motivet är att restaurangägarna lättare skall få ut sina kostnader för utskänkningsav spritdrycker. Men genom en fri prissättning blir det, även med en del spärrar som föreslås i propositionen, möjligt att göra sig vinster på utskänkningsav spritdrycker och detta är en sak som framförallt bör ses på litet längre sikt. Såvitt jag förstår finns det nämligen all anledning förvänta, att restaurangnäringen kommer att kraftigt expandera i samband med övriga förändringar i samhället och på grund av detta förslag även ändra struktur.

Med hänsyn till den otillräckliga redovisningen av ärendet skall jag dock som sagt inte närmare ingå på borttagandet av denna skatt på 17 miljoner kronor, ett belopp som man från statens sida i andra skattesammanhang knappast lämnar ifrån sig med så kortfattad motivering och så snabb handläggning av ärendet som här sker. »Med säkerhet blir den största vinsten krögarnas», kommenterar Aftonbladet denna sak i gårdagens nummer och till detta kommer de bistra uttalanden, som bevillningsutskottet gör om förutsättningarna för utskänkningsav spritdrycker.

Till sist vill jag göra en enda reflexion med anledning av denna omtanke om restaurangägarna och de ökade garantier, som man vill skapa, när det gäller deras möjligheter att få ersättning för utskänkningsav spritdrycker. Hur skulle det vara, om restauratörernas naturligt affärsmässiga resonemang beträffande kostnadstäckningen, som nu i högre grad vinner statens godkännande, även präglade statens inställning till alkoholhanteringen i stort? Det är väl inte någon orimlig tanke? Statens eller det allmännas utgifter för att klara de kostnader, som alkoholskadorna medför, och förluster-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

na genom bortfall av inkomstskatt torde vara betydligt större än skatteinkomsterna från sprithantering.

Det gäller alltså kostnaderna för att vårda alkoholmissbrukare och delkostnaderna för sjukvård, kriminalvård, polisverksamhet, socialhjälp, alkoholbetingade fall av invaliditet, kostnader för för tidiga dödsfall, nedsatt arbetsförmåga, minskat sparande och förstöring av realkapital. Nettoförlusten på alkoholhanteringen är så betydande, att finansminister Wigforss en gång i en diskussion, då han tillfrågades, om det kan glädja en finansminister att svenska folket använder alkohol, förnekade att det kunde innebära någon källa till glädje. Han påvisade, att det vid ett bortfall av alkoholkonsumtionen snabbt skulle bli en ökning av skatteinkomster av annat slag på grund av att arbetsförmågan och produktiviteten ökade och på grund av att kostnaderna för skadeverkningarna bortföll.

Ett strikt genomfört ekonomiskt resonemang om alkoholhanteringen och dess kostnader leder till att ett betydande skatteuttag direkt på denna är motiverat. Inte ens med det av oss föreslagna uttaget torde man komma i närheten av en full kostnadstäckning, och detta bör man väl också beakta, då man diskuterar alkoholbeskattningen.

Även om det funnes anledning att replikera några av de tidigare talarna beträffande talet om orättvisa genom en punktbeskattning av den typ vi nu diskuterar och påståendena om att familjer till alkoholmissbrukare drabbas, så skall jag avstå från detta.

Jag ber nu till sist, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna nr I, V, VI och VII i bevillningsutskottets betänkande nr 30.

I detta anförande instämde herrar *Källstad* och *Hammar* (båda fp).

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! När man lyssnar till den

här debatten, skulle man tro att det verkligen föreligger en positiv vilja att försöka komma till rätta med spritmissbruket i vårt land. Jag har emellertid en känsla av att det är ungefär som på husförhöret, när prästen höll en manande och allvarlig predikan mot spriten. Deltagarna blev mer och mer oroliga, men när prästen hade slutat sin predikan sade han: Välkomna till supen och maten.

Det är så, kammarledamöter, att vi talar mycket vackert om att spritmissbruket måste upphöra men gör oerhört litet för den saken. Hur infekterad frågan är framgick när en ledamot nyss frågade: »Är detta högerens linje i frågan om spriten?» Mig veterligt har vi i alla partier spritproblem bland våra medlemmar, och nog är det fel att förutsätta att användningen av sprit skulle vara en partipolitisk fråga — det är väl en fråga som angår hela svenska folket.

Eftersom jag är absolutist och varit det i hela mitt liv, är det ingen större konst för mig att säga att spriten skall tas bort. Det äcklar mig oerhört när man på offentliga sammankomster sitter och dricker sprit på offentliga myndigheters bekostnad. Men folk gör det och säger inte så mycket om det. Om vi skall kunna komma till rätta med spritmissbruket, måste vi komma överens om att både nykterister och de som brukar sprit skall hjälpas åt i olika sammanhang.

Jag har en känsla av att det var en olycka att vi tog bort motboken. De förhoppningar som vi hade, inte minst på nykterhetshåll, synes inte ha infriats, och de byggde på ett ganska verklighetsfrämmande underlag. Jag tror att vi har glömt bort att målet inte kan vara att vi accepterar en variation på spritemat.

Med ett visst intresse hörde jag på finansministerns uttalande, att han betraktar detta som en nykterhetspolitisk och inte som en fiskal skattefråga. Det bara förvånar mig att han i samma anledning talar om att skatten på glass

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

och nöjesskatten också tog 60 miljoner kronor. Denna proposition kan jag förstå endast om man anlägger en skattepolitisk syn på problemet. Jag är medveten om att vi behöver pengar, men frågan är väl om vi skall fortsätta på den väg som vi slagit in på här.

Den strejk som nu pågår bland tjänstemännen vid utförsäljningsställena är mycket välgörande. Men det är mycket anmärkningsvärt, att när vi skickar flottenheter till andra länder för att skapa goodwill, så tycker militären på dessa fartyg tydligen att det är lika viktigt att under besöken också sköta sprithämtningsdetaljen. Där kommer hela synen på dessa frågor i det praktiska livet fram.

Jag har i en motion yrkat att vi av de 60 miljoner kronor staten tar in på ökade spritskatter skall ge landstingen 30 miljoner, så att man där kan lämna medicinsk vård åt spritmissbrukets olyckliga offer. Detta förslag har dock utskottet inte velat biträda — och det förstår jag. Ty i statsutskottets utlåtande nr 5, som vi kommer till litet senare, har jag yrkat på inrättande av en överläkartjänst som ett led i strävandena att hjälpa de alkoholskadade. Jag vet nämligen att 50 å 60 procent av de intagna vid psykiatriska kliniken i Uppsala — som är en riksklinik — är alkoholister. Vi har inte råd att anslå dessa 30 miljoner, har man sagt. Därför har frågan skjutits på framtiden. Men när jag föreslog att 30 miljoner skulle reserveras för nämnda ändamål, så gjorde jag det därför att man i landstinget och inrikesdepartementet hade överenskommit om att landstinget skulle satsa pengar för att få lokal och utrustning till nämnda överläkartjänst och staten skulle ordna tjänsten. Men när frågan togs upp i finansdepartementet, strök någon underordnad tjänsteman, som tydligen saknar kunskaper om alkohol- och sjukvårdsfrågor, ett streck över förslaget.

Det tycks mig vara en mycket underlig dualism att ett departement desavoueras av en tjänsteman i annat de-

partement vilken helt saknar de medicinska kunskaper som behövs för att kunna bedöma frågor som rör hälso- och sjukvård. Det är upprörande! Vi blir illa berörda, när en människa omkommer exempelvis vid en trafikolycka, men vi glömmer alla de människor som vi genom våra underlåtenhetssynder driver till undergång, samtidigt som vi skapar en för det moderna samhället ohållbar situation.

Men när vi nu behöver dessa miljoner för icke nykterhetspolitiska syften, så anser jag att alla skall vara med och betala, alltså även vi nykterister. Det finns ingen anledning för oss att undandra oss vår skyldighet i det fallet. Vi bör alla vara med om att bekosta vårt försvaret och allt annat som samhället behöver, och jag kan inte med bästa vilja i världen se att höjningen av spritpriset är en nykterhetspolitisk fråga. Och om riksdagen inte vill göra det uttalande som jag har föreslagit rörande de 30 miljoner kronorna till landstingen, så anser jag att vi lika gärna kan avslå propositionen.

Det sägs att propositionens syfte är nykterhetspolitiskt. Därför vill man genom prissättningen på olika drycker främja en övergång från starkare till svagare spritdrycker. I enlighet härmed upprätthålles inte konsekvenskravet om en 15-procentig höjning. Men, ärade kammarledamöter, finns det ur nykterhetspolitiska eller andra synpunkter någon som helst anledning för oss att lära svenska folket dricka vin och öl? Jag kan inte förstå det. Vi talar om ungdomens förvillelse och tilltagande spritmissbruk och man vill göra övergången från starksprit till lättvinkonsumtion smidigare, varigenom vägen breddas för konsumtion av öl och vin. Men det leder ju ungdomen — och inte minst kvinnorna — till att använda sprit i en utsträckning som aldrig tillförne. Det är en fullständigt missriktad propaganda, och det vet alla som har en aning om statistik.

Jag läste nyligen ett särtryck ur tid-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

skriften Alkoholfrågan nr 8/1962, där antalet fall av skrumplever — som ju är en följd av spritmissbruk — redovisades. Som vi vet utnyttjades skrumplevern mycket i propagandan mot spriten förr i tiden. I nämnda artikel redovisas att i ett vin- och ölkonsumerande land som Frankrike är av 100 000 dödsfall 35,8 procent manliga och 16,3 procent kvinnliga sådana som dött av skrumplever. I alla vinproducerande och vinkonsumerande länder är denna sjukdom mycket kraftigt företrädd. I Sverige, som är ett starkt spritkonsumerande land, dör 6,3 procent av männen i skrumplever och 4,1 procent av kvinnorna.

Jag vill göra följande reflexion: Finns det någon anledning för riksdagen att tillämpa ett spritbeskattningsystem i vårt land, som gör det lättare för ungdom och andra människor att komma över till spritbruket via vin?

Utan att fortsätta detta resonemang, vill jag erinra om att jag ända sedan 1940-talet framfört dessa synpunkter. Det gäller att inte bara föra en upprätthållande nykterhetspolitik i vårt land utan framför allt att försöka förebygga genom upplysning. Människor i ansvarig ställning, som i viss mån skulle kunna vara föredömen i olika sammanhang, måste också visa vilja att hjälpa de olyckliga människor för vilka spriten är en förbannelse.

Det är vidare nödvändigt att staten vidtar åtgärder, inte minst på det medicinska området och genom upplysningsverksamhet bland ungdomen, och att staten verkligen i praktisk handling visar att denna spritskattepolitik har ett annat syfte än en rent fiskal uppgift att skaffa pengar.

Ja, herr talman, eftersom utskottet inte har kunnat rekommendera att de 30 miljoner kronorna avsättes till landstingen för nykterhetsvårdande verksamhet, måste jag erkänna att jag för egen del icke kommer att stödja propositionen utan yrkar avslag på densamma.

Herr WIKLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan nog inte underlåta att ändå något kommentera vad herr Lundberg sade om det gamla motbokssystemet. Många talar om att man borde återgå till det systemet. Men inte heller förväntningarna på detta system infriades på sin tid. Alkoholkonsumtionen steg under för undan även då liksom ungdomsfylleriet och alkoholmissbruket. Trots mycket omfattande kontroll och stora kostnader kunde man inte hålla alkoholkonsumtionen tillbaka. Att det nuvarande systemet fortfarande ger anledning till undran — det talar ju dagens läge och diskussion för — hänger väl samman med att man inte tillräckligt satsat på att fullfölja de principer, som antogs 1954. Dessa principer måste fullföljas med beaktande av vad som skett genom urbaniseringseffekten, inkomstförändringar och allt vad det i övrigt kan vara.

Jag vill gärna tillägga att jag ställer mig mycket sympatisk till herr Lundbergs yrkande om en kraftig upprustning av nykterhetsvården. I mitt första inlägg sade jag också, att jag tycker att en sådan upprustning är någonting, som behöver ske snarast möjligt och att man härvidlag inte gått fram med tillräcklig kraft. Men vad som ur formell synpunkt gör saken problematisk är väl, att herr Lundbergs motionsyrkande kopplats till det ärende, det nu gäller.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är medveten om motbokens både brister och förtjänster, och jag opponerade mig icke när motboken togs bort, även om jag inte stödde förslaget därom eller gav uttryck åt någon entusiasm. Men ur nykterhetssynpunkt måste vi beklaga utvecklingen under den tid som gått sedan vi beslöt avskaffa motboken. Då menar jag att vi inte kan fortsätta med att bara höja spritpriserna och göra detta höjande till en fetisch. Det är andra åtgärder som

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

måste till och som är mycket mer väsentliga än spritpriserna. Dessa åtgärder har vi underlåtit att vidtaga, och det är för att understryka det som jag väckt min motion. Eftersom det inom motionens ram endast var möjligt att få rum med dessa 30 miljoner kronor fick jag nöja mig med att ge uttryck åt en önskan som vi från landstingens sida förgäves fört fram.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! De av oss som är mer professionella nykterhetstalare har en viss benägenhet att bli mångordiga, när det blåser upp till nykterhetsdebatt. Ibland är det nödvändigt, och det länkar kammaren till heder att den också ger sig tid att lyssna till den mer ingående argumenteringen. Nu har emellertid det mesta och såvitt jag förstår även det bästa sagts, och jag har i varje fall beslutat mig för att söka begränsa de många orden i denna del av debatten.

Detta betyder nu inte att jag anser läget så utomordentligt bra, att ingenting behöver sägas. Inte heller betyder det att jag anser det fruktlöst eller meningslöst att införa denna inflytelserika församling söka skapa opinion för en bättre tingens ordning i den allvarliga situation, vari vi nu befinner oss. Tvärtom tror jag att nykterhetsintresset i Sveriges riksdag inte längre är enbart experternas.

Nej, om jag åtminstone gör ett ärligt försök att begränsa mig är det därför att allt väsentligt, som jag skulle ha velat säga redan sagts. Herrar Sven Gustafsons, Anderssons i Knäred och Daniel Wiklunds argumentation för reservationen i själva spritskattefrågan bör ha övertygat oss, finansministern inbegripen, om att en ungefärligen 25-procentig skatthöjning inte är någon chockhöjning och inte heller orrealistisk ur inkomststandardhöjningens synpunkt, även om den ligger en aning före löneutvecklingen i stället för att

släpa efter. Vi har ju haft flera års eftersläpning, och då kan det väl inte vara olämpligt att få någon procent till godo på en väntad löneutveckling.

Att spritskatten används som en nykterhetsbefrämjande faktor har ju också finansministern klart angivit, och det skall statsrådet ha ett erkännande för. Detta har alltid varit den organiserade nykterhetsrörelsens inställning: priset har använts och bör användas för att pressa ned konsumtionen, och instrumentet visar sig alltjämt verka i den riktningen. Därför anser vi, såsom också anges i en motion som väcktes under den allmänna motionstiden i år med herrar Wiklund och Engkvist samt under tecknad som första namn, att »skatteinstrumentet bör användas i klart nykterhetspolitiskt syfte genom sådan ökning av rusdrycksbeskattningen, att konsumtionskurvan vänder nedåt och att beskattningen i fortsättningen vid behov justeras i samma syfte».

Herr Lundberg och även andra har nu och tidigare invänt att höjda spritpriser går ut över de alkoholskadades familjer och över inköpen av nödvändigare varor. I likhet med herr Wiklund respekterar jag i högsta grad den ideella målsättningen bakom herr Lundbergs mening. Jag kan i samband med spritskatteproblemet ändå inte dela den meningen av följande skäl: Man utgår ifrån att konsumenterna inte längre är mäktiga att själva styra sin konsumtion och anpassa den efter vad de har råd att dricka. Spritinköpen har en given prioritet oavsett kostnaden. Jag vill inte förneka att det finns sådana fall, men min erfarenhet från flera årtiondens — jag vill säga — förtroendefullt umgänge med alkoholskadade människor har snarare lett mig till en annan slutsats. För dem som befinner sig i det läget är det helt enkelt penningtillgången som reglerar konsumtionen. Är spriten dyr, så måste kvantiteten med nödvändighet bli mindre.

Ja, men familjerna då, säger någon?

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

Tror någon att den alkoholskadades familj får mer pengar till mat och kläder om spritpriset är lägre? Nej, är mannen i det beklagansvärda läget, går hans inkomst till alkohol, oavsett vad den kostar. Socialvården nödgas då att överta försörjningsansvaret för hans familj. Däremot är det otvivelaktigt så, att sådana som ännu är i stånd att själva styra sin konsumtion reflekterar över prisets höjd och rättar sina inköp därefter.

Detta torde också gälla stora grupper av vår omdömesgilla ungdom, även om deras penningtillgång framskapat en viss ekonomisk nonchalans som visat sig ödesdiger också för deras dryckesvanor.

Man talar ibland med en ton av deltagande om de skötsamma och lojala konsumenterna som här drabbas av en viss straffskatt. Herr Magnusson i Borås och herr Cassel har nyligen gjort sig till tolkar för den beklagansvärda grupp av människor, som nödgas betala några kronor mer per liter för sitt njutningsmedel. Låt mig då ställa följande fråga: Måste inte den pålagan anses motiverad för rätten att få bruka ett njutningsmedel med så oerhört stora sociala skadeverkningar? Samhället bör ha rätt att gardera sig mot åtminstone en del av sina svindlande förluster på alkoholhanteringen. De flesta av dessa kan ändå inte betalas med pengar. Låt oss alltså ta den högre skattesats som föreslagits i nykterhetsgruppens motion och som förts fram till kammaren i reservation I av herr Stefanson och herr Gustafson i Göteborg. Det är inte fråga om en chockprishöjning.

På ytterligare ett par punkter har jag behov av att säga några ord.

Reservation V synes mig vara av utomordentlig vikt. Det skulle inte förvåna mig om den samlade riksdagens majoritet. I synnerhet vore detta möjligt om herr von Friesens yrkande kunde sammanjämkas med den reservationens. Skillnaden är som bekant att herr

von Friesens motionsyrkande innebär krav på omedelbar lagstiftning i överensstämmelse med det Isakssonska förslaget under det att reservationen går litet försiktigare fram och föreslår en utredning i överensstämmelse med samma system.

Bakom reservationen står visserligen representanter enbart från folkpartiet och centerpartiet, men jag har mig bekant att det också inom socialdemokratien och högern finns stort intresse att pröva en principiell omläggning av rusdrycksbeskattningen efter i huvudsak de linjer som har skisserats av direktör David Isaksson.

Herr Isaksson har själv i en artikel i dagens nummer av Dagens Nyheter klart och intressant redovisat sitt beskattningsförslag. Han redogör där också för differenserna mellan sitt system, som ju tydligast speglas i herr von Friesens motion, och de båda andra alternativen, herr Strängs och nykterhetsgruppens. Det är sant att vi i riksdagens nykterhetsgrupp har gjort vissa justeringar i det Isakssonska förslaget, mest för att kunna höja de skandalöst låga vinpriserna något utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Vi tycker att de alltför låga vinpriserna utgör en direkt inbjudan till konsumtion bland ungdom och att vinerna härigenom snarare utgör en konkurrent till läskedrycker och andra alkoholfria drycker än till starksprit.

Direktör Isaksson har för övrigt själv i den senare utformningen av sitt förslag justerat prisskalorna på vin i samma riktning som vi och kommer därför fram till högre vinpriser än herr Sträng. Vi har gått ett steg längre därför att vi betraktar populariseringen av vindricket som en så allvarlig fara, att vi i varje fall inte vill bidra till den genom rena realisationspriser på vin.

Men vi accepterar inom nykterhetsrörelsen och riksdagens nykterhetsgrupp själva principen i det Isakssonska systemet. Därför har vi begärt en skynd-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

sam utredning av principen för alkoholbeskattning med klar hänvisning till direktör Isakssons principer om beskattning efter berusningseffekt. Den inställningen är varken dogmatisk eller doktrinär. Häri ligger säkert huvudlinjen i den framtida alkoholbeskattningen. Det förhåller sig som herr Wiklund nyss sade så, att det förslag som vi nu i dag står inför måste betraktas som ett provisorium lika väl som finansministerns förslag intill dess att vi har prövat nya regler för alkoholbeskattningen. Finansministern är alltså själv inne på samma väg, även om han inte har gått så långt som vi i motionen och reservationen.

Förslaget om utskänkningsskattens borttagande borde vi som tidigare har påpekats mycket väl kunna skilja ut ur spritskattepropositionen i år och ta upp i annat sammanhang. Det är ju mot all kutym att genom ett enda alexanderhugg mönstra ut ett system av så djupt ingripande betydelse som reglerna om bortkopplande av enskilda vinstintressen i samband med spritutskänkning. I varje fall kan man inte utan vidare dra ett streck över en av finansministern själv tillsatt utredning, vars förslag går emot utskänkningsskattens borttagande för närvarande. Låt oss få en ordentlig utredning om utskänkningsskattens borttagande och sedan resonera om konsekvenserna. En princip som i viss mån varit normerande för svensk prispolitik ända sedan mitten av 1800-talet förkastar man inte utan en grundligare prövning än som här skett.

Jag biträder givetvis också förslaget om utredning rörande skatten på de alkoholfria dryckerna. Herr Vigelsbo sade att vi nykterister inte borde undandra oss vår del av skattebördan på detta område. Låt mig påminna min gamle vän Vigelsbo om två fakta:

För det första att läskedryckerna och de alkoholfria dryckerna inte med nödvändighet hör samman med alkoholbe-

skattningen, enbart därför att man konsumerar dem i flytande form. Räknas de in bland vanliga livsmedel och i den egenskapen beläggs med vanlig omsättningskatt, undandrar vi oss ju inte den delen av bördan.

För det andra bär ju också de helnyktra i vårt folk sin andel av samhällets kostnader för alkoholens skadeverkningar. Det sociala ansvaret undandrar vi oss sannerligen inte. Men vi skulle gärna se, att man kunde göra de alkoholfria dryckerna mera konkurrenskraftiga genom borttagande av skatten.

I det allvarliga läge vari vi obestriddligen befinner oss vad beträffar nykterhetsfrågan i landet, där ungdomen, hemmen och umgängeslivet liksom våra massmedia visar en tendens till ökat accepterande av alkoholen på ett sätt som bevisligen skadar oss, anser jag att vi måste gripa varje chans att göra något som kan vända strömmen. Jag hyser ingen dogmatisk tilltro till en enda av de i dag förordade åtgärderna. Jag tror i likhet med herr Wiklund och andra, att vi måste göra betydligt mera i fråga om de positiva stödåtgärderna. Men spritskattehöjningen är en av åtgärderna, en ofrånkomlig regulator även den, och därför bör vi använda den och inte gå på den defaitistiska linje som här har introducerats och propagerats av herr Cassel m. fl.

Jag ber, herr talman att få yrka bifall till reservationerna I, V och VII.

I detta anförande instämde herrar *Gustafsson* i Borås, *Berglund*, *Keijer* och *Nelander* (samtliga fp).

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Rimmerfors vill jag säga, att spritmissbruket inte styres av vare sig förnuft eller ekonomiska lagar. Det är en sjukdom som är svår att bemästra. Men det är felaktigt att tro att en höjning av spritpriserna inte skulle drabba missbrukarnas familjer. Jag vet att spriten också ekonomiskt — även i de fall där socialvår-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

den ingriper — är en förbannelse av stora mått.

I ett uttalande har sagts, att eftersom man känner till de olika dryckernas relativa farlighet och dragningskraft på olika kategorier av konsumenter, så erbjuds här en möjlighet att via beskattningen bedriva nykterhetspolitik; samhället skulle med andra ord i priset ha ett generellt verkande restriktionssystem i sin hand.

De gamla landshövdingeberättelserna för mer än hundra år sedan innehåller ord och uttryck som inte avsevärt skiljer sig från dem som används i dagens debatt. Problemet med spriten står kvar, och jag tror att vi måste gå andra vägar och genom förebyggande och läkande åtgärder försöka komma till rätta med spritproblemet i vårt land. I de åtgärder som föreslås i propositionen ser jag icke någon väg att åstadkomma en lösning av problemet, och det är därför jag yrkat avslag.

Herr von FRIESEN (fp):

Herr talman! Jag skall be att få uttrycka min tillfredsställelse över att det för en gångs skull blivit möjligt för riksdagen att debattera och ta ställning till den här frågan i grundlagsenlig ordning. Tidigare har vi klarat av detta problem genom en proposition, som kommit på lördag förmiddag, och genom ett plenum på söndagskvällen. Riksdagsmännen har då inte haft möjlighet att framföra sina mot propositionens förslag avvikande meningar. Nu är det visserligen exceptionella förhållanden som möjliggjort denna anordning, men jag uttalar ändå den meningen att man, oavsett hur det vid ett annat tillfälle kan förhålla sig med sprittillgången, bör tillämpa denna metod även i fortsättningen. Jag tror att effekten av den s. k. hamstringen blir obetydlig jämfört med den fördel man vinner genom att riksdagen får tillfälle att i lugn och ro debattera frågan och

genom att de enskilda riksdagsledamöterna får tillfälle att motionera.

Nu har jag själv varit i tillfälle att väcka en motion, som apostroferats vid flera tillfällen i den föregående debatten. Motionens förslag bygger på principen: skatt efter alkoholhalt eller — som jag hellre skulle vilja uttrycka det — skatt efter verkan. Skatten beräknas inte direkt proportionellt efter alkoholhalten utan man rör sig med s. k. effekttal. Det är de olika typernas berusningseffekt som blir avgörande. En av fördelarna med detta system är, att man — såvitt jag förstår — tillmötesgår riksdagens sedan länge uttalade önskan att främja övergång från starkare spritsorter till svagare. Jag känner inte till något annat system som bättre kan styra konsumtionen i önskvärd riktning.

Finansministern sade om detta förslag att det kom från direktören för ett läkemedelsbolag, som i själva verket ägdes av bryggarna, och han gjorde vissa jämförelser mellan brännvinet och ölet. Men detta är ju inte alls det väsentliga. Detta förslag har kommit att omfattas även av kretsar som står ganska fjärran från bryggarintressena. En rättvisande beskrivning av förslaget är att man inom varje spritområde — det må gälla lättviner, starkviner eller starksprit — jämför berusningseffekten hos de olika dryckerna inbördes. När det gäller starkspriten t. ex. bör man jämföra brännvin med olika alkoholhalt; självfallet måste det vara ett önskemål att människorna hellre konsumerar alkoholsvagare brännvin än alkoholstarkare. Tyvärr har det inte blivit förhållandet genom den felaktiga skattepolitik som har bedrivits i det att man har beskattat det alkoholsvaga brännvinet, den s. k. specialen, alldeles för högt.

Det är inte heller så att detta förslag, som herr Sträng sade, bara grundar sig på professor Goldbergs utredning. Professor Goldberg har gjort en mycket värdefull vetenskaplig undersökning,

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

som vi är mycket tacksamma för. Men mitt förslag grundar sig också på den stora socialstatistiska undersökning, som tidigare återopats i debatten och som bedrivits av medarbetare inom Industriens utredningsinstitut. Det är dessa båda strängt vetenskapliga undersökningar som ligger till grund för detta förslag, vilket enligt min mening är synnerligen väl underbyggt och som det torde vara mycket svårt att med sakliga argument komma förbi.

Hur följer då finansministern i propositionen de av mig skisserade principerna? Ja, inom starkspritområdet blir effekten ganska gynnsam. Finansministern får fram en skatt efter berusningseffekt på alla alkoholhaltiga drycker med över 30 procents alkoholhalt. Resultatet blir sämre när det gäller drycker som har lägre alkoholhalt — och dit hör både lättvinerna och starkvinerna. Men jag erkänner gärna att finansministern har kommit ett stycke på väg. Man har anledning att vara tacksam mot honom för detta förslag, ty det är i alla fall början till ett nytt tänkesätt på detta område.

Då vi i denna motion har engagerat oss för en prishöjning med 20 procent i stället för i propositionen föreslagna 15 procent, skall jag också be att få motivera detta förslag. Jag utgår nämligen ifrån att, som finansministern så riktigt har uttryckt det, det är den nykterhetspolitiska effekten som är det primära i detta fall. Det är inte, som det var förr i tiden, den fiskaliska synpunkten som här skall bli vägledande. Då tror jag att man vinner en bättre nykterhetspolitisk effekt med en höjning av spritpriserna som ligger ovanför den vanliga prishöjning som har skett tidigare och som finansministern närmast tycks ha tagit till förebild. Om vi accepterar detta förslag får vi nog en bromsning i efterfrågan på framför allt de alkoholstarkare dryckerna. Sedan medger jag gärna att det får bli ett politiskt bedömande att välja siff-

ran 15, 20 eller 25 procent. Det förefaller mig emellertid, som om förslaget om 20 procents förhöjning av spritpriserna skulle vara en sorts medelväg att döma av de olika förslag om både sänkningar och höjningar som har presenterats för riksdagen.

Låt mig också säga några ord om hur detta system verkar inom de olika dryckesområdena. Jag vill då fästa uppmärksamheten på att motionens förslag när det gäller lättvinerna går längre än finansministerns. Det gäller framför allt de lättviner som är starkt efterfrågade och har en alkoholhalt på mellan 11 och 14 procent. I det fallet ligger de i motionen föreslagna priserna på en högre nivå än vad som föreslås i propositionen. Jag tror att det är viktigt att konstatera detta. Man skall inte bagatellisera vinkonsumtionens betydelse.

Jag konstaterar också att min värderade vän herr Rimmerfors har lyckats konstruera ett förslag, som resulterar i lägre priser på dessa efterfrågade lättviner än vad förslagen i vår motion leder fram till. Jag säger detta icke utan en viss skadeglädje, ty jag har från nykterhetshåll kritiserats starkt för att i något uttalande ha velat gynna vinkonsumenterna. Det är emellertid inte alls meningen. Om herr Rimmerfors tittar på sitt eget förslag, kommer han att finna att vi är »litet värre» när det gäller vinpriserna än vad han är.

Beträffande starkvinerna blir det en viss höjning av priserna enligt vårt förslag. I det fallet har man att ta hänsyn till den styrande effekten från både starkspriten och från det undre lättvinsområdet. Om vi höjer priserna för mycket på starkvin, styr vi in konsumtionen på starksprit, vilket vi alla är överens om att vi inte skall göra. Blir lättvinspriserna för höga, styrs konsumtionen in på starkvinerna. Jag är medveten om att det har förekommit en kritik, ehuru den inte kommit till uttryck i denna debatt, därför att mitt och

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

mina medmotionärers förslag innebär en sänkning av priserna på vissa drycker. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att de drycker som det här blir fråga om både inom starkspritsområdet, starkvins- och lättvinsområdena är sådana drycker som redan nu är dyra. Det är fråga om kvalitetsmärken. Dessa drycker spelar ingen avgörande roll ur nykterhetssynpunkt. Människor som väljer vinerna eller spriten med hänsyn till den berusningseffekt som de söker går ofelbart och med stor säkerhet till de billigare produkterna. De väljer inte kvalitetsmärkena. Om vi nu sänker priset på den mycket exklusiva dryck som heter svart Renault, tror jag inte att detta medför några som helst nykterhetspolitiska konsekvenser av ödesdiger beskaffenhet. Jag har i mina dagar träffat många alkoholmissbrukare men aldrig någon som missbrukat en sådan dryck, trestjärnig konjak eller campari, som för närvarande är ganska högt beskattade. Det är alltså fullt konsekvent när vår motion då den följer dessa skalor accepterar tanken på en sänkning av vissa priser, men vi kan samtidigt med fog göra gällande att denna sänkning knappast har några nykterhetspolitiska effekter.

Det är också den nykterhetspolitiska effekten som jag i likhet med finansministern alldeles särskilt vill understyrka. Jag tror mycket mer än åtskilliga talare här i kammaren, inte minst från högerhåll — även herr Lundberg gav uttryck åt samma mening — att sprit- och vinpriserna har en mycket bestämd, styrande effekt på konsumtionen. Med ledning av den erfarenhet jag har på detta område, som sannerligen, herr talman, inte är ringa, kan jag försäkra att alkoholister och grova missbrukare inte är så okänsliga för sprithöjningar som man på sina håll gjort gällande. Det finns som finansministern uttryckte det en gnutta av sanning i resonemanget, men det är ingen tvekan om att även de är känsliga för priserna

på samma sätt som andra människor är det.

Jag betraktar förvisso inte, herr talman, förslaget om skatt efter berusningseffekt som något avgörande i riktning mot ett mera idealiskt tillstånd på nykterhetens område. Vi har förvisso en mycket lång väg att gå tills vi kommer därhän. Men vad jag bestämt är på det klara med är att statsmakterna genom priset har ett mera värdefullt instrument för främjande av ökad folknykterhet än de har genom andra åtgärder inom den fria spritens ram. Jag står nämligen ganska kritisk till alla de förslag som kommer att debatteras senare i kammaren och som rör legitimation, kontroll och liknande saker. Det är småverk i de stora sammanhangen. Skattestyrandet har den verkligt avgörande betydelsen, även om, som sagt, man självfallet inte får hänge sig åt illusionen att vi kommer in i ett helt tillfredsställande tillstånd bara genom användandet av det instrumentet.

Till sist, herr talman, vill jag säga några ord om de alkoholfria dryckerna. Jag tycker att det är riktigt som bevillningsutskottet har gjort, nämligen att ta upp min motion om skattefrihet för de alkoholfria dryckerna i detta sammanhang och inte i samband med behandlingen av olika punktskatter, ty enligt vårt sätt att tänka råder ett alldeles bestämt sammanhang mellan alkoholphaltiga och alkoholfria drycker. De sistnämnda skall självfallet nollställas. De skall befrias från varje skatt utom omsättningsskatten för att främja övergången till dessa drycker, inte från brännvin, ty brännvinsdrickarna går inte omedelbart över till alkoholfria drycker, men det gäller att göra valet lättare mellan lättviner å ena sidan och läskedrycker och alkoholfria drycker å den andra sidan.

Herr talman! Jag ber att få ställa följande yrkanden:

I första hand ber jag att få yrka bifall till motionen II: 794 angående änd-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

ring av förordningen om skatt på sprit och vin på sätt som framgår av det ändringsyrkande, som överlämnats till herr talmannen och i stencil utdelats till kammarens ledamöter, d. v. s. att riksdagen måtte besluta, att 2 § 1 och 2 mom. ävensom 3 § 2 mom. förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

1 mom. Skatten upptages vid detaljhandelsbolagets inköp av sprit och vin och utgår, där ej annat i 2 mom. stadgas, med nedan angivna skattesatser:

Volymprocent	Skatt per liter	Volymprocent	Skatt per liter
9	2: 24	33	20: 06
10	2: 65	34	21: 20
11	3: 10	35	22: 37
12	3: 57	36	23: 55
13	4: 07	37	24: 75
14	4: 59	38	26: 06
15	5: 15	39	27: 39
16	5: 72	40	28: 74
17	6: 34	41	30: 11
18	6: 97	42	31: 50
19	7: 62	43	33: 01
20	8: 34	44	34: 54
21	9: 01	45	36: 10
22	9: 75	46	37: 68
23	10: 58	47	39: 28
24	11: 35	48	41: 01
25	12: 20	49	42: 77
26	13: 06	50	44: 45
27	13: 94	51	46: 26
28	14: 91	52	48: 21
29	15: 89	53	50: 08
30	16: 89	54	51: 97
31	17: 90	55 eller	
32	18: 93	högre	54: 01

För varje dryck skall skatten beräknas på alkoholhalten avrundad till närmaste hela volymprocenttal.

2 mom. För här i riket tillverkat vin skall omsättningsskatt därjämte utgå med en särskild tillverkningsavgift av 50 öre för liter, om vinets alkoholhalt överstiger 14 volymprocent eller vinet

är mousserande eller därmed jämförbart, men eljest av 20 öre för liter.

3 §.

2 mom. Vid inköp av sprit eller vin annorledes än hos partihandelsbolaget åligger det detaljhandelsbolaget att senast den femtonde dagen i månaden näst efter den, under vilken inköpet ägt rum, antingen å kontrollstyrelsens postgirokonton eller å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning insätta å varan belöpande omsättningsskatt. Detaljhandelsbolaget skall senast den tjugonde dagen i månaden näst efter den, under vilken inköpet ägt rum, till kontrollstyrelsen avlämna en till riktigheten bestyrkt uppgift rörande köpeskillingens storlek, däri inberäknad tull- och fraktkostnad.

I andra hand yrkar jag — för den händelse att mitt första yrkande icke skulle vinna bifall — bifall till reservation V av herr Stefanson m. fl.

Vidare yrkar jag bifall till den reservation om beskattning av alkoholfria drycker, som är rubricerad VII och avgiven av herr Stefanson m. fl.

I detta anförande instämde fröken *Elmén* (fp).

Herr ENGVIST (s):

Herr talman! Sedan vi debatterat denna fråga så pass många timmar som vi nu faktiskt har gjort, är det väl inte möjligt att utvinna några speciellt nya synpunkter, men jag har ändå behov av att säga några ord i ärendet.

Jag vill börja med att uttrycka min tillfredsställelse över det som herr Gustafson i Göteborg nämnde i sitt anförande i början av debatten, nämligen att skiljelinjen mellan de olika meningar som här är företrädade går mellan dem som anser att beskattningen är ett nykterhetspolitiskt medel som kan användas och dem som anser att så inte är fallet. Jag tycker att denna deklARATION på något sätt lyfte debatten, och vi

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

har sedan i lugn och ro kunnat resonera om våra olika synpunkter.

Ett inlägg som sedan följde gjorde mig emellertid fundersam, och egentligen skulle jag väl inte behöva ta upp herr Cassels anförande till närmare skärskådande, eftersom finansministern så eftertryckligt rättade de värsta felaktigheterna. Emellertid gjordes ett par uttalanden av herr Cassel som jag vill ta upp. Det gällde att detta, att man vill försöka nå ett nykterhetspolitiskt mål genom metoden att medelst höjda spritpriser få en styrning på konsumtionen, skulle vara ett medel att tvinga fram absolutister. Jag står nog litet undrande inför ett sådant uttalande. Herr Cassel sade vidare, att det är underligt att nykterister föreslår skatt på denna vara, som de själva inte ämnar använda. Det är riktigt. Jag är själv i den belägenheten, att jag är med om att föreslå en sådan åtgärd utan att jag ämnar betala något av denna skatt. Men vi får väl ändå se detta som en nykterhetspolitisk åtgärd som enligt många mening kan ha en god effekt, om än begränsad, och som tillsammans med andra positiva åtgärder kan få till resultat ett bättre nykterhetstillstånd. Under sådana förhållanden tycker jag inte att man skall behöva få höra sådana argument som herr Cassels i en debatt, som vi annars brukar kunna föra någorlunda hyfsat.

Jag skall inte säga mer om den första delen av bevillningsutskottets betänkande. Jag ansluter mig till utskottets förslag beträffande spritbeskattningen.

Den andra huvuddelen av betänkandet upptar frågan om slopandet av utskänkningsskatten. Det har redan sagts, att detta är en kontroversiell fråga där vi kan ha olika meningar rent idémässigt. Med utskänkningsskattens slopande är nämligen också förenad frågan om den särskilda vinstregleringens upphävande. Det har redovisats att utskänkningsskatten har vissa administrativa, praktiska olägenheter, men det kan

också anföras att den har verkningar vilkas värde det kan finnas anledning att hysa tvekan om ur nykterhetspolitisk synpunkt. I propositionen har finansministern på s. 11 givit sin syn på en del av de frågor jag här berört. Han säger där att det bör finnas möjligheter att komma förbi dessa svårigheter och dessa som jag finner mindre önskvärda verkningar.

Liksom hittills skall det sålunda åligga kontrollstyrelsen att kontinuerligt följa utvecklingen på utskänkningsområdet. För att så skall kunna ske även i det läge som inträder med den nya lagstiftningen skall denna möjlighet inskrivas i lagen. Det skall således bli möjligt för kontrollstyrelsen att infordra de uppgifter om restaurangernas omsättning o. s. v. som krävs för att man skall kunna följa denna utveckling. Bevillningsutskottet har också helt självklart uppmärksammat dessa saker. På s. 18 i betänkandet framhåller utskottet bl. a., att den fria prissättningen och avskaffandet av utskänkningsskatten inte får leda till att de uppdragna riktlinjerna för den nykterhetspolitiska målsättningen äventyras. Vad som är ännu mera värt att lägga märke till är att utskottet förutsätter, att de ökade vinstmöjligheterna för restaurangnäringen inte medför att utskänkningsen av spritdrycker får för stor omfattning i förhållande till annan omsättning. Jag vill understryka dessa synpunkter.

Jag har anslutit mig till propositionen i denna del, därför att jag tycker att praktiska skäl talar för denna ändring, men jag väntar mig att utvecklingen inte skall medföra att restauratörernas ökade vinstmöjligheter på utskänkningsen skall göra dem alltför intresserade av att öka försäljningen av dessa varor. Vi har i dag hört finansministern nämna åtgärder som restauratörerna redan har vidtagit och som ger vid handen, att de är klara över sitt ansvar i den nya situationen. Jag vill emellertid betona, att om utvecklingen skulle bli en annan

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

än den jag här har räknat med och om vi skulle komma i det läget, att man med skäl skulle kunna säga att det enskilda vinstintresset i detta avseende medför nykterhetspolitiska olägenheter och faror inte minst för ungdomen, så är jag beredd att arbeta för att stävja och motverka en sådan utveckling. Men den saken får vi ta upp om den situationen uppkommer att sådana åtgärder kan anses nödvändiga.

Vi har talat om vilka positiva åtgärder som vid sidan av spritprisets höjande skulle kunna krävas för att få ett bättre nykterhetstillstånd. Dessa positiva åtgärder är av olika slag. Jag behöver inte här räkna upp dem. Men en sak har alla dessa åtgärder gemensamt, nämligen att de kräver pengar från staten för att få verkningskraft. Nykterhetsrörelsens insatser bygger framför allt på frivilligt arbete bland ungdomen. Detta om något måste vara en positiv åtgärd. Vi har inom nykterhetsrörelsen under senare år kunnat räkna med en höjning av anslaget på 100 000 kronor vartannat eller vart tredje år. Jag skall inte ta upp till diskussion frågan om sambandet mellan detta anslag och de 17 miljoner kronor som restauratörerna nu får. Det finns väl inte något direkt samband, men när vi talar om positiva åtgärder så vill jag påpeka, att det är väl befogat med ett rejält handtag åt nykterhetsrörelsen för att ge den möjligheter att fortsätta och att utöka sitt förebyggande arbete bland ungdomen. En betydande höjning av detta anslag vore inte orimligt och bör inte anses otänkbar.

Till slut, herr talman, har jag fogat en blank reservation till den punkt i betänkandet som tar upp frågan om läskedrycksbeskattningen. Med det beslut som fattades för någon vecka sedan om olika punktskatter har jag inte ansett mig kunna biträda reservationen på denna punkt. Jag vill emellertid framhålla, att det ur nykterhetspolitisk synpunkt enligt min mening kan anses rimligt att sänka skatten på läskedrycker. Denna

fråga får dock tas upp i annat sammanhang.

Herr talman! Hela denna diskussion och de olika argument vi där mött ger mig ett intryck av att vi nu snart är i den situationen, att vi bör ta upp hela denna sociala fråga till en samlad översyn. Jag syftar inte till att få motboken tillbaka. Erfarenheterna av den fria spriten får väl i stort sett anses goda, även om vi på vissa områden har bekymmer. Men frågan är om vi inte behöver en parlamentarisk utredning, som bör söka kartlägga det som hänt under de senaste tio åren och som i ett samlat förslag kan ange det program och de metoder vi bör följa i våra ansträngningar att minska alkoholens skadeverkningar för den enskilde och samhället.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna, instämde fröken *Sandell* och fru *Svensson* (båda s).

Herr **HAMRIN** i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag skall inte göra några närmare kommentarer till det anförande som herr Engkvist nyss hållit — av flera skäl. Låt mig i alla fall bara konstatera att herr Engkvist i sin attityd i den huvudfråga vi nu diskuterar är en försiktig general — en i mitt tycke alltför försiktig general. Jag kan endast livligt beklaga att det inte varit möjligt att samordna intressena och strategien på de håll här i riksdagen, där man ändå i mycket har en enhetlig syn på de ting vi strax går att ta ställning till.

Däremot skall jag — trots att åtskilligt redan yttrats i den delen — säga några ord till en person som inte befinner sig i en generalsställning i den bemärkelse som herr Engkvist gör, men en person som ändå är inflytelserik på *sitt* håll — herr Cassel alltså. Men innan jag gör det, skall jag tillåta mig att göra några allmänna reflexioner i anslutning till den debatt som förts här under några timmar.

Oavsett särmeningar i själva sakfrå-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

gan, d. v. s. alkoholbeskattningens optimala höjd, lär man svårligen kunna bestrida att handläggningen av detta ärende under rätt lång tid varit ganska otillfredsställande. Jag delar herr von Friesens nyss tillkännagivna tillfredsställelse med att frågan ändå kunnat behandlas i grundlagsenlig ordning — det noteras tacksamt. Man frågar sig emellertid litet oroligt vad allmänheten skall få för uppfattning om statsmakernas sätt att agera på ett viktigt samhälls-avsnitt, där fasthet och konsekvens borde vara den självklara utgångspunkten, det dominerande kännetecknet för varje åtgärd, men där greppet — det kommer vi inte ifrån — i stället utmärks av betydande osäkerhet och betydande tveksamhet.

Under en långt utdragen arbetskonflikt har en konjunktur skapats som helt enkelt tvingat till handling av något slag. Ändlösa diskussioner om hur hamstringsrisken skulle kunna bemästras klipptes plötsligt av. Vi fick spritransonering över en natt. Det gick hur behändigt som helst, och läget ropade faktiskt efter ett initiativ. Man kan fråga: Är det meningen att avvakta nästa goda konjunktur, nästa utdragna arbetskonflikt, innan en omprövning av alkoholbeskattningen på nytt aktualiseras? Är det på det sättet en god samhällsplanering skall se ut?

Man skulle önska att ett organ tillskapades med uppgift att kontinuerligt och vaksamt följ utvecklingen i fråga om nykterhetstillståndet och att fortlöpande ge statsmakerna anvisningar om vad läget i det ena eller andra avseendet, vid det ena eller andra tillfället kräver. Jag skall villigt medge att denna min uppfattning självfallet bygger på förutsättningen, att de i sista hand beslutande instanserna verkligen till fullo inser att detta är en stor olöst social fråga, som det gäller att angripa med kraft, och att man också verkligen accepterar — detta har kraftigt understrukits av flera talare i dag — att

skatteinstrument används såsom ett klart nykterhetspolitiskt vapen. Man kan också fråga sig, hur vi någonsin skall komma till rätta med det missförhållande, som består i att vårt land internationellt ligger i toppen, när det gäller alkoholkonsumtionen, om vi inte resolut tillgriper den spärrmekanism som prisinstrumentet utgör och som är den enda spärrmekanism vi egentligen kan räkna med. Från denna utgångspunkt är det självklart, att jag för min del lägger min röst för det förslag, som innebär den största skattemässiga uppskrivningen. En 25-procentig höjning framstår, som jag ser det, såsom ett minimum och representerar ändå bara en provisorisk lösning.

Låt mig peka på en enda sak som jag anser är mycket betydelsefull i detta sammanhang. Vi är ju på väg att hamna i ett helt nytt ekonomiskt läge. I varje fall närmar vi oss det s. k. överflödssamhället, där det blir möjligt för allt fler människor att offra pengar på det de egentligen minst behöver. Att det i ett sådant nytt läge måste uppkomma från social synpunkt mycket allvarliga avvägningsproblem säger sig självt. Det är i varje fall min bestämda mening att den mest avgörande insatsen för att motverka alkoholvanorna bland ungdomen, givetvis också bland andra kategorier, är att höja spritbeskattningen med ett verkligt kraftigt grepp. Man skall göra klart för sig att de flesta ungdomar är långt mer prismedvetna än vi ofta föreställer oss. Det finns därför anledning förmoda att kännbara prishöjningar på sprit och vin skall få gynnsam effekt just med avseende på ungdomens alkoholbruk.

Jag vill, herr talman, också ha sagt några ord till herr Cassel och till de övriga prominenta företrädare för högerpartiet som här i dag dubbat sig till riddare för de små inkomsttagarna och värvat för varje skärpning av beskattningen, därför att det skulle försvåra möjligheterna för folk med begränsade

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

inkomster att odla sina alkoholvanor så som de önskar. Följaktligen argumenterade herr Cassel till och med mot den synnerligen moderata justering uppåt som av regeringen föreslagits. Det resonemang som dessa prominenta högerrepresentanter för måste — det vill jag säga här — stämplas som både skrämmande och cyniskt.

Det kan finnas anledning att friska upp minnet — här vill jag också vända mig till herr Lundberg — med att hänvisa till den ståndpunkt, som på sin tid de ledande danska socialdemokraterna intog, då man var med om att bana väg för det danska systemet med skarpt beskattning på alkoholhaltiga drycker. Man sade sig där att det omöjliga kunde betraktas som något privilegium, som det vore värt att slåss för, att garantera tillgång på prisbillig sprit. Att det skulle vara i enlighet med de breda folklagrens intresse att komma i åtnjutande av detta privilegium, var man inom dansk socialdemokrati den gången alls icke benägen att gå med på. Men i Sverige framträder alltså anno 1963 en inflytelserik högergrupp och petitionerar om en jämkning av sprit-skatten, som skulle trygga möjligheterna för de små inkomsttagarna att få behålla och väl också utvidga sina alkoholvanor. Jag tycker det är beklämmande — jag upprepar det — och vill verkligen, inte minst med tanke på den allmänpolitiska debatt som förts här i landet sedan en tid och som rullat upp intressanta perspektiv, bestämt förut-sätta, att den åskådning, som herr Cassel här ger uttryck för, i varje fall inte delas av högerns ledare herr Heckscher. Man vill gärna föreställa sig att herr Heckscher innerst inne känner sig illa berörd av vad hans partivänner företagit sig.

Låt mig till sist säga att det är ett svalg befast mellan den uppfattning som en del högeranhängare här i dag pläderat för, å ena sidan, och den sociala grundsyn, den ideellt betingade

grundsyn, som är förhärskande inom den meningsriktning som jag tillhör, å andra sidan. Det är ett som är säkert.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det danska systemet åberopas i detta sammanhang. Får jag fråga herr Hamrin i Jönköping: Är följdverkningarna av det systemet sådana att det är efterföljansvärt ur svensk nykterhetssynpunkt och motsvarar det målsättningen för en god nykterist?

Herr HAMRIN i Jönköping (fp) kort genmäle:

Herr talman! På den frågan kan jag svara ja.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall be att på det bestämdaste få protestera mot den uppfattning som herr Hamrin i Jönköping gjort sig till tolk för. Menar verkligen herr Hamrin att vi, som här varit förespråkare för uppfattningen att motivet för den nu företagna höjningen är mycket svårt att finna, därmed skulle ha dokumenterat att vi inte har tillräcklig ansvarskänsla? Uppfattningarna är olika om verkningarna av en sådan här höjning, herr Hamrin, och jag vågar bestämt hävda att man har lika starka moraliska begrepp, även om man säger att denna höjning inte är motiverad.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterade att den uppfattning ledande högermän här i dag givit uttryck för inte bara på mig utan säkerligen också på många andra i denna kammare verkat ganska chockerande. Jag konstaterar också, att om den politiken skulle knåsättas här i landet, så skulle det få mycket olyckliga verkningar på det område vi i dag diskuterar.

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Det är närmast herr Hamrins i Jönköping föregående inlägg som ger mig anledning att göra en deklARATION i själva procedurfrågan.

Jag fick onekligen ett intryck av att herr Hamrin ville göra gällande att detta förslag vore så att säga strömlinjeansatt till den pågående arbetskonflikten. Man hade enligt herr Hamrin väntat för länge på förslaget, men nu hade det uppstått en lämplig situation och då kom förslaget. Så är det naturligtvis inte. En proposition skall ju som kammaren vet avlämnas före den 20 mars, när den har ett visst inflytande på statsregleringen. Denna proposition avlämnades den 18 mars på de premisserna att jag betraktade uttalanden från bevillningsutskottet som något av en hemställan om att propositionen var önskvärd. Även regeringen delade den uppfattningen mot bakgrunden av den sifferstatistik som jag redovisade i mitt inlägg tidigare på förmiddagen.

Jag skulle således kort och gott kunna säga att om vi framöver, om ett visst antal år, också kan konstatera att prisutveckling och löneutveckling fortsätter i en utsträckning, som gör att man av nykterhetspolitiska skäl på nytt bör göra en justering av spritpriserna, och om undertecknad vid det tillfället har ansvaret för att ett sådant förslag läggs på riksdagens bord, kommer det också att läggas alldeles oberoende av om det föreligger en konfliktsituation eller inte på arbetsmarknaden. Och den kommer att läggas på de premisser åt vilka jag gav uttryck för ett år sedan, d. v. s. under offentlighet och med den tanken att propositionen skall behandlas i grundlagsenlig ordning. Det kommer inte att göras några specifika arrangemang i hamstringsförebyggande syfte.

Jag anser denna deklARATION önskvärd efter herr Hamrins inlägg och efter det beslut riksdagen för något år sedan fattade och som jag självfallet lojalt skall fullfölja.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar självfallet med synnerlig tillfredsställelse den deklARATION som finansministern här givit. Den öppnar perspektiv som är inte bara intressanta utan också verkligt betydelsefulla.

Utåt har väl handläggningen av ärendet ändå givit ett intryck av att här förelegat en viss synkronisering av den ena och den andra åtgärden och att just den pågående utdragna arbetskonflikten i detta sammanhang spelat en inte oväsentlig roll. Men denna ligger kanske snart bakom oss, och det avgörande är hur dessa frågor skall kunna ordnas för framtiden. I det avseendet noterar jag än en gång med tillfredsställelse vad finansministern nyss gav till känna.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Jag hade inte tänkt ta till orda i denna fråga, eftersom jag inbillade mig att en framställning från mig, som närmast rör det renade brännvinet, skulle ge mig tillfälle att säga vad jag egentligen har på hjärtat. Att jag nu ändå begärt ordet beror på att det tycks som om denna motion kommer att läggas på is över sommaren — jag hoppas det inte blir bokstavligt — och även på att det har gjorts partipolitiska insinuationer eller antaganden som jag inte tror har någon riktig relevans. Herr Lundberg har mycket riktigt påpekat att denna fråga inte är partipolitisk utan att skiljegränsen går efter helt andra linjer.

Jag fäste mig vid ett uttryck som finansministern fällde i förmiddags — finansministern är just nu upptagen på högre ort, men han har långa öron, så jag tror att han kan följa med ändå. Han sade att i allmänhet sätter sig väl folk inte till bords för att så snabbt som möjligt berusa sig. Jag undrar det ändå! Det beror förstas på vad man menar med att berusa sig. Om man därmed menar att åstadkomma ett tillstånd av redlöshet håller jag med finansminis-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

tern. Men jag tror att de flesta människor — och jag talar av egen erfarenhet, eftersom jag kan se saken från båda sidorna — sätter sig till bords vid en måltid eller vid ett tillfälle, då det serveras alkoholdrycker, för att nå den effekten att bli spritpåverkade. Vi skall akta oss för att inte kalla saken vid dess rätta namn. Jag har som sagt erfarenhet av båda delarna. Jag har inte den — jag förmodar man kan säga — förmånen som herr Lundberg har att ha varit nykterist hela mitt liv, utan jag kan tala av lång och djup erfarenhet.

Nu kan jag se så tydligt vid en middag, då jag sitter med mitt högt beskattade bordsvatten och upplever omgivningen, hurusom medgästerna visst inte blir oregleriga eller raglande men hur atmosfären så småningom stiger. De handlar inte riktigt likadant efter middagen som de gjorde före den. Detta är ett faktum, och det är intet som helst tvivel om att detta inte kommer av maten utan av drycken. Således är bordssällskapet i detta ögonblick spritpåverkat; det kan man inte förneka.

Jag tror emellertid att vi är på alldeles samma linje i detta fall, finansministern och jag. Det är bara en ännu icke utredd terminologisk fråga som här uppställt sig. Vad jag ville framhålla är att vi skall akta oss för att inte kalla även en person, som druckit ett halvt glas lätt vin, spritpåverkad, ty det är just vad han är — inte mycket men litet.

Det är en stor och utomordentligt betydelsefull fråga som vi här talar om. Jag är glad över att denna proposition har kommit i den form och med de formuleringar som finansministern har givit den. Alldeles särskilt glad är jag över att finansministern påpekade att propositionen framlades i laga tid och på min födelsedag. Jag skall därför med särskild värme följa gången av detta ärende, i den mån jag överlever flera år här.

Jag skulle ändå vilja betona att vi

i denna fråga har ett personligt ansvar. Det är inte bara att säga: »Jag är så ordentlig. Jag tål att dricka och vet precis hur mycket jag tål. De som inte gör det får skylla sig själva.» Det är ett uttryck för den förfärliga mentaliteten att var och en är sig själv närmast och de andra får klara sig på egen hand. Jag resonerade en gång med en norsk kollega i Europarådet om hur mycket man är beredd att själv offra av njutning och den behagliga känslan av lätt spritpåverkan o. s. v. för att hjälpa andra människor att komma till rätta med sina besvärligheter. Jag frågade honom: »Skulle du vara beredd att för alltid avstå från alkoholdrycker, om du visste att du med det kunde hjälpa en människa att klara sig ur sitt besvärliga läge?» Han vred sig åtskilligt och sade: »För et år kan jeg vel gjøre det.» Men sedan tillade han: »Min kone liker så meget å gå ut og drikke ett glass vin.» Så han skyllde från sig på sin stackars hustru som inte var närvarande.

Denne man var alltså inte beredd att ta detta steg. Och jag skulle vilja fråga kammarens ledamöter, förtroendemän i Sverige och exempel för vad hela svenska folket skall och bör göra: Hur mycket är vi — jag talar då också till mig själv — beredda att uppoffra för att hjälpa människor som är svaga i ett visst avseende? Den saken tål nog att allvarligt övervägas.

Jag skall i protokollet läsa vad herr Andersson i Knäred yttrade; jag kunde inte riktigt följa hans anförande här i kammaren. Han talade i synnerligen modesta vändningar, men jag lade märke till att han med mycken logisk skärpa vände sig till herr Cassel, som strax förut varit uppe i debatten, och slog honom med hans egna ord på ett utomordentligt elegant, trevligt och såsom jag sade modest sätt.

Herr talman! I förhoppning om att jag får möjlighet att vid det tillfälle i höst, som måhända erbjuds oss, åter-

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

komma till detta problem, skall jag nu sluta med att säga att jag kommer att rösta för reservationerna I) och V) samt i övrigt för propositionen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Ett gammalt gott uttryck säger: Äras den som äras bör! Jag skulle emellertid nog ta åt mig litet för mycket ära, om jag gjorde gällande att propositionen i detta ärende hade framlagts just med hänsyn till herr Dicksons födelsedag, hur respektingivande en sådan dag i och för sig kan vara. Men eftersom herr Dickson tydligen var mycket smickrad av detta originella tidsmässiga sammanträffande skall jag gärna lova — om jag därigenom kan glädja honom — att ambitionen beflita mig om att datera mina propositioner på hans födelsedag. En annan sak är att jag inte utan vidare kan lova att herr Dickson kommer att vara glad åt propositionernas innehåll.

När herr Dickson började sitt inlägg, som hade något drag av polemik mot mitt tidigare anförande, med att på sitt analytiska sätt försöka bevisa att man över huvud taget inte kan sätta sig till bords och förtära vin eller sprit med mindre än att man bar ambitionen att snabbt åstadkomma en berusningseffekt, så gjorde jag självfallet den reflexionen att herr Dicksons och mitt umgänge sannerligen är rätt olika. Där emot förstod jag herr Dickson bättre då han fortsatte analysen och framhöll att det bara var fråga om olika tolkningar av en term. Jag måste emellertid säga att jag till skillnad från herr Dickson har den uppfattningen att en stigande och glad atmosfär kring ett bord inte utgör något tecken på att vederbörande har satt sig till bords i avsikt att snabbt bli berusade.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Först upptages det i motionen II: 752

av herr Lundberg framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 90. Därest detta motionsyrkande avslås företages ärendet till avgörande med iakttagande av den uppdelning, som tillämpats i de vid betänkandet fogade reservationerna.

Det i motionen II: 752 framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 90

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda motionsyrkande; och avtog kammaren detsamma.

Omsättningsskatten för sprit och vin, m. m.

(2 § 1 mom. a) och b) förslaget till förordning angående ändring i förordningen om skatt på sprit och vin samt förslaget till förordning om ändring i tulltaxan)

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen I) av herrar Stefanson och Gustafson i Göteborg; samt 3:o) bifall till det av herr von Friesen under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr von Friesen votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 30, såvitt avser omsättningsskatten för sprit och vin, m. m., antager

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.

reservationen I) av herrar Stefanson och Gustafson i Göteborg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit det av herr von Friesen under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 48 ja och 33 nej, varjämte 136 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 30, såvitt avser omsättningsskatten för sprit och vin, m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen I) av herrar Stefanson och Gustafson i Göteborg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göte-

borg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 157 ja och 47 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Utskänkningsskatten m. m.

(Ingressen och 2 § 1 mom. första ledet förslaget till förordning angående ändring i förordningen om skatt på sprit och vin samt förslaget till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen)

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen VI); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 30, såvitt avser utskänkningsskatten m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen VI) av herrar Stefanson och Gustafson i Göteborg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering

Ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. o. s. v.

medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 168 ja och 46 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande principerna för alkoholbeskattningen

(punkterna B 2) och B 3) i utskottets hemställan)

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen V); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Christenson i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 30, såvitt avser skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande principerna för alkoholbeskattningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen V) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Christenson i Malmö begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 140 ja och 71 nej,

varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande beskattningen av alkoholfria drycker

(punkten B 6) i utskottets hemställan)

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen VII); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Christenson i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 30, såvitt avser skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande beskattningen av alkoholfria drycker, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen VII) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Christenson i Malmö begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 157 ja och 52 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.**Statsutskottets utlåtande nr 42**

Utskottets hemställan i de delar, beträffande vilka beslut icke tidigare fattats

Bifölls.

Meddelande ang. sammanträdestider

Herr TALMANNEN yttrade:

Till kammarens ledamöter har utdelats en stencilerad plan för arbetet under tiden från påskuppehållet till vårsessionens slut. Därav framgår bl. a. att det torde vara nödvändigt att räkna med arbetsplena såväl onsdagar som fredagar, varvid fredagsplena kommer att börja kl. 11.00. Det synes också sannolikt att någon torsdag måste tagas in anspråk för arbetsplenum. Med hänsyn till det stora antalet obesvarade interpellationer torde det vidare bli ofrånkomligt att dels börja vissa bordläggningsplena tidigare än i sammanställningen angivits, dels anordna extra plena för besvarande av interpellationer och enkla frågor. Vårsessionen skulle enligt planen komma att avslutas den 31 maj.

Till kammarens ledamöter har också utdelats en preliminär plan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden under tiden från påskuppehållet till vårsessionens slut.

§ 10

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Föredrogs i ett sammanhang statsutskottets utlåtanden nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1963/64 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1963/64 till bostadsrabatter jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 (bilaga 13, punkterna 36—39, 43—44, 102—103 samt 105) hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963, föreslagit riksdagen att

A. beträffande anslag å *driftbudgeten*

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad föredragande statsrådet föreslagit;

II. godkänna av föredragande statsrådet förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranleddes av vad föredragande statsrådet föreslagit;

IV. godkänna av föredragande statsrådet förordad avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

V. godkänna av föredragande statsrådet förordade ändringar i bestämmelserna om räntebidrag;

VI. godkänna av föredragande statsrådet förordad ändring i reglerna för invalidbostadsbidrag;

VII. för budgetåret 1963/64 under elfte huvudtiteln anvisa

1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 568 000 kr.;

2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 980 000 kr.;

3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 7 205 000 kr.;

4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 901 000 kr.;

5) till Räntebidrag ett förslagsanslag av 240 000 000 kr.;

6) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.; samt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

B. beträffande anslag å *kapitalbudgeten*

I. godkänna av föredragande statsrådet förordade ändringar i bestämmelserna om statliga bostadslån;

II. medgiva att lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge beviljas intill 710 000 000 kr. under tiden den 1 juli—31 december 1963 samt 1 270 000 000 kr. under år 1964;

III. godkänna av föredragande statsrådet framlagda förslag angående utestående kapitalsubventioner till flerfamiljshus och egnahem;

IV. medgiva att beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill belopp av 10 000 000 kr. under tiden den 1 juli—31 december 1963 samt 15 000 000 kr. under år 1964;

V. för budgetåret 1963/64 anvisa

a) under statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 740 000 000 kr.;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien ett investeringsanslag av 1 000 kr.;

b) under fonden för låneunderstöd till Räntefria lån till bostadsbyggande ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 45 av herrar *Adolfsson* och *Lager*,

I: 79 av herr *Adolfsson*,

I: 80 av herr *Lager*,

I: 81 av herrar *Bertil Petersson* och *Herbert Larsson*,

I: 131 av herrar *Adolfsson* och *Lager*,

I: 133 av herr *Bergman m. fl.*,

I: 134 av herrar *Boheman* och *Hilding*,

I: 141 av herr *Gunnar Pettersson*,

I: 174 av herrar *Einar Eriksson* och *Axel Svensson*,

I: 229 av herr *Knut Johansson m. fl.*,

I: 239 av herr *Sörlin m. fl.*,

I: 343 av herr *Hagberg m. fl.*,

I: 347 av herr *Lundström m. fl.*,

I: 348 av herr *Lundström m. fl.*,

I: 491 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 492 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 493 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 494 av herr *Hagberg m. fl.*,

I: 495 av herr *Lundström m. fl.*,

I: 549 av herr *Åkerlund*, samt

från andra kammaren

II: 53 av herrar *Nilsson* i Gävle och *Hermansson*,

II: 95 av herrar *Nilsson* i Gävle och *Holmberg*,

II: 96 av herrar *Nilsson* i Gävle och *Holmberg*,

II: 97 av herrar *Svenning* och *Lindkvist*,

II: 162 av herr *Kristenson* i Göteborg *m. fl.*,

II: 165 av fru *Nettelbrandt m. fl.*,

II: 166 av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*,

II: 167 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*,

II: 206 av herr *Bengtsson* i Halmstad *m. fl.*,

II: 266 av herr *Blomkvist m. fl.*,

II: 279 av herr *Lundmark m. fl.*,

II: 400 av herr *Heckscher m. fl.*,

II: 405 av herr *Ohlin m. fl.*,

II: 406 av herr *Ohlin m. fl.*,

II: 595 av herr *Heckscher m. fl.*,

II: 596 av herr *Hedlund m. fl.*,

II: 597 av herr *Hedlund m. fl.*,

II: 598 av herr *Hedlund m. fl.*,

II: 606 av herr *Ohlin m. fl.*,

II: 664 av fröken *Wetterström m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 45 (av herrar *Adolfsson* och *Lager*) och II: 53 (av herrar *Nilsson* i Gävle och *Hermansson*) hade föreslagits att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till upprättandet av en bostadsbyggnadsfond ur vilken kommunala, kooperativa och andra samhällsnyttiga bostadsbyggnadsföretag ägde rätt att för bostadsbyggande erhålla långsiktiga lån till en ränta av förslagsvis högst två procent.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I de likalydande motionerna *I: 79* (av herr Adolfsson) och *II: 96* (av herrar Nilsson i Gävle och Holmberg) hade föreslagits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om att en utredning snarast möjligt gjordes i syfte att i samhällelig ägo överföra hyreshus och tillhörande tomtmark.

I de likalydande motionerna *I: 80* (av herr Lager) och *II: 95* (av herrar Nilsson i Gävle och Holmberg) hade föreslagits

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om utformning av anvisningar till statliga myndigheter rörande prispolitiken vid försäljning av staten tillhörig mark i enlighet med vad i motionerna angivits, inklusive möjligheten av ett upplåtande av statlig mark med tomträtt, samt

att frågan om skapandet av en lånefond eller andra åtgärder för att underlätta kommunernas förvärv av tomtmark samt finansiering av markinnehav för bostadsbebyggelse skyndsamt utreddes.

I de likalydande motionerna *I: 81* (av herrar Bertil Petersson och Herbert Larsson) och *II: 97* (av herrar Svenning och Lindkvist) hade hemställts att riksdagen måtte uttala sig för en sådan differentiering av de statliga belåningsvärdena för bostadshus att produktion av kvalitetsbostäder främjades.

I de likalydande motionerna *I: 131* (av herrar Adolfsson och Lager) och *II: 166* (av herr Nilsson i Gävle m. fl.) hade hemställts att riksdagen måtte

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag till ändringar i bestämmelserna om räntebidrag,

b) till räntebidrag för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna *I: 133* (av herr Bergman m. fl.) och *II: 162* (av herr Kristenson i Göteborg m. fl.) hade hemställts att riksdagen måtte besluta att Kungl. Maj:t skyndsamt prövade de förslag till markpolitiska åtgärder,

som bostadsstyrelsen föreslagit i sin skrivelse av den 24 augusti 1962, och för riksdagen framlade förslag i ämnet.

I de likalydande motionerna *I: 134* (av herrar Boheman och Hilding) och *II: 165* (av fru Nettelbrandt m. fl.) hade föreslagits att riksdagen måtte i samband med bostadsfrågornas behandling besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att frågan om lämpliga åtgärder från statens sida att stimulera byggande av servicehus måtte ingående prövas av 1959 års bostadsbyggnadsutredning.

I de likalydande motionerna *I: 141* (av herr Gunnar Pettersson) och *II: 167* (av herr Svensson i Ljungskile m. fl.) hade yrkats att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts yrkande i statsverkspropositionen bil. 13 punkt 105 a) avseende utestående kapitalsubventioner till flerfamiljshus och egna hem.

I de likalydande motionerna *I: 174* (av herrar Einar Eriksson och Axel Svensson) och *II: 206* (av herr Bengtsson i Halmstad m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till en kreditfond, ur vilken kommun, som önskade köpa mark avsedd för upplåtelse mot tomträtt, kunde få låna medel, samt villkoren härför.

I de likalydande motionerna *I: 229* (av herr Knut Johansson m. fl.) och *II: 266* (av herr Blomkvist m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning angående åtgärder för att säkra kommunernas penningbehov i samband med markförvärv samt förhindra markvärdestegring och därav följande hinder för önskvärd samhällsbebyggelse.

I de likalydande motionerna *I: 239* (av herr Sörlin m. fl.) och *II: 279* (av herr Lundmark m. fl.) hade hemställts att riksdagen vid behandling av punkt D 9 under elfte huvudtiteln måtte be-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sluta att inkomststrecket för erhållande av bostadsförbättringslån höjdes till 7 000 kr.

I de likalydande motionerna *I: 343* (av herr Hagberg m. fl.) och *II: 400* (av herr Heckscher m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — föreslagits att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att belåningsvärdet för flerfamiljshus ökades med ett belopp om 400 kr. för varje lägenhet som vore avsedd för pensionärsbostad.

I de likalydande motionerna *I: 347* (av herr Lundström m. fl.) och *II: 405* (av herr Ohlin m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts

A. att riksdagen måtte besluta

1. att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionerna anförts beträffande

a) att bostadsbyggnadsprogrammet för 1963 med hänsyn till konjunkturavmattningen borde omfatta cirka 90 000 lägenheter;

b) att det ordinarie bostadsbyggnadsprogrammet för 1964 borde omfatta 85 000 lägenheter men utökas i den mån konjunkturläget så medgäve;

c) att det måtte ankomma på Kungl. Maj:t att på tilläggsstat begära de höjningar av ramarna för igångsättningen, som kunde bli erforderliga;

2. att tertiärlån för privatägda småhus skulle förräntas och amorteras genom fast annuitet, att tillämpas fr. o. m. 1 juli 1963;

3. att tertiärlånets övre gräns för fastigheter, som påbörjats efter den 1 juli 1963, skulle vara 97 procent för företagsformer, som nu finge låna 100 procent, samt 92 procent för kooperativa företag, som nu finge låna 95 procent;

4. omläggning av lånevillkoren för att stimulera amorteringssparandet och innebärande att räntesubventionen ersattes med ett enhetligt schablonbidrag enligt i motionerna angivna riktlinjer;

5. att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om tillämpning av kre-

ditgarantisystem för bostadsfinansieringen;

6. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte i samverkan med på kreditmarknaden verkande företag och institut förbereda och för riksdagen framlägga de förslag, som kunde erfordras för att introducera värdebeständiga lån för bostadsbyggnad;

7. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att en parlamentarisk bostadsberedning skyndsamt tillsattes för att behandla i motionerna angivna uppgifter och avgiva förslag till den statliga bostadspolitikens utformning; samt

B. att riksdagen måtte beakta vad som i övrigt anförts i motionerna.

I de likalydande motionerna *I: 348* (av herr Lundström m. fl.) och *II: 406* (av herr Ohlin m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte besluta att slopa de spärrar för beviljande av invalidbostadsbidrag, som bestode i att tillämpningsområdet för bidraget vore begränsat till att avse endast vissa bostadshus, nämligen hus vilka uppfördes eller ombyggdes med statliga lån samt nybyggda hus till vilka statligt räntebidrag utginge, fr. o. m. den 1 januari 1964, och som följd härav anslå ytterligare 2 000 000 kr. till invalidbostadsbidrag under nästa budgetår och således till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1963/64 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kr.

I de likalydande motionerna *I: 491* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 597* (av herr Hedlund m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte

A. besluta

1) att nuvarande inkomstgräns för erhållande av räntefri stående del av förbättringslån, 6 000 kr. beskattningsbar inkomst, fr. o. m. den 1 juli 1963 måtte höjas till 8 000 kr. beskattningsbar inkomst,

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

2) att statliga bostadslån, såvitt gällde flerfamiljshus, till enskilda finge beträffande lån som preliminärt beviljades fr. o. m. den 1 juli 1963 utgå upp till 90 procent av belåningsvärdet i stället för nu gällande 85 procent av belåningsvärdet;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) att förslag rörande plan för fortsatt successiv avveckling av de generella subventionerna snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen,

2) att förslag rörande ersättande av den statliga bostadslångivningen med statligt kreditgarantisystem måtte framläggas snarast möjligt,

3) att frågan om bostadsfinansieringens utformning, särskilt vad gällde omläggning av nuvarande ränte-, amorterings- och annuitetsbetalningar i syfte att avjämna höga inledande kostnader samt införande av värdebeständiga bostadslån i syfte att genom lägre ränta få förmånligare boendekostnader, snarast måtte utredas;

C. beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 492* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 596* (av herr Hedlund m. fl.) hade hemställts att riksdagen måtte

A. besluta

1) att statligt lån till småhus beträffande lån som preliminärt beviljades fr. o. m. den 1 juli 1963 finge utgå intill 95 procent av belåningsvärdet i stället för nu gällande 90 procent av belåningsvärdet,

2) att nuvarande särskilda villkor för lån till småhus — att bostadsytan ej finge överskrida 125 m² — måtte upphöra att gälla fr. o. m. den 1 juli 1963;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) att den av 1962 års riksdag beslutade ändringen av nedre länegränsen för statligt lån för småhus, från 50 till 70 procent av belåningsvärdet, vars tillämpning avsåges att efter viss övergångstid bli successivt införd, ej finge tillämpas förrän de statliga bostadslånen

ersatts av ett statligt kreditgarantisystem, samt att amortering och förräntning av de statliga lånen till småhus finge erläggas genom lika stora årliga annuitetsbelopp,

2) att vid ersättande av den statliga långivningen med kreditgarantisystem sådana ränte- och amorteringsvillkor måtte eftersträvas att de höga initialkostnaderna utjämnades, föreslagningsvis genom att de första fem låneåren bleve amorteringsfria och genom att amorteringspiikten därefter successivt inträdde, så att erforderlig full amortering uppnåddes efter ytterligare fem år,

3) att frågan om införande av särskilt stöd till barnfamiljernas småhusförvärv, genom lämpligt avvägd räntefri stående lånedel eller på därmed likvärdigt sätt, måtte prövas under beaktande av de i motionerna angivna riktlinjerna, så att förslag i ärendet snarast kunde föreläggas riksdagen,

4) att nu förekommande restriktiva prövning och vägran av statliga lån till småhusbyggande, som tillämpades på grundval av vissa arbetsmarknadspolitiska skäl, måtte upphöra samt att statligt lån till småhus på grund av kreditvärdesskäl finge vägras endast om uppenbart olämplig plats valts i enlighet med riksdagens tidigare uttalanden,

5) att berörda myndigheter på samhällsplaneringens område genom anvisningar måtte meddelas att behovet av ett ökat småhusbyggande borde iakttagas i planeringen, samt

6) att de författningsändringar som föranleddes av ovanstående yrkanden måtte vidtagas;

C. beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 493* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 598* (av herr Hedlund m. fl.) hade hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

1) att sådana ändringar i gällande regler och anvisningar för beräkning av låneunderlag m. m. vid bostadsbyggan-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

de måtte vidtagas att dels koncentrerat storhusbyggande och hård markexploatering motverkades, dels tillkomsten av trafikskyddade fritids- och lekplatser, grönområden, stimulerades, dels lokaler för tillgodoscende av de boendes behov av fritidsverksamhet kunde inräknas i låneunderlaget, samt

2) att en parlamentarisk beredning med erforderlig expertis måtte tillkallas för att utforma riktlinjer för den framtida bostadspolitiken och för en samordning av bostadspolitiska åtgärder med olika åtgärder på samhällsplaneringens områden i enlighet med motionerna och allt i syfte att främja en god bomiljö med särskilt beaktande av familjernas och det uppväxande släktets behov.

I de likalydande motionerna *I: 494* (av herr Hagberg m. fl.) och *II: 595* (av herr Heckscher m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte

A. besluta att de såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretagen skulle åläggas redovisningsskyldighet för sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt för de principer efter vilka dels fonderna uppbyggdes, dels hyressättningen skedde;

B. uttala att en grundprincip för den fortsatta bostadspolitiken borde vara att de boende själva skulle betala vad deras bostäder kostade;

C. besluta

1) att den statliga bostadslångivningen fr. o. m. den 1 juli 1963 skulle ersättas av ett kreditgarantisystem;

2) att i anledning därav varken preliminära beslut skulle meddelas angående lån från lånefonden för bostadsbyggande eller anslag anvisas till samma fond från nämnda datum;

3) att för erhållande av kreditgaranti en engångsavgift av 0,5 procent skulle erläggas;

4) att fr. o. m. den 1 juli 1963 ränteftergift ej längre skulle medgivas be-

träffande hus som påbörjats före ingången av 1958;

5) att räntegaranti, avseende räntor å underliggande lån som hänförde sig till tiden fr. o. m. den 1 januari 1962, skulle grundas på en räntesats av 4,5 procent vad avsåge hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958;

6) att tertiärlån mellan 70 och 85 procent av belåningsvärdet för hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958 skulle för tid fr. o. m. den 1 januari 1963 förräntas efter en räntesats av 5,5 procent;

7) att tertiärlån till den del de överstege 85 procent av belåningsvärdet för hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958 skulle för tid fr. o. m. den 1 januari 1963 förräntas efter en räntesats av 6 procent;

8) att egnahemslån och förbättringslån avseende hus som påbörjats fr. o. m. den 1 januari 1958 skulle för tid fr. o. m. den 1 januari 1963 förräntas efter en räntesats av 5 procent;

9) att avslå Kungl. Maj:ts förslag att eftergiva återbetalningsskyldigheten beträffande tilläggs lån, vilka icke enligt beslut av tidigare års riksdag gjorts amorteringspliktiga;

10) att de tilläggs lån, som enligt beslut av 1953, 1957 och 1959 års riksdagar gjorts amorteringspliktiga, skulle för tid fr. o. m. den 1 januari 1963 förräntas efter en räntesats av 5,5 procent;

11) att de tilläggs lån, som avsåge hus påbörjade före den 1 januari 1958, skulle till den del de icke på grund av tidigare riksdagsbeslut redan vore amorteringspliktiga bli ränte- och amorteringspliktiga fr. o. m. den 1 juli 1963 efter en räntesats av 5,5 procent och med en amorteringstid av 25 år;

12) att riksdagen i överensstämmelse med senast år 1962 fattat beslut måtte uppskjuta ställningstagandet till frågan om att efterskänka utestående ränte- och amorteringsfria delar av egnahemslån;

D. om förslagen under C. 1)—3) ovan icke vunne riksdagens bifall besluta

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

1) att tertiärlån, till vilka tillstånd lämnades tidigast den 1 juli 1963, skulle beviljas upp till 85 procent av den totala produktionskostnaden mot enbart in-teckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformerna, upp till 95 procent för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 90 procent för kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka, samt till den del de överstege 85 procent av belåningsvärdet amorteras på 25 år;

2) att tertiärlån till egnahem skulle beviljas upp till 90 procent av lånevärdet oavsett företagsform;

3) att vid utgivande av statliga bostadslån en förvaltningsavgift om 0,5 procent skulle uttagas i samband med lånets utbetalande;

4) medgiva att lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge beviljas intill 650 000 000 kr. under tiden den 1 juli—31 december 1963 samt 1 180 000 000 kr. under år 1964;

E. i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna *I: 495* (av herr Lundström m. fl.) och *II: 606* (av herr Ohlin m. fl.) hade föreslagits att riksdagen i överensstämmelse med senast år 1962 fattat beslut måtte uppskjuta ställningstagandet till frågan om att efterskänka utestående ränte- och amorteringsfria delar av egnahemslån ävensom utestående oregrerade tilläggs-lån till flerfamiljshus, vilket innebure att ränte- och amorteringsfriheten tills vidare kvarstode.

I de likalydande motionerna *I: 549* (av herr Åkerlund) och *II: 664* (av fröken Wetterström m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte beakta vad i motionerna anförts angående bl. a. ett ökat småhusbyggande.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1. beträffande bostadsbyggandets omfattning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna *I: 347* och *II: 405*, såvitt nu var i fråga, godkänna vad utskottet anförde;

2. beträffande bostadsbyggandets inriktning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna *I: 347* och *II: 405*, *I: 492* och *II: 596* samt *I: 549* och *II: 664*, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, ävensom med avslag å motionerna *I: 134* och *II: 165* godkänna vad utskottet anförde;

3. beträffande vissa markpolitiska frågor i anledning av motionerna *I: 133* och *II: 162*, *I: 80* och *II: 95*, *I: 229* och *II: 266* samt *I: 174* och *II: 206*, sistnämnda fyra motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännas vad utskottet anförde;

4. avslå i motionerna *I: 347* och *II: 405*, *I: 494* och *II: 595* samt *I: 491* och *II: 597* framställda yrkanden angående införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet;

5. avslå i motionerna *I: 347* och *II: 405* samt *I: 491* och *II: 597* framställda yrkanden angående värdebeständiga lån för bostadsbyggandet;

6. avslå i motionerna *I: 491* och *II: 597* framställt yrkande om utredning angående ändrad utformning av bostadslångivningen;

7. avslå i motionerna *I: 494* och *II: 595* framställt yrkande beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretag;

8. avslå i motionerna *I: 347* och *II: 405* samt *I: 493* och *II: 598* framställda yrkanden angående tillsättande av en parlamentarisk bostadsberedning;

9. avslå i motionerna *I: 79* och *II: 96* framställt yrkande angående utredning i syfte att i samhällelig ägo överföra hyreshus och tillhörande tomtmark;

10. avslå i motionerna *I: 494* och *II: 595* framställt yrkande angående en förvaltningsavgift för bostadslån;

11. avslå i motionerna *I: 347* och *II: 405*, *I: 494* och *II: 595*, *I: 492* och

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

II: 596 samt I: 491 och II: 597 framställda yrkanden beträffande bostadslånets storlek och amorteringstid;

12. avslå i motionerna I: 347 och II: 405 samt I: 492 och II: 596 framställda yrkanden om nya regler för förräntning och amortering av vissa bostadslån;

13. avslå i motionerna I: 45 och II: 53 framställt yrkande om upprättande av en bostadsbyggnadsfond;

14. beträffande bestämmelsen om maximiyta för småhus, som beboddes av låntagaren, med bifall till motionerna I: 492 och II: 596, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:ts giva till kända vad utskottet anfört;

15. beträffande bestämmelserna om låneunderlag i anledning av motionerna I: 81 och II: 97 samt I: 493 och II: 598, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 343 och II: 400, såvitt nu var i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

16. avslå i motionerna I: 491 och II: 597 samt I: 239 och II: 279 framställda yrkanden beträffande inkomstgränsen för erhållande av räntefri stående del av förbättringslån;

17. beträffande ränte- och amorteringsfria tilläggs lån för flerfamiljshus med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 495 och II: 606, I: 494 och II: 595 samt I: 141 och II: 167, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

18. beträffande räntefria stående delar av egnahemslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 495 och II: 606, I: 494 och II: 595 samt I: 141 och II: 167, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

19. avslå i motionerna I: 494 och II: 595 framställda yrkanden angående höjning av räntorna för vissa tilläggs lån, tertiärlån, egnahemslån och förbättringslån;

20. beträffande bestämmelserna om

räntebidrag m. m. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 347 och II: 405, I: 491 och II: 597, I: 494 och II: 595 samt I: 131 och II: 166, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

21. beträffande bestämmelserna om invalidbostadsbidrag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 348 och II: 406, såvitt nu var i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

22. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till främjande av bostadsförsörjningen, såvitt de ej behandlats under 1.—21. eller av utskottet behandlades i särskilt utlåtande, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet anfört godkänna i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 förordade ändringar;

23. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 131 och II: 166, såvitt nu var i fråga, till Räntebidrag för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 210 000 000 kr.;

24. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 348 och II: 406, såvitt nu var i fråga, till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.;

25. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 494 och II: 595, såvitt nu var i fråga, medgiva att lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge beviljas intill 710 000 000 kr. under tiden 1 juli—31 december 1963 samt 1 270 000 000 kr. under år 1964;

26. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 494 och II: 595, såvitt nu var i fråga, till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1963/64 å kapitalbudgeten

Framjande av bostadsförsörjningen m. m.

under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 740 000 000 kr.;

27. till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin för budgetåret 1963/64 å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.;

28. medgiva att beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill 10 000 000 kr. under tiden 1 juli—31 december 1963 samt 15 000 000 kr. under år 1964;

29. till Räntefria lån till bostadsbyggande för budgetåret 1963/64 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.;

30. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 föreslagit;

31. godkänna i utskottets hemställa intagen avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

32. till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 568 000 kr.;

33. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 föreslagit;

34. godkänna i utskottets hemställa intagen avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

35. till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 205 000 kr.;

36. till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 980 000 kr.;

37. till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 901 000 kr.;

38. besluta att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de inte blivit under punkterna 1.—37. särskilt berörda eller av utskottet behandlades i annat utlåtande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen anförde utskottet bland annat följande:

Av statsverkspropositionen framgår att bostadsstyrelsen i sin anslagsframställning har lagt fram förslag i syfte att medverka till lättnader i fråga om kommunernas kreditanskaffning för markförvärv. Såsom föredragande statsrådet framhållit torde den nuvarande situationen på kapitalmarknaden i och för sig inte innebära några allvarigare problem i detta avseende. Det synes emellertid utskottet angeläget att frågan om kommunernas kreditförsörjning för markförvärv prövas, inte minst med hänsyn till att utbudet på kapitalmarknaden på längre sikt kan förete betydande variationer. Med hänsyn till vikten av att kommunerna för en aktiv markpolitik bör därjämte övervägas, om inte statsmakterna i någon form bör stimulera kommunerna till önskvärda insatser. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t snarast möjligt prövar denna fråga och förelägger riksdagen de förslag, vartill en sådan prövning kan föranleda. I anslutning till vad som anförts i bostadsstyrelsens förenämnda framställning och i vissa av motionerna bör prövningen även innefatta frågan om statliga åtgärder för att underlätta kommunala tomträttsupplåtelse.

Föredragande statsrådet har erinrat om att riksdagen år 1957 beslöt efterskänka vissa enligt äldre lånebestämmelser beviljade kapitalsubventioner till egnahem. Flertalet av de egnahemsbyggare, som fått lån enligt egnahems-lånekungörelsen, torde också med all

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sannolikhet ha uppfattat den ränte- och amorteringsfria lånedelen som en ren kapitalsubvention. Så har den även i regel framställts i den offentliga debatten. Härtill kommer att de hus som uppförts med stöd av egnahemslån, innefattande räntefri stående del, i många fall på grund av brister i standarden är i behov av en upprustning, som kräver nya insatser av låntagarna. Slutligen bör beaktas att ifrågavarande låntagare genom de i propositionen föreslagna ändringarna i fråga om räntesubventioner får sina kapitalkostnader ökade, i vissa fall med inte oväsentliga belopp. Alla dessa omständigheter talar för att ifrågavarande subventioner bör efterskänkas. Något skäl till uppskov med frågan synes inte föreligga. Utskottet tillstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag samt avstyrker motionsyrkandena.

De i statsverkspropositionen framlagda förslagen rörande familjebostadsbidragen utgår från förutsättningen att tyngdpunkten i det bostadspolitiska stödet bör förskjutas från åtgärder med en allmän hyresbegränsande effekt till stödformer, inriktade på att främja vissa hushållsgruppers bostadsefterfrågan. Denna målsättning kan utskottet biträda.

Såsom utskottet i det föregående visat kan en på skattetaxeringarna grundad inkomstprövning inte anses ge en helt rättvisande bild av i vilken utsträckning samhällets bistånd är påkallat för att barnfamiljerna skall kunna efterfråga rymliga och välutrustade bostäder. Detta förhållande talar för att graden av stödbehov såvitt möjligt bör prövas på grundval av andra kriterier än de uppgifter som framkommer vid taxeringarna. Å andra sidan synes det, såsom chefen för socialdepartementet anfört, inte skäligen att f. n. utsträcka en av bostadsförhållandena beroende bidragsrätt till alla flerbarnsfamiljer oavsett deras ekonomiska ställning.

Nu gällande gränser för inkomstpröv-

ning av familjebostadsbidragen innebär emellertid enligt utskottets mening en alltför snäv avgränsning av bidragsrätten. Även den omständigheten att de beskattningsbara inkomsterna endast ger en ofullständig bild av hushållens ekonomiska läge synes tala för en förhållandevis kraftigt uppräknig av inkomststrecken. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker berörda motionsyrkandena.

Utskottet tillstyrker vidare Kungl. Maj:ts förslag till slopande av den nu gällande tidsgränsen för bidragsberättigande lägenhet. Förslaget att bidragsbeloppet i vissa fall skall jämkas till hela kronotal föranleder ingen erinran från utskottets sida.

I ett flertal motioner har framförts yrkanden om ändringar i familjebostadsbidragens belopp. Förslagen avser en höjning av beloppen. I vissa motioner föreslås dessutom en ytterligare differentiering av bidragsgivningen efter olikheter i beskattningsbara inkomster. Av vad utskottet anfört i det föregående framgår, att de beskattningsbara inkomsterna inte kan anses avspegla olikheter i ekonomisk bärkraft på ett så tillförlitligt sätt att dessa inkomster lämpligen kan användas såsom hjälpmedel vid en finare avvägning av det bostads-sociala stödet efter ett individuellt behov. Av detta skäl avstyrker utskottet motionsyrkandena om en ökning av antalet bidragstyper.

Utskottet vill vidare peka på att den hyreshöjning, som i vissa fall följer av att räntebidrag minskar eller upphör att utgå, väsentligen inte innebär något annat än en viss anpassning av hyrorna i äldre hus till den rådande hyresnivån i den nyare bostadsproduktionen. Ehuru en sådan utjämning av sakligt omotiverade hyresskillnader obestridligen leder till att åtskilliga barnfamiljer med knappa ekonomiska resurser får vidkännas hyreshöjningar, som inte kompenseras i annan ordning, kan hyresutjämningen inte i och för sig åberopas som

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

skäl för att höja familjebostadsbidragens belopp.

Hyreshöjningarna torde också beröra åtskilliga barnfamiljer, som har inkomster under inkomststrecken men som på grund av trångboddhet i bidragskungörelsens mening inte får familjebostadsbidrag. Med hänsyn härtill och då även i övrigt många barnfamiljer i små omständigheter står utanför rätten till bidrag synes skäl föreligga att iakttå återhållsamhet i fråga om familjebostadsbidragens belopp. Utskottet vill återigen understryka, att familjebostadsbidragen är avsedda att utgöra en stimulans för barnfamiljerna att efterfråga rymliga och välutrustade bostäder. Bidragsbeloppen bör ej vara högre än som påkallas för att nämnda syfte med bidragsgivningen skall tillgodoses.

Utskottet kan av anförda skäl ej tillstyrka någon höjning av familjebostadsbidragens belopp. Denna ståndpunkt innebär ej att utskottet anser det nuvarande familjepolitiska stödet tillräckligt effektivt i alla avseenden. Det framstår tvärtom som angeläget att ytterligare förstärka detta stöd. Därvid bör dels de ensamstående mödrarnas uppenbara behov av ökat stöd tillgodoses, dels flerbarnsfamiljernas behov av ett förstärkt bistånd uppmärksammas. Nivån för stödet till barnfamiljerna bör bli sådan att de barnfamiljer som lever på knappa arbetsinkomster får en reell förbättring av sin situation.

Utskottet förutsätter, att dessa frågor blir föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet och att de synpunkter utskottet anfört därvid blir beaktade.

Av det sagda följer att utskottet avstyrker de i motionerna I: 347 och II: 405, I: 491 och II: 597 samt I: 494 och II: 595 gjorda yrkandena såvitt gäller familjebostadsbidragens belopp.

Yrkandena i motionerna I: 342 och II: 410 samt II: 604 torde få anses beaktade genom vad utskottet anfört.

Enligt direktiven för bostadsförbätt-

ningsutredningen skall denna utredning även överse bestämmelserna om pensionsbostadsbidrag. Utskottet finner därför inte skäl föreligga att hemställa om ytterligare utredning av härmed sammanhängande spörsmål. Ifrågavarande motionsyrkanden avstyrkes.

Motionsyrkandena är föranledda av förslag till ändrade belopp för familjebostadsbidrag samt lägre inkomstgränser för bidragen än de i propositionen föreslagna. Utskottet, som i det föregående avstyrkt berörda motionsförslag, tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker följaktligen nu ifrågavarande motionsyrkanden.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Edström*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort under 1. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets omfattning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 347 och II: 405, såvitt nu var i fråga, godkänna vad reservanternas anfört;

2) beträffande bostadsbyggandets inriktning

a) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Edström*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort under 2. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets inriktning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 347 och II: 405 samt I: 492 och II: 596 ävensom i anledning av motionerna I: 549 och II: 664 samt I: 134 och II: 165, de sex förstnämnda motionerna såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i denna reservation anförts;

b) av herrar *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att ut-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

skottet bort under 2. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets inriktning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 492 och II: 596 samt i anledning av motionerna I: 347 och II: 405, I: 549 och II: 664 samt I: 134 och II: 165, de sex förstnämnda motionerna såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

3) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka beträffande vissa markpolitiska frågor ansett att sista meningen av det ovan intagna stycke i utskottets yttrande, som började med »Av statsverkspropositionen» och slutade med »kommunala tomträttsupplåtelser», bort utgå;

4) beträffande införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet

a) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén*, samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att utskottet bort under 4. hemställa, att riksdagen måtte beträffande införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet med bifall till motionerna I: 347 och II: 405 samt I: 491 och II: 597 ävensom med avslag å motionerna I: 494 och II: 595, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

b) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 4. hemställa, att riksdagen måtte beträffande införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet med bifall till motionerna I: 494 och II: 595 och i anledning av motionerna I: 347 och II: 405 samt I: 491 och II: 597, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad i denna reservation anförts;

5) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*,

Nils-Eric Gustafsson och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén*, samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att utskottet bort under 5. och 6. hemställa, att riksdagen måtte

5. beträffande värdebeständiga lån för bostadsbyggandet med bifall till motionerna I: 347 och II: 405 samt I: 491 och II: 597, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

6. beträffande utredning angående ändrad utformning av bostadslångivningen med bifall till motionerna I: 491 och II: 597, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

6) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 7. hemställa, att riksdagen måtte beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretag med anledning av motionerna I: 494 och II: 595, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

7) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Staxäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén*, samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 8. hemställa, att riksdagen måtte beträffande tillsättande av en parlamentarisk bostadsberedning med bifall till motionerna I: 347 och II: 405 samt I: 493 och II: 598, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

8) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka an-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sett att utskottet bort under 10. hemställa, att riksdagen måtte beträffande en förvaltningsavgift för bostadslån med bifall till motionerna I: 494 och II: 595, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

9) beträffande bostadslånets storlek och amorteringstid

a) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Edström*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort under 11. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadslånets storlek och amorteringstid med bifall till motionerna I: 347 och II: 405 samt med avslag å motionerna I: 494 och II: 595, I: 492 och II: 596 samt I: 491 och II: 597, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

b) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 11. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadslånets storlek och amorteringstid i anledning av motionerna I: 494 och II: 595 samt I: 347 och II: 405 ävensom med avslag å motionerna I: 492 och II: 596 samt I: 491 och II: 597, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i denna reservation anförts;

c) av herrar *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att utskottet bort under 11. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadslånets storlek och amorteringstid med bifall till motionerna I: 492 och II: 596 samt I: 491 och II: 597 ävensom med avslag å motionerna I: 347 och II: 405 samt I: 494 och II: 595, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad dessa reservanter anförts;

10) av fröken *Andersson*, herrar *Axel*

Johannes Andersson, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Staxäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 12. hemställa, att riksdagen måtte beträffande förräntning och amortering av bostadslån med bifall till motionerna I: 347 och II: 405 samt I: 492 och II: 596, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

11) beträffande bestämmelsen om maximiyta för småhus, som beboddes av låntagaren

a) av herrar *Näsström*, *Gillström*, *Rikard Svensson*, *Petterson* i Degerfors, *Gustafsson* i Stockholm, *Blidfors* och *Johansson* i Norrköping samt fru *Holmberg*, vilka ansett att utskottet bort under 14. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelsen om maximiyta för småhus, som beboddes av låntagaren, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 492 och II: 596, såvitt nu var i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

b) av herrar *Almgren*, *Kellgren* och *Fagerlund*, vilka ansett att utskottet bort under 14. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelsen om maximiyta för småhus, som beboddes av låntagaren, i anledning av motionerna I: 492 och II: 596, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i denna reservation anförts;

12) beträffande bestämmelserna om låneunderlag

a) av herrar *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att utskottet bort under 15. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om låneunderlag med bifall till motionerna I: 493 och II: 598, såvitt nu var i fråga, i anledning av motionerna I: 81 och II: 97 samt med avslag å motionerna

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I: 343 och II: 400, sistnämnda två motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

b) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 15. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om låncunderlag i anledning av motionerna I: 81 och II: 97, I: 343 och II: 400 samt I: 493 och II: 598, sistnämnda fyra motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i denna reservation anförts;

13) av herr *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att utskottet bort under 16. hemställa, att riksdagen måtte beträffande inkomstgränsen för erhållande av räntefri stående del av förbättringslån med bifall till motionerna I: 491 och II: 597, såvitt nu var i fråga, samt i anledning av motionerna I: 239 och II: 279 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

14) beträffande ränte- och amorteringsfria tilläggsån för flerfamiljshus
a) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Edström*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort under 17. hemställa, att riksdagen måtte beträffande ränte- och amorteringsfria tilläggsån för flerfamiljshus med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 494 och II: 595 och med bifall till motionerna I: 495 och II: 606 samt I: 141 och II: 167, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

b) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 17. hemställa, att riksdagen måtte beträffande ränte- och amorteringsfria tilläggsån för flerfamiljshus med avslag å Kungl.

Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 494 och II: 595 ävensom i anledning av motionerna I: 141 och II: 167 samt med avslag å motionerna I: 495 och II: 606, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad i denna reservation anförts;

15) beträffande räntefria stående delar av egnahemsån

a) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 18. hemställa, att riksdagen måtte beträffande räntefria stående delar av egnahemsån med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 495 och II: 606, I: 494 och II: 595 samt I: 141 och II: 167, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

b) av herr *Bergman* och fru *Wallentheim*, vilka ansett att utskottet bort under 18. hemställa, att riksdagen måtte beträffande räntefria stående delar av egnahemsån med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 495 och II: 606 samt I: 494 och II: 595 ävensom i anledning av motionerna I: 141 och II: 167, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad i denna reservation anförts;

16) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 19. hemställa, att riksdagen måtte beträffande höjning av räntorna för vissa tilläggsån, tertiärån, egnahemsån och förbättringslån med bifall till motionerna I: 494 och II: 595, såvitt nu var i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

17) beträffande bestämmelserna om räntebidrag m. m.

a) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Edström*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

att utskottet bort under 20. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om räntebidrag m. m. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 347 och II: 405 samt med avslag å motionerna I: 491 och II: 597, I: 494 och II: 595 samt I: 131 och II: 166, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad reservanternas anförde;

b) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under 20. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om räntebidrag m. m. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 494 och II: 595 ävensom med avslag å motionerna I: 347 och II: 405, I: 491 och II: 597 samt I: 131 och II: 166, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad i denna reservation anförts;

c) av herrar *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att utskottet bort under 20. hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om räntebidrag m. m. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 491 och II: 597 ävensom med avslag å motionerna I: 347 och II: 405, I: 494 och II: 595 samt I: 131 och II: 166, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad dessa reservanter anförde;

18) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Staxäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Turesson*, vilka beträffande bestämmelserna om familjebostadsbidrag ansett att det ovan intagna avsnitt i utskottets yttrande, som började med »De i» och slutade med »utskottet anförde», bort ha följande lydelse:

»Det i statsverkspropositionen framlagda förslaget rörande familjebostadsbidragen har mötts av en enligt utskot-

tets mening vägende kritik i flera av de motioner, som väckts i frågan.

Den enligt utskottets mening mest anmärkningsvärda bristen i departementschefens förslag är att de ekonomiskt sämst ställda barnfamiljerna inte skulle få någon förbättring alls av nu utgående bostadsbidrag. De skulle sålunda inte erhålla någon kompensation för de hyresstegringar som den fortsatta nedsättningen av räntebidragen kommer att medföra.

Även en principiell frågeställning bör beaktas, nämligen om det mot bakgrunden av den rådande bristsituationen på bostadsmarknaden kan anses ändamålsenligt att lägga tyngdpunkten i en förstärkning av familjepolitiken genom en mera markerad utbyggnad av familjebostadsbidragssystemet, vilket skulle bli fallet med de höjningar av inkomstgränserna som departementschefen föreslagit. Utskottet delar härvidlag den tveksamhet som kommit till uttryck i motionerna. Även departementschefen redovisar motiv som uttrycker samma tveksamhet. Han ställer sig sålunda avvisande till den tanke som i fjolårets statsverksproposition framfördes av dåvarande socialministern och som gick ut på att familjebostadsbidrag oberoende av ekonomisk bärkraft skulle tillkomma alla flerbarnsfamiljer vilkas bostäder uppfyller vissa utrymmes- och standardkrav. En reform av antytt innehåll skulle, framhåller departementschefen, i nuvarande läge inte innebära avsett stöd till hushåll, som med hänsyn till bostadsbrist inte kunnat skaffa sig lägenheter med den för bidrag föreskrivna standarden. Samma invändningar kan riktas mot departementschefens eget förslag. Genom de jämförelsevis kraftiga ändringarna av inkomstgränserna bygges familjebostadsbidragen ut som familjepolitisk stödform. Därigenom skulle det konsumtionsdirigerande elementet förstärkas, vilket departementschefen anser tveksamt. I detta avseende hyser utskottet samma uppfattning. Men tyngd-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

punkten i en förstärkning av familjepolitiken bör då ligga i åtgärder av mera generell form.

Utskottet förordar i annat sammanhang att en parlamentarisk bostadsberedning tillsättes. Huvuduppgiften för denna bör vara att överse hela det bostadspolitiska området. Ett viktigt problem blir härvid att utforma de bostadspolitiska stödformerna inom ramen för en ändamålsenlig familjepolitik. Det är då naturligt att de synpunkter på bostadsstödets framtida utformning som framförts i de väckta motionerna — bl. a. i fråga om de ensamstående barnförsörjarnas luckor — upptages till prövning. En utvidgning av familjebostadsbidragen på det sätt som departementschefen föreslagit kan befaras försvåra en senare kommande mera omfattande bostads- och familjepolitisk reform.

Av här redovisade skäl anser utskottet att departementschefens förslag beträffande familjebostadsbidragen inte kan godtagas.

Bland annat för att också denna väg medge kompensation för hyreshöjningarna anser utskottet att en omedelbar

förstärkning av familjebostadsbidragen bör ske. Det är enligt utskottets uppfattning då viktigt att utforma förstärkningen så att höjningens tyngdpunkt förläggas till de lägre inkomstskikten och så att flerbarnsfamiljernas behov särskilt beaktas. De i motionerna framlagda ändringsförslagen är samtliga av angivna innebörd. På grundval av motionärernas förslag föreslår utskottet att bidraget per barn höjes med 150 kr. för den lägsta bidragsgruppen, dvs. den inkomstgrupp som har rätt till förhöjt bidrag, och att bidraget i inkomstgruppen med rätt till helt bidrag höjes med 100 kr. per barn. Inkomstgränserna föreslår utskottet skola bibehållas oförändrade med den ändringen, att ovanför nuvarande högsta bidragsgruppen tillägges en ny bidragsgrupp, som skall omfatta inkomstläget 9 500—11 000 kr. beskattningsbar inkomst. För att nå en jämnare avtrappning föreslår utskottet att bidraget i den nuvarande inkomstgruppen med reducerat bidrag skall utgå med $\frac{2}{3}$ av helt bidrag och att bidraget i den nya högsta inkomstgruppen skall utgå med $\frac{1}{3}$ av helt bidrag.

Innebörden av utskottets förslag framgår av tabell A.

Tabell A

Bidragstyp	Sammanlagt familjebostadsbidrag i kr. för familj med					
	2 barn		3 barn		4 barn	
	Gällande	Förslaget	Gällande	Förslaget	Gällande	Förslaget
Förhöjt bidrag						
zon I	1 020	1 320	1 200	1 650	1 380	1 980
» II	1 080	1 380	1 260	1 710	1 440	2 040
» III	1 140	1 440	1 320	1 770	1 500	2 100
Helt bidrag						
zon I	690	890	870	1 170	1 050	1 450
» II	720	920	900	1 200	1 080	1 480
» III	750	950	930	1 230	1 110	1 510
Reducerat bidrag						
zon I	345	590	435	780	525	960
» II	360	610	450	800	540	980
» III	375	630	465	820	555	1 000
Nytt bidrag						
zon I		295		390		480
» II		305		400		490
» III		315		410		500

För ettbarnsfamilj skall bidraget utgå enligt oförändrade grunder.

Familjebostadsbidragets ökning i det enskilda fallet enligt utskottets förslag framgår av tabell B. För jämförelse visas också ökningen enligt propositionens förslag.

Tabell B

Årsinkomst i 1 000-tal kr.	Familjebostads- bidragets ökning	
	Enligt prop.	Enligt här angivet förslag
2-barnsfamilj		
Under 12,5	—	300
12,5—14,9	330	200
14,9—16,7	345	245
16,7—18,5	690	295
18,5—19,7	690	—
19,7—22,0	345	—
3-barnsfamilj		
Under 13,6	—	450
13,6—16,1	330	300
16,1—16,7	765	345
16,7—17,9	435	345
17,9—19,7	870	390
19,7—21,5	870	—
21,5—23,8	435	—
4-barnsfamilj		
Under 14,9	—	600
14,9—17,3	330	400
17,3—18,5	855	435
18,5—19,0	525	435
19,0—21,0	1 050	480
21,0—23,3	1 050	—
23,3—25,6	525	—

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till slopande av den nu gällande tidsgränsen för bidragsberättigade lägenheter. Förslaget att bidragsbeloppet i vissa fall skall jämkas till hela krontal föranleder ingen erinran från utskottets sida.

De nya bidragsreglerna skall gälla fr. o. m. 1 januari 1964. Utskottet föreslår att Kungl. Maj:t bemyndigas utfärda erforderliga författningsändringar i administrativ ordning.

Kostnadsökningen för statsverket i

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

jämförelse med nu gällande bidragsgrunder beräknar utskottet till 48 milj. kr. för helt år. För nästa budgetår blir kostnadsökningen således 24 milj. kr., dvs. 41 milj. kr. mindre än vad Kungl. Maj:ts förslag skulle medföra.»

19) beträffande bestämmelserna om pensionärsbostadsbidrag

a) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungkile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Tureson*, vilka ansett att det ovan intagna stycke i utskottets yttrande, som började med »Enligt direktiven» och slutade med »motionsyrkanden avstyrkes», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet anser att det nu gällande villkoret för pensionärsbostadsbidrag att fastigheten uppförts före den 1 juli 1946 bör avskaffas under förutsättning av att bostaden uppfyller sådana standardkrav som departementschefen förordat, likväl som tidsgränsen nu är borttagen.

Övriga i motionerna aktualiserade frågor torde bli föremål för utredning av bostadsförbättringsutredningen. Dessa motionsyrkanden avstyrkes sålunda.»

b) av herrar *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att det i reservationen 19 a) angivna stycket i utskottets yttrande bort ersättas med text av följande lydelse:

»Enligt utskottets mening är det för pensionärerna avsedda bostadsstödet inte tillfredsställande utformat. Till de mest uppenbara olägenheterna hör de nuvarande reglerna för kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Dessa medför stora orättvisor mellan både skattebetalare i olika kommuner och pensionärer i olika kommuner. Utskottet delar den uppfattning som i dessa avseenden framförts i motionerna I: 341 och II: 401. I dessa motioner har förordats att man huvudsakligen genom en samordning till en bidragsform av de

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

kommunala bostadstilläggen och de statliga pensionärsbostadsbidragen och ändrade regler för kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall åstadkomma en tillfredsställande ordning i berörda avseenden. De riktlinjer för pensionärsbostadsstödet utformning som sålunda angivits är enligt utskottets mening riktiga. Enligt direktiven skall bostadsförbättringsutredningen överse bestämmelserna för pensionärsbostadsbidraget. Då emellertid de nämnda riktlinjerna inte kan fullföljas utan att även andra delar av bostadsstödet till pensionärerna uppmärksammas, föreslår utskottet att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning av frågan rörande stödet till pensionärernas bostadsförsörjning i hela dess vidd. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra om detta utredningsarbete skall utföras av bostadsförbättringsutredningen eller av andra sakkunniga. Härigenom anser sig utskottet även ha tillgodosett det i motionerna I: 227 och II: 272 framförda yrkandet om viss översyn av bestämmelserna rörande pensionärsbostadsbidrag.

Övriga motionsyrkanden i sammanhanget gäller vidgningar i den nuvarande rätten att erhålla pensionärsbostadsbidrag. I motionerna I: 341 och II: 401 föreslås att pensionärsbostadsbidrag skall utgå oavsett ägarförhållande och tidpunkt för färdigställandet. De avgörande kriterierna skall enligt motionerna vara dels pensionärernas ekonomiska situation, dels att bostad uppfyller nu gällande standardkrav. Utskottet finner de framförda ändringskraven riktiga och tillstyrker sålunda ifrågasvarande motionsyrkande. Härigenom har även yrkandena i motionerna I: 343 och II: 400, I: 494 och II: 595 samt II: 603 tillgodoseetts.»

20) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Staräng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i

Ljungkile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Turesson*, vilka beträffande medelsanvisningen till bostadsrabatter ansett att det ovan intagna stycke i utskottets yttrande, som började med »Motionsyrkandena är föranleda» och slutade med »ifrågasvarande motionsyrkanden», bort under förutsättning av bifall till den med 18) betecknade reservationen ha följande lydelse:

»Utskottet, som i det föregående föreslagit ändrade villkor för familjebostadsbidrag, föreslår att anslaget uppföres med 139 000 000 kr.»

Statsutskottets utlåtande nr 43

I propositionen nr 1 (bilaga 7, punkten 48) hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1963, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om familjebostadsbidrag, dels ock till Bostadsrabatter för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 180 000 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 227 av herrar *Eskilsson* och *Schött*,

I: 341 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 342 av herr *Lennart Geijer*,

I: 343 av herr *Hagberg m. fl.*,

I: 347 av herr *Lundström m. fl.*,

I: 491 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 494 av herr *Hagberg m. fl.*, samt

från andra kammaren

II: 272 av herr *Hægglom* och fröken *Karlsson*,

II: 400 av herr *Heckscher m. fl.*,

II: 401 av herr *Hedlund m. fl.*,

II: 405 av herr *Ohlin m. fl.*,

II: 410 av herr *Svenning m. fl.*,

II: 595 av herr *Heckscher m. fl.*,

II: 597 av herr *Hedlund m. fl.*,

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

II: 603 av herrar *Lindkvist* och *Svenning*,

II: 604 av fru *Löfqvist m. fl.*

I de likalydande motionerna *I: 227* (av herrar *Eskilsson* och *Schött*) och *II: 272* (av herr *Hæggbloom* och fröken *Karlsson*) hade hemställts att riksdagen av Kungl. Maj:t begärde sådan översyn av bestämmelserna rörande pensionärsbostadsbidrag, att deras ursprungliga storlek i förhållande till bostadskostnaderna återställdes till ingången av år 1964 och sedan bibehölls på sådan nivå.

I de likalydande motionerna *I: 341* (av herr *Bengtson m. fl.*) och *II: 401* (av herr *Hedlund m. fl.*) hade hemställts att riksdagen i syfte dels att främja pensionärernas bostadsförsörjning och bereda dem möjlighet att bo i normal hemmiljö, dels att avlägsna de orättvisa skillnader i fråga om bostadsstödet till pensionärerna, som nu rådde såväl pensionärer som kommuner emellan, måtte

I. besluta att pensionärsbostadsbidrag från och med den 1 juli 1963 i enlighet med vad i motionerna anförts finge utgå även i fall då lägenheten vore inrymd i hus, för vilket statligt bostadslån eller ränteeftergift ej beviljats, och utan avseende till tidpunkten för lägenhetens färdigställande samt även i de fall då pensionären vore ägare till den fastighet i vilken bostaden vore inrymd;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att av ovan angivna beslut föranledda ändringar i kungörelsen den 29 augusti 1958 (nr 483) om pensionärsbostadsbidrag måtte vidtagas;

III. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt tillsättande av särskilda sakkunniga för utredning och framläggande av förslag rörande pensionärernas bostadsförsörjning i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer, nämligen sammanförande av nuvarande pensionärsbostadsbidrag och kommunala bostadstillägg till en stödform, likvärdig stödnivå för berörda pensionärer i olika kommuner, en mellan stat och kommu-

ner rimlig och mellan olika kommuner likvärdig kostnadsfördelning samt åtgärder till befrämjande av kommunernas anskaffande av bostäder för pensionärer, samt

IV. beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 342* (av herr *Lennart Geijer*) och *II: 410* (av herr *Svenning m. fl.*) hade hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t fästa uppmärksamheten vid i motionerna nämnda förhållanden och begära förslag om att antingen genom en höjning av familjebostadsbidragen eller på annat sätt en förstärkning av bostadsstödet till barnfamiljer med låga inkomster komme till stånd.

I de likalydande motionerna *I: 343* (av herr *Hagberg m. fl.*) och *II: 400* (av herr *Heckscher m. fl.*) hade — såvitt nu var i fråga — föreslagits att riksdagen måtte besluta att pensionärsbostadsbidrag skulle utgå oberoende av när huset färdigställts, därest bostaden fyllde nu gällande standardkrav.

I de likalydande motionerna *I: 347* (av herr *Lundström m. fl.*) och *II: 405* (av herr *Ohlin m. fl.*) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts

A. att riksdagen måtte besluta

a) att avslå Kungl. Maj:ts förslag beträffande ändrade inkomstgränser för familjebostadsbidrag;

b) att familjebostadsbidragen fr. o. m. 1 januari 1964 skulle förbättras enligt i motionerna framlagt förslag;

c) att anslaget till Bostadsrabatter under femte huvudtiteln skulle uppföras med 135 000 000 kr. för budgetåret 1963/64; samt

B. att riksdagen måtte beakta vad som i övrigt anförts i motionerna.

I de likalydande motionerna *I: 491* (av herr *Bengtson m. fl.*) och *II: 597* (av herr *Hedlund m. fl.*) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

A. besluta att bostadsrabatter till familjer fr. o. m. den 1 januari 1963 finge utgå enligt i motionerna angivna grunder;

B. till Bostadsrabatter för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 145 milj. kr.;

C. beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 494* (av herr Hagberg m. fl.) och *II: 595* (av herr Heckscher m. fl.) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte

A. besluta

1) att familjebostadsbidrag, som utgäves fr. o. m. den 1 juli 1963, skulle höjas med 150 kr. per barn vad avsåge förhöjt bidrag, med 100 kr. per barn vad avsåge helt bidrag och med 75 kr. per barn vad avsåge reducerat bidrag;

2) att pensionärsbostadsbidrag skulle, därest bostaden uppfyllde nu gällande standardkrav, utgå oavsett när huset färdigställts;

B. i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

I motionen *II: 603* (av herrar Lindkvist och Svenning) hade yrkats att riksdagen hemställdes hos Kungl. Maj:t om utredning av frågan om statligt pensionärsbostadsbidrag till lägenhet, som upplåtes med bostadsrätt till pensionär, samt att Kungl. Maj:t utarbetade förslag till åtgärder i denna fråga.

I motionen *II: 604* (av fru Löfqvist m. fl.) hade hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en höjning av bostadsbidraget till barnfamiljer med låg inkomst i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1. beträffande bestämmelserna om familjebostadsbidrag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna *I: 342* och *II: 410* samt *II: 604* ävensom med avslag å motionerna *I: 347*

och *II: 405*, *I: 491* och *II: 597* samt *I: 494* och *II: 595*, sistnämnda sex motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anförte;

2. avslå i motionerna *I: 494* och *II: 595*, *I: 343* och *II: 400*, *I: 341* och *II: 401*, *I: 227* och *II: 272* samt *II: 603* framställda yrkanden rörande villkoren för pensionärsbostadsbidrag;

3. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna *I: 347* och *II: 405* samt *I: 491* och *II: 597*, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 180 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Staxäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén*, samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Turresson*, vilka under förutsättning av bifall till den vid utskottets utlåtande nr 42 fogade, med 18) betecknade reservationen ansett att utskottet under 1. och 3. bort hemställa,

1. beträffande bestämmelserna om familjebostadsbidrag i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna *I: 347* och *II: 405*, *I: 491* och *II: 597*, *I: 494* och *II: 595*, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, ävensom motionerna *I: 342* och *II: 410* samt *II: 604* i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad reservanterna anförte;

3. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna *I: 347* och *II: 405* samt *I: 491* och *II: 597*, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 139 000 000 kr.;

2) beträffande villkoren för pensionärsbostadsbidrag

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

a) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Per Jacobsson*, *Edström* och *Staxäng*, fröken *Elmén*, samt herrar *Svensson* i Ljungkile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Tureson*, vilka under förutsättning av bifall till den till utskottets utlåtande nr 42 fogade, med 19 a) betecknade reservationen ansett att utskottet bort under 2. hemställa, att riksdagen måtte beträffande villkoren för pensionärsbostadsbidrag med bifall till motionerna I: 494 och II: 595 samt I: 343 och II: 400, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, ävensom i anledning av motionerna I: 341 och II: 401, I: 227 och II: 272 samt II: 603 godkänna vad reservanternas anförts;

b) av herrar *Sundin*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Andersson* i Knäred, vilka under förutsättning av bifall till den vid utskottets utlåtande nr 42 fogade, med 19 b) betecknade reservationen, ansett att utskottet bort under 2. hemställa, att riksdagen måtte beträffande villkoren för pensionärsbostadsbidrag med bifall till motionerna I: 341 och II: 401, I: 494 och II: 595 samt I: 343 och II: 400, sistnämnda fyra motioner såvitt nu var i fråga, ävensom i anledning av motionerna I: 227 och II: 272 samt II: 603 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i denna reservation anförts.

Vad utskottet hemställt föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Det förefaller som om bostadspolitiken i år har fått vissa nya inslag, som bör göra att bostadsdebatten får ett ökat intresse. Vi har exempelvis regeringens förslag om avveckling av de generella subventionerna — som vi på vårt håll finner väl avvägt och lämpligt som en etapp på vägen mot en avveckling av subventionssystemet. Vidare har vi regeringsförslaget om familjebostadsbidrag — som vi däremot inte alls tycker är särskilt väl av-

vägt och som vi har motsatt oss. Vi har också oppositionens förslag att tillsätta en parlamentarisk bostadsberedning samt regeringens hugskott att nu efterskänka de utestående räntefria delarna av bostadslånen. Dessutom har vi ett enhälligt förslag från statsutskottet om att frågan om markvärdestegringen bör uiredas.

Jag skall här så kortfattat som möjligt kommentera dessa förslag, men först vill jag säga några ord om bostadsbyggandets omfattning. Jag har vid många tillfällen i denna kammare talat om bostadsbristens orsaker och de besvärligheter den vållar samt de tidigare felbedömningar som har orsakat densamma, och jag kan i de styckena hänvisa till vad jag tidigare framhållit.

Konjunkturavmattningen har gjort det möjligt att öka igångsättningen väsentligt mer än vad någon av oss räknade med i fjol, och vi tycker nu att, om inte konjunkturläget förändras, bör det vara möjligt att i fortsättningen hålla igångsättningen på samma höga nivå. Regeringen har emellertid föreslagit att ramarna skall bestämmas till 85 000 lägenheter, vilket skulle innebära en minskning av igångsättningen med omkring 5 000 lägenheter. Vi har ansett att programmet bör bestämmas till 90 000 lägenheter, och vi anser det inte nödvändigt att minska bostadsbyggandet, såvida inte konjunkturläget förändras.

Statsrådet säger dock i statsverkspropositionen, att om arbetsmarknadsläget ger möjlighet härtill så kan igångsättningen öka ytterligare. Det förefaller nästan som om han där skulle ha gått tillbaka till den tidigare metoden att tillkännage en minimisiffra för bostadsbyggandet och att sedan öka den, om detta var möjligt. Vi var dock för ett par år sedan ense om att den metoden borde överges och att det var bättre, att regeringen angav den siffra för bostadsbyggandet, som regeringen ansåg trolig med hänsyn till de kon-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

junkturer som rådde när statsverkspropositionen skrevs, samt att man sedan gjorde de justeringar som kunde bli nödvändiga med hänsyn till konjunkturförändringarna under budgetåret. Jag tror att den metoden är bättre, därför att den ger dem, som skall syssla med dessa frågor, ett bättre utgångsläge och större klarhet i vad regeringen menar i fråga om igångsättningen.

Det förefaller som om flaskhalsen när det gäller bostadsbyggandet nu skulle finnas på planeringssidan. Bostadsstyrelsen har i en enkät tillfrågat kommunerna hur det är med den saken, och svaret tyder på att vi skulle kunna bygga 100 000 lägenheter ett par år framåt utan att det behöver stoppa på planeringssidan. Jag vet inte om detta kan vara tilltaget i överkant. Men risken är, som sagt, att flaskhalsen uppstår på planeringssidan. Det är därför vi menat att regeringen och de statliga bostadsorganen bör ta kontakt med kommunerna för att se vad som kan göras på planeringsområdet.

Vi har sagt detta vid många tillfällen, men bostadsministrarna har slagit ifrån sig. Jag hyser en viss förhoppning om att den nye bostadsministern skall vara villig att upptaga ett bättre samarbete med kommunerna, ty jag tror att det över huvud taget inte går att föra en bra bostadspolitik utan detta samarbete. Det är så mycket som sammanhänger med kommunernas planering, både i fråga om bostadsbyggandets omfattning och bostadsbyggandets inriktning. — Jag vill begagna tillfället att beklaga att inte departementsreformen ledde till att planfrågorna fördes till samma departement som bostadsfrågorna i övrigt. En sådan ordning hade varit utomordentligt välgörande.

Vi från oppositionen har, som jag sade, begärt en parlamentarisk bostadsberedning, och jag skall säga några ord om anledningen.

Det är ju inte särskilt originellt att föreslå tillsättande av utredningar, men

jag tror att det i detta fall är väl motiverat. Vi har sagt i folkpartimotionen, att det är risk för att den statliga bostadspolitiken även i fortsättningen kommer att bestå av slumpmässiga och föga genomtänkta småreformer utan den fasthet som en klar målsättning ger. Detta är ju en ganska hård kritik av den förda bostadspolitiken, men jag tror inte den kan sägas vara orättvis. Reservanterna ger en rad exempel på uppgifter som borde anförtros åt denna utredning.

Hyresregleringen kommer ju att avvecklas, vare sig det sker förr eller senare. Det är angeläget att i tid planera de åtgärder som från samhällets sida måste vidtagas i samband med hyresregleringens avveckling på de större orterna. Här kommer i första hand barnfamiljernas situation in i bilden. Den kompensation som skall ges till dem bör, i motsats vad fallet är med regeringens förslag i år, vara väl genomtänkt och insatt i ett större familjepolitiskt sammanhang.

Vi reservanter har också givit exempel på en rad andra uppgifter som beredningen borde få i uppdrag att behandla. Det gäller kort sagt att åvägbringa en målsättning i detalj för den statliga bostadspolitiken och att sedan se till att statens bostadsstöd utformas på ett sådant sätt att det gynnar denna målsättning. Det är just detta som har fattats i vår bostadspolitik.

Jag tycker att regeringen borde vara välvilligt inställd till ett sådant här förslag. I remissdebatten framhöll statsministern i ett replikskifte med herr Helén att utredningsväsendet är värdefullt därför att det möjliggör nära samverkan mellan konstruktiva krafter inom oppositionen och regeringspartiet. Här är nu ett tillfälle att utnyttja denna värdefulla samverkan. Jag har svårt att tro att regeringen betraktar sin bostadspolitik som så framgångsrik att just på detta område en dylik samverkan skulle vara överflödiga.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Jag övergår, herr talman, till att tala om familjebostadsbidragen och vill i det sammanhanget något beröra familjepolitiken i allmänhet.

Regeringen har ju föreslagit en kraftig höjning av inkomstgränserna för familjebostadsbidrag, något som beräknas medföra en utgiftsökning på 130 miljoner kronor. Oppositionspartierna har som alternativ föreslagit en mindre förstärkning av familjebostadsbidragen, varjämte folkpartiet och centerpartiet föreslagit en höjning av barnbidragen, medan högern föreslagit att skatteavdrag för barn skall införas. Dessa förslag var alltså som helhet avsedda såsom ett alternativ till regeringsförslaget. Det hade då varit naturligt att vi fått tillfälle att behandla dessa förslag samtidigt, så att det blivit en debatt om familjepolitiken i stället för tre. Men det blev nu inte på det sättet — socialdemokraterna fann det inte förenligt med sina intressen att ordna det så förnuftigt.

Barnbidragen diskuterades i förra veckan. När man lyssnade till den debatten fick man — och man har kanske i än högre grad fått det när man följt pressdebatten om familjepolitiken — en känsla av att inställningen till valet av medel på en del håll är alltför dogmatisk. Det gäller särskilt inställningen till skatteavdrag. Denna dogmatism finns i lika hög grad hos de ivrigaste anhängarna av skatteavdrag som hos de ivrigaste motståndarna mot sådana.

Fröken Wetterström gjorde under debatten om barnbidragen gällande att högerns samhällssyn avgjorde valet mellan barnbidrag och skatteavdrag. Jag tycker nog att en samhällssyn som tillåter att man ger 550 kronor i barnbidrag men förbjuder att man ger 660 kronor måste vara ganska hindrande när det gäller att i praktiken utforma familjepolitiken. Mig förefaller det mest fruktbara vara att vi bestämmer oss för vad vi vill uppnå med familjepoli-

tiken och sedan väljer de medel som förefaller bäst ägnade att leda till målet. Då blir valet av medel en praktisk lämplighetsfråga och inte en fråga om samhällssyn.

Men inte heller vi inom folkpartiet kan dock helt underlåta att anlägga principiella synpunkter på valet av medel i familjepolitiken. Det gäller familjebostadsbidragen, och anledningen är att dessa innebär en dirigeringskonsumtion.

Jag vill instämma med vad herr Wahlund sade förra veckan, att inte ens där bör man ha en dogmatisk inställning. Vi har ju godtagit familjebostadsbidragen hittills och de har säkerligen gjort stor nytta. Vi tror också att de kommer att behövas i viss utsträckning även i fortsättningen. Men det är därför inte säkert att de för all framtid skall ingå som ett väsentligt inslag i familjepolitiken.

Det kan ur samhällets synpunkt vara motiverat att dirigera barnfamiljernas konsumtion över till bostadsområdet till en viss gräns, men den gränsen får inte sättas alltför högt. Familjerna bör få utnyttja fortsatt standardstegring efter eget val.

Bostadspolitiska utredningen enades om att inkomstgränserna för familjebostadsbidrag borde höjas på grund av penningvärdeförsämringen men inte på grund av standardstegringen. Resultatet skulle bli att antalet familjebostadsbidrag minskas undan för undan och att resurserna slussas över till andra avsnitt av familjepolitiken.

I 1957 års statsverksproposition anslöt sig också dåvarande socialministern till denna tankegång. När regeringen nu föreslår en så kraftig utbyggnad av familjebostadsbidragen, måste det betyda en ändrad mening i detta avseende. Jag tycker inte detta är klandervärt i och för sig. Både regering och opposition bör ha rätt att ompröva sina ståndpunkter. Däremot kan man nog begära att skälen redovisas, så

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

att riksdagen får besked om hur socialministern tänker sig fortsättningen samt vilken roll han vill ge familjebostadsbidragen i den framtida familjepolitiken. Jag vore tacksam om socialministern vore vänlig och lyssnade på mig också i fortsättningen, så att jag kan få svar på mina frågor. Om regeringen har övergivit 1957 års ståndpunkt beträffande familjebostadsbidragen och inkomstgränserna, vill vi gärna ha en redovisning av skälen för detta.

Det förefaller nästan som om statsutskottets majoritet också tycker att motiveringen är för knapphändig. Det framgår av följande citat: »Spörsmålet om en lämplig utformning av det bostadspolitiska stödet till barnfamiljerna bör enligt utskottets mening ses i samband med de familjepolitiska åtgärderna i övrigt.» Det är just det som inte har skett. Man har lagt fram detta förslag utan att över huvud taget föra något resonemang om familjepolitiken i fortsättningen. Sedan säger statsutskottets majoritet, som består av socialdemokrater: »De inkomstfördelningar, som är samhällets viktigaste instrument för att utjämna barnförsörjningskostnaderna, har sin tyngdpunkt i de allmänna barnbidragen.» Det var inte precis så det lät ifrån socialdemokratiskt håll för en vecka sedan.

Jag skall be att få citera ytterligare en mening i detta mycket intressanta utskottsutlåtande: »Enligt utskottets mening förtjänar det emellertid att närmare övervägas om inte behovet av en förbättring av det allmänna ekonomiska stödet till flerbarnsfamiljerna bör tillgodoses i annan ordning än med familjebostadsbidrag.» Jag tycker egentligen att statsutskottets socialdemokrater har argumenterat ganska bra för vår linje; det är bara synd att de slutar med att yrka bifall till regeringsförslaget.

Under debatten om barnbidragen gjorde socialdemokratiska talare gällande att en höjning av barnbidragen med 110 kronor liksom skulle föregripa en

vidare utbyggnad av familjepolitiken. Det är för mig ett fullkomligt obegripligt resonemang. Det är klart att utbyggnaden av familjepolitiken i fortsättningen i stor utsträckning kan ske med andra medel än en höjning av barnbidragen. Men att dessa skall höjas då och då, så att de åtminstone behåller sitt realvärde, tycker jag det inte bör råda några delade meningar om. Där emot kan man med mycket större fog säga att regeringsförslaget i fråga om familjebostadsbidragen föregriper en blivande utformning av familjepolitiken. Jag har mycket svårt att förstå de socialdemokrater, som röstade mot barnbidragens höjande för en vecka sedan med den motiveringen, att de tack vare detta skulle kunna rösta för regeringens nu föreliggande förslag.

Nu har förslaget om barnbidragen avslagits, och därmed finns det inte möjligheter för denna riksdag att genomföra vårt alternativ. Trots detta kan vi inte biträda regeringens förslag beträffande familjebostadsbidragen av de skäl jag här framfört. Vi tycker dessutom, såsom jag sade redan i inledningen, att det är synnerligen illa konstruerat. Det innebär ju som bekant att de ekonomiskt svagaste barnfamiljerna inte får någon förbättring. En tvåbarnsfamilj skall ha över 12 500 kronor i årsinkomst och en fyrbarnsfamilj skall ha över 14 900 kronor för att kunna tillgodogöra sig detta bidrag.

Om regeringen nödvändigtvis skall genomföra denna kraftiga upprustning av familjebostadsbidraget, borde det ha varit synnerligen enkelt att tillse att även de ekonomiskt svagaste barnfamiljerna fick en förbättring. Vi har också i vår motion antytt hur detta skulle ske. Det är bara att göra ytterligare en avtrappning och giva dem, som ligger i inkomstgränserna, ett något större belopp. Det borde åtminstone kunna kompensera de hyresstegringar som man nu har åstadkommit. Den enda känning de ekonomiskt svagaste barn-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

familjerna nu får av omläggningen av bostadsstödet är högre hyror.

Jag finner det synnerligen oförklarligt att regeringen lagt fram detta förslag, och jag finner det oförklarligt att socialdemokraterna här i kammaren kommer att rösta igenom det.

I en artikel i Stockholms-Tidningen säger S. A. Aronsson att regeringsförslaget i detta avseende måtte vara en miss. Ja, det är det väl! Men jag tycker nog inte att man får lov att göra sådana missar. Det är förresten inte den första. Även i fjol yrkade regeringen på en höjning av inkomstgränserna för familjebostadsbidragen, denna gång med 1 000 kronor. Men inte heller då skulle inkomstgränserna höjas för de sämst ställda barnfamiljerna. Vi motionerade då om en ändring, och det gjorde även några socialdemokrater. Riksdagen rätade till den missen, och det tycker jag att den borde göra även i år. Men av något slags besynnerlig lojalitet tycks socialdemokraterna komma att svälja detta mycket illa konstruerade förslag.

Jag skulle sedan vilja säga några ord om vad jag i inledningen kallade för regeringens hugskott, nämligen förslaget om att oreglerade räntefria lån till bostadsbyggandet skall efterskänkas. Om någon önskar veta varför regeringen just nu lägger fram detta förslag, finner han inga som helst upplysningar i statsverkspropositionen. Detta gäller framför allt de 900 miljoner kronor vilka utlämnats som räntefria stående lån till egnahem. Om dessa lån heter det i statsverkspropositionen: »Vad angår räntefria stående delarna har riksdagen senast i samband med bostadsfrågornas behandling 1962 uttalat att spörsmålet, huruvida dessa subventioner skall efterskänkas eller förräntas och amorteras, bör angripas i ett sammanhang när flertalet av ifrågavarande lånedelar har utestått i 10 år.»

Detta kommer som bekant inte att inträffa förrän i slutet av 1960-talet. Man tycker att denna skrivning borde

vara ett skäl för regeringen att *inte* lägga fram förslaget i år. I varje fall tycker man så, om man utgår ifrån att regeringen fäster något avseende vid vad riksdagen beslutar. Även om regeringen trots riksdagens bestämda uttalande finner att den bör lägga fram förslaget i år, borde den ha varit angelägen om att utförligt motivera detta förslag, så att riksdagen fått klart för sig varför regeringen gått emot riksdagens uttalande för ett år sedan. Men detta har tydligen inte varit något som helst bekymmer för departementet. Den motivering som man ansett sig behöva komma med har man trängt ihop på ett utrymme som inte upptar mer än 20 mm i statsverkspropositionen. Aldrig tidigare har en regering med så få ord föreslagit ett parlament att skänka bort så mycket pengar.

Nu har emellertid statsutskottets majoritet förmodligen tyckt att denna motivering varit i magraste lagret, och man har försökt att prestera en egen motivering. Resultatet är inte imponerande. En passus i utlåtandet har följande lydelse: »Härtill kommer att de hus som uppförts med stöd av egnahemslån, innefattande räntefri stående del, i många fall på grund av brister i standarden är i behov av en upprustning som kräver nya insatser av låntagarna.»

Vad är nu detta? Skulle det verkligen finnas 20 ledamöter i statsutskottet som anser att vi från och med 1948 till och med 1960 har byggt egnahem med låg standard här i landet, medan standarden plötsligt 1961 när den räntefria stående delen avskaffades skulle ha blivit god. Jag måste då beklaga att vi inte tidigare kom oss för att avskaffa den räntefria stående delen. Om detta vore riktigt, vore det en fruktansvärd dom över 1950-talets bostadsbyggande, men lyckligtvis är det oriktigt. Det förhåller sig ju inte alls på det sättet. Det är klart att dessa bostäder kan behöva repareras, men påståendet att de skulle vara så dåliga att de skulle behöva byg-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

gas om är helt gripet ur luften. Man kan väl säga att 1957 års beslut med något större rätt kunde motiveras med standardförhållanden, ty under en del av 1940-talet fick man använda ersättningsmaterial som måste bytas ut.

Vi har inom oppositionen enats om att föreslå avslag på regeringsförslaget, vilket innebär att avgörandet uppskjutes. Ett sådant beslut vore helt i linje med vad riksdagen beslöt i fjol. Vi har sagt, att om man skall helt eller delvis återkräva dessa lån, så kan det finnas anledning att se till att de sämst ställda familjerna blir befriade från återbetalningsskyldigheten.

Man kan fråga sig vad man skulle ha behövt för material för att pröva denna fråga. Framför allt måste vi ha klart för oss kapitalkostnaden och bostadskostnaden i dessa egnahem jämfört med motsvarande kostnader för de egnahem som byggts och som kommer att byggas under 1960-talet. Man bör göra klart för sig om ett beslut i enlighet med regeringens förslag skulle innebära en mycket stor orättvisa mot dem som nu bygger egnahem.

Nu finns det tydligen en opposition mot detta förslag även bland socialdemokraterna. Man har på det hållet kommit med förslag som går längre än vad besparingsutredningen på sin tid gjorde. Hade det här varit fråga om ett allvarligt försök att förhindra att riksdagen bifaller regeringsförslaget, borde det ha varit rimligare att man gått på vår reservation; det torde vara lättare att få riksdagsmajoriteten att fasthålla vid sitt fjolårsbeslut än att anta ett helt nytt förslag.

En annan sak som inte direkt behandlas i utskottsutlåtandet men som är viktig är frågan om markvärdestegringen. Jag kan emellertid av tidsskäl endast snudda vid den.

I en motion föreslår vi att en utredning skall tillsättas redan nu som jämsides med expropriationsutredningen behandlar frågan i hela dess vidd, inte bara expropriationen. Den motionen

har av någon anledning remitterats till allmänna beredningsutskottet. Nu föreslår emellertid statsutskottet med anledning av en annan motion exakt det samma som vi föreslog i vår. Det är klart att jag är nöjd med det förslaget.

Jag misstänker nämligen att lösningen på markvärdestegringsfrågan kommer att gå på andra vägar än exproprieringens. I det mycket omdiskuterade kommunalpolitiska program som socialdemokraterna lade fram före valet föreslogs ju en lastiftning som skulle ge kommunerna rätt att expropriera även tätbebyggd mark för tomträtsupplåtelse. Det innebär alltså en utvidgning av expropriationslagstiftningen. Härigenom skulle den framtida markvärdestegringen tillföras kommunen.

Förslaget kritiserades mycket hårt från oppositionshåll. I den mån man påstod att en sådan expropriation skulle kunna riktas mot egnahemsägarna var påståendet naturligtvis riktigt. Tillkommer en sådan lag, kan detta mycket väl ske. I den mån kritikerna emellertid hävdade att det var förslagsställarnas avsikt att kommunerna skulle expropriera egnahem var det snarast ett exempel på att valrörelsen inte är det mest gynnsamma tillfället till en nyanserad debatt i en sådan fråga som denna.

Angreppen uppkallade flera regeringsledamöter till deklARATIONER var de med stort eftertryck och ibland med ganska överraskande formuleringar lämnade bestämda garantier för att egnahemsägarna kunde känna sig fullständigt trygga. Om dessa garantier är väl ingenting att säga annat än att de är alldeles värdelösa. Ty om man stiftar en sådan lag är det ju sedan kommunerna och icke regeringen som avgör vilka kvarter som skall exproprieras, och egnahemsägarnas nattsömn kommer att bero på vad de anser om de styrande i den egna kommunen och inte på vad de anser om herr Sträng och herr Johansson.

Nu finns det emellertid faktiska skäl

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

som talar för att denna utväg att komma åt s. k. oförtjänt markvärdestegring inte är särskilt effektiv.

För det första är expropriationsförfarandet mycket arbetskrävande och tidsödande, särskilt när det gäller att värdera dyra tomter i städernas centrala delar. Vi har såvitt jag förstår inte personella resurser för att i större utsträckning inom rimlig tid genomföra sådan expropriering.

För det andra är metoden synnerligen kapitalkrävande för kommunerna.

Resultatet skulle antagligen bli att metoden endast kom att användas av en del av kommunerna och endast för delar av de tätbebyggda områdena. Det skulle säkerligen ge anledning till miss tankar om godtycke och mannamån. Om en kommun exproprierar därför att den behöver ett visst område, för sanering eller för andra ändamål, tycker nog folk att det är rätt naturligt att kommunen endast exproprierar det område den behöver, men om en kommun skulle expropriera tätbebyggd tomtmark för att komma åt den framtida markvärdestegringen skulle det nog betraktas som en orättvisa om kommunen exproprierade bara vissa kvarter och inte andra.

Jag tror alltså att det finns starka skäl för att anse att denna väg inte är särskilt framkomlig. Det var därför vi lade fram motionen och begärde en utredning om andra medel. Även om man tvivlar på att expropriation är den rätta vägen kan man inte bortse från att det här finns ett problem som man måste finna en lösning på. Det lyckades inte för den senaste utredningen, men detta kan ju inte betyda att problemet är olösligt.

Om övriga reservationer kan jag fatta mig kort. Det är i stort sett gamla bekanta. Jag vill bara uttrycka förhoppningen att riksdagen inte upprepar misstaget från i fjol att avslå statsutskottets majoritets förslag om att avskaffa gränsen på 125 m² i fråga om

småhus som skall statsbelånas. Den gränsen gör såvitt jag förstår ingen nytta men ställer till en del ohägn.

Jag vill också erinra om att vi i år liksom tidigare föreslår att räntesubventionerna på tertiärlånen upphör och ersättes med enhetligt schablonavdrag som innefattar hela det sammanlagda stöd som staten vill ge bostadsbyggnad. Metoden skulle ha fler fördelar. Stödet skulle utgå med samma belopp oavsett företagsform, och det skulle stimulera till extra amortering av bostadslånen.

Statsutskottet har avstyrkt även i år men med en positivare formulering än vanligt. Man säger att förslaget lämpligen bör prövas i samband med en framtida översyn av finansieringsbetingelserna för bostäder. Det är ovanligt vänligt. Jag vill bara säga att om man skall lägga om bostadsstödet, vore det skäl att man gör det medan staten bedriver någon egentlig subventionering av bostäder.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till samtliga reservationer av herr Axel Johannes Andersson m. fl. samt reservationerna nr 6, 7, 10, 15 a, 18, 19 a och 20 av fröken Andersson m. fl. i statsutskottets utlåtande nr 42 samt reservationerna 1 och 2 av fröken Andersson m. fl. i statsutskottets utlåtande nr 43 — i det senare fallet under förutsättning av bifall till reservationerna 18 och 19 a i statsutskottets utlåtande nr 42.

Herr förste vice talmannen övertog ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Det finns många olika sätt att bli populär. En del människor blir det genom allmän godhet och ädelt sinne. Andra genom mer utstuderade metoder. En och annan lyckas bli populär i alla kretsar. Men de flesta som eftersträvar popularitet får nöja sig med en mera begränsad grupp som känner

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

och visar dem tacksamhet och uppskattning.

Den ädelmodige rövaren Robin Hood och den beundrade stortjuven Lasse-maja åtnjöt båda stor och äkta popularitet hos de fattiga, som de gav vad de stal ifrån de rika.

Metoden att ta från en grupp och ge åt en annan går igen i flera drag i den svenska bostadspolitiken. Men de båda stora grupper det här rör sig om representeras inte av fattiga respektive rika. Vore det så enkelt skulle inte jag ha så mycket att invända emot denna politik. Men i vårt land är välståndet så högt utvecklat och de verkligt fattiga så få, att en gruppindelning enligt den okonstlade principen fattiga och rika inte är särskilt gångbar i politiska sammanhang. I stället har svenska folket kommit att indelas i en växande grupp, nämligen de som bor i statligt belånade hus, som är generellt subventionerade, och en annan grupp av människor, som antingen bor i icke subventionerade hus eller saknar bostad, d. v. s. står i bostadskö. De förra får ekonomisk hjälp till sina hyror i olika former och till varierande belopp, och ofta högst betydande belopp, hur rika de än må vara och vare sig de behöver hjälp eller inte. Människorna i den andra gruppen har det gemensamt att de med sina skatter tvingas vara med att betala de övrigas subventioner, vare sig de har råd till det eller inte.

För den politiskt oförvillade måste en sådan indelning av svenska folket te sig oförklarlig och helt meningslös. Här kan en ensamstående med 100 000 kronors inkomst få större generella bostadssubventioner än en familjeförsörjare med mycket blygsam inkomst. Det måste vara något fel när politiken kan ge sådana orimliga resultat. När var och en av oss kan bli understödstagare oberoende av inkomst, förmögenhet och försörjningsplikt, bara vi bor i en bostad med subventionerade hyror. Man kan fråga sig hur vi har hamnat i denna olyckliga si-

tuation. En situation som inte bara är ohållbar utan också direkt skadlig, eftersom den ökar skattetrycket och därmed försämrar den svenska produktionsapparatus kostnadsläge.

Jag vill inte påstå att jag kan lämna en enkel förklaring. Men man kan peka på flera starkt bidragande orsaker till det kaotiska och till synes hopplösa läge vi befinner oss i. En sådan orsak måste vara att vi behållit under krigsåren och under efterkrigstiden motiverade regleringar och stödåtgärder även sedan kristiden för länge sedan försvunnit.

Man har i det sammanhanget naturligtvis anledning att fråga sig om denna regeringens bostadspolitik har varit framgångsrik. Visst har det byggts mycket bostäder under dessa år. Men det säger ingenting. Frågan är om den förda bostadspolitiken har bidragit till att flera bostäder har byggts än som eljest skulle ha varit fallet. Eller om den förda bostadspolitiken har lyckats förhindra att boendekostnaderna stigit mera än vad de skulle ha gjort utan statliga ingripanden eller med andra former av produktionsstimulerande åtgärder.

Det är av naturliga skäl svårt att ge kategoriska svar på sådana frågor. Vi har inget jämförelsematerial, ingen måttstock att mäta med. Men vi kan konstatera att bostadsbristen alltjämt är mycket stor och besvärande. Detta är en följd av många faktorer. Jag bortser inte, då jag bedömer detta, från sådana saker som starkt ökad bosättning, sanering av gamla stadsdelar, ökad utrymmesstandard och allt flera åldringar som får möjlighet att bo kvar i sina hem. Kvar står dock att alla de löften om bostadsbristens snara avskaffande som regeringen med jämna mellanrum har givit alltifrån 1946 ännu är ouppfyllda. Detta är en skönhetsfläck i ett samhälle som erkänner att frågan om människornas bostad är en samhällsfråga av högsta rang. Vi vet också att bostadskostnaderna stigit på ett högst oroväc-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

kande sätt. Delvis hänger det naturligtvis samman med den allmänna kostnadsutvecklingen. Men till en inte obetydlig del är det en följd av den likriktning av kostnadstänkandet, som den centralt dirigerade bostadspolitiken medfört på produktionssidan. Ett mindre hårt grepp här, en liberalare syn, en större tilltro till de enskilda producenternas förmåga skulle medverka till att hålla nere produktionskostnaderna och för samma investeringsvolym ge oss flera bostäder till lägre pris. Det finns alltså flera, för varje år allt starkare markerade skäl att pröva om hela den statliga bostadspolitiken.

Jag skall gärna erkänna att regeringen på senare år något litet har lättat på det statliga greppet om bostadsproduktionen. Man har också sänkt den generella subventionsnivån en smula. Ett nytt steg på den vägen föreslås riksdagen ta i dag. Men det återstår ännu alltför mycket av det kristidsbetonade regleringstänkandet på bostadspolitikens område. En bidragande orsak härtill torde vara att den generellt subventionerade gruppen är en mäktig politisk pressure group.

Herr talman! Floran av bostadssubventioner har under åren efter kriget tidvis varit så vildvuxen att det nu inte är lätt för regeringen att vara konsekvent när denna flora skall tuktas. Ett exempel på bristande konsekvens är finansministerns beslut om den märkliga jättedonationen på över en miljard kronor. Utan egentlig motivering låter han sin nåds sol flöda över — inte alla egnahemsägare — utan de egnahemsägare som haft den specieilla förmånen att under en följd av år gratis, d. v. s. räntefritt, av staten få låna 4 000, 6 000 eller 8 000 kronor vardera. Ingenting säger att just dessa människor befinner sig i en trängd situation. Tvärtom vet vi att de byggt sina hus till betydligt lägre kostnader än vad dagens egnahemsbyggare kan göra och att de i dessa lån haft en förmån som dagens småhus-

byggare inte har. Vi vet också att deras hus stigit i värde med belopp som är många gånger större än de räntefria lånedelar, som de nu får i skattefria gåva.

Förfarandet är utmanande. Utmanande inte bara mot skattebetalarna, som ytterst får stå för kostnaderna. Utan utmanande också mot alla dem, som nu och framdeles bygger sina småhus utan förmånen av statliga gratislån men till alltfjämt stigande produktionskostnader. Något sakligt skäl för denna uppseendeväckande åtgärd kan inte presteras. Finansministern har inte heller försökt att göra det. Man säger emellertid att staten redan skrivit av dessa lånefordringar och att donationen alltså formellt inte kostar något. Detta är naturligtvis inte något skäl, särskilt inte för en åtgärd som företas så här brådstörtat och utan samordning med en allmän överblick över utvecklingen av bostadskostnader och fastighetsvärden. Man kan väl inte heller bortse från att om det vid en sådan överblick skulle visa sig skäligen att räntebelägga dessa lån skulle staten därav få en årlig ränteinkomst på 55 miljoner kronor. Dessa medel skulle t. ex. kunna användas för att fördubbla innevarande år utgående statsbidrag till kommunernas kostnader för vatten- och avloppsanläggningar. En sådan möjlighet skulle vara mycket angelägen att ta vara på. På detta område släpar nämligen utbetalningen av de utlovade statsbidragen efter i 5—6 år till stor olägenhet för landsbygdskommunernas ekonomi.

Man kan alltså rada upp massor med skäl för undran och tvivel inför det sakliga motivet för regeringen att uppträda som donator i jätteformat. Men vi har kanske den största anledning att också i detta sammanhang komma ihåg att det gäller en politisk bedömning rörande nyttan av grupptänkande.

Även om man utgår från den för mig naturliga grundprincipen, att var och en själv skall betala sin hyra liksom sin

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

övriga konsumtion, kräver samhällssolidariteten att barnfamiljer, som saknar ekonomisk förmåga att skaffa sig en för familjen lämpad bostad, erhåller hyresstöd. Härom har under många år rått enighet. Detsamma gäller principen om att inkomstgränserna för de bidragsberättigade skall justeras i takt med penningvärdeutvecklingen. Man har också varit överens om att den fortgående standardutvecklingen skulle medföra att allt flera familjer passerar den övre inkomstgränsen för bidrag och att den bidragsberättigade gruppen skulle minska i takt med standardstegringen. Men nu föreslår regeringen plötsligt och oförmodat att inkomststrecken skall höjas långt utöver vad som kan vara motiverat av penningvärdeutvecklingen. Den hittills bidragsberättigade gruppen skall kunna känna sig lugn och veta att den får behålla sina bostadsrabatter även sedan standardstegringen gjort dessa rabatter sakligt sett obehövliga. Vi har här ytterligare ett exempel på politiskt gruppänkande.

Det allvarligaste i sammanhanget är emellertid att man genom den föreslagna åtgärden inte får råd att stärka stödet åt de familjer som har små inkomster och verkligen skulle behöva ökad hjälp. Men den gruppen är som sagt så liten att den tydligen inte är tillräckligt intressant vid ett sådant gruppänkande som jag här har talat om.

När man läser Kungl. Maj:ts förslag i fråga om familjebostadsbidragen kan man inte undgå att göra vissa reflexioner. Man får närmast det intrycket att regeringen samtidigt som den skär ned en del generella subventioner är i färd med att göra de inkomstprövade subventionerna generella. Socialministern säger i propositionen att skäl kan tala för att ta bort inkomstprövningen för familjebostadsbidragen. Det enda som nu tycks avhålla honom härifrån är att inte alla barnfamiljer har bostäder som enligt nuvarande regler är bidragskvalificerande.

Socialministern beklagar detta. Där emot har han inte ett ord av beklagande över att så många människor och så många barnfamiljer helt saknar bostad.

I denna fråga liksom i en rad andra lägger oppositionspartierna fram alternativ till regeringens förslag. En del av dessa alternativ är oppositionspartierna eniga om, i andra går meningarna mer eller mindre isär. Jag skall inte ge mig in på några detaljerade beskrivningar rörande vad som skiljer olika förslag från varandra i fråga om kron- och procenttal och liknande. Det står att läsa i statsutskottets utlåtanden nr 42 och 43 och i reservationerna till dessa. Dessutom har herr Gustafsson i Skellefteå redan berört de viktigaste principiella frågor som tagits upp i reservationerna. I många stycken är det också så att utvecklingen medfört att bostadspolitikens irrgångar blivit en lekplats för specialister som uttrycker sig mer eller mindre onjuttbart för vanligt folk.

Låt mig därför kort och gott konstatera att den grundläggande skillnaden mellan regeringens syn på bostadspolitiken och oppositionens, i varje fall högerpartiets, är att vi ser den statliga centraldirigeringen, den generella subventioneringen och den alltför långt gående favoriseringen av de s. k. allmännyttiga företagen som de främsta anledningarna till dagens otillfredsställande tillstånd på den svenska bostadsmarknaden. Det är mot dessa företeelser vi främst vänder oss för att få en ändring till stånd. Vi vet visserligen att vi inte kan nå några resultat på en gång, men erfarenheten har lärt oss att regeringen efter någon tid tar upp våra förslag och att vi på så sätt småningom närmar oss våra mål.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till alla de reservationer till statsutskottets utlåtanden nr 42 och 43 som avgivits av fröken Andersson m. fl.

Herr ANDERSSON i Knäred (cp):

Herr talman! De frågor vi nu har att

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

behandla hör till de största vid denna riksdag. De rör i större eller mindre grad alla medborgare, alla är intresserade av hur de handläggs och de har en väldig omfattning. Det är svårt att få ett samlat grepp på hela problemkomplexet. Meningarna delar sig i avsevärd grad på vissa punkter, men det kan väl i alla fall noteras att skillnaderna i åsikter är relativt små i väsentliga avsnitt.

När det till att börja med gäller bostadsbyggandets omfattning, är det klart att vi kan diskutera hur mycket vi skall bygga under kommande budgetår. Men vilka förslag som än läggs fram, vilka beslut som än fattas och vilka prognoser som än görs, visar sig ju alltid verkligheten bli en annan än vi väntat. Därför är det ganska meningslöst att tvista om huruvida man bör bygga 5 000 eller 10 000 lägenheter mer eller mindre. Vi får väl göra de justeringar som behövs i medelsanvisningarna när den tiden kommer, då vi kan överblicka det hela. Det inträffar t. ex. sådana oförutsedda händelser som vi nu har bevittnat, en lång och sträng vinter som lamslår byggnadsverksamheten i betydande grad och som kanske helt och hållet omöjliggör den på många orter för åtskilliga månader. I sådana fall blir det ju störningar, som får efterverkningar.

Det är ju fortfarande så att småhusbyggandet i vårt land är mindre än i de flesta andra länder. Trots att det sägs att det skall vidtas åtgärder för att stimulera egnahemsbyggandet, kan vi konstatera att småhusbyggandet inte utgör en lika stor procentuell andel av den samlade bostadsproduktionen som för några år sedan. Bostadsbyggandet har ökat i omfattning, och även småhusbyggandet har i någon mån ökat, men procentuellt sett har detta inte hållit sin ställning. Det måste vara något fel i planeringen som gör att det inte finns tillräckligt med lämplig tomtmark. Här i huvudstaden måste väl småhusbyggandet alltid ta en rätt blyg-

sam del av den samlade produktionen, men i storstockholmsområdet borde det finnas möjligheter att ge det en väsentligt större omfattning. Det borde gå att något så när tillgodose det intresse och det behov som föreligger av att bygga småhus. Det är inte så väl beställt i andra delar av landet heller, även om kanske problemet är störst här i storstockholmsområdet. Det måste brista åtskilligt i planeringen.

Jag kommer sedan till finansieringsfrågorna. Trots de förbättringar som där gjorts vid vissa tillfällen — det är ju inte så länge sedan lånetaket höjdes för småhus — får man ändå konstatera att det erfordras väsentliga insatser av byggaren själv, insatser som åtskilliga av dem som är intresserade av att bygga och som väl skulle behöva ett eget hem saknar möjligheter att göra.

Det nuvarande lånetaket för egna hem nås redan vid en storlek av 90 kvadratmeter, överskjutande utrymme får finansieras utan statslån, medan flerfamiljshus kan statligt belånas fullt ut. Här finns problem som onekligen skulle behöva ses över — i en del fall av en sådan parlamentarisk bostadsutredning som oppositionen har begärt. Vi är ganska förvånade över att regeringen inte vill gå med på en sådan utredning. Man har åberopat att man vill avvakta den tekniska utredning som nu pågår. Men under tiden genomförs delreformer på det ena avsnittet efter det andra, men det görs internt i kanslihuset eller av enmansutredningar. Därigenom får oppositionspartierna inte tillfälle att ta ställning på det sätt som är möjligt om man deltar i en parlamentarisk utredning.

Jag skall i detta sammanhang ta upp en sak som kanske i och för sig är ringa i det stora sammanhanget, men för dem det gäller är det inte någon oviktig fråga. Den har ofta diskuterats i riksdagen, men det verkar som om man vid handläggningen ute i länen

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

behandlar ärendena på ett sätt som riksdagen inte har menat. Det gäller den arbetsmarknadspolitiskt betingade prövningen av ansökningar avseende bostadslån. Ofta avslås ansökningarna av kreditvärdesskäl. Tittar man närmare på handlingarna i ärendet förefaller det ytterst egendomligt att riksdagens uttalande kan tolkas på detta sätt. Framför allt länsbostadsnämnderna men i vissa fall också de lokala bostadsorganen anlägger lokaliseringspolitiska hänsyn som verkar att gå stick i stäv mot de intentioner som riksdagen har uttalat i fråga om belåning av egna hem. Bostadsstyrelsen har i många fall gått på samma linje när besvär har anförts. Jag har velat påpeka detta och hoppas att handläggningen av sådana ansökningar i fortsättningen skall bli hyggligare än hittills varit fallet, för att ange exempel t. ex. i Älvsborgs, Kronobergs och Norrbottens län.

Vi har under flera år pläderat för att man skulle utreda möjligheterna att ge värdebeständiga lån för bostadsbyggande. Jag är väl medveten om att problemställningen är besvärlig, men det borde ha kunnat prövas ingående, om inte detta är möjligt.

Likaså har vi pläderat för sådana ränte-, amorterings- och annuitetsbetalningar att man skulle kunna avjämna de höga inledande kostnaderna, som är ett problem för många byggare. Det första året är det värsta, kan man klara det går det bra i fortsättningen. Därför borde man ha försökt komma fram till ränte-, amorterings- och annuitetsbetalningar som är så fördelaktiga som möjligt i början.

Beträffande lånegränserna har från vissa håll yrkats att gränsen skulle sänkas för kommunala eller allmännyttiga bostadsföretag. Vi har för vår del inte velat gå på den linjen, utan vi har menat att man skulle höja lånegränserna något för enskilda byggare och på det sättet minska de nuvarande differenserna. Vi har också ansett att man

skulle kunna stimulera småhusproduktionen genom att höja lånegränserna från nuvarande 90 till 95 procent. Det har vi emellertid tyvärr blivit ensamma om. Vi vill emellertid gärna tro att vi i fortsättningen skall få bättre gehör för våra synpunkter.

En fråga, som diskuterades rätt mycket föregående år och som kommit igen i år och fått utskottsmajoritetens bifall, gäller avlägsnandet av den nuvarande spärren för belåning av egna hem som bebos av ägaren. Lån lämnas inte till egna hem som är större än 125 kvadratmeter. Men om egna hemmet byggs såsom radhus eller kedjehus finns det ingen spärr för belåningen, inte heller om lägenheterna inryms i flerfamiljshus.

Utskottsmajoriteten har gått på den linjen att denna spärr bör avlägsnas, och jag vill ansluta mig till utskottsmajoritetens syn på denna sak. Jag får kanske tillfälle att senare under debatten återkomma till detta.

Förbättringslån kan ju utgå som räntefritt stående lån antingen i dess helhet eller till en del. Sådana lån utlämnas alltid efter behovsprövning. De används för mindre förbättringar på sådana hus som kanske inte är värda att kosta på en ombyggnad. Det är i stor utsträckning äldre människor eller människor med mycket begränsade inkomster som får dessa lån för att kunna förbättra sina bostäder så att de i alla fall under en rätt avsevärd tid framåt blir hyggliga att bebo. I fråga om förbättringslånen har sedan åtskilliga år gällt den spärren att om den beskattningsbara inkomsten överstiger 6 000 kronor blir det ingen räntefri stående del. Vi har menat att det är på tiden att höja gränsen till 8 000 kronor men har blivit ensamma om det förslaget. Tyvärr har inte ens en motion om en höjning av gränsen till 7 000 kronors beskattningsbar inkomst, ett yrkande som har framställts av en del socialdemokrater, kunnat vinna gehör i ut-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

skottet. Utan tvekan skulle det ha varit motiverat att höja den beskattningsbara inkomsten, ty i annat fall blir det fler och fler som utesluts från att denna väg skaffa sig möjlighet att rusta upp sin bostad.

Jag kommer nu över till det avsnitt i utskottsutlåtandet som är särskilt kontroversiellt, nämligen frågan om efterskänkande av den räntefria stående delen av egnahemslånen. Det gäller även de kvarstående delarna av tilläggslånen som inte är uppsagda till återbetalning. För min del har jag gått på Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende. Jag tror att man i alla fall bör föra denna debatt med något mindre bokstäver än de båda föregående talarna har gjort. Med anledning av att herr Turesson vill plocka fram 55 miljoner kronor som under nästa budgetår skulle kunna användas till vatten- och avloppsanläggningar för utbetalning som bidrag till kommunerna för de fordringar som de släpar efter med gentemot statsverket, vill jag framhålla att herr Turesson faktiskt inte får några pengar för ändamålet med den skrivning som högern och folkpartiet har föreslagit i fråga om de räntefria stående delarna av egnahemslånen, eftersom båda partierna går in för att uppskjuta ställningstagandet, så att det inte skulle bli något beslut nu. Däremot går ju högern på den linjen att man skulle kunna göra en direkt återvinning på tilläggslånen till flerfamiljshus.

De som går längst i direkta yrkanden nu är de två socialdemokratiska reservanterna från första kammaren som vill uppsäga de räntefria stående delarna av egnahemslånen till omedelbar förräntning och amortering med den begränsningen att endast 4 000 kronor skulle sägas upp, medan resten skulle avskrivas. Det skulle innebära att man skulle direkt säga upp cirka 700 miljoner kronor till återbetalning.

Det framfördes vissa synpunkter här — det var väl herr Gustafsson i Skellefteå — i fråga om utskottsmajoritetens

skrivning om brist på standard o. s. v. i en del av dessa egnahem. Det ligger väl utan tvekan mycken sanning i vad utskottsmajoriteten här har sagt. En del av dessa egnahem av äldre datum är väl nu i det skicket att det inte är ur vägen med en betydande upprustning, även om jag gärna skall erkänna att det inte är de senast byggda egnahemmen, för vilka lämnats lån med räntefri stående del, som skulle vara i det predikamentet att de skulle vara i särskilt dåligt skick, och det har inte heller utskottsmajoriteten påstått.

Det främsta argumentet här är väl att dessa lån har i statens bokföring utan någon större strid tidigare avskrivits. Det har väl givit det intrycket att man har ställt i utsikt att dessa belopp skulle i varje fall i betydande utsträckning avskrivas. Jag tycker inte att vad regeringen på denna punkt föreslagit är särskilt upprörande. Det är klart att man kan skjuta på ställningstagandet några år. Men om jag har läst folkpartiets motion riktigt, nalkas man i alla fall detta problem mycket försiktigt, och jag tvivlar i hög grad på att man är beredd att vid framtida konkret ställningstagande verkligen gå på den linjen att beloppen skall återbetalas. Jag konstaterar att i dagens läge blir det inga pengar till några avbetalningar varken på kommunernas fordringar på vatten- och avloppslån eller på någonting annat, om man går den linje som reservanterna föreslagit, utan då får man ta den socialdemokratiska reservationen.

Den mest kontroversiella frågan i den debatt vi för här i dag är väl frågan om familjestödet. Den är en fortsättning av den debatt som fördes i förra veckan beträffande barnbidragen. Den debatten blev splittrad på ett inte särskilt lyckat sätt. Beträffande frågan om familjebostadsbidragets framtida utformning, när man kommer upp i inkomstlägen som ligger väsentligt över de genomsnittsinkomster svenska folket har i dag, frå-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

gar man sig onekligen om det är riktigt att använda sig av familjebostadsbidrag. Bör vi inte i resonemanget föra in begreppet valfrihet i samhället, som vid föregående års valdebatt var ett ständigt återkommande tema? I valfrihetens samhälle skall man inte dirigera konsumtionen, utan man bör försöka utjämna skillnaden i standard mellan barnfamiljer och övriga inkomsttagare genom lämpligen generellt verkande åtgärder. Då förefaller det som om den allmänna barnbidragslinjen är den bästa. Jag är väl medveten om att för lägre inkomstgrupper får man, i varje fall en tid framåt, använda sig av familjebostadsbidrag. Man får finna sig i att konsumtionen dirigeras för att familjernas bostadsstandard skall kunna tryggas så långt det är möjligt i bostadsbristens tidevarv. Barnfamiljernas bostadsstandard i de lägre inkomstskikten får alltså tryggas genom familjebostadsbidrag, och dessa har utan tvekan varit av mycket stort värde och kommer att så förbli de närmaste åren.

När de generella bostadssubventionerna skurits ned på ett sätt som vi för vår del inte har något att invända emot — det är en riktig väg man här beträtt och vi hoppas att man kan fortsätta på den inslagna vägen — måste man ändå fråga sig om det är riktigt att lägga fram förslag om familjebostadsbidrag, som inga förbättringar ger i de lägre inkomstskikten men ger väsentliga förbättringar i de högre och som dessutom inför nya grupper som tidigare inte varit berättigade till familjebostadsbidrag och ger dem bidrag i betydande omfattning. Jag hänvisar till de tabeller som finns i statsutskottets utlåtande på sidorna 57—59. De bör studeras ordentligt.

Det förslag som vi från oppositionens sida har enat oss om till förbättring av familjebostadsbidragen tar sikte på att förbättringarna i huvudsak skall beröra låginkomstskiktet, där man lever på och i många fall under existensmini-

mum. Förbättringarna av familjebostadsbidragen bör inte ges i högre inkomstskikt, utan där bör man försöka utjämna olikheterna i standard mellan barnfamiljer och andra familjer med generellt verkande åtgärder såsom allmänna barnbidrag. Härtill kan genmälas att förslagen om höjning av de allmänna barnbidragen avslogs i förra veckan. De förbättrade familjebostadsbidragen är emellertid inte avsedda att verka förrän vid nästa årsskifte, och vi avser från oppositionens sida att komma igen med förslag om förbättrat generellt stöd åt barnfamiljerna i förhoppning att vi då skall få gehör härför. I så fall behöver det inte, trots den negativa inställning som majoriteten i kammaren intog förra veckan, bli något glapp mellan dessa förslag.

Med vad jag här har anfört ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2 b), 4 a), 5, 7, 9 c), 10, 12 a), 13, 17 c), 18, 19 b) och 20 till statsutskottets utlåtande nr 42. I övriga avsnitt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan. Vidare ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 1 och 2 b) till statsutskottets utlåtande nr 43.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Min avsikt är att i mitt anförande hålla mig till de avsnitt av bostadsfrågorna som ligger inom femte huvudtitelns ram. Dessförinnan vill jag emellertid, närmast inspirerad av herr Turesson, göra en kort kommentar till den debatt som förts om bostadspolitiken rent allmänt.

Herr Turessons anförande gav ett intryck av att bostadspolitiken här i landet skulle ha varit tämligen misslyckad. Jag vill därför erinra om att det sedan år 1945 byggts över en miljon bostadslägenheter, i vilka bor omkring tre miljoner människor. Vi har med andra

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ord ganska kraftigt förnyat vårt bostadsbestånd, och detta är väl en plusfaktor som i hög grad bör beaktas vid en allmän diskussion av bostadsfrågan.

Det är klart att därmed är ingalunda alla problem lösta. Det finns fortfarande bostadsbrist, speciellt i de större städerna och vissa tätortsområden. I stort sett måste dock sägas att bostadsbyggandet tack vare samhällets insatser har varit framgångsrikt.

Låt mig sedan, herr talman, övergå till förslaget om familjebostadsbidrag och till den diskussion som förts om detta spörsmål. Innan jag därvid tar upp en polemik med oppositionen vill jag inledningsvis understryka att frågan om principerna för bostadsbyggandet självfallet har mycket stor betydelse.

En av de principer som tillämpats för bostadsbyggandet i vårt land är att människorna skall ha tillgång till en bra och rymlig bostad, modernt utrustad och till överkomligt pris. Visserligen har vi ännu inte nått detta mål, men vi är på väg mot det. Bostadsproduktionen i vårt land är mer omfattande än någonsin. Den är vidare inriktad på större lägenheter än förr, främst med tanke på barnfamiljerna. Saneringen av osunda stadsmiljöer fortgår, och gamla dåliga bostäder försvinner eller förbättras.

De uppgifter som nyligen lämnats av 1960 års bostadsräkning visar vad som hänt på detta område sedan år 1945 då den föregående bostadsräkningen ägde rum. Totalt sett har svenska folkets bostadsstandard stigit kraftigt — mycket starkare än under någon tidigare period av motsvarande längd. Sedan år 1945 har, såsom jag nyss framhöll, tillkommit en miljon nya bostäder. Inom parentes kan nämnas att miljonstrecket passerades för några månader sedan. Vi har alltså ett relativt ungt bostadsbestånd.

Fler bostäder och bättre utrustade bostäder har varit parollen. Envar kan

lätt konstatera att framstegen varit stora och att de fortsätter.

En av våra viktigaste angreppspunkter mot gamla tiders bostadsnöd har varit att avskaffa trångboddheten. För de familjer, som inte har småbarn eller skolbarn, är inte heller detta problem längre så aktuellt. Och delar vi upp det totala antalet rumsenheter på hela befolkningen, så kan man gott säga att det finns utrymme för alla. Men sanningen är att barnfamiljerna, trots framstegen, i alltför stor utsträckning fortfarande bor trångt.

Vi har för länge sedan uppställt den regeln att en familj är trångbodd om fler än två personer får dela på ett rum. Enligt denna regel skulle man godta att en familj på fyra personer, t. ex. föräldrar och två barn, bor i en tvårumslägenhet. En familj skulle betraktas som trångbodd först om fem personer bor i en tvårummare eller tre personer i en lägenhet på ett rum och kök. Detta är en modest trångboddhetsregel. I dag vill vi gärna sätta målet högre.

Om vi emellertid följer regeln att högst två personer skall dela på ett rum, finner vi att från år 1945 till år 1960 minskade antalet trångbodda barnfamiljer från 40 till 18 procent. Det är ett stort framsteg. Men 18 procent trångbodda barnfamiljer betyder dock att omkring 183 000 hushåll med cirka 400 000 barn är så trångbodda att familjemedlemmarna inte ens har ett halvt rum vardera.

Då det gäller familjer med ett eller två barn var år 1945 35 procent av familjerna trångbodda. År 1960 hade siffran sjunkit till under 15 procent. Nära 60 procent av trebarns- och fyrbarnsfamiljerna var år 1945 trångbodda. År 1960 var siffran 35 å 40 procent. Av familjer med fem eller flera barn var 82 procent trångbodda år 1945, och ännu år 1960 var siffran så hög som 63 procent.

Här är alltså den kvarstående bostadsbristen i kvalitativ mening koncentre-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

rad. Vi gick till angrepp på bred front mot bostadsbristen och bostadsnöden för snart 20 år sedan. Det finns mycket att säga om våra framsteg, men vi har mycket kvar för att nå det mål vi har ställt upp. Mållinjen bör rimligen flyttas fram allteftersom våra resurser växer. Att göra slut på barnfamiljernas trångboddhet måste vara en primär angelägenhet för bostads- och familjepolitiken. Att vi har kommit så långt som vi ändå har gjort på vägen mot ett bättre sakernas tillstånd tror jag inte minst beror på familjebostadsbidragen. De har spelat en stor roll. Vi kan vara förvisade om att många barnfamiljer inte skulle bo så pass bra som de gör i dag, om icke denna bidragsform hade funnits.

Det reformförslag som regeringen lagt fram innebär att tyngdpunkten i det allmännas bostadsstöd förskjuts från generella åtgärder, som verkar allmänt sänkande på hyresnivån, till ett mera individuellt stöd för bostadsefterfrågan. Avvecklingen av räntebidragen betyder en relativt begränsad och försiktig utjämning av hyrorna i det något äldre bostadsbeståndet. Med hänsyn till syftet med de generella subventionerna är en sådan anpassning av hyrorna också acceptabel. Vi har ingen anledning att i längden fortsätta att ge subventioner som medverkar till att vidmakthålla sakligt omotiverade hyresskillnader.

Samtidigt som vi minskar det generella stödet vill vi förstärka det stöd till barnfamiljernas konsumtion av bostäder som familjebostadsbidragen utgör. Vi vill göra det genom att låta fler barnfamiljer få del av stödet och genom att låta stödet få effekt under längre tid. Det är huvudlinjerna i det förslag som utskottet har tillstyrkt. Reformens innebörd är att omkring 270 000 barnfamiljer får familjebostadsbidrag mot för närvarande 130 000. Genom höjningen av inkomststrecken får familjerna också behålla bidragen avsevärt längre tid än vad fallet är nu.

Oppositionspartierna har gått till ett samfällt angrepp mot detta förslag. Två huvudargument framträder därvid. Det ena är att regeringsförslaget enligt oppositionen betyder en ökad styrning av barnfamiljernas konsumtion. Det andra är att bidragsbeloppen inte höjs så att varje familj som nu har bidrag får fullständig kompensation för de hyreshöjningar som i individuella fall inträder till följd av att räntesubventionerna minskas. Båda argumenten är besynnerliga. Ännu märkvärdigare är oppositionens botemedel mot de förment bristerna i regeringsförslaget.

Varför bör räntesubventionerna minskas? Svaret på den frågan är att de inte har hindrat uppkomsten av en hyressplittring. Oppositionen har själv påpekat det åtskilliga gånger, och det skall inte heller här förtigas. Regeringens förslag innebär en rimlig anpassning av hyrorna i äldre hus till rådande hyresläge i nyuppförda hus. Hyrorna i hus som byggts på 1950-talet kommer ändå att ligga åtminstone 10—15 procent lägre än hyrorna i de hus vi bygger i dag. Regeringsförslagets syfte är alltså att öka räntebidragens ändamålsenlighet som ett bostadspolitiskt hjälpmedel. Samma syfte har förslaget om familjebostadsbidragen.

I vilket avseende behöver vi då familjebostadsbidrag, och i vilket avseende behöver de reformeras? Svaret på frågan får vi om vi betraktar de nuvarande inkomststrecken och jämför deras läge med inkomstfördelningen bland familjer med minderåriga barn. Vi finner då att inkomststrecket skär rätt igenom det bredaste skiktet av dessa inkomsttagare. Det betyder att en mängd barnfamiljer, som på grund av sin inkomst anses vara i behov av bidrag, varje år förlorar sin bidragsrätt till följd av mindre inkomstökningar. Just när de når upp till de allra vanligaste inkomsterna försvinner bidragen. Regeringen har ansett det angeläget att öka bidragens effektivitet genom att höja inkomst-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

strecken så att även barnfamiljer med vanliga inkomster kan få bostadsbidrag och behålla det en längre följd av år.

Oppositionen påstår nu att regeringen ökar konsumtionsstyrningen. Vad skall man då säga om oppositionens förslag? Det innebär ju att bidrag som är knutna till innehavet av en bostad av viss beskaffenhet i en del fall ökar med 1 000 kronor och mera. Det är väl om något en ökad konsumtionsstyrning.

För mig står det klart, när jag studerar siffrorna från 1960 års bostadsräkning, att vi inte i dag kan vara utan ett konsumtionsanpassat bostadsstöd. Det behövs för att stimulera bostads efterfrågans inriktning mot rymligare lägenheter, och det behövs väl också för att mera indirekt påverka produktionen av bostäder.

Härmed har jag inte sagt att familjepolitiken i all framtid skall ha ett sådant konsumtionsstyrande inslag. Bostadssociala utredningen sade i mitten på 1940-talet, att det mycket väl kunde tänkas att bidragets sammankoppling med innehavet av en bostad av godtagbar standard kunde upplösas i ett läge där den avsedda förbättringen av familjebostädernas utrymmes- och utrustningsstandard hade uppnåtts i tillfredsställande grad. Därmed skulle det till bostaden knutna bidraget kunna uppgå i ett mera allmänt barn- eller familjebidrag.

Just mot denna bakgrund finner jag det särskilt angeläget att det bostadspolitiska syftet får vara avgörande för bidragets utformning så länge anknytningen till bostadskonsumtionen består. Bidragsbeloppet bör därför avvägas med hänsyn till den högre hyran i lägenheter som fyller kvalitets- och utrymmeskraven jämfört med hyran i övriga hus.

Statsninskottet har sagt något som jag tycker är helt grundläggande, då det uttalar följande: »Bostadsbidragen syftar till att täcka en del av merkostna-

den för en modern och rymlig bostad i förhållande till priset för en sämre. De har inte till syfte att tjänstgöra som ett allmänt ekonomiskt stöd till flerbarnsfamiljer. Ett sådant stöd kan inte rimligen fästas vid villkor beträffande bostaden.»

Barnfamiljen får ta på sig en viss ökad kostnad för bostaden då den höjer sin bostadsstandard. Men det skall vara en överkomlig kostnad, annars kanske det inte kan bli något av med uppflyttningen. En del — och gärna större delen — av merkostnaden skall täckas av bidraget. Om bidraget räcker nästan till att ordna den egna studerkammaren eller det avskilda sovrummet för barnen, då har det fyllt sitt syfte.

Därmed är också en gräns satt för bidragets storlek. Vill man förstärka vissa hushålls allmänna försörjningsläge, får man välja andra vägar än att knyta bidrag till bostaden.

Nu går det naturligtvis inte att finslipa ett bidragssystem så, att det täcker alla variationer i bostadskostnader. Det är nödvändigt att använda schabloner. Men såvitt jag kan förstå täcker de nuvarande bidragsbeloppen ganska väl den avsedda andelen av bostadskostnaden. De vanligaste bidragsbeloppen, d. v. s. till tvåbarnsfamiljerna, uppgår till 700 å 1 000 kronor per år. Har familjen två barn ytterligare krävs en större bostad, och då är bidraget grovt räknat 300 kronor högre. Om någon vill lägga på flera hundra kronor på dessa belopp — och det finns de som vill lägga på tusen kronor och mer för stora familjer — då har man enligt min mening tappat kontakten mellan bidragsbeloppet och den del av bostadskostnaden som bidraget skall täcka. Och då skapar man — låt mig stryka under det — en verklig orättvisa gentemot dem som inte kan få något bidrag alls, t. ex. på grund av att bostäder inte finns att tillgå.

Av reservanternas motivering drar man lätt den slutsatsen, att deras syfte är att med ökade bidrag individuellt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

täcka in den hyresutjämning, som regeringsförslaget innebär. Men om detta är deras verkliga mening, då lär en fortsatt minskning av de generella bostads-subventionerna bli svår att genomföra. Och den avveckling av hyresregleringen reservanterna så gärna talar om lär väl då bli omöjlig att klara.

Familjebostadsbidragen är inte graderade efter de relativa hyresskillnader som finns mellan olika hus. En hyresutjämning enligt regeringens förslag är därför inte något särskilt motiv för ändrade bidragsbelopp. Den del av familjerna som berörs — främst de som bor i statsbelånade hus färdigställda 1953 till 1956 — kommer även efter den hyreshöjning som följer av denna subventionsavveckling att ha lägre hyra än familjer i motsvarande inkomstlägen som bor i nyare hus.

I sammanhanget bör kanske markeras, att högern som vanligt intar en särställning genom att föreslå en längre gående avveckling av de generella subventionerna. Högerns förslag har en helt annan innebörd än regeringens. Det leder inte alls till en hyresutjämning utan skärper i stället hyresolikheterna och innebär att de förhållandevis höga hyrorna i nya hus pressas upp väsentligt. I det sällskapet förefaller det mig som om folkpartiet och centerpartiet borde tala om hyreshöjningar med något större försiktighet.

Nu är inte oppositionens förslag så konstruerat att det kompenserar alla hyreshöjningar. För ettbarnsfamiljerna t. ex. — och därmed för de flesta ensamstående mödrar — innebär reservationen ingen förbättring av bidraget men väl en lägre inkomstgräns än regeringsförslaget. Oppositionens förslag ökar klyftan mellan dem som får bostadsbidraget och dem som inte får det, och därför, herr talman, kan vi inte acceptera detsamma.

Tidigare har det framförts mycken kritik mot inkomstprövning inom socialpolitiken. Bortsett från överdrifter

och felaktigheter i den kritiken har vi från vårt håll varit benägna att lyssna till vad som anförts. Med ingången av detta år har gamla inkomstprövningsregler försvunnit dels ur pensionssystemet och dels ur bidragsgivningen i samband med barnsbörd. Tidigare har änkepensioneringen frigjorts från inkomstprövningssystemet. Som en röd tråd genom reformverksamheten har länge gått en strävan att knyta sociala förmåner till enkla, odiskutabla förhållanden: sjukdom, ålder, förekomsten av barn o. s. v.

När familjebostadsbidragen infördes, gick förslaget ursprungligen — det finns skäl att erinra om det — ut på att man inte skulle ha dem knutna till inkomsten utan endast till bostad och barnantal. Vi fick en inkomstprövning främst på grund av bostadsbristen men också av andra skäl, bl. a. finansiella. Man ville avskärma folk med höga inkomster från bidragsgivningen. Dessa skäl har alltjämt en viss giltighet. Men det har aldrig varit meningen att bidragen skulle falla bort endast några få år efter det att familjerna fått dem. Regeringsförslaget är på den punkten avsett att göra det möjligt för barnfamiljerna att behålla bidraget en längre tid.

Då de nya bestämmelserna träder i kraft, får de till följd att många familjer som annars skulle bli av med bidraget får behålla det. Andra familjer, som tidigare har haft bidrag men nyligen förlorat det, får det tillbaka. Denna åtgärd innebär att åtskilliga tiotusentals barnfamiljer får sina årliga inkomstökningar ogravrade några år framöver. Detta har jag trott vara något i hög grad eftersträvansvärt även för oppositionen. För någon tid sedan gjordes en justering av avdragsreglerna i folkepensioneringen. Då ville oppositionen gå längre än regeringsförslaget, trots att innebörden av det förslaget endast var att pensionärer som har sidoinkomster fick ökade pensionsförmåner genom mildrade avdragsregler.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Man kan ställa frågan huruvida oppositionen kommer att motsätta sig mildrad inkomstprövning t. ex. i fråga om studiesociala förmåner. När reservanterna själva föreslår större ökningar i de högre inkomstskikten än i det näst lägsta, borde man väl ha tänkt sig för något bättre.

Sedan centerpartiet släppt sitt motionsyrkande om ett förstärkningsbidrag utöver det förhöjda bidraget vid särskilt låg beskattningsbar inkomst, är det väl inte heller så mycket innehåll i talet om de sämst ställda inkomsttagarna. De inkomstgränser reservanterna föreslår för förhöjt bidrag motsvarar i deklarerade årsinkomster drygt 12 000 kronor för tvåbarnsfamiljer. De som har än aldrig så låga inkomster får enligt reservationen inte ett öre mer än de som ligger uppe vid nämnda inkomst. Jag vill betona att detta är anmärkningsvärt endast mot bakgrunden av den kritik oppositionen har riktat mot regeringens förslag.

Med de uttalanden till förmån för en höjning av inkomstgränserna som oppositionens talesmän hade hunnit sätta på pränt under det gångna året, förefaller den taktik vi sedan har fått bevittna från de borgerliga vara helt obegriplig.

Reservanterna skriver att en utvidgning av familjebostadsbidragen kan försvåra en senare mera omfattande bostads- och familjepolitisk reform. Jag kan inte underlåta att säga att detta uttalande egentligen bara gäller reservanternas eget förslag. Alldeles bortsett från att en stor del av de familjer som har låga inkomster inte skulle få ett öre av reservanternas rundhänta bidragshöjning, måste just en sådan bidragshöjning i hög grad komplicera en framtida reform, exempelvis av det slag som bostadssociala utredningen på sin tid skisserade.

Vad reservanterna eftersträvar, trots förslaget om högre bidragsbelopp, är i själva verket en minskning av bostadsstödet. Reservationen innebär nämligen

ett direkt avslagsyrkande på regeringens förslag om höjning av inkomstgränserna. Barnfamiljer med vanliga inkomster, som med nu gällande inkomststreck är utstängda från möjligheten att få helt eller förhöjt familjebostadsbidrag men ändå inte har råd att hyra en ny och större lägenhet, skulle enligt den borgerliga reservationen bli utstängda från denna möjlighet även i fortsättningen. Med oppositionens förslag kommer vi också i fortsättningen att få bevittna samma förhållande som vi fått uppleva vid varje årsskifte, nämligen att tiotusentals barnfamiljer faller för inkomststrecket på grund av en vanlig löneökning och därmed blir berövade sina bostadsbidrag.

Trots allt som har sagts och skrivits i denna fråga finns det åtskilliga gemensamma ståndpunkter. Att vi måste råda hot på trångboddheten bland barnfamiljerna bör det råda enighet om. Förra året beslöt riksdagen enhälligt på min företrädares förslag att skärpa den regel för bidragsgivningen, som gällt tidigare. Numera kan bidraget inte utgå, om det bor fler än två personer per rum i bostaden. Tidigare hade man godtagit tre personer per rum och ändå fått bidrag.

Den nya regeln gäller för nytillträdande bidragstagare — inte för dem som redan tidigare hade bidrag — och den kan anses innebära ett understrykande av att bostadspolitiken är klart inriktad på att höja bostadsstandarden för de uppväxande barnen.

En betydande grad av enighet gäller de generella räntesubventionerna. Folkpartiet och centerpartiet har här helt anslutit sig till regeringens förslag. Samstämmigheten i våra uppfattningar gäller i stort sett också den strävan att utjämna omotiverade hyresskillnader, som förslaget om ändrade generella subventioner är ett uttryck för. Det gäller vidare sloandet av den årsgräns som gällt för familjebostadsbidragen. Bidrag kommer därigenom att utgå även för lägenheter som färdigställts före

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

1942, under förutsättning att utrymmes- och standardvillkoren är uppfyllda.

Oenigheten har gällt inkomstprövningsmetodik och beloppen. För oss har därvid en väsentlig höjning av inkomststrecken varit angelägen för att effektivisera familjebostadsbidragen, men också därför att en inkomstprövning, som enbart grundar sig på beskattningsbara inkomster, alltid är en bristfällig mätare på behovet av stöd. I fråga om bidragsbeloppen har vi hävdad att bidragens bostadspolitiska syfte måste vara avgörande. Att ge upp den bostadspolitiska motiveringen och göra bidragen till något slags allmänt försörjningsbidrag knutet till innehav av viss bostad har vi ansett felaktigt.

Jag vill till sist tillägga, att den bostadspolitiska stimulans-effekten med nuvarande bidragsbelopp är betydande och blir det i ökad utsträckning, när flera familjer med vanliga inkomster blir bidragsberättigade. Den omfördelning och förstärkning av det samlade bostadsstödet, som regeringens förslag innebär, kommer att göra det lättare för barnfamiljerna att hävda sig på bostadsmarknaden.

I praktiken är det fråga om en stimulans-effekt i dubbel bemärkelse. Flerbarnsfamiljerna stimuleras att efterfråga bra och rymliga lägenheter. Därmed blir också produktionen inriktad på de större familjelägenheter som behövs.

140 000 barnfamiljer, som inte skulle kunna behålla eller kunna få bostadsbidrag, får det med regeringens och utskottets förslag. Detta kallar jag en stor reform både inom bostadspolitiken och familjepolitiken. Jag är övertygad om att de flesta, som är intresserade av en framsynt politik på dessa områden, kommer att anse detsamma.

Herr TURESSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle först till herr Andersson i Knäred vilja säga, att om en räntebeläggning av de räntefria stående delarna skulle ske, jag ingalunda

har tänkt mig att det redan nästa år skulle bli någon avkastning till statskassan. Jag sade, att om en bedömning i ett större sammanhang, där man bl. a. kan överblicka bostadskostnadernas utveckling och fastighetsvärdenas utveckling, skulle visa att det vore skäligen att räntebelägga de stående delarna, skulle det ge ett så stort belopp att det kunde jämföras med innevarande budgetårs utgående bidrag för vatten- och avloppsanläggningar.

Statsrådet Aspling kände sig illa berörd av att han i mitt anförande tyckte sig finna ett omdöme om att bostadspolitiken rent allmänt varit tämligen misslyckad i detta land. Jag förvånar mig inte alls över att statsrådet känner sig illa berörd av ett sådant omdöme. Jag skulle emellertid vilja kommentera denna statsrådets uppfattning.

Jag har naturligtvis ingen som helst anledning att prisa regeringen, men jag har heller inte anledning att göra någon ensidig svartmålning. Tvärtom har jag bemödat mig om, när jag skisserade bakgrunden till mina slutsatser, att ge en nyanserad bild. Jag vill erinra om att jag sade att det har byggts många lägenheter och att efterfrågan ökat starkt på grund av en mängd faktorer, varav jag nämnde en del, t. ex. den starkt ökade familjebildningen. Jag nämnde den ökade utrymmesstandard, de ökade kraven på bostadsbyggande, som föranletts av saneringen av äldre stadsdelar. Jag erinrade nog också om den ökning av bostadsbehovet, som föranlets av att åldringar i allt större utsträckning bor kvar i sina lägenheter.

Man kan emellertid inte av det antal lägenheter som har byggts göra någon bedömning, huruvida bostadspolitiken varit framgångsrik. För det behöver man något att jämföra med och något sådant objekt finns inte. Jag pekade på att de statliga lånereglerna i viss utsträckning motverkar ett sunt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

kostnadsmedvetande hos byggarna, och det gäller alla byggare. Vidare har de statliga länereglerna, framför allt med hänsyn till planeringen av husen, medverkat till fördyrade byggen. Därför finns det skäl att anse att man med ett liberalare system inom samma investeringsvolym skulle ha kunnat åstadkomma ett större antal lägenheter.

Herr GUSTAFSSON i Skeillefteå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern har ju hållit ett mycket långt försvarstal för sitt förslag rörande familjebostadsbidragen. Jag förstår att det var nödvändigt. Det är ju inte bara oppositionen som är missnöjd med förslaget, utan missnöje yppas även på andra håll. Det finns även en socialdemokratisk motion som tyder på att man inte varit helt nöjd med förslaget.

Socialministern erinrade i statsverkspropositionen om att hans företrädare i 1962 års statsverksproposition anförde att åtskilliga skäl talar för att familjebostadsbidragen ges en mera generell räckvidd. Det trodde vi ju också var avsikten då. Men socialministern har inte gått in för någon sådan reform utan säger: »En reform av antytt innehåll skulle i nuvarande läge inte innebära avsett stöd till hushåll, som med hänsyn till bostadsbrist inte kunnat skaffa sig lägenheter med den för bidrag föreskrivna standarden.» Det är riktigt. Men socialministern har tydligen inte tänkt på att detta i ungefär lika hög grad drabbar hans eget förslag, som ju går mycket högt upp i inkomstgränserna. Att det inte går hela vägen ändrar inte naturen av den inverkan som uppstår.

Vidare säger socialministern att vi är missnöjda med att inte varje familj får fullständig kompensation. Nej, vi är missnöjda med att en del inte får någon kompensation alls enligt socialministerns förslag — och det gäller så-

dana som vi tycker bäst behöver en kompensation.

Socialministern anmärkte också på — det överraskade mig mest i hela hans inlägg — att enligt vårt förslag får en del med något högre inkomster större bidrag än den näst lägsta bidragsgruppen. Ja, om vi tar en trebarnsfamilj finner vi att den näst högsta bidragsgruppen enligt vårt förslag får en förbättring med 300 kronor, medan den högsta inkomstgruppen får 390 kronor. Det är alltså dessa 90 kronor socialministern anmärker på. — Men om vi ser på den tabell som anger vilka förbättringar socialministern vill ge finner vi att familjen med en inkomst på under 13 600 kronor inte får någonting, medan familjen med en inkomst på mellan 19 700 kronor och 21 500 kronor får 870 kronor.

Jag förstår att socialministern är angelägen att finna angreppspunkter mot oppositionen, men det är väl ändå litet onödigt att angripa oss för fel som socialministern själv begår i flerdubbel mätto. Jag tycker att det i socialministerns inlägg helt saknades en förklaring till varför han inte, när han utarbetade sitt förslag, kunde konstruera det så att även de som nu har förhöjt bidrag fick någon förbättring.

Det är också fel när socialministern säger att en del inte får någon förbättring alls enligt vårt förslag. Låt mig påminna om att i vårt förslag ingår även en höjning av barnbidragen såsom en viktig del.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Till herr Turesson vill jag säga, att det blir kanske tillfälle att senare under kvällen diskutera bostadspolitikens rent allmänna innehåll och utformning.

Men herr Turesson talade om liberalisering och menade att mer liberala metoder skulle kunna resultera i ett ökat byggande, kanske i ett lösande av

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

de problem vi alltså har. Jag tycker, herr Turesson, att det finns anledning betvivla detta påstående. Utan det samhälleliga stödet skulle sannerligen icke den utomordentligt stora bostadsproduktion kunnat åstadkommas som vi uppnått. Vi skulle inte heller ha kunnat registrera den standardstegring som — trots bristerna — ägt rum på bostadsområdet.

Till herr Gustafsson i Skellefteå vill jag säga att jag i mitt förra anförande strök under en mycket väsentlig sak, som herr Gustafsson borde ha uppfattat om han lyssnat till vad jag sade. Jag framhöll att den hittillsvarande konstruktionen av inkomststrecken kommit att skära igenom de breda skikten av inkomsttagare på ett sådant sätt, att vid årsskiptena slumpen många gånger ställt en mängd familjer utanför bidragen. Väsentligt för reformen att justera inkomstgränserna uppåt var därför att familjerna skall få behålla bidragen längre.

Jag är förvånad, herr Gustafsson, över att det skall vara så svårt att förstå vikten av detta väsentliga element i regeringens förslag. Det finns säkerligen i denna kammare åtskilliga som har erfarenheter av vad detta system innebär lokalt. Det kan, som jag sade, innebära att vid årsskiptena hela grupper av barnfamiljer inte får bidrag, därför att inkomstgränserna varit för snäva. När vi nu höjer inkomstgränserna väsentligt och därmed verkligen genomför en stor reform, kastar sig oppositionen över förslaget och anmärker på att de som redan har förstärkta bidrag inte får någon höjning. Man säger att de sämst ställda inte får någon förbättring. Låt mig till detta säga — jag betonade det i mitt anförande — att man måste se detta i sitt stora sammanhang. Vi vill göra reformen sådan, att flera barnfamiljer får del av den, och det är ingen obetydlig reform när ungefär 140 000 nya familjer kommer att slussas in i systemet.

Det är förvånansvärt att folkpartiet och oppositionen över huvud taget kopplar samman denna fråga med ett kompensationsstänkande. Det är förvånansvärt att det sker på ett håll där man i årtal har talat för en mera radikal avveckling av de generella subventionerna. Genom den nu föreslagna avvecklingen — måttfull, rimlig och motiverad — skapar vi en jämnare hysresnivå, och genom reformen kommer ytterligare familjer att kunna få del av familjebostadsbidragen. Det kallar vi, herr Gustafsson, en stor reform. Det är icke, som herr Gustafsson tillät sig säga, en reform som icke tar hänsyn till de mera sociala motiven. Denna reform är till sin innebörd verkligen social i ordets vidaste bemärkelse.

Herr ANDERSSON i Knäred (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det är i och för sig rätt underligt att socialministern nu vill beteckna denna reform, som han kallar den föreslagna ändringen av familjebostadsbidraget, som en mycket stor social reform. Jag konstaterar då att den framför allt är lagd på förbättringar i de högre inkomstskikten men att den inte alls tar hänsyn till de lägre inkomstskikten.

Socialministern säger att vissa familjer, som redan nu har bidrag enligt oppositionens förslag skulle få förbättringar på upp till 1 000 kronor. Det är riktigt, men det gäller då familjer som har minst sju barn och tillhör den grupp som nu har förhöjt bidrag. Enligt socialministerns förslag kommer man upp i en ökning med 1 050 kronor för fyrbarnsfamiljer som har över 21 000 kronors inkomst. Att det skulle vara en stor social reform har jag svårt att förstå.

Det har sagts att den nuvarande ordningen med den beskattningsbara inkomsten som norm är mycket bristfällig. Men även enligt socialministerns förslag skall ju den beskattningsbara

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

inkomsten utgöra norm; man har helt enkelt inte kunnat finna någon annan norm att följa. Det skulle vara intressant att höra vari de stora bristfälligheterna med den beskattningsbara inkomsten som mätare på den faktiska försörjningssituationen i barnfamiljerna ligger.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern säger att om inte inkomststrecket höjs så kommer vi i ett läge där inkomstgränsen skär rakt igenom de breda inkomstskikten och många barnfamiljer skulle då förlora bidrag, vilket han anser oriktigt. Ja, men det är ju inte säkert att vi skall ha familjebostadsbidrag för all framtid. Hur menar socialministern att vi skall kunna avveckla bidraget, om vi aldrig skall komma i den situationen att inkomstgränsen skär igenom de breda inkomstskikten? Om vi nu beslutar att höja beloppen dröjer det inte länge förrän vi är framme igen vid en situation där också dessa inkomststreck skär igenom breda inkomstgrupper. Det går helt enkelt inte att undvika.

Sedan kritiserade socialministern mig för att jag har kopplat ihop denna fråga med kompensationstänkande. Men är det inte regeringen som har gjort det? Har inte regeringen sagt att vi skall lägga om bostadsstödet från generellt bostadsstöd till stöd åt familjerna? I och med att man har sagt det, är man väl inne i kompensationstänkandet, och då är det orimligt att inte ge kompensation åt dem som bäst behöver det. Hyresstegringen fördelas demokratiskt på alla, men de sämst ställda får ingen glädje av kompensationen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLUND**:

Herr talman! Genom en avveckling av subventionerna frigör vi resurser, som vi använder till en förstärkning av

familjebostadsbidragen. Att kalla det för en kompensation är oriktigt.

Låt mig göra ett par tillägg.

Man skall inte glömma bort — jag vill återigen betona det — att om man följer oppositionens linje och höjer bidragsbeloppen, då binder man verkligen familjebostadsbidraget i dess nuvarande form och omöjliggör därmed i mycket hög grad en kommande eventuell förändring. Att man slussar in flera familjer i systemet har jag ansett vara det viktiga.

För familjer med ett barn under 16 år, d. v. s. för de flesta ofullständiga familjer, innebär reservanternas förslag inte någon förbättring alls men däremot snävare inomstgränser än regeringens förslag. Övriga familjer säger man sig vilja ge kompensation till, men det finns 25 000 flerbarnsfamiljer som ligger utanför den inkomstgräns som reservanterna föreslår och som är trångbodda. De kan därför inte få någon kompensation för hyreshöjningar av det slag reservanterna vill ge intryck av att ge dem alla. För dessa familjer måste det väl te sig i högsta grad orättvist att andra skall få bidragsbelopp utöver vad som kan vara motiverat av skillnaden i hyra mellan äldre bostäder och moderna, tillräckligt rymliga bostäder.

Jag har tillåtit mig beteckna reformen som stor och väsentlig. Jag vidhåller detta, ty den kommer att bli det till sina verkningar när ytterligare över 100 000 familjer kommer att få detta viktiga stöd.

Herr **TURESSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! I replikskiftet med herr Gustafsson i Skellefteå har statsrådet gjort ett par uttalanden utan någon som helst bevisning.

För det första säger herr statsrådet att om man minskar de generella hyressubventionerna så är det motiverat att låta familjebostadsbidraget utgå till ytterligare 140 000 familjer som kompensation för den minskade generella sub-

vention de får. Jag skulle vilja fråga om det inte är lika berättigat eller kanske mer berättigat att öka familjebostadsbidraget för de familjer i lägre inkomstgrupper som redan har familjebostadsbidrag och som på grund av sina lägre inkomster har större behov av ett förstärkt bidrag.

För det andra säger herr statsrådet att en ökning av beloppen skulle binda systemet och försvåra en övergång till ett annat system. Jag vill starkt ifrågasätta om inte det system som statsrådet förordar, nämligen att slussa in 140 000 nya familjer i familjebostadsbidragssystemet, i ännu högre grad binder oss vid det nuvarande systemet och i ännu högre grad försvårar en övergång till någonting annat.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Jag sade i mitt an-

förande att vi här frigör resurser och därigenom möjliggör en väsentlig reform. Det är inte fråga om någon kompensation.

På den andra frågan vill jag svara, att i samma ögonblick som man höjer beloppet binder man hårdare själva systemet och försvårar därmed eventuella förändringar.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta behandlingen av förevarande ärende samt övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.57.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 3 april

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Främjande av bostadsförsörjningen m. m. (forts.)

Herr andre vice talmannen meddelade, att överläggningen rörande statsutskottets utlåtanden nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1963/64 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropo-

sitionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1963/64 till bostadsrabatter jämte i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades därvid ordet, jämlikt förut gjord anteckning, till

Herr **SVENNING** (s), som yttrade:

Herr talman! Sedan 1963 års bostadskvot färdigbyggt kan man, som förut nämnts, utgå ifrån att i vårt land över en miljon lägenheter nybyggt eller moderniserats sedan 1945. Särskilt de senaste årens betydligt ökade bostadsbyggnadssiffror är glädjande. De signaler som rests beträffande de närmast liggande årens bostadsproduktion, syftande till en produktion av 90 000 å

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

100 000 lägenheter årligen, kommer att betyda mycket för att eliminera bostadsbristen.

Starka krafter har satts in för att trygga ekonomin för bostadsbyggnad. Arbetsmarknadspolitiken med förflyttningar av arbetskraft till de mest aktuella bostadsbristorerna fungerar i stort sett tillfredsställande. Svårigheterna hänför sig för närvarande till planeringsarbetet och tomtansskaffningen.

Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna är nu i full verksamhet för att genom kurser och upplysningsmöten stimulera och anvisa vägar vid uppgörandet av flerårsplaner för en mängd orter. Det är att hoppas att den kommunala aktiviteten på detta område ökar betydligt. Förutsättningen för att man skall lyckas bygga ifatt bostadsbristen är att man kan hålla ett jämnt bostadsbyggnadsprogram över flera år. Stadsplanerna måste fram i tid och får inte på något vis fördröjas. De kommunala och centrala myndigheterna bör stå i intim kontakt med varandra på ett mycket tidigt stadium av planeringsarbetet, och tidtabellen måste hållas. Det får inte bli någon ryckighet som äventyrar den kommunala planeringen, fördyrar byggnadsprojekten och leder till onödiga kommunala investeringar.

En annan viktig fråga gäller kommunernas tomtförsörjning. Det är därför med tillfredsställelse man hälsar de motioner, som rekommenderar en statlig utredning om åtgärder för att säkra kommunernas lånebehov i samband med markförvärv och för att förhindra markvärdestegring och därmed följande hinder för önskvärd samhällsbebyggelse.

Det är inget tvivel om att många markförsäljare gjort fantastiska vinster genom att behålla marken så länge som möjligt för att vid den oundgängliga utbyggnaden av städer och större samhällen avvakta en lämplig tidpunkt för försäljning av sin mark. Kommuner och byggnadsföretag har kommit i ett

tvångsläge när det blivit aktuellt med tomtinköp och marktillgången sinat. En modernare, mera skärpt expropriationslagstiftning är högst önskvärd och borde komma till stånd snarast möjligt.

Det är inte alla kommuner som har haft ekonomiska resurser att i god tid skaffa sig erforderlig tomtmark. Det är många gånger inte bristande framsyntighet man kan beskylla kommunerna för utan det är snarast så, att de kommunala investeringsresurserna inte har räckt till för att även skaffa tomtmark i rätt tid innan »förväntningsvärdena» har pressat priset uppåt. Ett statligt ingripande i denna angelägenhet skulle vara av mycket stort värde. Jag ansluter mig helt till utskottets skrivning i denna angelägenhet och hoppas att man på denna punkt så fort som möjligt kommer till klarhet med problemen och lägger upp riktlinjer för den framtida verksamheten.

En ytterst betydelsefull reform som föreslås i bostadspropositionen gäller höjda inkomstgränser för familjebostadsbidrag. De förutvarande inkomstgränserna har hindrat många barnfamiljer att erhålla statligt stöd för anskaffandet av en god bostad. De nu fixerade gränserna möjliggör för 270 000 i stället för 130 000 familjer att komma inom ramen för familjebostadsbidrag. Och cirka 70 000 av de familjer, som redan har bidrag, får förbättrade sådana.

Förslaget om slopande av de generella räntesubventionerna i 1940-talshus och församlingar av subventionerna i 1950-talshus medför att det i synnerhet för 1950-talshusen blir en känbar höjning av hyrorna. Därför måste de föreslagna höjda inkomstgränserna betraktas såsom en kompensation för hyreshöjningarna. De möjliggör för många barnfamiljer att trots dessa hyreshöjningar likväl kunna efterfråga en god bostad. Genom sloandet av villkoret för erhållande av familjebostadsbidrag, att lägenheten skall ha fördigställts tidi-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

gast 1942, kan också en del familjer, som nu bor i godtagbara bostäder, få en chans till familjebostadsbidrag. Denna fråga har inte berörts i någon större utsträckning under debatten men torde vara värd att observera. När nu denna gräns tas bort kommer det att bli rätt många barnfamiljer, som nu bor i goda bostäder men ändå inte har haft en chans till bidrag, att kunna få sådant. Det är ett bra steg framåt och det ger möjlighet för dessa familjer att få en rimlig hyra vid en någorlunda godtagbar bostadsstandard. Det är ett av de stora dragen i propositionen.

Den grupp som ligger sämst till är barnfamiljer med låga inkomster, som redan nu har förhöjt bidrag. Eftersom inte bidragsbeloppen blir höjda utan endast inkomstgränserna flyttas kommer dessa familjer med den svagaste betalningsförmågan i ett sämre läge än tidigare genom att de drabbas av hyreshöjningar i 1940-talshusen och 1950-talshusen. Det är därför jag och en del partivänner i en motion har påtalat nödvändigheten av en förbättring av bostadsstödet till här berörda familjegrupper. I motionen föreslås att det antingen sker en höjning av familjebostadsbidragen eller att det på annat sätt blir en förstärkning av bostadsstödet till barnfamiljer med låga inkomster. Utskottet tycks dela motionärernas uppfattning.

I en annan motion i denna kammare har herr Lindkvist och jag yrkat på en differentiering efter kvalitet av den statliga långivningen för bostadsbyggandet. Vi anser att nuvarande regler för statlig belåning av bostadshus, med högsta belåningsvärde som bas för den samhällliga insatsen, icke i tillräcklig grad leder utvecklingen mot förbättrad utrustningsstandard. Samhället borde genom höjda belåningsgränser kunna stimulera till tillkomsten av kvalitetsbostäder med förbättrade kollektiva anordningar, bättre köksutrustning, högre hygienstandard, bättre ljudisole-

ring m.m. I synnerhet en välisolerad kvalitetsbostad kommer att underlätta arbetet i hemmet och öka trivseln i bostäderna. En fastighet med sådana kvalitetsbostäder kommer helt naturligt också att få ett betydligt bättre kreditvärde. Att slå vakt om en god standard i såväl utrustnings- som utrymmeshänseende måste ligga i samhällets intresse. Därför är det önskvärt att man vid den statliga belåningen av bostadshus tar hänsyn till strävandena att skapa kvalitetsbostäder.

I motionen föreslår vi, att belåningsvärdena standarddifferentieras, exempelvis genom tillägg eller reducering av belåningsvärdena i de fall bostäderna i fråga om utrustning och miljö är av högre respektive lägre standard än vad som svarar mot de krav, som bostadsstyrelsen kan angiva som normgivande för svensk standard.

En viss sådan differentiering förekommer men inte i den utsträckning som vi anser vara nödvändig. Vi är fullt medvetna om att det kan bli vissa svårigheter att övergå till en sådan bedömning av bostäderna, men vi tror att svårigheterna endast behöver sträcka sig över en kort övergångsperiod.

Uppenbara fördelar kommer att erlösas om belåningen får en sådan utformning, att den starkt stimulerar till en bättre bostadsstandard. Det finns många önskemål i olika motioner, framförda till årets riksdag, som syftar till en god miljö för bostäderna, och det bästa ur alla synpunkter är en i alla avseenden kvalitativt god bostad, som skapar trivsel för familjen.

Det är därför tillfredsställande att utskottet har accepterat de tankegångar, som återges i motion nr 97 i andra kammaren, och jag ber att få ansluta mig till den skrivning som utskottet gjort i ifrågavarande avseende.

Herr talman! Jag vill gärna ett ögonblick återkomma till den föreslagna höjningen av inkomstgränserna för erhållande av familjebostadsbidrag. Speciellt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

under de två sista åren, 1961 och 1962, har ett stort antal barnfamiljer utmönstrats från erhållandet av familjebostadsbidrag på grund av obetydligt stegrade inkomster. Det har varit ytterst kännbart för dessa familjer att inte längre erhålla något slag av familjebostadsbidrag därför att inkomsterna något litet har gått i höjden. Även tillgången till ett halvt familjebostadsbidrag har betydligt mycket för många av de barnfamiljer det här gäller, och familjen har kommit i kännbara ekonomiska svårigheter när bostadsbidraget har indragits.

En del av de lönekomensationer som inträffat har säkerligen gått åt att täcka ökade levnadskostnader på andra områden. Förmedlingsorganen har också haft att behandla många skrivelser och vädjanden från familjer med begäran att få behålla familjebostadsbidragen, men bestämmelserna har satt en spärr mot att kunna bevilja dessa framställningar. Årligen har många tusental familjer genom obetydligt ändrade inkomster uppåt mist ett välbehövt bostadsstöd. Den lyftning som nu kommit till stånd genom att gränserna för familjeinkomsterna ändrats är ett gott grepp, och att höjningen har tagits till så, att man har någorlunda betryggande marginaler för att kunna åstadkomma en förbättring av barnfamiljernas bostadsförhållanden någon tid framöver är glädjande. De nya bidragsbestämmelserna i propositionen kräver genom sin utformning större utrymmen för barnfamiljerna, och det betyder givetvis ökade hyreskostnader. Därför är det av värde att den höjda inkomstgränsen skapar ett någorlunda tillräckligt utrymme för barnfamiljerna att röra sig inom de närmaste åren.

Jag vill här ställa frågan: Är det orimligt att dessa familjer får stöd? Vad har de i beskattningsbar inkomst? Inkomstgränsen för att få förhöjt bidrag ökas från 6 000 till 8 000 kronor. För att få helt bidrag höjes inkomstgränsen från nuvarande 8 000 till 12 000 kronor och för reducerat bidrag från 9 500 till

14 000 kronor. Från borgerligt håll kritiserar det framlagda förslaget och man säger att hjälp därigenom kommer att utgå även till sådana som har orimligt höga inkomster. Gränserna ligger för en familj med två barn vid följande inkomster: 8 000, 12 000 respektive 14 000 kronor. Det kan man väl inte beteckna som stora inkomster. Man kan inte säga annat än att det är glädjande att det här har tagits ett initiativ för att hjälpa så många familjer som möjligt på detta sätt.

Inom inkomstgränsens ram blir det också möjligt att bereda vissa familjer bättre familjebostadsbidrag. Familjer flyttas från halva bidrag till hela bidrag och i en del fall från hela till förhöjda bidrag. Dessa värdefulla förstärkningar utgör i själva verket ett bättre bidrag än ett rent barnbidrag. Vi som i praktiken sysslar med dessa angelägenheter inom förmedlingsorganen kan lätt konstatera vad de höjda inkomstgränserna betyder för barnfamiljerna.

Från borgerligt håll föreslogs förra veckan att man skulle ha ett barnbidrag på 110 kronor. Det skulle alltså motsvara 220 kronor för en familj med två barn. Vad ger nu familjebostadsbidraget? Om jag tar helt bidrag, får familjerna i de olika ortsgrupperna 690—750 kronor, alltså betydligt bättre. Vill jag gå vidare till de förhöjda bidragen får en familj med två barn mellan 1 020 och 1 080 kronor. Även ett reducerat bidrag, d. v. s. halvt bidrag betyder en förstärkning för en tvåbarnsfamilj på ett belopp liggande mellan 345 och 375 kronor. Detta visar att familjebostadsbidragen i den form de nu har är betydligt bättre än barnbidrag. Vi som har att syssla med bostäderna, vet vilken nytta människorna har därav. Vi vet att denna lösning kommer att hälsas med stor tillfredsställelse.

Genom bostadsförmedlingens medverkan kommer också på sina håll alla krafter att sättas till för att bereda barnfamiljerna bostäder i det nyare be-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ståndet, och detta möjliggöres ekonomiskt genom de nu föreslagna inkomstgränserna. Även i 1940- och 1950-talets hus innebär uppflyttningen av inkomstgränserna ett värdefullt initiativ.

Inom nämnda bostadsbestånd blir det i de statsbelånade fastigheterna en hyreshöjning, men genom tillkomsten av de nya inkomstgränserna kommer i många fall hyreshöjningen inte att bli särskilt kännbar, eftersom det sker en uppflyttning för en del barnfamiljer i intervallerna för helt eller förhöjt bidrag.

Däremot finns det en grupp, som jag tidigare nämnt, vilken kommer i kläm. Det är de allra lägsta inkomsttagarna, som redan nu har förhöjda bidrag och som inte kan få mer och som därför i synnerhet i de statsbelånade 1950-talshusen kommer att få känna av märkbara hyreshöjningar. Jag delar den uppfattning som framförts från många håll, att det inte alltid är enbart skattebedömningen som är en säker barometer på dessa familjers levnadsförhållanden. Det finns många grupper som mycket väl kan visa att de reellt befinner sig inom denna lägre inkomstgrupp. Undersökningar har visat, att man för att skapa rättvisa åt dessa mindre bemedlade och ge dem ett förstärkt stöd måste ha en garanti för att det är de verkligt behövande som får detta förstärkta familjebostadsbidrag. Annars kan man komma till orättvisa lösningar av frågan.

I vår motion har vi inte enbart föreslagit en förstärkning av familjebostadsbidragen efter den taxerade inkomsten utan har också föreslagit att man på andra vägar skall undersöka möjligheten att hjälpa dessa ekonomiskt svagare grupper, ensamstående eller familjer. Utskottet har anslutit sig till dessa tankegångar. Jag vill därför bara kraftigt understryka nödvändigheten av att regeringen så snart som möjligt kommer med förslag till ett effektivt stöd åt de i verklig mening ekonomiskt svagaste grupperna.

I sammanhanget kan erinras om att man i borgerliga motioner under flera år har krävt att de generella bostadssubventionerna skall slopas. När det nu föreligger en proposition om en försiktig avveckling, där man i 1940-talshusen helt slopar de generella subventionerna med hänsyn till att det sänkta ränteläget kommer att dämpa verkningarna, medan man i fråga om 1950-talsfastigheterna inte slopar de generella subventionerna men gör en justering av räntestödet, som orsakar en hyreshöjning, så upptäcker de borgerliga motionärerna vad deras krav leder till. De vill då i stället för ett verksamt stöd åt barnfamiljerna genom kraftigt höjda inkomstgränser gå på andra stödåtgärder. Från vårt håll har vi gång på gång påpekat dessa följdverkningar av ett slopande av de generella subventionerna.

Jag vill nu fråga: Vad skulle ha inträffat därest man i enlighet med de borgerliga förslagen hade slopat de generella subventionerna över hela linjen? Skulle vi då inte ha befunnit oss i ett läge, där vi ställt barnfamiljerna över lag inför mycket besvärliga ekonomiska problem på grund av kraftiga hyreshöjningar? Hur skulle man kunna kompensera dessa barnfamiljer? Skulle det ske genom höjningar av barnbidragen fick dessa vara mycket kraftigt tilltagna för att man något så när skulle utjämna hyreshöjningarna. Jag tror att den genom propositionen åskådliggjorda situationen för barnfamiljerna har fått en god belysning. Resultatet blir att man i fortsättningen bör vara ytterst försiktig med en avveckling av de generella subventionerna, när man redan nu i ingångsskedet konstaterar de konsekvenser som detta första steg på vägen har.

Innan jag slutar skulle jag vilja säga några ord om småhusen. Man föreslår att den nuvarande storleksgränsen 125 kvadratmeter skall höjas till 150 eller helt slopas. Även på denna punkt bör

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vi vara försiktiga. Detta är en tillämpningsfråga, som bedöms olika inom olika länsbostadsnämnder. Jag har nämligen fått reda på, att det finns länsbostadsnämnder som bedömer saken så snävt, att de räknar in källare och andra sådana utrymmen, så att den verkliga bostadsytan kanske blir 80 kvadratmeter. Det finns andra bostadsnämnder som gör en betydligt generösare bedömning och alltså går en annan väg. Det vore bättre om bostadsstyrelsen genom regeringen fick besked om att man skulle tillämpa bestämmelserna så generöst över hela landet, så att man fick en verklig 125-kvadratmetergräns.

Jag hoppas att jag genom att ha framhållit detta i närvaro av inrikesministern har lyckats fästa uppmärksamheten på att detta är en viktig bedömningsfråga. Skulle man kunna åstadkomma någon ändring på den punkten, skulle man nog kunna vara tillfredsställd. Att helt slopa gränsen skulle vara en ytterst farlig väg. Man skulle faktiskt kunna premiära lyxbyggen, och vi är knappast i den situationen att vi bör göra det.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan med undantag för punkt 14 i utlåtande nr 42, där jag ber att få yrka bifall till herr Näsströms reservation.

Därefter anförde:

Herr KÄLLENIOUS (h):

Herr talman! I denna för svenska folket så betydelsefulla TV-stund vill jag beröra några frågor i anslutning till statsutskottets utlåtande nr 42 rörande bostadsförsörjningen. Jag börjar med markpolitiken. På detta område har debatten varit mycket livlig, alltsedan HSB tog upp frågan på sin kongress i Hälsingborg våren 1962. Vad som där sades är ju numera tillgängligt i tryck. Jag vill anknyta några reflexioner som jag gjorde på kongressen till vad som

sågs på sidorna 12 och följande i utlåtandet.

Frågan om markvärdesförändringar och deras effekt på boendekostnaderna förs regelmässigt ut till allmänheten på ett förvillande sätt. Tyngdpunkten i debatten läggs kring uttrycken »oförtjänt markvärdesstegring» och »markspekulation». Det skall inte förnekas att mark, i likhet med andra investeringsobjekt, undergår värdeförändringar. Dessa förändringar kan hänföras till någon av följande faktorer eller till alla tre:

1) Förändringar i avkastning. Hit kan räknas sådana förändringar som betingas av penningvärdets kontinuerliga fall.

2) Förändringar i värdet till följd av ändrat användningsområde.

3) Subjektiva och därmed helt irrationella värderingsgrunder hos en köpare.

En exploateringskalkyl för råmark leder vanligen till ett av statliga lånemynigheter godtagbart värde motsvarande 5—10 kronor per kvadratmeter våningsyta eller 6—12 kronor per kvadratmeter lägenhetsyta. Sammanfattningsvis kan sägas att, för varje krona per kvadratmeter lägenhetsyta som råmarkspriset stiger, ökar de totala omkostnaderna i produktionskostnadskalkylen, alltså inklusive ledningar, gator m. m., med kr. 2:—2:50 per kvadratmeter lägenhetsyta eller cirka 0,3 procent av de totala produktionskostnaderna. Som jämförande exempel kan anges, att byggnadskostnaderna under senare tid årligen har stigit med minst tio gånger nämnda belopp. De små förändringar som råmarkskostnaderna är utsatta för saknar sålunda praktisk betydelse i de totala bostadskostnadssammanhangen. Bostadskonsumenterna skulle i många fall inte märka någon skillnad i boendekostnaderna, om råmarkspriserna sattes till 0 kronor.

Nu skall man emellertid hålla i minnet, att den kampanj som förs i första hand går ut på att komma åt städernas centrala delar för sanering. Här är självfallet prisvariationerna större, väsent-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ligt större, än beträffande råmarken. Vad är det man vill? Jo, man vill komma över den för byggnadsindustrien nödvändiga råvaran mark — och detta så billigt som möjligt — och överföra äganderätten till kommunen, det allmänna. Därigenom skapas möjligheter att fördela den råvaran efter ett politiskt förturssystem, som det blir anledning att diskutera i ett annat sammanhang.

Nu anser jag emellertid, att ett dylikt markmonopol ingalunda automatiskt leder till någon förbättring för konsumenterna. För övrigt löser man inte de generella bostadsproblemen genom att söka lägga beslag på de centrala stadsdelar som är kvar i enskild ägo. Det kommer alltid, under alla system, att bli dyrare att bo i centrala stadsdelar — synligt eller osynligt, svart eller vitt. Städernas innerkärnor utsätts alltid för speciella prisförändringar till följd av investeringslust av kommersiell natur — kontor, köpenskap o. s. v. Självfallet blir också konkurrensen om marken hård, i synnerhet för den som riskerar att bli avstängd eller snålt behandlad i ransoneringsystemet.

Men, herr talman, i och för sig har ingen enda, som bygger, något intresse av att betala 5 öre i onödan, vare sig för råmark eller saneringsfastigheter. Det bara försämrar hans möjligheter till avkastning eller förtjänst. Det är köplusten hos konsumenten som bestämmer priset i förening med nödvändigheten att ha tillgång till råvaran för att han långsiktigt skall kunna planera verksamheten i sitt företag. Och detta, herr talman, gäller för alla företagsformer. Men alla, utan undantag, är lika goda kälsupare när det gäller att överbjuda varandra för att få tag i en begärlig saneringstomt.

Det är därför tacknämligt att vi nu får en utredning i frågan — alla i utskottet är ju överens om den saken. Men i anslutning till högerledamöternas avvikande mening, som framförs i reservationen nr 3 på s. 39 i utlåtandet, kan anföras följande.

Tomträttsinstitutet är ingen gyllene trollformel. När det diskuteras markfrågor och talas om stegrade markpriser antyds det att bara marken inte vore i enskild ägo utan i kommunens, skulle man få lägre boendekostnader. Man tycks vilja göra gällande, att byggnadsföretaget som bygger ett hyres- eller bostadshus på egen mark och egnahemsägaren som köper tomten, är bovar i ett drama som slutar i okontrollerbara markprishöjningar och ökade boendekostnader. Befrielsen från detta onda skulle ligga i att kommunen äger marken och lämnar ut den till de olika byggherrarna med tomträtt. Jag vill starkt understryka att det är ett misstag att tro, att boendekostnaderna blir lägre genom tomträttsinstitutet. Initialt kan man under vissa förutsättningar få lägre boendekostnader, om man sätter en icke-marknadsmässig tomträttsavgäld. I en fri hyresmarknad bestäms dock inte hyrorna av om husen ligger på tomträttsmark eller på mark under enskild äganderätt. Hyrorna bestäms av helt andra faktorer, och hyresgästerna känner varken till eller frågar efter besittningsformen för marken. När en egnahemsägare — för att nu ta det exemplet — säljer sitt hus tar han ut högsta möjliga pris som marknaden erbjuder och däri gör han naturligtvis alldeles rätt. Man får samma boendekostnader vid båda besittningsformerna av marken, alltså både då det är fråga om äganderätt och tomträtt.

Härefter skulle jag, herr talman, i all korthet vilja dröja vid hyresregleringen. Mycket kan vara att orda där om, men den frågan kommer ju upp senare i år mera renodlad, och jag begränsar mig därför nu till följande.

Även om regleringen då den infördes var ett nödvändigt instrument under dåvarande krisartade förhållanden, så har den under den långa tid den varit i kraft kommit att medföra en rad icke önskvärda eller oförutsedda verkningar på bostadsmarknaden. Bland de mest påtagliga kan nämnas den hyres-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

spridning vi fått och fastslåsning av marknaden med en påtaglig trögörlighet, vilket bl. a. medför att det tillgängliga bostadsbeståndet inte kan utnyttjas fullt rationellt och att den eftersträlvade rörligheten på arbetsmarknaden kommit att hämmas. Därjämte har vi fått något av en privilegierad boendegrupp — »det nya frälset» — nämligen de som av en slump eller av andra förhållanden hamnat i den del av bostadsbeståndet, som har de relativt sett lägsta hyrorna.

Hysesregleringen har också skapat en gynnsam grogrund för »svarta» affärer, vilket delvis sammanhänger med att regleringen numera förlorat sin förankring i rättsmedvetandet hos bostadskonsumenter och fastighetsförvaltare. Detta har klart dokumenterats i olika sammanhang.

En viss avveckling har ägt rum genom regeringens åtgöranden i den riktning, som länge förordats från borgerligt håll. Socialministern sade tidigare i dag att en relativt begränsad, försiktig utjämning av hyrorna skulle bli följden av regeringens program. Men det behövs bättre tag för att få rätsida på problemet.

Vidare skulle jag vilja anföra några rent allmänt bostadspolitiska synpunkter.

Vårt bostadspolitiska program syftar till en allmän höjning av utrymmesstandarden och bostädernas kvalitet. Vi har också fått ett relativt sett större antal rymliga bostäder, och genomsnittligt sett är det svenska bostadsbeståndet betydligt bättre tekniskt utrustat i dag än vad det var i början på 1940-talet. Huruvida vi har fått en bättre miljö för de boende kan säkert diskuteras. Mycket återstår ännu att göra för att uppnå den relativt sett blygsamma målsättning, som bostadssociala utredningen uppsatte. Jag tänker då i första hand på den betydande omfattning som trångboddheten fortfarande har här i landet, och jag tycker det finns all anledning att beröra den synpunkten utöver

vad socialministern gjorde tidigare i dag.

Bostadssociala utredningen uppsatte normen, att det borde vara högst två boende per boningsrum. I 1960 års bostadsräkning kan man utläsa bl. a., att vi ännu har cirka 230 000 trångboddade hushåll, d. v. s. att i runt tal vart tionde hushåll är trångbott. Mest utbredd är trångboddheten bland barnfamiljerna. I stort sett var femte barnfamilj är trångbodd. Trångboddheten ökar kraftigt med ökat barnantal. Av hushåll med fyra eller flera barn är ungefär vartannat trångbott. Bostadsköer och trångboddhet är tyvärr fortfarande utmärkande drag på den svenska bostadsmarknaden. Allt är inte välbeställt och man frågar sig, om våra resurser utnyttjas på bästa sätt.

Jag kan inte undgå att peka på en omständighet. Så länge de kommunala bostadsföretagen tillämpar självkostnadsprincipen för sin hyressättning — de har ju fri hyressättning — innebär subventioneringen till dem i form av bättre lånevillkor än till enskilda producenter en särskild förmån för de hyresgäster, som mer eller mindre av en slump råkat hamna i sådana hus, och en lika klar orättvisa gentemot övriga bostadskonsumenter. Härtill kommer skatteförmåner, som emellertid behandlas i anslutning till bevillningsutskottets betänkande nr 19. Det finns ur de boendes synpunkt inget skäl varför det skall kunna bli billigare att bo i ett sådant allmännyttigt hus än i ett annat.

Ser man frågan ur allmän principiell finansieringssynpunkt synes det även naturligt, att kommunen i sina bostadsinvesteringar får ta den risk, som sammanhänger med toppfinansieringen på sätt som gäller för andra byggherrar.

En direkt dominans av de allmännyttiga företagen på ortens bostadsmarknad innebär risk för att konkurrensen mellan olika byggherrar försvagas till nackdel för bostadskonsumenter. Utvidgas de kommunala bostadsbolagens

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

verksamhet även till att vara byggande företag och ges de en mer eller mindre monopolistisk ställning i kommunen, är man inne på en utveckling, som kanske inte blir till de boendes fördel. Fri konkurrens under lika villkor mellan såväl byggherrar som olika byggnadsföretag leder till lägre boendekostnader och bättre bostadsstandard än vad man erhåller i en monopolistisk marknad. Detta oavsett vem som är innehavare av monopolet.

Jag kan inte underlåta att i det sammanhanget peka på ett uttalande som hyresgästföreningen gjorde i ett uppmärksammat mål mot Wenner-Gren Center i Stockholm för en tid sedan. Man summerade i debatten på ungefär följande sätt, när man bemötte invändningarna från denna fromma stiftelse. Jag citerar ur Svenska Dagbladet för den 22 mars, s. 7: »Erfarenheten visar att även idealitet vid utebliven kontroll kan överansträngas.» Jag förmodar att detta generella uttalande skall gälla rent generellt. Jag har aldrig upphört att förvåna mig över den frenesi, med vilken man från regeringspartiet bemöter det sedan flera år av oppositionen framställda yrkandet om att allmännyttiga företag skall till riksdagen lämna en redovisning för sitt fögderi rörande de pengar, som svenska staten generöst ställt till det allmännyttiga bostadsbyggandets förfogande. Även i år är jag mycket förvånad över att man intar en sådan hållning.

Herr talman! Jag ber att man skall observera att jag här har förordat ett system som ger den bästa samhällseffekten på konkurrensbasis. Jag vill inte bli beskydd för att ha utövat ovederhäftig kritik mot allmännyttiga företag, ty det har jag inte.

Slutligen skulle jag vilja beröra något som jag har kallat nya grepp om bostadspolitik. Det erfordras ett nytt samlande grepp över hela frågekomplexet. Den nu arbetande bostadsbyggnadsutredningen kommer säkerligen att

lämna värdefulla bidrag och underlag för konkreta ställningstaganden i många olika frågor. Utredningens uppdrag är dock närmast av teknisk natur. Det synes mig därför naturligt att man tillsätter, såsom också begärts av oppositionen, en ny parlamentarisk utredning som får till uppgift att se över hela det bostadspolitiska programmet och utforma målsättningar för det framtida handlandet.

Vi måste komma ifrån den byråkratisering, som för närvarande karakteriserar den statliga bostadslånegivningen och få en smidigare kreditgivning för bostadsbyggandet, där kvalitetsfaktorer såsom miljö, lägenhetsplanering och lägenhetens tekniska utrustning kan göra sig gällande. Utformningen av långivningen skall inte vara bestämmande, när det gäller bostadsbyggandets utformning.

Vi behöver också bättre och fastare former för regionalt samarbete mellan kommunerna och vi behöver långsiktigare konkreta byggnadsprogram. Vi behöver även nya riktlinjer för hur det statliga stödet direkt till hushållen och eventuellt indirekt via lånesubventionering skall utformas.

Jag kan inte underlåta att i det sammanhanget åberopa ett uttalande i pressen. I ett sammanhang har en mycket kunnig man i ledande ställning på den bostadskooperativa sidan sagt, att han nu önskar en nyinriktning av bostadspolitik, bl. a. innebärande att det generella bostadsstödet omformas till ett stöd i första hand åt barnfamiljerna. I anknytning till detta gör Aftonbladet följande reflexion:

»Önskemålet är inte nytt, men det är åtminstone något av en nyhet att det nu med skärpa börjar framföras även av de s. k. allmännyttiga bostadsproducenterna. Det tyder på att insikten om att det hittillsvarande subventionssystemet har tjänat ut blir alltmer allmän, att det snart bara är Hyresgästernas riksförbund som slår vakt om det.»

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Till sist, herr talman, är det angeläget att en sådan utredning kommer i gång snarast möjligt och att den med minsta tidsutdräkt presenterar sina förslag. Det har framställts så många yrkanden och gjorts så många uttalanden härom med stor politisk bredd, inte minst i pressen. I ett sådant utrednings-sammanhang finns alla möjligheter att behandla bostadsfrågan från rent sakliga synpunkter och frigöra den ur de nu fastlåsta politiska positionerna.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till samma reservationer som herr Turesson, och jag instämmer också i de avvikande meningar som han har anmält.

Herr SVENNING (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev litet förvånad när herr Källenius talade om att tomtpolitiken inte var något problem i verklig bemärkelse. Den är sannerligen ett problem både när det gäller råmark och centrala tomter. Det är inte många dagar sedan Stockholms-Tidningen skrev — det var torsdagen den 28 mars — att hundra personer slogs om en lägenhet med 96 000 kronors insats och skyhögt hyra. Om det är den utvecklingen herr Källenius vill slå vakt om finner jag det litet märkligt. Bostadsstyrelsen har dock fastställt lånezongränser med uppdelningar för olika stadsdelar, och det gäller även centrala tomter. Det finns också all anledning att arbeta för kvarterssanering, som man håller på med på sina håll.

Herr Källenius säger angående hyresregleringslagen, att den bör bort och att det behövs bättre tag för att få rättvisa på området. Det behövs det sannerligen när på sina håll tomthyran ökar den vanliga hyran med ungefär 35 kronor per kvadratmeter. Men det är inte åt det hållet vi önskar att utvecklingen skall gå utan åt andra hållet. I Danmark exempelvis kan man få lägenhet nästan på dagen, eftersom hyran är uppe i 100—110 kronor per kvadrat-

meter. Där är fältet fritt för fri byggnation men utvecklingen har också visat att hyror har stigit.

Slutligen tyckte herr Källenius inte om att inte insyn sker i de kommunala bostadsföretagen utan menade att hyressättningen är fri. Det är den inte, herr Källenius. Dessa kommunala bolag har förhandlingar med hyresgästernas organisation och på basis av dessa förhandlingar och genom en fullkomligt fri insyn i företagets verksamhet kan parterna fastställa hyror, som är riktiga med tanke på de ekonomiska faktorer, som man måste ta hänsyn till och som svarar mot en självkostnadsprincip som vi från hyresgästhall hade hoppats att vi också kunnat resonera med de enskilda fastighetsägarna om. Det skulle vara en väg till samarbete, men jag vet att den vägen är synnerligen stenig och säkert mycket svårframkomlig.

Herr KÄLLENIOUS (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade att man i denna debatt ofta för ut missvisande uppgifter till allmänheten. Herr Svenning har givit ett mycket klart belägg för detta.

Jag framhöll också att det icke är bostadsbyggandet i städernas centrala delar som kommer att lösa våra bostadsproblem, eftersom priserna där i första hand kommer att dikteras av kommersiella intressen. Dem som till äventyrs vill bo just på sådana platser och har råd till det, dem som exempelvis i stället för att köpa en bil vill betala 100 kronor per kvadratmeter skall vi inte bekymra oss om, herr Svenning, varken nu eller framdeles. Det är inte deras bostadsproblem vi skall lösa. Man generaliserar alltför ofta utifrån ett rent ytterlighetsfall, och det är detta jag vill varna för.

Beträffande den fria hyressättningen — som herr Svenning berörde — har jag mycket väl klart för mig att den försiggår efter förhandlingar mellan de

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

allmännyttiga företagen och hyresgäst-rörelsen, men just därför innebär den en frihet att förhandla om hyran utan att myndigheterna ingriper på det sätt som sker när det gäller fastställandet av hyran hos enskilda fastighetsägare. Vi får väl se vad framtiden kan medföra på detta område. Jag tror personligen, att det ingalunda skulle vara till nackdel med ett liknande förhandlings-system även för enskilda fastighets-ägare.

Herr SVENNING (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Källenius kan ha rätt i att det exempel på tomtkostna-derna som jag tog var ett ytterlighets-fall, men om tiden medgivit skulle jag ha kunnat anföra en mängd exempel som företett alla olika schatteringar. Hela frågan är emellertid så inflammerad att jag inte tror att det tjänar myc- ket till. Vad som behövs är en utred- ning både beträffande tomtpolitiken och annat.

Till herr Källenius vill jag vidare sä- ga, att vi kommunalmän i de större stä- derna också måste räkna med tomtpri- serna i den centrala staden, ty vi be- höver sådana tomter inte bara för bo- stadsbebyggelse utan också för kvar- terssaneringar, gaturegleringar, anläg- gandet av genomfartsleder o. s. v. Det är därför som vi måste se till att inte prisutvecklingen snedvrides genom att det uppstår alltför mycket tomtspeku- lation när det gäller marken i den in- re staden, vilket medför att vi får vid- kännas ofantliga kostnader för att ge- nomföra nödvändiga saneringsåtgärder.

I anledning av resonemanget kring de kommunala bolagen vill jag framhålla, att mellan dessa bolag och hyresgäs- ternas organisationer har träffats över- enskommelser som är ytterst värdefulla ur hyresgästernas synpunkter. Det gäl- ler framför allt vissa lägenhetsrepara- tioner inom bestämda tidsintervaller. Det betyder bl. a. att hyresgästerna kan räkna med att vart åttonde eller nion-

de år få sin lägenhet fullständigt repa- rerad i stället för att behöva tigga och be varje gång som en reparation måste ske. Jag skulle med stor tillfredsstäl- lelse hälsa att det togs ett liknande ini- tiativ från de privata fastighetsägarnas sida.

Herr KÄLLENIOUS (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Svenning säger, att de mest svårösta markproblemen återfinns i de största och större städernas innerområ- den. Från centrum och utåt får man olika zoner, där det är mer eller mind- re lätt att påverka tomtpriserna. Alla betänkanden som avgivits av tidigare markvärdestegringsutredningar visar, att dessa frågor är mycket besvärliga, och jag kan därför förena mig med herr Svenning när det gäller hans belåten- het över att det nu skall företas en yt- terligare utredning beträffande dessa problem.

Vad jag velat säga var närmast det, att den som äger mark i innerstaden bör liksom alla ägare till andra nyttig- heter erhålla sin skäliga andel av den värdestegring, som uppkommit genom penningvärdets fall och på annat sätt. Man får inte svartmåla och förfölja des- sa markägare bara därför att de äger centralt belägen mark. Det måste ske en vettig avvägning, som gör att de inte behandlas sämre än andra medborgare i samhället.

Från frågan om insynen i de kom- munal bolagen kom herr Svenning över till överenskommelsen om bestämda avsättningar för reparationer av lä- genheterna — med jämna mellanrum och efter ett visst system. Det glädde mig högeligen att höra, att han läng- tade efter en liknande ordning för den enskilda sektorns del. Det parti som herr Svenning företräder har nämligen för andra året i rad avisat en så en- kel och begränsad framställning, som att det skulle företas en utredning om möjligheterna att införa ett sådant sy-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

stem. Man vill tydligen inte vara med om detta. Det är nämligen så, att den del av hyreskostnaden för lägenheter i enskilda fastigheter som avser avsättning för framtida reparationer och som fastställs av hyresmyndigheterna, får fastighetsägaren betala skatt för. Men den saken får vi tala om när bevillningsutskottets betänkande nr 19 skall behandlas.

Herr NILSSON i Gävle (k):

Herr talman! Den kraftiga stegring av bostadsbyggandet som kan noteras är givetvis en mycket bra sak. Men man frågar sig omedelbart, om regeringens politik är den väsentliga orsaken till denna stegring. Förhåller det sig inte snarare så, att bostadsbyggandet såsom alltid har fått följa med konjunkturvåxlingarna och att den konjunkturdämpning, som på viktiga områden kommit till synes, har tvingat regeringen att öka bostadsinvesteringarna för att därigenom skapa ökade sysselsättningsmöjligheter för de arbetslösa? Om regeringen vill gona sig i skimret av de nya bostadshusen, får den nog också ta en viss del av ansvaret för den skugga som genom konjunkturdämpningspolitiken faller över det hela.

Naturligtvis är förslaget om förbättrade bostadsrabatter att hälsa med tillfredsställelse. Men reformen har enligt min uppfattning också skönhetsfläckar. Svenska Dagbladet skrämde mig litet grand när tidningen i en artikel av den 12 januari detta år försökte göra en sammanfattning av regeringens politik och bl. a. framhöll följande: »För dagen må här endast noteras att bägge departementschefernas förslag, betraktade som en enhet, representerar en riktig politisk tendens.» Jag är rädd att denna politiska tendens i avgörande delar inte kommer att tilltala vårt lands bostadskonsumenter. Det kommer att finnas många stora och fattiga barnfamiljer, som inte kan utnyttja dessa rabatter. Men trots detta kommer

de att i viss omfattning få högre hyror genom att räntebidragen slopas eller basräntan höjes. Jag anser det vara befogat att ännu tvista om vilka vägar som är bäst att gå när det gäller stödet till barnfamiljerna. Vi har för vår del föreslagit att barnbidragen skulle öka kraftigare och därmed möjliggöra att de barnfamiljer, som inte nu fyller kraven för att komma i åtnjutande av bostadsrabatterna, får ekonomiska möjligheter därtill. Jag skall be att få säga några ord senare om den saken.

Den kommunistiska gruppen har försökt angripa problemen från kanske inte så värst nya ståndpunkter, även om tiden har hjälpt oss och givit oss ytterligare erfarenheter. Vi har kort och gott lånat flera av våra lösningar från arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Vi anser det vara ett mycket bra program, som till och med i dagens läge ger förslag på mycket goda lösningar. Om våra dagars socialdemokrater satte sig ned och läste om programmet och inte envisades med att påstå att det har genomförts — som man så ofta får höra — tror jag att också regeringen skulle komma med mera vettiga lösningar, om jag så får säga, i dagens bostadsdiskussion.

Som bekant utgör planerings- och projekteringsarbetet en flaskhals när det gäller att igångsätta och genomföra ett omfattande bostadsbyggnadsprogram. Våra dagars stadsplanerare sysslar mycket intensivt med planläggningar, kartläggningar, flerårsplaner o. s. v. Vi frågar oss nu: Hur skall det vara möjligt för dessa planerare, ingenjörer och arkitekter av alla de slag att komma med vettiga och godtagbara lösningar, när de ständigt stupar på det faktum att enskilda ägare vägrar avyttra de bostadshus eller den tomtmark som planerarna i sitt arbete upptäcker är nödvändiga att besitta? Expropriationsförfarande kan användas, men som alla vet är det mycket omständligt och dyrbart. Om det gäller en omfat-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tande sanering av gammal bebyggelse eller en lika omfattande planering av en stads ytterområden, så räcker inte de ekonomiska resurserna till för att staden skall kunna köpa den nödvändiga marken. Resultatet blir att man tvingas bygga en ny stadsdel här och en ny där onödigt långt från själva stadskärnan.

Resultatet av detta blir ofta svåra kommunikationsproblem, otillfredsställande planlösningar och många andra brister. Dagens stadsplanerare kan inte arbeta med de stora och vidsynta lösningar som de så ofta bär på. De kan helt enkelt inte planera. De tvingas plöttra bort både sina idéer och sina bästa planlösningar, allt bara därför att samhället inte äger tomtmarken och städerna och kommunerna saknar pengar att snabbt köpa upp erforderlig mark. Plan- och projekteringsarbetet stoppas upp, tjänstemännen kastas över på nya uppslag o. s. v., medan de väntar på att någon liten markbit eller något gammalt hus skall kunna köpas upp för att inte helt hindra tidigare uppgjorda planer. Ja, jag vågar nog påstå att dagens planerare är de som arbetar mest planlöst. Och de gör detta på grund av de orsaker jag här endast snuddat vid.

Det privata ägandet av marken skapar inte bara de problem jag berört. Markvärdestegringen är ett annat, som också har tagits upp i flera motioner. Jag skall inte här trötta med så många exempel. Frågorna har behandlats många gånger här i kammaren. Men nog måste det anses som märkligt att det i ett utvecklat samhälle som vårt skall vara möjligt för markägare att tillägna sig skyhöga vinster på markförsäljning utan att de själva har lagt två strån i kors. Markägaren behöver bara vara utrustad med tillräckligt tålmod, så kommer sim-sala-bim en köpare och sedan två köpare — och så är rulljungen i gång. Tomtmark som ägaren köpte för fem år sedan för 120 000 kronor

säljer han för ett pris av 1 200 000 kronor. Exemplet är från Stenungsund.

Men om nu enskilda markägare bär sig åt som ockrare — om jag får använda ett så starkt uttryck — så tycks inte staten vara mycket bättre. Vi har i vår motion II: 95 visat på en rad exempel, där statens markpolitik tar sig mycket stötande uttryck. Jag vill i sammanhanget erinra om Solna stads markköp. Solna köpte mark för 42 miljoner kronor med 1 800 000 kronor i räntor. För att staden skulle kunna sluta denna affär, tvangs den sälja större delen av marken i stadens centrum till enskilda. Vilka följder får en sådan markpolitik? Jo, följden blir naturligtvis att tomtägarna måste bygga hus med onaturligt höga exploateringsstal. Grönområdena blir för små och parkeringsutrymmet för litet — för att nu inte tala om alla andra missförhållanden som uppstår, lägenhetsbyror som vanligt folk inte kan betala o. s. v. Exemplet från Hornsgatan, Floragatan, Döbelngatan är talande.

Kommuner och samhällsnyttiga bostadsbyggnadsföretag kan inte konkurrera om den bästa tomtmarken. Privata ägare lägger sig till med denna mark och ställer sig på nytt i vägen för våra stadsplanerare och därmed också för alla vidsynta planlösningar.

Det är uppenbart att den enda lösning som verkligen är en lösning är att all mark för bostadsbebyggelse överföres i kommunal ägo samt att marken upplåtes mot tomtträtt och att av staten ägd mark, som avses upplåtas för bostadsbyggande, även upplåtes mot tomtträtt. Detta är vårt förslag beträffande tomtmarken. Jag tror att ingen kan förneka att detta förslag, om det genomföres, skulle radikalt öppna nya, enkla och billigare vägar för att ge medborgarna den råvara — om jag så får uttrycka mig — som behövs för att samma medborgare över huvud taget skall kunna lösa sina bostadsproblem. Det handlar inte om att beslagtaga marken

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

för enskilda, det handlar kanske mera om att köpa densamma. På vilket sätt det hela skall ske bör en utredning ge besked om.

Till dess detta är klart finner vi det påkallat att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utformning av anvisningar till statliga myndigheter rörande prispolitiken vid försäljning av staten tillhörig mark. Den markförsäljning som statens organ hittills bedrivit är av sådant slag att anvisningar är på sin plats. Vi tror också att bostadsstyrelsen är det organ som är bäst skickat att handlägga ärenden om köpeskillingens storlek vid försäljning av statlig mark.

Vi anser vidare att en utredning är påkallad för att underlätta kommunernas förvärv av tomtmark — via en marklånefond eller vad man nu vill kalla det. Utskottets skrivning i berörda fråga finner jag mycket positiv. Vad som står på sidan 14 i statsutskottets utlåtande nr 42 är ju egentligen ett enda medgivande av våra tankars riktighet. Ingenting av vad vi föreslagit i motion nr 95 har kunnat gendrivas. Förslagen står därtill — och jag är särskilt glad över det — i överensstämmelse med de tankar som framförts av enskilda socialdemokratiska motionärer. Det är därför med mycket stor optimism som jag väntar på den utredning utskottet signalerar, och jag hoppas att det blir en utredning med avsikt att snabbt klara upp dessa frågor och inte en utredning vari man avser att gömma frågan.

Det andra spörsmålet jag vill beröra handlar om de privatägda hyreshusen. 60 procent av flerfamiljshusen är i privat ägo. Denna fråga är intimt förknippad med den första för att inte säga att den är en organisk del av densamma. Jag utgår nu från arbetarrörelsens efterkrigsprogram, där det står: »En stor svårighet i detta saneringsarbete vållas genom bostadsbeståndets splittring på flera ägare. Vore bostadsbeståndet i

städernas inre, saneringsmogna delar i samhällets ägo, skulle förnyelsen kunna försiggå på ett väsentligt enklare och mera effektivt sätt. Kostnaderna blir också större därför att enskilda ägare — av vilka flera nyligen köpt sina fastigheter — måste ersättas, när samhället beordrar rivning av äldre byggelse, som inte längre motsvarar moderna stadsplanetekniska krav, men som kan ha ett av spekulationen uppdrivet högt kapitalvärde. *Det blir därför i längden nödvändigt, att beståndet av privatägda hyreshus gradvis överföres i samhällets ägo, och likaså, att tomtmarken kommunaliseras och lägges under tomt rätt.»*

En sammanfattning av vad som skulle bli resultatet, om denna del av arbetarrörelsens efterkrigsprogram förverkligades, skulle kunna göras i fem punkter:

1. Markfrågorna, då det gäller bostadsbebyggelse, skulle inte välla samma svårigheter som nu. Den hittills olösta frågan om att enskilda inte skall få berika sig på oförtjänt markvärdestegring skulle lösas. Tomtspekulation, som driver hyrorna i höjden, skulle omöjliggöras.

2. Saneringen av det äldre bostadsbeståndet skulle i hög grad underlättas.

3. De omfattande och ofta invecklade bostads- och räntesubventionerna skulle kunna avvecklas och förenklas till enkla låneformer för kommunerna.

4. Bostadsförmedlingsverksamheten skulle effektiviseras. Svartarbörsojbereri med lägenhetsöverlåtelser etc. skulle förhindras.

5. Hyresfrågan för mindre bemedlade skulle kunna lösas på ett rationellt sätt för pensionärer, barnfamiljer, ensamstående mödrar och andra.

Kort sagt: Ett förverkligande av arbetarrörelsens efterkrigsprogram skulle ge oss en rättvis princip: Bostad efter behov — hyra efter förmåga.

I vilken takt och under vilka former

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

det hela skall förverkligas måste bli föremål för utredning. Förslaget gäller självklart inte egnahem eller småfamiljshus för en, två eller tre familjer, utan det avser enbart vad vi i dagligt tal kallar flerfamiljshyreshus.

Jag ber, herr talman, att i detta sammanhang få yrka bifall till motionerna I:79 och II:96 vid punkten 9 i statsutskottets utlåtande nr 42.

Våra förslag om överförande av tomtmarken och hyreshusen i samhällets hand är inte bara riktiga utan också nödvändiga. Dessa spörsmål har betydande räckvidd. De måste föregås av en utredning och har sålunda en mera långsiktig karaktär. Det är av denna anledning som våra yrkanden i nämnda två motioner inskränker sig till dels utredning och dels kortsiktigare förslag till lösningar.

Som ett led i dessa senare strävanden skall våra motioner nr I:45 och II:53 ses. Räntans betydelse för bostadskostnaderna är väl känd. Jag skall därför inte upprepa alla de kända argumenten. Att göra bostadsbyggandets kapitalkostnader beroende av variationerna i ränteläget eller i efterfrågan på kapitalmarknaden anser den kommunistiska riksdagsgruppen vara oriktigt. Vi vidhåller sålunda vårt tidigare restkrav om en långsiktigt fastställd låg ränta för bostadsproduktionen, att det således upprättas en bostadsbyggnadsfond ur vilken kommunala, kooperativa och andra samhällsnyttiga bostadsbyggnadsföretag äger rätt att för bostadsbyggande erhålla långsiktiga lån till en ränta av förslagsvis högst 2 procent.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motionerna I:45 och II:53 vid punkten 13 i utskottets utlåtande.

Vad gäller räntebidragen har vi i motionerna I:131 och II:166 yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Regeringens förslag till lösning av den s. k. hyressplittringen är kända av alla intresserade.

Att slopa räntebidragen och höja bas-

räntan anser vi oriktigt. Väsentligt för oss är att få ned bostadskostnaderna i nybebyggelsen. Hyressplittringen är inte heller lokaliserad enbart mellan gammal och ny bebyggelse.

Aktiebolaget Svenska bostäder kan i sin verksamhetsberättelse för år 1961 anföra avsevärda hyresskillnader. Samtliga lägenheter är byggda i Stockholms stad och belägna i dess ytterområden. Jag noterar att varken regeringen eller statsrådet försökt förklara denna hyressplittring eller vidtagit åtgärder mot densamma.

Det har sagts att de föreslagna åtgärderna skall ses i samband med förslaget om förbättrade bostadsrabatter. Med stor tillfredsställelse noteras förbättringarna. Jag har dock tidigare sagt att detta förslag har skönhetsfläckar. I det levande livet möter vi många stora barnfamiljer, vilkas ekonomiska status är sådan att de inte kan komma i åtnjutande av dessa rabatter. Därtill kan man fråga sig hur det i verkligheten skall gå för dem som i övrigt är kvalificerade för dessa rabatter men som på grund av bostadsbristen inte kan erhålla lägenhet och därmed inte heller denna förmån.

Här har sagts att 140 000 nya barnfamiljer skulle beredas bostadsrabatter. Det vore intressant att veta hur många av dessa barnfamiljer som redan bor i bostäder som kvalificerar dem att erhålla dessa rabatter. För dessa innebär ju inte rabattprojektet någon anvisning att söka bättre bostäder. Men de som bor i undermåliga bostäder och de som står sist i bostadskön blir utan dessa rabatter och kan över huvud taget inte tillgodogöra sig förmånen. Det hade då enligt vår mening varit vida bättre med ett ordentligt förbättrat barnbidrag som komplement till bostadsrabatterna. Samtliga barnfamiljer hade då fått — utifrån nuläget — en likvärdig förbättring.

Det föreliggande förslaget skapar enligt vårt sätt att se orättvisor. Vårt för-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

slag rörande barnbidragen har tidigare avslagits av riksdagen. På grund därav anser vi oss ha fria händer vid vårt ställningstagande till detta regeringens förslag. Jag noterar än en gång det positiva i förslaget men finner mot den bakgrund jag tecknat att vi är oförhindrade att vid lämplig tidpunkt återkomma till frågan.

Det är i denna situation som vi inte finner det möjligt att biträda regeringen i dess förslag om slopande av räntebidragen och höjning av basräntan för vissa årgångar av hyreshus.

Jag ber, herr talman, att i detta sammanhang få yrka bifall till motionerna nr I: 131 och II: 166 vid punkterna 20 och 23 i statsutskottets utlåtande nr 42.

Regeringens förslag beträffande bostadsrabatterna har emellertid så många positiva sidor, trots skönhetsfläckarna, att vi i dag finner det förmånligast att stödja detta förslag. Vi kommer sålunda att rösta med regeringen på denna punkt.

Beträffande de framstötter som gjorts för ett ökat småhusbyggande — egnahemsbyggande — ber jag få göra kammarerna uppmärksam på en tendens som jag tror är ganska väsentlig. Jag har några siffror från länsbostadsnämnden i Gävleborgs län. De visar den procentuella fördelningen av beviljade egnahemslån med hänsyn till inkomstförhållanden.

Inkomstgruppen 15 000 och därunder var budgetåret 1957/58 85 procent — 1961 hade andelen sjunkit till 70 procent. Det visar att egnahemsbyggandets kostnader kommit upp i en sådan nivå, att arbetare med medelinkomster inte längre anser sig ha råd att lösa bostadsfrågan genom att skaffa ett egnahem.

Vidare kan jag ur samma källa anföra, att vad beträffar den procentuella fördelningen av beviljade lån med hänsyn till inkomstförhållanden och familjestorlek representerar familjer med ett barn eller familjer utan barn 56,1 procent. Det betyder att det inte är fler-

barnsfamiljerna som tillgodogör sig egnahemmens fördelar — familjer med flera barn har helt enkelt inte de ekonomiska resurser som erfordras.

Detta är betänkligt, och i nuvarande situation måste vi därför säga: Skall egnahemsbyggandet främjas måste man först komma till rätta med byggnadskostnaderna också för egnahemmen. Särskilt i större städer och tätorter, där bostadsbristen är mest besvärande, torde den snabbaste vägen vara ökat byggande av flerfamiljshus. Det vore väl ändå en oriktig politik att i städer och tätorter med besvärande bostadsbrist ge prioritet åt egnahem eller ännu mer främja egnahemsbyggandet på bekostnad av de många i bostadsköerna. Ty det är väl först och främst flerbarnsfamiljerna med medelinkomster som har det största behovet av denna bostadsform. Dessa kan med nuvarande byggnadskostnader i minskad grad tillgodogöra sig denna bostadsforms fördelar.

Åtgärder i syfte att pressa ner byggnadskostnaderna för flerfamiljshusen framstår därför som den just nu viktigaste åtgärden.

En motion av herrar Svenning och Lindkvist med förslag om sådan differentiering av låneunderlaget för bostadslån, att produktion av kvalitetsbostäder främjas, finner vi värd allt beaktande. Trots all propaganda, trots alla vackra reklambroschyrer om framtidens bostäder som vi i flera år matats med, tycks kvaliteten på bostäder även i denna nyaste bebyggelse lämna åtskilligt övrigt att önska. Vi tror inte att det är möjligt att snabbt komma till rätta med detta problem, om inte en viss ekonomisk stimulans stöder denna strävan.

Jag skall till sist säga ett par ord till herr Källenius och herr Turesson. Högerpartiet talar så varmt för att tillgång och efterfrågan skall bestämma hyrorna, att det hela skall lösas sakligt, att hänsyn skall tas o. s. v. Herr Källenius framförde detta mycket förtroendefullt,

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

det måste jag erkänna. Men, herr Källenius, jag skall göra som herr Svenning, nämligen förflytta mig till Köpenhamn, där det fria initiativet och den enskilda företagsamheten givits betydande möjligheter att visa sin förmåga.

Den danska riksdagen beslutade under maj månad 1961 att 20 000 lägenheter skulle byggas med statligt stöd, varav 10 000 skulle uppföras av de sociala byggnadsföretagen och 10 000 av privata byggmästare. Det låter ju vettigt och hyfsat.

Under finansåret 1961—1962 uppfyllde de sociala byggnadsföretagen till fullo sin kvot och byggde 10 000 lägenheter, medan de privata byggmästarna endast byggde 15 procent av sin kvot med statliga lån. Hur kan det nu komma sig, att de privata byggmästarna i Köpenhamn inte utnyttjade de statliga lånemöjligheter de ändå hade? Jag tror att de hade en annan spekulation som slog in till 100 procent. De spekulerade ungefär så här: om vi inte bygger blir det brist på lägenheter; blir det brist på lägenheter kan vi höja priserna.

Deras uträkning har också slagit in förvånansvärt väl. Jag kan ge ett exempel på det: En fastighet innehåller 18 stycken 1½-rumslägenheter på en kvadratmeteryta av 60. Lägenheterna är utrustade med kylskåp men icke med badkar. Hyran utan värme är 600 kronor i månaden, eller 120 kronor per kvadratmeter och år. Det är 7 200 kronor per år plus värme.

Det finns många flera exempel. Jag skall inte trötta kammaren, men nogskulle väl bostadskonsumenterna i Köpenhamn, herr Källenius, önska att man i Danmark delvis hade samma metoder som vi. I vart fall tror jag att bostadskonsumenterna i Köpenhamn icke i fortsättningen önskar lösa sin bostadsfråga efter det recept som högern här rekommenderar.

Herr Källenius sade, att om en egna-hemsägare vill sälja sitt hus skall han passa på att sälja det så dyrt som mark-

nadspriset tillåter. Så gör ju alla som har någonting att sälja. Markägare säljer mark i städer och tätorter, som de inte lagt två strån i kors för att höja tomtvärdet på. Kommunen bygger runt omkring deras mark och måste ett, två, tre komma i besittning av den. Jag förstår att det är den ordningen som herr Källenius önskar införa i Sverige. Vi gör säkert klokt i att inte följa högerns rekommendationer på denna punkt.

I övrigt skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag i de punkter, där jag inte tidigare ställt något yrkande.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Under de senaste åren har jag haft tillfälle att åtskilliga gånger lyssna till de många verkligt kunniga och erfarna ledamöter som avhandlat bostadsfrågan här i kammaren. Självfallet har jag inte alltid kunnat dela samtliga de åsikter som förts fram, men jag har ändå kunnat hysa respekt för dem som frejdigt gått in i debatten. — Jag vill också inledningsvis säga, herr talman, att jag hyser stor respekt för mina företrädare i regeringen som fört upp frågan om människornas bostäder till att bli en samhällspolitisk angelägenhet av högsta rang.

Lika betydelsefullt är emellertid att bostadsfrågan i så hög grad har kunnat flyttas över till en central plats i modern kommunalpolitik. Därmed har den engagerat många värdefulla krafter i både centrala och lokala instanser av olika slag.

Dåliga bostäder, trånga bostäder är hälsofarliga bostäder. Därför är jag övertygad om att för alla som önskar befrämja trivseln i tillvaron framstår bostadsmiljöns utformning såsom ytterst väsentlig. Till det värdefulla hör också att diskussionen under årens lopp avancerat från att ha rört frågan om en någorlunda rimlig bostad med dagsaktuell utrustning till att avse bostaden i ett

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

mer allmänt miljöpolitiskt sammanhang — med stimulans åt en standard som ligger hellre något före i tiden än efter, av hänsyn till att bostaden ju skall bestå under flera årtionden framåt.

Om det således finns all anledning att känna en viss glädje över mycket, så grumlans den emellertid något av det faktiska förhållandet, att alltför många fortfarande saknar bostad, att många fortfarande bor i alltför dåliga och trångbodda bostäder samt att många inte kunnat få den bostad som de önskar. Vi kan påvisa rimliga skäl till dessa förhållanden. Låt mig anföra några: Den avvägning som måste göras i fråga om användningen av de samlade resurser, som har stått till förfogande i vårt land. Omflyttningen av människor från landsbygden till tätorterna; kanske har de som flyttat lämnat efter sig omkring 100 000 bostäder, inte bra sådana men ändå bostäder som har varit användbara.

Det är inte något att säga om det. Vi är överens om en politik som skall stimulera till rationalisering av vårt jordbruk och skogsbruk med påföljd att människor friställs och måste söka sin utkomst i våra städer och tätorter samt självfallet söker bostäder på den plats dit de flyttar.

Till vårt land har under efterkrigsåren från andra länder flyttat ungefär 150 000 människor. Även de har haft rätt att göra anspråk på bostäder.

Vi har en befolkningstillväxt, ett nytillskott av hushåll, som långtidsutredningen har angivit för den period som vi nu är inne i, 1961—1965, till 237 000, d. v. s. under dessa fem år kommer nytillskottet av hushåll att efterfråga 47 400 nya lägenheter per år. Vi har saneringsfrågorna i våra äldre städer. Denna saneringsverksamhet är påbörjad. Man kan självfallet diskutera takten i den saneringsverksamheten, men jag tror att det på alla håll finns ett intresse för att takten ökas. Jag tror att det är realistiskt att som långtidsutredningen

räkna med att denna saneringsverksamhet under den aktuella femårsperioden kommer att kräva ungefär 15 000 nya bostäder om året som ersättning för dem som saneras bort. Vi har självfallet också att ta hänsyn till de högre levnadsåldrarna och att ett växande antal äldre människor kommer att försöka behålla sina bostäder. Vi är själva med om att skapa möjligheter härför genom en ökad folkpension och genom tjänstepensioneringen. Till sist ger oss den allmänna ekonomiska och sociala standardhöjningen möjligheter till en väsentlig tillväxt av bostadsefterfrågan.

Allt detta är egentligen ting att glädja sig över, men det är också en förklaring till de problem vi ställts inför.

Jag har inte gjort denna uppräknings för att göra en saldoberäkning med debet- och kreditposter utan fastmer för att konstatera att bostadspolitiken som så mycket annat i vår tillvaro har såväl en ljus som en mörk sida, och även om den mörka sidan har en förklaring, så utgör den en sporre till ansträngningar för att eliminera bristerna.

Om vägarna härtill har diskussionen rört sig under flera år. En viss enighet har i huvudsak uppnåtts beträffande en successiv anpassning av bostadskostnaderna till det faktiska kostnadsläget och om övergången till en något friare hyresmarknad. Dagens debatt innefattar ytterligare steg på dessa vägar, och när jag nu går till en granskning av de delar av statsutskottets utlåtande nr 42 och därtill hörande reservationer som berör inrikesdepartementets blivande fögderi, vill jag gärna uttrycka min uppskattning över att det numera beträffande bostadsbyggandets omfattning råder en nära samstämmighet. För bara ett par år sedan förekom det rätt stora meningsmotsättningar. Högern och centerpartiet försökte hålla igen när regeringen föreslog en ökning av bostadsbyggandet. Folkpartiet ville å andra sidan under en följd av år göra gällande inte bara att bostadsproduktionen skulle

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ökas mer än regeringen föreslog utan också att en sådan ökning skulle åstadkommas genom att staten minskade sina lån till allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag.

I det föreliggande utlåtandet har statsutskottet uttalat sin tillfredsställelse över utvecklingen av bostadsproduktionen. Endast en reservation har avgivits av folkpartiet. En politisk tecknare beskrev i vintras situationen på följande sätt: Socialdemokraterna höjer sitt bostadsbyggnadsprogram så att herr Ohlin behöver få sitt överbud indexreglerat. Det är kanske en elak karakteristik, men jag tror att den är ganska träffande.

Bostadsbyggandet har ökat till en rekordnivå som ingen för några år sedan trodde var möjlig att uppnå på så kort tid. Regeringen och statsutskottet är ense om att den uppnådda produktionsnivån skall hållas och om möjligt höjas.

I det läget finner folkpartiet det ändå nödvändigt att göra ett uttalande om högre igångsättning än den som förutsätts i propositionen. Det är ganska förståeligt att man då får intryck av propaganda. Nu säger folkpartiet att regeringens bostadsprogram för 1963 innebär en faktisk inskränkning av igångsättningen jämfört med 1962.

Herr talman! Låt mig säga att igångsättningen av bostadsbyggandet i höstas påskyndades med tanke på sysselsättningen under vintern. Det är viktigt, herr Nilsson i Gävle, att vi försöker följa konjunkturen. Men vi vill gärna komma fram till en »basnivå» för hur mycket vi skall bygga så långt våra resurser medger och under hänsynstagande till vad andra områden kan kräva. Antalet lägenheter i pågående byggen vid årsskiftet var för flerfamiljshusens del uppe i 81 000, vilket är 14 000 mer än vid föregående årsskifte. Detta betyder att resurserna redan vid årets ingång var tagna i anspråk i mycket stor utsträckning. Antalet lägenheter under byggnad har gått ned genom att igångsättningen har hållits tillbaka.

Även om vi detta år nöjer oss med att påbörja 85 000 lägenheter, kommer emellertid antalet »pågående» lägenheter under förutsättning av oförändrade byggtider att under hela år 1963 ligga högre än under hela 1962. Vid årsskiftet 1963/64 skulle enligt dessa beräkningar vara i gång 80 000 lägenheter, d. v. s. praktiskt taget samma antal som vid föregående årsskifte. Denna utveckling skildrar folkpartiet som om regeringen hade föreslagit en nedskärning av bostadsproduktionen.

Alla vet att vintern har varit ovanligt sträng, och för en hel del byggen, särskilt i de södra delarna av landet, har ett stillestånd under kortare eller längre tid inte kunnat undvikas. Vi har därmed fått en förskjutning i byggprogrammet, som inte kunnat undgå att påverka både årets program och möjligheten att påbörja nya byggen under året. Regeringen är emellertid inställd på att medverka till en så hög produktionsnivå som möjligt. Men vi måste se till, att vi inte spränger den ram som obönhörligen utstakas av tillgången på arbetskraft och byggnadsmaterial. Vi har nyligen fått varningssignaler från arbetsmarknadsstyrelsen. Säsonguppgången inom byggnadsfacket kan bli så snabb och intensiv, att det finns risk för en rubbning av balansen på arbetsmarknaden.

Vi skall ta på allvar de alarmerande rapporter som har kommit från en del av kranskommunerna kring Stockholm, där kostnadsstegringarna för exempelvis skolhusbyggande varit sådana att kommunerna tvingats att — i den mån de nu accepterat anbuden — betala i vissa fall 20—30 procent över de fastställda länetaken för skolbyggnader. Detta gör att vi ser ytterst allvarligt på kostnadsutvecklingen. Självfallet har denna också att samband med i vilken grad våra resurser utnyttjas. Överstränger man tillgången på arbetskraft och material råkar man in i ett sådant läge att kostnaderna obönhörligen sti-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ger. Vid en sådan överansträngning får vi inte flera lägenheter färdiga, utan färre, eftersom arbetskraften inte räcker till alla igångsatta byggnader och byggnadstiderna förlängs. En sådan användning av våra produktionsresurser vore en verklig misshushållning.

För regeringen har igångsättnings-siffran för ett visst kalenderår inte samma magiska strålkraft som för folkpartiet. En minskning av det faktiska produktionsutfallet innebär att de bostads-sökande inte kan flytta in i påbörjade lägenheter, utan de måste vänta tills lägenheterna blir färdiga. Jag kan nämna, att igångsättandet under sista kvar-talet 1962 översteg 1961 års motsvarande siffra med 4 000 lägenheter i fler-familjshus. Det är självfallet att produk-tionsutfallet inte hade påverkats så mycket om dessa 4 000 lägenheter i stäl-let hade startats på denna sida av års-skiftet. Men om det hade varit fallet, skulle igångsättningen i fjol ha stannat vid 86 000. I gengäld hade vi kanske fått en något snyggare statistik för detta kalenderår.

Jag har inte velat ge denna belysning av frågan för att diskutera, om den ena eller andra siffran för igångsättning av byggen i år är riktig. Syftet har varit att visa vad folkpartiets tal om en inskränk-ning av igångsättningen är värt. I grund och botten tycks alla partier vara eniga om att vi skall bygga så mycket bostä-der som vår produktionsapparat för-mår med bibehållen frihet i fråga om produktionsinitiativen inom andra sek-torer av byggnadsverksamheten.

Om det politiska målet för bostads-produktionens rent kvantitativa om-fattning är vi i stort sett ense, i varje fall principiellt, och också om bostads-produktionens inriktning. Få personer vill väl i dag bestrida tesen att bostads-produktionen måste ges en inriktning som svarar mot de boendes behov och värderingar på längre sikt.

Det är viktigt att samhället driver på en utveckling av bostadsbyggandet som

befordrar en kvalitetshöjning och en anpassning av byggandet till bostads-konsumenternas efterfrågan på längre sikt. Men vi får akta oss för att styra alltför mycket. Det är ingen lätt sak att veta vad bostadskonsumenterna kom-mer att efterfråga om 20 eller 30 år. En viss försiktighet i produktionsstyr-ningen är därför på sin plats. Låt oss gärna medverka till sådana regler för de olika bostadstödjande inslagen i form av lån och bidrag, att tekniska förbättringar stimuleras. Låt oss främja goda planlösningar av lägenheterna och premiера dem som bygger väl utrustade och funktionella bostäder utan onödig lyx. Jag vågar säga att regeringen är beredd att pröva olika uppslag beträf-fande t. ex. lånetakets konstruktion som kan leda till att kvalitet i bostadspro-duktionen blir lönande. Men låt oss akta oss för att lägga in speciella stimu-lansmoment när det gäller sådana egen-skaper hos bostäder som vi av erfaren-het vet att skilda bostadskonsumenter värderar olika.

Frågan om småhusens andel av bo-stadsproduktionen har i många år stötts och blötts i den politiska debatten. Låt mig säga att vi i den frågan knappast skall behöva ha olika uppfattningar. Jag sade förut att de boendes värderingar och önskemål skulle vara avgörande för produktionsinriktningen. Innebörden är naturligtvis att småhus bör byggas i en omfattning som motsvaras av de boen-des verkliga efterfrågan på sådana bo-städer. Vi vet emellertid att bostads-konsumenternas värderingar när det gäller olika hustyper är mycket växlan-de. Småhus har sina förespråkare, fler-familjshus sina. Det är därför inte lämp-ligt att bygga ut det statliga finansie-ringssystemet för bostäder med särskil-da åtgärder, som tar sikte på att ge en viss hustyp en förmånligare behand-ling än andra. Den statliga låne- och bidragsgivningen bör vara neutral med avseende på hustypen. Frågan om för-delningen av hustyper hör däremot hem-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ma i planeringen. Vi måste så långt möjligt söka undanröja de hinder som kan finnas för att de boende skall få välja den bostadstyp de önskar.

I detta sammanhang kommer markfrågorna in i bilden. Särskilt de största städerna, Stockholm och Göteborg, har ju haft svårigheter att tillgodose önskemålen om småhus därför att de redan har utnyttjat det mesta av markutrymmena inom sina gränser.

Det är möjligt att man nu kan komma till en lösning också på dessa frågor. I en av våra tidningar såg jag i går att Stockholms stad träffat avtal med en i närheten liggande kommun om att där bygga 8 000—10 000 bostadslägenheter, framför allt i form av småhus. Vi vet också att man i Göteborg har kunnat komma fram till en uppgörelse som innebär att Göteborgs stad skulle få överta markområden i de angränsande kommunerna. Man har där börjat planering på längre sikt. Jag är underkunnig om att man därvid använder betydande markområden för småhus, egnahemsradhus osv. Jag hoppas att man kommer att bygga i stadens regi och att samarbetet ger tillfälle att förhyra egnahem för dem som anser att kostnaderna att själva skaffa sig ett eget hus blir alltför betungande.

Möjligheterna att hyra egnahem är en sak som vi också har fört in i vårt kommunalprogram, och denna sak har varit föremål för en smula diskussion under den tidigare debatten. För övrigt verkar det som om herr Gustafsson i Skellefteå och herr Nilsson i Gävle skulle vilja göra kammaren till forum för en programdiskussion, under vilken socialdemokratiens skilda program skulle ventileras. Vi har ingenting emot detta. Vårt kommunalprogram är föremål för diskussion ute i våra organisationer, där dessa har beretts tillfälle att yttra sig och komma med förslag till ändringar. Det är klart att om denna kammare vill göra sig till ett sådant forum, där man för fram förslag till ändringar, lovar

jag att i den mån det är fråga om rimliga förslag också framföra dem. Men jag skulle nog ändå till herr Nilsson i Gävle vilja säga att han innan han ger sig in på denna debatt borde följa herr Gustafssons i Skellefteå exempel att också läsa vårt kommunalprogram, ty då skulle han finna hur vi har följt upp efterkrigsprogrammet i det nya kommunalprogrammet, där vi har tagit i beaktande erfarenheterna från tiden efter andra världskriget och fram till nu.

Men jag skall, herr talman, återgå till planeringsproblemen i övrigt. Den uppgång som vi nu upplever på bostadsbyggandets område kan utan överdrift karakteriseras så att vi förfogar över resurser till byggande i sådan omfattning att bostadstillgången totalt sett ökas snabbare än efterfrågan. Teoretiskt sett innebär detta att en balans på bostadsmarknaden borde kunna uppnås inom en inte alltför avlägsen framtid. Jag säger med avsikt teoretiskt, eftersom bostadsmarknaden inte är en och densamma för hela landet utan består av delmarknader med sinsemellan stora olikheter.

Även om den totala bilden av produktionsutvecklingen jämförd med efterfrågesituationen kan betecknas som tämligen ljus stämmer beskrivningen inte särskilt väl med alla delar av landet. Vi vet att bostadsbyggandet i de områden av landet, där bostadsbristen är mest framträdande, inte har utvecklats så gynnsamt att en bristavveckling kan skönjas under de närmaste åren. I detta läge, där de totala produktionsresurserna av allt att döma är tillräckliga för att åstadkomma det behövliga bostadsbyggandet men en ökning av bostadsbyggandet ändå inte förslår i de stora bristorterna, finns särskild anledning till bättre uppmärksamhet vid bostadsbyggandets planering. Det är tydligt att planeringen inte har varit fullt effektiv på alla håll. Skälen är flera, och det skulle föra för långt om jag

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

här skulle ge mig in på en analys i detta sammanhang. Att en förbättrad planering är nödvändig kan dock utan vidare fastslås. Åtgärder har också vidtagits för att skapa förutsättningar för en sådan bättre planering. Jag kan omnämna att riksdagen i fjol beslöt att kommunerna skulle åläggas upprätta femåriga bostadsbyggnadsprogram. Programmen skulle varje år revideras. Det blev därmed en rullande planering som ständigt skulle vara aktuell. Regeringen bestämde att sådana rullande femårsplaner skulle upprättas i alla kommuner med bostadsbyggande av någon betydelse. Sammanlagt gäller det 450 kommuner som om jag inte missminner mig omfattar i det närmaste 90 procent av bostäderna. Syftet är inte bara att en kommun skall bedöma behovet av bostäder med hänsyn till befolkningens tillväxt och näringslivets utveckling samt byggekapacitet med hänsyn till marktillgång och färdig stadsplanering. Det är också framför allt meningen att de konkreta hinder, som kan föreligga för att förverkliga det erforderliga byggandet, eller med andra ord klyftan mellan behov och kapacitet skall kartläggas och belysas. Det kan gälla svårigheten att förvärva mark eller förseningar i stadsplaneringen, kanske beroende på brister i samordningen mellan berörda myndigheter, brist på stadsplanerare eller hinder i samband med projekteringen. Sedan man har fått klarhet om vilka företeelser som utgör hinder för bostadsbyggandet i den omfattning som behövs för att tillgodose efterfrågan, skall åtgärder vidtagas för att undanröja hindren. Det blir fråga om ett samspel mellan kommunala och statliga myndigheter för att hitta vägar att komma till rätta med de aktuella svårigheterna.

Därmed har jag tagit upp det spörsmål som herr Gustafsson i Skellefteå berörde, nämligen behovet av ett bättre samarbete mellan statliga och kommunala myndigheter.

Även på annat sätt har planeringsfrågan aktualiserats. Jag vill här erinra om att regeringen helt nyligen på kommunikationsministerns initiativ beslutat uppdraga åt byggnadsstyrelsen att i samråd med bostadsstyrelsen göra en inventering av stadsplaneberedskapen i kommunerna. Syftet är att på grundval av denna inventering överväga åtgärder för att förbättra planberedskapen, där denna visar sig vara otillräcklig.

Som statsutskottet har påpekat i sitt utlåtande hör planeringsfrågorna också till de problem som bostadsbyggnadsutredningen har till uppgift att undersöka. Utredningens arbete kan komma att ge uppslag, som kan visa sig vara värdefulla när det gäller att åstadkomma en god och effektiv planering av bostadsbyggandet.

Markfrågan spelar en central roll i planeringssammanhanget. Statsutskottet har med all rätt i sitt utlåtande fäst uppmärksamheten vid den betydelsefulla frågan hur mark för bostadsbyggande på ett effektivt sätt i tillräcklig omfattning och på skäliga villkor skall kunna ställas till förfogande. Jag finner det mycket glädjande att alla partier utan nämnvärda meningsskiljaktigheter har kunnat finna en gemensam nämnare i detta angelägna ärende. Det är också min förhoppning att man skall kunna enas om lösningar av de många problem, som markfrågan inrymmer.

Som utskottet har påpekat i sin skrivning lade bostadsstyrelsen i höstas fram en rad olika förslag i sina petita för att underlätta kommunernas markförvärv. I statsverkspropositionen uttalade jag att vi inte då var beredda att ta ställning till styrelsens förslag. Skälen härför var framför allt två. Bostadsstyrelsens propå fördes fram vid en tidpunkt, då kapitalmarknaden var besvärlig, inte minst för kommunerna och bostadsbyggarna. Från och med april och maj månader i fjol inträffade som bekant en väsentlig lättnad på kapitalfron-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ten. En annan anledning var att förslagen i den form de förelåg hade gett upphov till så starka åsiktsbrytningar vid remissbehandlingen, att jag var tveksam om på vad sätt staten bäst kunde bidra till att lösa de markpolitiska problemen. Att staten i den ena eller andra formen lämnar medverkan för att underlätta kommunala markförvärv tror jag emellertid är nödvändigt. Det är min avsikt att pröva alla tänkbara alternativ för statliga insatser, så att dessa får en så god effekt som möjligt. Den meningssyftning som kommit fram i statsutskottets utlåtande ger ett stöd från riksdagens sida i strävandena att nå så goda lösningar som möjligt av detta bostadspolitiska nyckelproblem.

I en gemensam borgerlig reservation har frågan om en bostadsberedning tagits upp. Denna beredning skulle få till uppgift att ompröva bostadspolitiken och utarbeta riktlinjer för denna politik på längre sikt. Centerpartiet begärde i fjol, ensamt av oppositionspartierna, att en parlamentarisk bostadsberedning skulle tillkallas. Den gången avsåg emellertid reservanterna inte att utredningen skulle sättas i gång förrän bostadsbyggnadsutredningen hade lagt fram sitt material. Det är klart att vi nu frågar oss vad anledningen är till att man kräver en parlamentarisk beredning redan innan vi har fått bostadsbyggnadsutredningens förslag.

Jag vill gärna säga att i flertalet av de större utredningsfrågorna har ändå den nuvarande regeringen brukat tillkalla kommittéer med parlamentarisk anknytning. Någon ändring av denna praxis är mig veterligt inte påtänkt. Vi kommer liksom hittills att i fortsättningen också pröva andra beredningsformer.

Vad nu beträffar de bostadspolitiska frågorna har det hela tiden varit meningen att en parlamentarisk utredning skulle tillkallas för att bl. a. på basis av bostadsbyggnadsutredningens material överväga medlen för samhällets bo-

stadspolitik. Som framgår av statsutskottets utlåtande kan man räkna med att bostadsbyggnadsutredningen blir klar med sina huvudfrågor i år. För egen del räknar jag därför med att den bostadspolitiska utredningen skall tillkallas före årsskiftet. Oavsett om kamraren följer utskottet eller reservationen kommer alltså utredningen till stånd. Det är därför som jag menar att man här gett sig in på en fråga, där vi ändå var överens om att en utredning skulle tillsättas. Man skulle emellertid först avvakta bostadsbyggnadsutredningens material.

Låt mig så också, herr talman, ta upp en fråga som ägnats åtskillig uppmärksamhet i denna debatt. Det gäller de räntefria stående delarna av egnahemslånen. Som vi vet är dessa lånedelar förbundna med villkor om att staten skall kunna kräva ränta och amortering på dem sedan de varit stående i 10 år om så motiveras av fastighetsvärdena och bostadskostnadernas utveckling. Det är emellertid också allmänt omvitnat att egnahemsägarna i gemen har uppfattat läget så att de räntefria lånedelarna är ett faktiskt bidrag och statens återkravs rätt övervägande formell. Inte minst högern och i viss mån även folkpartiet har medverkat till att bibringa egnahemsägarna den uppfattningen.

Det är kanske därför skäl att något erinra om den historiska gången i denna fråga. Låt mig börja med att påminna om att 1951 års bostadsutredning, vari ingick företrädare för de tre oppositionspartierna, föreslog att den räntefria delen av egnahemslånen skulle vara räntefri och stående under hela egnahemslånens löptid, d. v. s. på den tiden 25 år, och därefter efterskänkas om egnahemmet alltjämt befann sig i den ursprungliga innehavarens hand.

Regeringen och riksdagen godtog inte detta förslag utan ville ha en återkravsmöjlighet efter en period av 10 år. Utredningens förslag kom igen i en parti-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

motion från högern till 1953 års riksdag. Motionen avvisades av statsutskottet, men högern och folkpartiet avgav en gemensam reservation, vari de bl. a. anförde: »Såsom 1951 års bostadsutredning föreslagit synes det fullt riktigt att låta egnahemsbyggarna få en extra trygghet därigenom att man låter dem behålla den subvention de en gång fått, även om den allmänna hyresnivån skulle komma att stiga.»

Med ungefär samma motivering återkom samma reservation av högern och folkpartiet riksdag efter riksdag till och med år 1957. Detta år lade regeringen fram förslag om att vissa räntefria delar av äldre lån till egnahem borde efterskänkas. Propositionsförslaget grundade sig på ett förslag av bostadspolitiska utredningen, som även den innehöll representanter för oppositionen. Regeringens förslag godtogs i riksdagen utan invändningar från borgerligt håll. Högern och folkpartiet ville emellertid alltjämt utställa ett löfte också till de egnahemsägare som hade fått de nya egnahemslånen.

År 1958 förändrades bilden något. Högern återkom med sitt gamla förslag men fick nu inte längre folkpartiet med sig. Någon hade tydligen talat folkpartiet till rätta. Högern fortsatte emellertid att reservera sig för att egnahemssubventionerna generellt skulle efterskänkas. Denna högerns ståndpunkt stod sig även under 1959 års riksdag. 1960 blev det återigen en ändring av läget. Nu förelåg besparingsutredningens förslag att de räntefria delarna skulle återkrävas med ränta till halva beloppet. Förslaget avslogs av riksdagen, men högern och folkpartiet reserverade sig för bifall. De kom tillbaka med samma yrkande 1961 och 1962.

Som kammaren lätt kan se finns det i allt detta hoppande ändå en klar linje. Högern har inte under något av åren 1953—1962 ansett ett uppskov med ståndpunktstagandet i subventionsfrågan påkallat. Man har varit fullt beredd att ta ställning, ena gången för, andra

gången emot. Man har ändå varit konsekvent. Detsamma kan i huvudsak sägas om folkpartiet. Både högern och folkpartiet har vidare under flertalet av de nämnda åren varit beredda att lova egnahemsägarna ett efterskänkande av de räntefria lånen. När regeringen nu vill infria vad de flesta egnahemsägare uppfattade som ett löfte vill högern och folkpartiet inte längre vara med. Folkpartiet med sin småhusvänlighet törs inte resa något återbetalningskrav alls utan finner det plötsligt behövt med betänketid.

Jag är fullt medveten om att det kan finnas delade meningar i denna fråga och att det finns skäl både för och emot. Regeringen har emellertid tagit fasta på att de räntefria lånen har uppfattats såsom subventioner och att låntagarna fått stöd för denna uppfattning genom det sätt på vilket frågan behandlats i den offentliga debatten.

Vi bör också erinra oss den situation i vilken dessa subventioner kom till som en återspeglning av det som med ett ord kan sammanfattas såsom koreakrisen, den situation vi upplevde i början av 1950-talet, då vi utnyttjade möjligheterna på världsmarknaden att sälja våra skogsprodukter till priser som vi i dag kanske ser med viss betänksamhet på. Under något av dessa år var genomsnittspriset på ett ton cellulosa 1 800 kronor mot ett tidigare pris på 225 å 300 kronor. Detta hade självklart också en baksida. Någon skogsman räknade ut att man skulle ha kunnat ge skogsägarna upp till 200 kronor kubikmetern för massaveden men att skogsindustrien ändå skulle ha gjort sig förtjänster. Detta betydde naturligtvis att priset på virke och byggnadsmaterial steg, och vi fick under ett enda år kostnadsstegringar för bostadsbyggandet på mellan 35 och 40 procent. Det var i detta läge vi alla var överens om att åtgärder måste vidtas för att stimulera bostadsbyggandet så att inte detta skulle sjunka katastrofalt.

Jag skulle här kunna citera tal som

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

hölls av framstående företrädare för skilda partier. Jag hoppas att inte herr Gustafsson i Skellefteå blir orolig om jag nu citerar vad han sade i en debatt 1957 i polemik mot herr Cassel: »Jag tror att vi då (det vill säga under koreakrisen) befann oss i ett läge där det var nödvändigt att öka bostadsbyggandet, om bostadsproduktionen inte skulle temporärt avstanna, vilket vi inte hade råd med.» Herr Wedén fällde 1951, när detta var aktuellt, yttranden som gick i exakt samma riktning.

Vad var det alltså man ville åstadkomma? Jo, man ville försöka förmå människor att bygga bostäder under förespegling av att de skulle få ett kapitaltillskott som staten vore beredd att efterskänka. Jag vågar säga att jag i min kommunala verksamhet under denna tid och i andra sammanhang hade åtskilliga kontakter med människor i de lägre inkomstgrupperna — industriarbetare och andra — som med uppenbarligen stora uppoffringar bestämde sig för att bygga egnahem, i någon mån stimulerade för att inte säga lockade av denna kapitalsubvention på 2 000, 4 000 eller 8 000 kronor som riksdagen ställde till förfogande. De har under de år som gått av den efterföljande debatten bibringats den uppfattningen att avsikten var att dessa medel skulle avskrivras.

Nu säger man att detta är ju pengar som vi plockar ur skattebetalarnas fickor och tillför dessa egnahemsägare. Jag har velat vända på problemet och säga att när vi under koreakrisen tog den chans vi då såg, att till andra länder sälja våra varor till så utomordentligt höga priser och lät inkomster strömma till vårt land, var det angeläget att flytta över en del av de inkomsterna till de grupper av människor som så att säga hårdast drabbades av denna situation. Det var därför bostadssubventionerna kom till, och det var av dessa inkomster vi tog medel till den uppgiften. Det är därför vi på regeringssidan har bedömt det riktigt och rimligt

att i dag skriva av den fordran som vi formellt har på ifrågavarande egnahemsägare. Så ligger denna fråga till. Vi anser att det är en renhårig politik vi skall föra, och därför har vi lagt förslaget.

Låt mig till sist, herr talman, ta upp ett litet spörsmål till, som berörs i statsutskottets utlåtande men inte i regeringens proposition. Det är frågan om maxigränsen för egnahemslån, den s. k. 125-kvadratmetersregeln. Statsutskottet har anslutit sig till förslaget om att slopa denna regel. Vi har självklart frågat oss, om olägenheten med denna maximiregel är så stor att den väger över det förhållandet att man genom att nu slopa regeln eventuellt stimulerar till byggande av säg 5 000 bostadslägenheter med 150 kvm lägenhetsyta. Det skulle ju betyda att man därmed drar undan såväl byggnadsmaterial som arbetskraft, med ett ord resurserna för att bygga ytterligare 1 000 egnahem eller 1 000 bostadslägenheter. Om vi antar att man i stället stimulerar till byggande av 10 000 egnahem med 150 kvadratmeters lägenhetsutrymme, skulle vi ta bort möjligheterna att bygga 2 000 nya lägenheter. Är det inte med hänsyn till rådande bostadsbrist väsentligare att försöka få fram dessa 2 000 lägenheter — eller 1 000 om ni så vill?

Det är ungefär så vi sett på frågan. Det är ingen helig regel, jag tror den småningom bör upphävas — men först när vi fått bättre balans mellan tillgång och efterfrågan på bostäder, och när de som står i bostadskön har kunnat få de bostäder de efterfrågar. Därför tror jag det är riktigt att riksdagen slår vakt om denna regel och bibehåller den tills vidare.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har med stort in-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tresse lyssnat till statsrådet Johansson. Det är intressant att höra vad en ny bostadsminister har att säga. Han har framfört en rad intressanta synpunkter, vilka jag givetvis inte hinner beröra under de tre minuter jag har till mitt förfogande. Jag vill bara konstatera att inrikesministern åtminstone i ett avseende tycks likna sina föregångare — han finner ett visst nöje i att ironisera över vad han kallade folkpartiets överbud om igångsättning av bostadsbyggen. Om det vill jag bara säga att jag tror ändå inte att de, som står i bostadskön, precis har lidit av att vi bjudit för mycket, utan svårigheterna har väl berott på att ni har byggt för litet. Det är dock gamla försyndelser som jag inte skall ta upp i detta sammanhang.

Jag har med tacksamhet noterat att den bostadsutredning som vi vill ha nu kommer till stånd. Statsrådet tycks mena att det liksom var onödigt av oss att över huvud taget föra fram det kravet. I första kammaren lär han till och med ha yttrat att vi slår in öppna dörrar. De dörrarna har inte alls varit öppna, inte förrän statsrådet här i dag förklarar att utredningen skall komma till stånd. Men det är glädjande att höra att det i varje fall är vi som har slagit in dem.

Vidare gav statsrådet en historik över våra »hoppande» ståndpunkter beträffande de utestående räntefria lånen, som jag tyckte var i någon mån ofullständig. Det är riktigt att vi 1953 och något år därefter gick med på en högerreservation om att låntagarna inte skulle behöva återbetala de räntefria lånen annat än i samband med varaktig överlåtelse av fastigheterna. Det var dock en skillnad i förhållande till vad majoriteten föreslår. Jag tycker att statsrådet också kunde ha talat om vad majoriteten uttalade vid detta tillfälle, nämligen: »Staten torde icke böra avhända sig rätten att, om utvecklingen anledning därtill, återkräva ifrågasvarande subventioner.» Den majoriteten

var socialdemokrater och centerpartister, alltså de som nu är ivrigast att avhända sig ifrågasvarande rätt. Har det sålunda hoppats här, är vi väl inte ensamma om att ha gjort det, herr statsråd.

Vidare skrev socialministern i 1960 års statsverksproposition att beslut om hur det skulle förfaras med dessa lån borde fattas först sedan huvuddelen stått ute under tio år. Det har ni också på regeringssidan hoppat ifrån, om jag förstått rätt. 1961 och 1962 uttalade riksdagen att beslut om dessa lån borde fattas först när huvuddelen stått ute under tio år. Jag tycker att statsrådet i varje fall borde ha tagit någon hänsyn till det senaste riksdagsbeslutet, alltså det som fattades 1962, och jag tycker att vi bör få en motivering till att ni frångått ett uttalande av riksdagen som var så pass klart.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Jag skall inte delta i den allmänna bostadsdebatten. Men när jag satt och lyssnade till statsrådet Johansson och hörde att vi nu kunde emotse balans på bostadsmarknaden inom en relativt nära framtid, erinrade jag mig en liten upplevelse jag hade för egen del.

Jag satt med i 1944 års efterkrigsplaneringskommission, som den så vackert hette, med Myrdal som ordförande och med ett stort antal ledamöter. Denna kommission hade en bostadsdelegation som jag också råkade tillhöra. Där förklarade dåvarande chefen för bostadsstyrelsen att han räknade med att bostadsbristen skulle vara avvecklad under 1940-talets sista år och att man, när man hade kommit så långt, skulle bli tvungen att gripa sig an med kvarterssaneringar i stor skala för att över huvud taget kunna hålla i gång byggnadsverksamheten. Med denna efterkrigsplanering förhöll det sig ju på samma sätt som påstås vara fallet med generalernas krigsplanering, nämligen att man löser

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

föregående kris men inte den förestående. Jag nämner detta bara som ett litet konstaterande i marginalen för att visa hur både ståndpunkter och förhållanden kan förskjutas och hur vi kan lura oss själva ibland.

Statsrådet sade också att de boendes värderingar bör vara avgörande för vilket slags bostad som skall byggas. Det är naturligtvis riktigt. Jag har för min del ofta önskat att de bostadssökandes och bostadsbyggandes värderingar i litet högre grad också hade fått vara avgörande för icke bara hur man skall bo utan också var man skall bo. Det har, tycker jag, ibland varit litet för mycket av tvångsdirigering till landsbygdens nackdel.

Jag begärde emellertid ordet för att tala litet om den fråga som statsrådet senast var inne på i sitt anförande, nämligen de ränte- och amorteringsfria delarna av egnahemslånen och motsvarande lån till en del flerfamiljshus. Statsrådet sysslade i sitt anförande åtskilligt med att tala om hur dessa lån kom till. Emellertid råder det ju inga delade meningar om att de borde ha kommit till. Vad beträffar rätten att bevakas dessa fordringar konstaterar statsrådet själv att man från socialdemokratiskt håll bevakat den rätten. Den finns alltså. Under sådana förhållanden tycker jag att det är att ta en smula originellt på uppgiften, ifall man skiljer sig ifrån det hela med någon slags partipolitisk historieskrivning men fullständigt glömmet bort att pröva dagens situation. Det förefaller mig som om det är det som ett statsråd skall göra, när det läggs fram ett förslag för riksdagen. Det är klart att den historiska bakgrunden kan ha intresse i sammanhanget, men det väsentliga är ju att finna rättsläget och den nuvarande ekonomiska situationen och den fortsatta ekonomiska utvecklingen i den mån vi nu kan begripa någonting av den.

Detta är ju i alla fall en ganska stor fråga. Det förefaller mig ibland som

om vi här i riksdagen och i statens ekonomiska sammanhang råkade ut för motsvarande fara som bilisterna gör. Det påstås att om man kör fort tillräckligt länge blir man fartblind. Om man sysslar med miljoner och miljarder tillräckligt länge, blir man kanske sifferblind. Men detta är i alla fall en stor fråga i ekonomiskt avseende.

Jag var för litet mer än 10 år sedan med om att sätta i gång en insamling. När jag började fundera över om man möjligen skulle kunna samla ihop en miljon och tänkte på vad som skulle fordras härför, så gjorde jag det föga originella konstaterandet att om man skall samla ihop en miljon, så får man samla 1 000 kronor om dagen i ungefär tre år. Om man skall anskaffa den summa det här är fråga om får man samla 3 000 kronor om dagen i 1 000 år. Det är alltså rätt mycket pengar det gäller.

Nu möter statsrådet argumentet att det är skattemedel som tas med att säga att det är exportvinster under koreakrisen. Det är en alldeles ny form av specialdestination i den svenska statsbudgeten som hastigt och lustigt dyker upp i sammanhanget. Emellertid är det bara en lek med ord. Det förhåller sig ju här som med kommunicerande käril. Det är alltid skattemedel som måste släppas till för att man skall få de pengar som fattas. Det kan vi åtminstone vara överens om. Det är ju fråga om skattebetalarnas pengar. Skattebetalarna är av många slag; det finns många skattebetalare som har det ganska besvärligt att komma ut med skatten.

Jag har erinrat härom förut, och jag vill göra det igen i detta sammanhang. Det är skatt på livsmedel, och den drabbar även sådana grupper som folkpensionärer och studerande ungdom. Det är oerhört många fler människor i detta land som har små inkomster än vad socialdemokraterna numera tycks vilja komma ihåg. Jag vet inte vad det kommer sig, men det förefaller som om de inte hade klart för sig hur ofantligt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

många människor det finns här i landet som har så små inkomster att de inte kan utnyttja möjligheterna till subvention från staten i sådana här sammanhang. Eftersom så dock är fallet kan man väl inte förneka att en rättvisefråga här anmäler sig. Skall man utan vidare och utan spår av en motivering som har fäste i dagens situation — man kan ju alltid prata historia — skriva av detta väldiga belopp? Och var hämtar man pengarna? Jag tycker inte att det är alltför gammalmodigt att ställa den frågan. Visserligen börjar jag för all del bli gammal, och jag känner mig litet efterbliven när jag rent ut frågar om det är rättvist mot olika medborgargrupper att göra denna operation, men jag vill nog ändå envisas med att ställa frågan.

De som har fått dessa ränte- och amorteringsfria lån och haft dem ganska länge har ju dragit en mycket stor fördel av dem. Jag tycker inte att herr Gustafsson hade den minsta anledning att känna sig illa berörd av det citatet från jag tror att det var 1957, som statsrådet läste upp. Jag anser att det var alldeles riktigt sagt i det sammanhanget. Nu skall emellertid denna affär bedömas utifrån dagens ekonomiska situation, och då kan vi konstatera att dessa egnahemsbyggare har haft väsentliga fördelar av sina lån under denna tid. Subventioneringen har nu dragits in. I fortsättningen skall det inte bli någon sådan, utan man räknar med att de som bygger till dagens mycket större byggnadskostnader skall klara sig utan den. Men de som haft dessa lån i åtskilliga år och kanske tjänat halva kapitalbeloppet under den tiden skall utan vidare få sina lån efterskänkta. Det tycker jag är ett oriktigt ståndpunktstagande.

För ungefär sex veckor sedan fick jag ett brev från en fru som hade läst härom i någon tidning. Det var inte jag som hade skrivit artikeln, så jag var oskyldig i sammanhanget. Hon var spontant och hjärtligt arg. Hon ville att jag

skulle komma dit och se deras bostad och ta del av deras inkomst och av hur de hade fått leva utan någon som helst bekvämlighet och hur det hade slitit för att kunna hålla sina två flickor i skolan. Och så skulle de nu vara med och se hur man avskrev dessa lån till personer som hade det mycket bättre. Jag ringde upp henne och talade om att jag inte hade tid att komma, jag trodde henne i alla fall. Hon talade länge och ivrigt med mig, och sedan lade vi på lurarna. Men efter fem minuter ringde hon upp igen och fortsatte att prata.

En annan dag ringde en f. d. direktör och tog upp samma fråga. Han nämnde två exempel på egnahemsägare som bodde ett litet stycke utanför staden. Den ene, sade han, hade väl inte mer än 15 000—20 000 kronor i inkomst, så i det fallet kunde han möjligen förstå att en avskrivning kunde vara befogad. Men den andre hade 50 000 kronor i inkomst, och i det fallet förstod han inte alls varför denne skulle få sitt lån efterskänkt. Jag måste bekänna att det förstod inte jag heller.

Det är bara ett par exempel. Jag har fått åtskilliga erfarenheter just på detta område. Det finns så många som inte har haft möjligheter att skaffa sig en god bostad med statens hjälp. Nog finns det väl anledning att ta hänsyn till dem.

Statsrådet var inne på en rätt fruktbar tanke i annat sammanhang, när han diskuterade 125 m²-regeln. Är det inte bättre att behålla denna regel, frågade han, och på det sättet få resurser att bygga tusen bostäder till? Låt mig tillämpa precis samma resonemang här och fråga: Är det inte bättre att förfoga över resurserna och hjälpa alla genom att bygga mer?

Jag vet väl att man kan säga att det är fråga om reella resurser och inte bara om pengar, men de lösgjorda hypoteken och annat som följer i spåren på denna stora »donation» tar också i anspråk reella resurser av olika slag.

Problemet har ett par olika våningar.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den ena är frågan om man skall avskrivna dessa fordringar utan vidare, den andra är frågan om man skall driva in dem. Såvitt jag vet och efter vad jag har förstått av statsrådets anförande finns det inte något tvingande eller ens bärande skäl för att utan vidare avskrivna alltsammans.

Om någonting kan bli problematiskt, är det naturligtvis i samband med att man säger upp lånen och driver in dem. Men det bör naturligtvis inte ske i ett svep, utan med hyggliga amorteringstider. Jag vill inte förneka att det kan vara besvärligt för vissa egnahemsägare att inbetala lånen. Som grupp betraktad är dock egnahemsägarna privilegierade i jämförelse med andra grupper i samhället, och om det som sagt skulle uppkomma besvärligheter för enskilda egnahemsägare, får man väl bena upp den saken innan man tar ståndpunkt till det särskilda fallet.

Under en tidigare diskussion om detta spörsmål framhöll jag att man inte kan begära att det inom en stor statsförvaltning skall kunna skipas fullständig rättvisa på alla punkter, utan att det i viss mån måste bli fråga om att handla efter schabloner och att man måste räkna med att misstag begås. Men jag kan inte finna att det i dagens ekonomiska läge och med hänsyn till framtidsutsikterna för olika befolkningsgrupper är befogat med en sådan donation som det här gäller. Riksdagen har rätt att begära en ordentlig motivering innan man skänker bort 1 125 miljoner kronor.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! De flesta punkterna i det föreliggande utlåtandet från statsutskottet har redan penetrerats så ingående av regeringens talesmän att jag här kan nöja mig med några korta kommentarer till utskottets skrivning och till reservationerna under några få av de många rubrikerna.

Först vill jag ge uttryck åt den stora tillfredsställelse vi väl alla känner in-

för bostadsproduktionens utveckling. Vi kan, som inrikesministern nyss sade, börja skönja övergången till en normal bostadsmarknad, även om det på sina håll — naturligtvis framför allt i de största tätortsbildningarna — kommer att dröja åtskillig tid innan vi kan rita dit »korset i taket». Jag tror att alla som har deltagit i och följt bostadsdebatten genom åren har anledning att känna glädje över att en så betydande ökning av bostadsbyggandet har kunnat förverkligas.

Folkpartiet har de senaste åren med en viss förkärlek uppehållit sig vid prognoser om bostadsbyggandets omfattning vid slutet av 1960-talet eller början av 1970-talet. I år saknas denna fjärrskådande ingrediens i folkpartiets reservation. Kanske beror det på att man också inom folkpartiet känner sina luftigaste förutsägelser om bostadsbyggandets omfattning på ett avgörande sätt distanserade av den verklighet bostadsstatistiken bär vittne om. För egen del är jag närmast benägen att betrakta folkpartiets utbrytning från utskottsmajoriteten i fråga om bostadsbyggandets omfattning som uttryck för en tämligen oförarglig önskan att vara värst även i ett läge, där utvecklingen så klart har ridit ifrån partiets målsättningar av i går.

I fråga om bostadsbyggandets inriktning är vi alla eniga om principerna men oense om metoderna. Folkpartiet vill att statsmakterna skall fixera ett program för småhusbyggandet och sedan påverka stadsplaneringen så att programmet blir fullföljt. Menar folkpartiet att vi skall ställa upp en riksplan för småhusbyggandet och att kommunerna sedan oberoende av lokala förutsättningar i fråga om bostadsefterfrågans inriktning skall förverkliga en sådan riksplan?

Det förefaller åtminstone mig närmast självklart att man måste börja i rakt motsatt ända. Det är på det lokala planet bedömningen av bostadsbyggandets

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

lämpliga inriktning måste göras. Vi vet ju ändå att efterfrågeinriktningen när det gäller hustypen är radikalt olika i t. ex. storstäder och landskommuner. Vilket värde skall riksplanen — vare sig nu småhusbyggandet är uttryckt i absoluta tal eller i procent av det totala byggandet — ha som vägledande norm för bostadsplaneringen i Stockholm eller t. ex. i Trosa?

Låt oss i stället avvakta vilket resultat försöken med kommunala bostadsbyggnadsprogram leder till och avstå från att ställa upp program som ändå måste sakna värde för den praktiska, konkreta planeringsverksamheten.

Den avskrivning av bl. a. de räntefria stående delarna av egnahemslånen som Kungl. Maj:t föreslår har alldeles nyligen så ingående motiverats av inrikesministern att jag kan gå förbi den punkten.

Den debatt omkring de räntefria stående delarna av egnahemslånen som vi här har fört har visat hur delade meningarna kan vara när dessa skall regleras. Man tycker att vi borde taga varning av detta och inte som centerpartiet yrka på att ånyo återinföra dem, vilket partiet gör i sin reservation om bostadsbyggandets inriktning, där det yrkas att räntefria stående delar skall utgå för att underlätta för barnfamiljerna att skaffa sig småhus.

Utskottets majoritet har inte velat vara med om att återinföra en subventionsform, som riksdagen efter moget övervägande avskaffade för endast tre år sedan. Statsmakterna gick in för att avveckla de generella produktionssubventionerna med undantag av räntebidragen och i stället förstärka de efterfrågestödjande åtgärderna. Det är på den vägen vi skall fortsätta i den takt som är möjlig.

Centerpartiet har i sin reservation en något underlig formulering apropå den kreditvärdesprövning som länsbostadsnämnderna gör vid behandlingen av ansökningar om bostadslån till småhus

på landsbygden. Statsutskottets skrivning i detta avseende innebär att man understryker riksdagens uttalande av år 1953. Men centern är inte nöjd. »Genom den arbetsmarknadspolitiska prövningen har man infört en bedömningsgrund som inte avsågs i 1953 års uttalande», säger centern. Ja, med min erfarenhet från arbetet inom en länsbostadsnämnd måste jag verkligen fråga mig, hur det skall vara möjligt att göra en kreditvärdesbedömning utan att beakta de arbetsmarknadspolitiska aspekterna. Vilket kreditvärde får t. ex. ett hus, som byggs på en ort där sysselsättningen till väsentlig del består av offentliga beredskapsarbeten? Skall länsmyndigheterna bara beakta markens beskaffenhet, närheten till butiker eller vad? Det vore intressant att höra hur reservanterna anser att man skall göra en kreditvärdesbedömning med bortseende från sysselsättningsbetingelserna på orten.

Utskottets enighet i de markpolitiska frågorna är mycket glädjande. Högern har visserligen här ett särsyrkande, som går ut på att man inte vill vara med om åtgärder för att stimulera det tomträttsinstitut som på sin tid infördes av amiral Lindmans regering. Men skulle inte högern kunna vara med om åtgärder för att stimulera tomträttsupplåtelse av mark som kommunerna förvärvar i tätorternas centrala delar? Det är ju ändå marken i sådana områden som är särskilt känslig för spekulation och det är där som de stora spekulationsvinsterna gång på gång hämtas hem. Om den centralt belägna marken i tätorterna i väsentlig utsträckning kunde läggas under tomträtt, skulle vi därmed ha skapat en mäktig barriär mot spekulativa markvärdestegringar.

Några gamla bekanta från tidigare år återkommer i reservationerna. Dit hör t. ex. kreditgarantisystemet, värdebeständiga lån och redovisningsskyldigheten för allmännyttiga bostadsföretag. Jag behöver i dessa frågor inte ge mig

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

in på något polemik mot reservanterna, utan kan begränsa mig till att hänvisa till utskottets motivering. Detsamma gäller propäerna om att minska bostadslånen till de allmännyttiga och kooperativa företagen.

När det gäller lånetaket har utskottet gjort vissa uttalanden. Bland annat har vi inom utskottet tyckt oss finna att lånetaket för småhus är väl lågt, jämfört med låneförmånerna i fråga om flerfamiljshus. Som inrikesministern framhöll i sitt anförande är det angeläget att lånevillkoren såvitt möjligt ger samma utfall för olika typer av hus, så att inte den ena hustypen missgynnas i förhållande till den andra. Jag hoppas att bostadsstyrelsen och regeringen tar hänsyn till utskottets önskemål på den punkten. Utskottet har också uttalat sig för en högre grad av kvalitetsdifferentiering vid beräkning av lånetaket. Jag tycker att utskottet därvid har pekat på en viktig sak. Bostadsstyrelsen håller på att utreda möjligheten att konstruera ett lånetak som är kvalitetsanpassat, och jag hoppas att utskottets synpunkter även i det avseendet skall bli beaktade.

I fråga om låneunderlaget har centerpartiet en reservation som bara i fråga om nyanserna skiljer sig från utskottets skrivning. Jag går därför förbi denna reservation.

I några reservationer yrkas ändringar i reglerna för förbättringslån och pensionärsbostadsbidrag. Utskottet har avböjt motionskrav av den innebörden under hänvisning till pågående utredning. Det gäller här en utredning som sannolikt inte behöver bli särskilt tidskrävande, och det finns därför ingen anledning att föregripa utredningsresultatet genom att nu ge sig på att ändra de gällande bestämmelserna.

Till sist, herr talman, vill jag säga något om subventionsomläggningen. Den reformen har vållat meningsmotsättningar inom utskottet och även i debatten här i kammaren.

Vi som tillhör utskottets majoritet har funnit att den reform regeringen föreslår innebär en riktig utveckling av det bostadspolitiska stödsystemet. Redan tidigare har statsmakterna fattat beslut som gått i liknande riktning. Generellt verkande subventioner har utvecklats i försiktig takt, och det individuella efterfrågestödet har förstärkts. När nu räntesubventionerna slopas eller minskas för de äldre årgångarna av hus med lägre hyror, innebär detta ett fullföljande av en politik som riksdagen tidigare har godkänt och gillat.

Vi har också funnit det naturligt att de finansiella resurser som inte längre går åt för generella subventioner om-disponeras så att de i stället kommer barnfamiljernas bostadsefterfrågan till godo. 1960 års bostadsräkning har visat att barnfamiljernas bostadskonsumtion ännu inte har nått en sådan nivå i fråga om utrymme och utrustning att vi kan vara nöjda. En efterfrågestimulans behövs säkerligen under åtskilliga år ännu. Familjebostadsbidragen är en mycket god sådan stimulans, och det är inte några småbelopp barnfamiljerna får i bostadsbidrag. En tvåbarnsfamilj med beskattningsbar inkomst under det lägsta inkomststrecket får mellan 1 020 och 1 140 kronor om året i bidrag. Det betyder i stort sett detsamma som att barnbidragen för de två barnen fördubblas. Både ur familjepolitisk synpunkt och när det gäller att främja de bostadspolitiska målen är det bra att detta efterfrågestöd genom regeringens reformförslag kommer så många fler barnfamiljer till godo.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på den andra delen av reformförslaget, nämligen slopandet av tidsgränsen för erhållande av familjebostadsbidrag. Den ändringen kommer säkert att betyda att många barnfamiljer i små omständigheter, som bor i de något äldre men modernt utrustade lägenheterna, kommer i åtnjutande av familjebostadsbidrag. Vi har också funnit det vara vä-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sentligt att barnfamiljerna genom reformen kommer att få behålla sina bidrag under en längre följd av år än nu. Det är viktigt att det familjepolitiska stödet får effektivitet under så stor del som möjligt av den period då barnförsörjningskostnaderna pressar familjens standard.

Som jag sade nyss är familjebostadsbidragen särskilt i de lägre inkomstskikten en mycket god stimulans för bostadsefterfrågan och ett gott ekonomiskt stöd för barnfamiljerna. Utskottsmajoriteten anser att bidragens stimulanseffekt redan med nuvarande bidrag är tillräcklig. Denna ståndpunkt innebär emellertid inte att utskottet anser det nuvarande familjepolitiska stödet tillräckligt effektivt i alla avseenden. Det framstår tvärtom som angeläget, säger utskottet, att ytterligare förstärka detta stöd, men frågan är om inte detta borde ske på annat sätt än genom höjning av bostadsfamiljebidragen och ges en sådan form att familjestödet kommer de avsedda grupperna till godo oavsett deras bostadsförhållanden.

I främsta rummet har vi velat peka på behovet av ökat samhälleligt bistånd till de ensamstående mödrarna och flerbarnsfamiljerna. Stödet till barnfamiljerna bör bli sådant att de barnfamiljer som lever på knappa arbetsinkomster får en reell förbättring av sin situation. Vi hoppas att regeringen beaktar dessa utskottets synpunkter, så att vi får en avvägning av stödet till barnfamiljerna som är lämpligare än det föga genomtänkta förslag oppositionen här har fört fram.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets förslag på samtliga punkter utom punkt 14, där jag yrkar bifall till reservation nr 11 b).

Herr EKSTRÖM i Iggesund (s):

Herr talman! Jag skall begränsa mitt inlägg till att endast omfatta vissa synpunkter rörande de räntefria delarna av egnahemslånen. Det har ju varit

ganska naturligt att dagens debatt i bostadsfrågan kretsat kring det problemet. När statsverkspropositionens innehåll på denna punkt blev bekant, väckte det inte överraskande stor uppmärksamhet ute i landet.

När jag hörde inrikesministern för någon stund sedan tala om de s. k. subventionerna, fick jag den misstanken att en del av kammarens ledamöter möjligen kunde bibringas den uppfattningen, att dessa subventioner kom till i samband med Koreakriget. Så var ändå inte fallet, utan vi fick den nya bostadspolitikern och den egnahemslånekungörelsen redan den 1 juli 1948.

Jag har alltid reagerat mot att man har velat ge dessa räntefria stående delar beteckningen subventioner. Det har ju uttryckligen utsagts i kungörelserna, både 1948 och 1957 års, att det har varit räntefria stående delar under viss tid. Nu säger man i statsutskottets utlåtande, att flertalet av egnahemsbyggarna nog har bibringats den uppfattningen att det skulle vara fråga om en ren kapitalsubvention. Jag vet inte vad man stöder detta på. Den kontakt jag har haft med egnahemsbyggare under de gångna åren har givit mig den uppfattningen, att de har varit väl medvetna om att det gällt ett räntefritt stående lån, som staten i enlighet med kungörelsen skulle kunna säga upp till återbetalning när de tio åren gått.

Jag tror också att vårt lands egnahemsbyggare är så vakna att de har kunnat konstatera, att man beträffande flerbarnshusen har sagt upp motsvarande lån i tvenne omgångar till amortering och att de också numera förräntas. Även om det i den offentliga debatten har talats om subventioner, har egnahemsbyggarna nog kunnat misstänka att staten någon gång skulle komma och säga att dessa pengar skall betalas tillbaka helt eller delvis.

Det är i alla fall så, herr talman, att den som uppförde ett egnahem omkring år 1950 hade en byggnadskostnad på

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ungefär 33 000 kronor. Byggnadskostnaden är i dag ca 67 000 kronor, och även om man skulle ålägga honom ränta och amortering, är jag inte alldeles säker på att han skulle komma i ett sämre läge än dagens byggare — jag tror raka motsatsen.

Under de gångna åren, inte minst under de allra första åren med den nya statliga bostadspolitiken, fanns det tyvärr trähusfirmor som ofta ville tala om att den som köpte hus från just den och den firman, skulle få så och så mycket från staten. Vi ute i förmedlingsorganen har ständigt sökt göra klart för låntagarna, att det gäller pengar som man kan komma att få återbetala.

Herr talman! Jag skall inte orda mera i denna fråga. Inrikesministern talar om Koreakriget, och vi vet att de räntefria stående delarna i anledning av detta ökade från 4 000 kronor till 8 000 kronor. Det kan då ligga mycket i den reservation, som har fogats till utskottsutlåtandet av herr Bergman och fru Wallentheim. De anser att man borde kunna tänka sig att 4 000 kronor amorteras under en tid av 25 år och med en förräntning efter fyra procent, men att det belopp som ligger ovanför de 4 000 kronorna skulle avskrivas. När jag hört inrikesministerns motivering, tycker jag det finns mycket fog för ett sådant ställningstagande.

Oavsett vilket beslut kammaren fattar, anser jag det som en självklar sak att för den del som kommer att avskrivas — vare sig det nu blir hela delen eller den begränsade del jag ordar om — bör låntagaren få tillbaka från staten den inteckning som han lämnat som säkerhet. Det har ju anförts som motiv för att man skulle efterskänka detta lån, att de hus som byggdes i slutet av 40-talet och i början av 50-talet skulle vara av dålig standard och i behov av underhåll och reparation. Då tror jag det är nödvändigt, att om riksdagen fattar beslut att efterskänka, vederbörande låntagare

äger erhålla inteckningen så att han med den i handen kan söka få ett lån på någorlunda rimliga villkor i bank för att företa dessa reparationer, som jag tror kan vara mycket angelägna i många fall.

Det finns en annan aspekt på detta problem. Jag har inte fått klarhet i om den avskrivning av lånen, som riksdagen eventuellt beslutar, kommer att ske på en gång eller om man tar en årgång i taget efter tio år. Om avskrivningen sker på en gång, försvinner så vitt jag förstår kommunernas ansvarsskyldighet för de förluster, som kan uppstå på egnahemslånen. Kommunernas borgensåtagande har ju varit knutet till just denna del av lånet. Det är möjligt att man i den kungörelse, som blir resultatet av riksdagsbeslutet, kommer att bestämma att avskrivningen skall ske med en årgång i taget.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till den reservation, som fogats till statsutskottets utlåtande nr 42 och som betecknats med nr 15 b.

I detta anförande instämde fru *Eriksson* i Stockholm (s).

Herr **KELLGREN** (s):

Herr talman! Jag skall i denna debatt bara uppehålla mig något vid förutsättningarna för och möjligheterna att öka bostadsbyggandet ytterligare.

Det är ju utomordentligt glädjande att vi under fjolåret kunde ta ett krafttag för att öka bostadsproduktionen, och vi kan väl fortfarande räkna med att under innevarande år färdigställa bortåt 90 000 lägenheter. Även om saneringen tar 5 000 eller 10 000 av dessa, får vi ändå ett betydande tillskott av lägenheter för de bostadssökande. Jag tror därför att vi kan se optimistiskt på bostadsproduktionen under 1963.

Men vi skall inte rosa läget alltför mycket utan vara på det klara med att igångsättningen under fjolåret forcera- des mot slutet och i mycket hög grad skedde under fjärde kvartalet. Då igång-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sattes byggandet av inte mindre än 23 000 lägenheter mot 45 000 under de övriga tre kvartalen 1962. Detta innebär att vi nu har fått en puckel av bostäder, som är under produktion, och många av dem har nått och jämnt påbörjats. Vidare har byggandet av den hårda vintern försenats med cirka 6 veckor eller upp till 2 månader. Vårst har man i det fallet haft det i de södra delarna av landet, framför allt i Malmö—Lund-området. Men detta kunde i och för sig inte vara så allvarligt om inte den forcerade igångsättningen också kom att kollidera med tvånget, om vi nämligen vill upprätthålla byggandet under 1963, att redan under de tre första kvartalen i år påbörja mycket av nyproduktionen för att kunna säkerställa vinterbyggandet för hösten-vintern 1963—1964. Det innebär sålunda en ansträngning som förefaller att nära nog överstiga våra faktiska möjligheter, våra resurser.

Det finns emellertid en liten ljusglimt i bilden — den att under detta vinterstopp har materialindustrierna och snickerifabrikererna kunnat arbeta fram en del material, som det tidigare rådde knapphet på. Därför blir situationen inte fullt så allvarlig för dessa områden som man kunde frukta för några månader sedan.

Med viss överdrift kan emellertid sägas att ökningen av bostadsbyggandet skett på fel ställen. Bostadsbyggandet har inte ökat i storstockholmsområdet; där ligger det sämst till. Dåligt är det också i göteborgsregionen och något mindre dåligt i Malmö—Lund-området. Men det är ju just i dessa områden det största bostadsbyggandet borde vara i gång, ty här är bristen störst.

Vad som nu krävs är en så smidig och effektiv handläggning som möjligt av alla slags arbetskraftsfrågor på byggnadsmarknaden jämte en klok samordning med den ekonomiska politikens alla möjligheter att bemästra läget. Det måste ses till att så mycket som möjligt 5* — *Andra kammarens protokoll 1963. Nr 14*

av småarbeten skjuts över till vintern och hösten. De statliga byggena måste hållas tillbaka under hela sommaren. Kommunerna måste uppmuntras att göra på samma sätt och man måste försöka begränsa alla sorters reparationsarbeten under sommaren och skjuta dem till hösten och vintern. Förmedlingsverksamheten måste förbättras när det gäller överflyttning av arbetskraft från Norrland till i synnerhet de södra delarna av vårt land. Varenda byggnadsarbetare som Norrland i dag kan avstå blir av utomordentlig vikt även för Norrlands del, ty om inte byggnadsproblemen kan klaras i södra och mellersta Sverige återverkar detta så att byggnadskostnaderna stiger även i Norrland. Vidare måste man allvarligt undersöka möjligheterna att rekrytera mer utländsk arbetskraft — från Finland, Danmark och även andra länder — för att i någon mån kunna lätta situationen. Utbildningen måste ytterligare forceras och man måste försöka se till att underleverantörer av olika slag dras in i byggnadsbranschen så att de tillgängliga arbetskraftsresurserna på det sättet ökas.

Men hur smidigt och effektivt man än skulle lyckas lösa alla dessa arbetskraftsfrågor på byggnadsmarknaden måste man denna gång vara beredd på överslag — det kan inte hjälpas. Det är sannolikt att vi också på byggnadsmarknaden kommer att få betydande lönerörelser av typen löneglidning helt enkelt därför att den volym av arbete som skall forceras fram under vårmånaderna är så stor. Den mest kritiska perioden är tiden fram till midsommar. Kan läget hållas under kontroll till dess är antagligen de värsta riskerna överståndna.

Men vi får ta alla dessa olägenheter och besvär, även kostnadsstegringarna — de har varit priset för att vi kunnat undvika arbetslöshet under vintern. Vidare är de priset för att vi skall kunna kliva upp på den högre nivå för bo-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

stadsbyggandet från vilken vi måste starta för att nå fram till de 100 000 lägenheter om året som är vårt närmaste mål. Vi måste bygga detta antal lägenheter under den första delen av 60-talet om vi skall kunna genom ökad produktion få bostadsbristen under kontroll.

Herr talman! Detta var vad jag ville säga om möjligheterna att utöka och bibehålla vårt nuvarande bostadsbyggande. Jag vill bara tillfoga ett par ord om den utomordentligt väsentliga fråga som heter kvadratmetytan för egnahem och småhus.

Jag är en av de tre utskottsledamöter som önskar att maximiytan skall höjas från nuvarande 125 kvadratmeter till 150 kvadratmeter. Varför vill vi det? Jo, skälet är helt enkelt att man även på bostadsbyggnadsområdet skall klart följa med i standardutvecklingen. Standarden har ökat under alla de år vi haft denna maximigräns — bara under de senaste tre åren har den ökat med 16 procent. Ökningen av utrymmesstandarder skall naturligtvis även gälla egnahem. Vi skall ju också bygga dessa bostäder för de närmaste 30—40 åren — alltså så att de kan vara moderna och svara även mot en senare tids människors krav på utrymmesstandard. Över huvud taget bygger vi för små lägenheter och för små egnahem i vårt land i förhållande till den faktiska levnadsstandarder.

Vidare har jag alltid ansett att det är risker förenade med sådana här maximi-regler därigenom att dispensförfarandet tillämpas olika.

Av vad herr Svenning sade i debatten, om hur man från länsbostadsnämnderna tillämpar detta olika och därför krävde att regeringen skulle lämna direktiv om hur bestämmelserna rörande 125-kvadratmetersgränsen skall tillämpas, styrktes jag ännu mer i min uppfattning att gränsen inte bör vara så vid, utan att man skall höja den 25 kvadratmeter i takt med utvecklingen för att en gång i framtiden helt slopa den.

När jag lyssnade på den nye bostadsministern, föreföll det mig som om han funderade på hur man skulle kunna finna andra vägar för att på lämpligt sätt kunna begränsa engagemanget från samhällets sida vid egnahemsbyggande så att inte samhällsstödet i så stor utsträckning kommer endast en viss grupp till del, som fallet skulle bli om man slopade maximigränsen. Om bostadsministern har sådana funderingar, är det bara att hoppas att vi vid nästa års riksdag får ett förslag som kan tillfredsställa såväl de olika reservanterna som den majoritet, som i utskottet står bakom kravet på ett slopande av gränsen.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets yrkanden utom vad beträffar punkten 14, där jag yrkar bifall till reservationen nr 11 b.

Herr PETTERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Efter all den visdom i bostadsbyggande som har flödat här i dag, skall jag inskränka mig till några få ord på en enda punkt. Det gäller den som herr Kellgren nyss var inne på, nämligen punkten 14, huruvida vi tills vidare skall behålla 125-kvadratmetersgränsen eller öka den eller, som utskottsmajoriteten föreslagit, slopa den.

Av vad herr Kellgren sade kom jag till den uppfattningen, att på grund av att svårigheterna ligger i att dels skaffa arbetsmaterial och dels skaffa arbetskraft samt problemet att få utländsk arbetskraft, så borde herr Kellgren ha hamnat på samma standpunkt som vi som står under reservation nr 11. Vi har nämligen brist på arbetsmaterial och arbetskraft inom byggnadsbranschen. Det är därför klart att ju fler större hus man bygger i form av egnahem, desto mindre antal blir det av andra hus-typer. Vi har ju ändå ett visst ansvar mot de människor i detta land som inte har någon bostad.

Herr Kellgren talar om den ökade standarden och att den i fortsättningen kommer att stiga ännu mer, vilket även jag tror. Därför bör vi i första hand

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

se till, att de människor som står utan bostad får detta behov tillgodosett.

Jag skall, herr talman, inte göra några längre utläggningar, eftersom första kammaren redan tagit ställning och med betryggande majoritet tagit reservation nr 11 av herr Näsström m. fl. Frågan är, såvitt jag kan bedöma, avgjord.

Jag ber att få yrka bifall till den av herr Näsström m. fl. avgivna reservationen nr 11 i detta utlåtande.

Herr **ANDERSSON** i Knäred (cp) kort genmäle:

Herr talman! Frågan om 125-kvadratmetersgränsen skall slopas eller ej tillhör givetvis inte de största problemen i denna bostadsdebatt. Jag anser emellertid att det är att handskas ganska världslost med begreppen, när inrikesministern lägger upp problemet på så sätt, att det skulle kunna bli fråga om att 5 000 egnahem byggdes större än 125 kvadratmeter, vilket skulle betyda ett bortfall av kanske 2 000 andra lägenheter.

Under år 1962 byggdes ungefär 21 000 egnahem här i landet, varav 5 000 rad- och kedjehus. Dessa hus räknas inte in bland dem som är begränsade till sin storlek. Ett kedjehus kan byggas större än 125 kvadratmeter. Sedan har vi 53 000 å 54 000 lägenheter i flerfamiljshus, för vilka det inte råder någon begränsning i fråga om storleken.

Det är alltså frågan om de 16 000 egnahemmen, av vilka en del skulle byggas något större och ändå statsbelånas, om denna regel slopades. Hade jag haft litet längre tid till mitt förfogande skulle jag ha läst upp bestämmelserna om bostadslånen, d. v. s. paragraferna om maximiytan. Men alla dessa regler om hur man skall mäta bostadsytan är så invecklade och krångliga att det skulle ta längre tid i anspråk än jag har till mitt förfogande här.

Vi diskuterade ganska mycket på den punkten i avdelningen. Vi var något så när överens. Någon menade visserligen

att vi skulle stanna för att förorda 150 kvadratmeter.

När vi gjorde en efterfrågan i bostadsstyrelsen hur den ser på problemet, fick vi till svar att styrelsen ansåg det nuvarande systemet vara en ren krångelparagraf som det utan tvekan vore klokt att slopa. Jag är fullt medveten om att frågan faller denna gång. Men kanske blir det på det sättet att förslaget ett annat år presenteras som regeringsförslag, och då kommer det att anses fullt rätt och riktigt.

Jag kan i detta sammanhang peka på en spärregel som kommer att slopas genom beslut i dag. Det gäller den hittills gällande bestämmelsen att familje- bostadsbidrag ej kan utgå om bostaden är byggd före år 1942. Vi har från oppositionens sida gång på gång begärt att den bestämmelsen skulle slopas, och vi har mött kritik för denna ståndpunkt. I dag talar både socialministern och herr Svenning om hur klokt och riktigt det är att slopa denna regel.

Herr **KELLGREN** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till herr Petterson i Degerfors för det första att om en sådan bestämmelse om utökad kvadratmeterial genomförs nu så blir den fördenskull inte ögonblickligen omsatt i praktiken. Det fordras att arkitekter, planerare, trähusfabrikanter m. fl. gör en ny uppläggning och det tar sin tid innan ett beslut som vi fattar i dag får praktiska verkningar. Under den perioden kan läget hinna bli ett helt annat på byggnadsmarknaden.

För det andra skall man inte föreställa sig att en ökning av maximiytan av något tiotal kvadratmeter kostar lika mycket per kvadratmeter som om man skulle bygga ett helt nytt hus. Ökningen motsvarar bara tillägg av ett rum eller några rum och det blir relativt låg tilläggskostnad i ett byggnadsprojekt. Man kan göra ett överslag och säga att 25 kvadratmeter ökad yta kostar ungefär vad 5 kvadratmeter kostar eljest.

Framjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr PETERSON i Degerfors (s)
kort genmäle:

Herr talman! Herr Kellgren påstår att det inte går att finna någon riktig planlösning för lägenheter på 125 kvadratmeter. Har herr Kellgren haft sådan arkitekt till sin hjälp så skall han ögonblickligen byta ut honom, ty den arkitekten är oduglig till arbetet.

Herr LUNDMARK (s):

Herr talman! Jag skall endast beröra en detalj i utlåtandet.

Under punkten Bidrag till vissa bostadsförbättringar konstateras i Kungl. Maj:ts proposition att efterfrågan av s. k. bostadsförbättringslån minskat starkt under de senaste åren, varför betydande reservationer uppstått. Därför har också departementschefen endast begärt 9 miljoner kronor i år mot 15 miljoner i fjol och 29 miljoner 1961 under denna anslagsrubrik.

Denna snabba nedgång i efterfrågan torde bero på de restriktiva bestämmelser som gäller för erhållande av dessa ränte- och amorteringsfria lån. Sökanden får icke ha en beskattningsbar inkomst som överstiger 6 000 kronor, en regel som gällt sedan 1959. Med en fortgående penningvärdeförsämring i förening med en stigande inkomststandard kommer på detta sätt denna stödform att vissna bort ganska snart, därest man inte justerar inkomststrecket.

Herr talman, jag förstår dem som menar, att denna låneform bör inarbetas i egnahemslåneförfattningen, men med nuvarande bestämmelser kan egnahemslån icke utgöra ett alternativ till förbättringslån bl. a. därför att lånesökande med så låg inkomst bedömes icke vara i stånd att amortera ett egnahemslån.

Som framhållits i motion nr 279 i denna kammare uppmuntrar förbättringslånen till upprustning av äldre hus, vilket kan vara en vinst för såväl lån-

tagare som samhället. I synnerhet gäller detta i de fall där rationalisering och strukturomvandling får till följd att fastighetsägaren, kanske några år efter sin bostadsupprustning, måste lämna sitt hem för att söka sin utkomst på annan ort. Detta har under senare år icke varit någon ovanlig företeelse, framför allt bland kategorien småbrukare. Om bostadshuset sedan skall annekteras som fritidsbostad för en stadsbo är det bättre för såväl säljare som köpare om det gjorts måttliga investeringar i fastigheten.

Man kan naturligtvis säga att varken bostadsförbättringslån eller egnahemslån bör beviljas i de fall där sökandens fortsatta utkomst i orten är tvivelaktig — men hur går det till i praktiken? De kommunala förmedlingsorganen vill gärna tro det bästa om den ekonomiska utvecklingen i den egna bygden och de regionala organen kan inte undgå att påverkas därav, och om man i något fall säger nej till lån, blir det ett förfärligt rabalder, som ger eko vida omkring, även här i riksdagen. Vi har här senast i kväll hört betygssättningen »tvångsdirigering».

Vi får nog, tyvärr, även för framtiden räkna med åtskilliga felinvesteringar när det gäller bostadsanskaffningen. Under dessa förhållanden är det betydelsefullt om investeringarna blir måttliga i de mera diskutabla fallen.

Vidare kan sägas att bostadsförbättringslånen många gånger är en utmärkt hjälpform för anskaffande av pensionsbostäder i riktig miljö.

Herr talman! När nu denna fråga enligt utskottets utlåtande är under utredning förstår jag att jag inte kan få kammarens bifall till motionsyrkandet om en höjning av inkomststrecket från 6 000 till 7 000 kronor för erhållande av lån av detta slag. Men för att understryka betydelsen av en snar revidering av denna stödform yrkar jag bifall till reservation nr 13 av herr Sundin m. fl. samt i övrigt bifall till utskottet.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Fru LÖFQVIST (s):

Herr talman! Om jag till att börja med instämmer i herr Svennings anförande i eftermiddags, har jag därmed avkortat mitt tilltänkta anförande och kan nöja mig med att redogöra för några av de synpunkter på familjebostadsbidragets funktioner och verkningar som föranlett motion 604 i denna kammar.

Socialministern sade i sitt anförande i eftermiddags att han ansåg den föreslagna familjebostadsbidragsreformen vara en stor reform såväl bostads- som familjepolitiskt. Det kan jag mycket väl instämma i, och vi har också framhållit detta i vår motion. Men jag hade ansett det vara ännu mer värdefullt om jag också hade kunnat instämma i socialministerns yttrande i samma anförande att denna reform är »social i ordets vidaste bemärkelse». Det är nämligen på denna punkt vi motionärer velat göra ett påpekande. Vi anser inte att förslaget överensstämmer med motiveringen för att slopa räntesubventionen i vissa fastigheter i avsikt att lösgöra resurser varmed man kan stärka familjestödet.

Socialministern påpekar själv i propositionen att »situationen på bostadsmarknaden utgör skäl för en sådan förändring av det bostadspolitiska stödet, att tyngdpunkten i detta förskjutes mot åtgärder som har till syfte att stödja barnfamiljernas efterfrågan på tillräckligt stora och välutrustade bostäder». Socialministern tillägger: »Härtill kommer att det allmänt torde föreligga motiv för en förstärkning av samhällets insatser för flerbarnfamiljerna.» Socialministern säger vidare: »En ökning av familjebostadsbidragens räckvidd och en förbättring av bidragens stödeffekt innebär att de bostadspolitiska målen bättre främjas, samtidigt som en önskvärd förstärkning av familjestödet åstadkommes.»

Till dessa enligt mitt sätt att se positiva tongångar tillägger departements-

chefen: »Om en förbättring av det familjesociala bostadsstödet kommer till stånd är en samtidig minskning av de generella bostadssubventionerna försvarlig.» Denna departementschefens uppfattning kan jag helt instämma i, men förslaget har inte utformats i enlighet med denna uppfattning. Förslaget innebär visserligen väsentliga förbättringar för en mycket stor grupp av barnfamiljer, nämligen de familjer som tack vare inkomststreckets lyftning nu kommer att kunna kliva över en besvärlig tröskel och som därigenom under en längre tid får möjlighet att använda sina lönehöjningar till andra ändamål.

Men, herr talman, bland de många tiotusentals barnfamiljer, vilkas inkomst ej överstiger 10 000 kronor och som alltså i dag är berättigade till förhöjt familjebostadsbidrag, finner vi säkert många som nu drabbas av en hyreshöjning på grund av räntesubventionernas slopande. Detta kommer inte bara att drabba de ensamstående barnförsörjarna utan även ganska många fullständiga familjer.

Vi motionärer har frågat oss: När skall dessa barnfamiljer kunna efterfråga en tillräckligt stor bostad? I rädsplan för att en hyreshöjning skall leda till att många av dessa familjer i stället för att skaffa sig en bättre bostad måste söka sig till det bostadsbestånd, som ingen av oss vill att barnfamiljerna skall bo i, har vi hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en höjning av bostadsbidraget till barnfamiljer i de lägsta inkomstgrupperna.

Herr talman! Med stöd av utskottets på flera punkter välvilliga skrivning — jag tolkar den så att vår motion till hälften tillstyrks — vädjar jag till socialministern att så snart sig göra låter noga överväga, hur barnfamiljerna i allmänhet och barnfamiljerna i de låga inkomstklasserna i synnerhet skall kunna få del av den hjälp till barnkostnaderna, varom det så allmänt talas. Un-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

der senare tid har alla partier framfört paroller om barnvänlighet. Är vi nu alla lika angelägna om att infria våra löften till barnfamiljerna som att deklarerera att vi vill ha ett barnvänligt samhälle, bör tiden nu vara mogen för en ordentlig översyn av familjepolitiken och hela reformverket. Det bör vara ganska lätt för socialministern att få sin vilja igenom när det gäller att skapa bättre förutsättningar för barnfamiljerna över huvud taget. I förväntan på detta vädjar jag på nytt till socialministern att han försöker se till att åtgärder på det sociala området främst kommer dem till godo som är i största behov därav.

Herr talman! Med det anförda vill jag främst poängtera att jag icke, trots att motionen i vissa avsnitt har samma syftemål som en del andra motioner, kan följa annat än utskottets förslag. Jag ber därför att på samtliga punkter få yrka bifall till utskottets hemställan med undantag av moment 14.

Herr **OHLIN** (fp):

Herr talman! Jag lyssnade med intresse till den senaste talaren, som så varmt pläderade för barnfamiljer med relativt små inkomster. Jag beklagar bara att slutsatsen inte blev den naturliga, nämligen att inte följa Kungl. Maj:ts förslag utan reservationen.

Men, herr talman, jag begärde ordet enbart för att rikta en enda fråga till inrikesministern, en fråga som jag inte tycker har blivit riktigt klart belyst trots det myckna som här har framförts från regeringspartiets sida i dag.

I anslutning till de synpunkter som här tidigare har framförts, bl. a. av herr Ekström, vill jag fråga om inrikesministern anser att det är mera motiverat att nu avskryva ifrågavarande lån än att ge en lättnad åt de personer, som bygger egnahem under 1960-talet och som trots högre kostnader och högre räntor inte erhåller något motsvarande stöd.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Om jag mycket kort skall svara på den av herr Ohlin ställda frågan, måste det bli ja, om jag vid bedömningen utgår från byggnadsverksamhetens nuvarande omfattning och inte minst från det intresse som utgör förutsättningen för människornas vilja att bygga egnahem. Jag vill också göra det med utgångspunkt från det faktiska förhållandet att vi har varit överens om att ta bort de former av subventioner som vi tidigare haft. Det har vi gjort från år 1960. I realiteten har vi ju alla svarat ja på den fråga som hr Ohlin ställer.

Herr talman! Eftersom jag ändå har ordet, vill jag gärna säga att anledningen till att jag inte har ingått i polemik mot de tidigare talarna, bl. a. herr Svensson i Ljungskile, är inte att jag saknar respekt för deras synpunkter. Jag har bara velat ta hänsyn till att tiden är långt framskriden. Till herr Svensson i Ljungskile vill jag emellertid nu säga att vi bedömer olika vad som är rättvist. Vi anser att det är rättvist att göra som vi har gjort gentemot de egnahemsägare, till vilka vi har ställt i utsikt en avskrivning av de räntefria stående delarna. Det är ett rättvisekrav att vi står för vad dessa i detta sammanhang har uppfattat såsom ett löfte.

Herr **OHLIN** (fp):

Herr talman! Inrikesministern fattade sig kort. Det kan jag förstå och sympatisera med. Men jag tycker att han talade något i gåtor när han hänvisade till egnahemsbyggandets omfattning som en motivering för att det nu är mera angeläget att avskryva dessa lån än att ge något motsvarande stöd åt dem som bygger egnahem till högre kostnader och högre räntor under 1960-talet. Man ökar väl inte nu genom ett avskrivningsförfarande egnahemsbyggandets omfattning under 1950-talet. Det byggandet har ju redan förevarit.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Inrikesministern säger vidare att vi allesammans har svarat ja på den fråga jag ställde i mitt föregående inlägg. Har inrikesministern verkligen inte observerat att en rad talare här just har ifrågasatt det motiverade i att — samtidigt som man för nuvarande politik under 1960-talet — likväl, på ett sätt som inte synes uppfylla rättvisekravet, i dag föreslå den avskrivning som vi nu diskuterar? Det är ju den saken som här är föremål för kritik.

Herr talman! Inrikesministern borde ändå på något sätt, om så bara med en enda mening, motivera varpå han grundar uppfattningen att det är rättvist att ge ytterligare stöd åt dem som redan har fått ett stort stöd och byggt till lägre kostnader och lägre ränta. Vad är det, herr statsråd, som gör detta rättvist, fastän man inte kan ge något motsvarande stöd till dem som nu bygger till högre kostnader och högre ränta?

Härmed var överläggningen slutad.

Statsutskottets utlåtande nr 42*Mom. 1*

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels och på bifall till reservationen 1); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 1) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 171 ja och 37 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 2 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 2 b) av herr Sundin m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde dock herr Andersson i Knäred votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. 2) i statsutskottets utlåtande nr 42 antager det förslag, som innefattas i reservationen 2 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontra-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

proposition i nämnda votering antagit reservationen 2 b) av herr Sundin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 42 ja och 36 nej, varjämte 135 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 2) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 145 ja och 63 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 3

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring i motivering, som föreslagits i reservationen 3); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 3) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring i motivering, som föreslagits i reservationen 3) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 172 ja och 36 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan med oförändrad motivering.

Mom. 4

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 4 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 4 b) av frö-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ken Andersson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde dock herr Turesson votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. 4) i statsutskottets utlåtande nr 42 antager det förslag, som innefattas i reservationen 4 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 4 b) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 72 ja och 42 nej, varjämte 97 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 4) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 102 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 5 och 6

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 5) och 6) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 5) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst,

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 141 ja och 69 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta,

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 7

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 6); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 7) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 6) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 134 ja och 76 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 8

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 7); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 8) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 7) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 102 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 9

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 79 och II: 96; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 10

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 8) av fröken Andersson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 11

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 9 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; 3:o) bifall till reservationen 9 b) av fröken Andersson m. fl.; samt 4:o) bifall till reservationen 9 c) av herr Sundin m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapropositionen begärde dock herr Andersson i Knäred votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraproposition i voteringen om kontraproposition i huvudvoteringen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna ha flertalets mening för sig. Även i fråga om sistnämnda kontraproposition begärde emellertid herr Andersson i Knäred votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i voteringen om kontraproposition i huvudvoteringen angående mom. 11) i statsutskottets utlåtande nr 42 antager det förslag, som innefattas i reservationen 9 b) av fröken Andersson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen 9 c) av herr Sundin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspro-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

positionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 42 ja och 40 nej, varjämte 131 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i den förberedande voteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående mom. 11) i statsutskottets utlåtande nr 42 antager det förslag, som innefattas i reservationen 9 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen 9 b) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 40 ja och 39 nej, varjämte 134 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 11) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 9 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 112 ja och 73 nej, varjämte 28 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 12

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 10); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 12) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 10) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 109 ja och 103 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 13

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 45 och II: 53; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 14

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 11 a) av herr Näsström m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 11 b) av herr Almgren m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Petterson i Degerfors begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Gustafsson i Skellefteå votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kon-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

traproposition i huvudvoteringen angående mom. 14) i statsutskottets utlåtande nr 42 antager det förslag, som innefattas i reservationen 11 a) av herr Näsström m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen 11 b) av herr Alm-gren m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 99 ja och 97 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 14) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 11 a) av herr Näsström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen till-

kännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 97 ja och 110 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen 11 a) av herr Näsström m. fl.

Mom. 15

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 12 a) av herr Sundin m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 12 b) av fröken Andersson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapropositionen begärde dock herr Tureson votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående mom. 15) i statsutskottets utlåtande nr 42 antager det förslag, som innefattas i reservationen 12 a) av herr Sundin m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen 12 b) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprens-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 35 ja och 39 nej, varjämte 139 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 15) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 12 b) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnde voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstade för ja-propositionen och att kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 16

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 13); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 16) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 13) av herr Sundin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 160 ja och 42 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 17

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 14 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 14 b) av fröken Andersson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Turesson votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. 17) i statsutskottets utlåtande nr 42 antager det förslag, som innefattas i reservationen 14 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl., röstar

Ja;

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 14 b) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 40 ja och 41 nej, varjämte 132 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 17) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 14 b) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 138 ja och 39 nej, varjämte 36 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 18

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 15 a) av fröken Andersson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 15 b) av herr Bergman och fru Wallentheim; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Ekström i Iggesund votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. 18) i statsutskottets utlåtande nr 42 antager det förslag, som innefattas i reservationen 15 a) av fröken Andersson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 15 b) av herr Bergman och fru Wallentheim.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Ekström i Iggesund begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Därvid avgavs 91 ja och 40 nej, varjämte 82 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 18) i utskottets utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 15 a) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 128 ja och 75 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 19

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 16) av fröken Andersson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 20

Herr talmannen gav propositioner på bifall till 1:o) utskottets hemställan;

2:o) reservationen 17 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; 3:o) reservationen 17 b) av fröken Andersson m. fl.; 4:o) reservationen 17 c) av herr Sundin m. fl.; samt 5:o) motionerna I: 131 och II: 166 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Utskottets yttrande beträffande bestämmelserna om familjebostadsbidrag

Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande, dels ock på godkännande av det i reservationen 18) föreslagna yttrandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner statsutskottets yttrande i dess utlåtande nr 42, såvitt avser bestämmelserna om familjebostadsbidrag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det i reservationen 18) av fröken Andersson m. fl. föreslagna yttrandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 110 ja och 103 nej.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets yttrande.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.*Utskottets yttrande beträffande bestämmelserna om pensionärsbostadsbidrag*

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av utskottets yttrande; 2:o) godkännande av det i reservationen 19 a) av fröken Andersson m. fl. föreslagna yttrandet; samt 3:o) godkännande av det i reservationen 19 b) av herr Sundin m. fl. föreslagna yttrandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde dock herr Andersson i Knäred votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets yttrande i dess utlåtande nr 40, såvitt avser bestämmelserna om pensionärsbostadsbidrag, antager det förslag, som innefattas i reservationen 19 a) av fröken Andersson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 19 b) av herr Sundin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emel-

lertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 73 ja och 33 nej, varjämte 107 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner statsutskottets yttrande i dess utlåtande nr 42, såvitt avser bestämmelserna om pensionärsbostadsbidrag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det i reservationen 19 a) av fröken Andersson m. fl. föreslagna yttrandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 74 nej, varjämte 28 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets yttrande.

Utskottets yttrande beträffande medelsanvisningen till bostadsrabatter

Godkändes.

Mom. 21—38

Vad utskottet hemställt bifölls.

Socialattachéer**Statsutskottets utlåtande nr 43***Mom. 1 och 3*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2

Meddelande ang. gemensamma omröstningar

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med första kammarens talman får jag meddela, att gemensamma omröstningar avseende frågorna om anslag till avlönande av stabspastor och om bidrag till Svenska ekumeniska nämnden avses skola anställas vid början av kamrarnas sammanträden onsdagen den 17 april.

§ 3

Meddelande ang. av Stockholmsområdets civilförsvarsförbund anordnad information

Herr TALMANNEN yttrade:

Såsom tidigare meddelats har Stockholmsområdets civilförsvarsförbund inbjudit riksdagens ledamöter till information i personligt skydd, i fråga om andra kammarens ledamöter torsdagen den 4 april kl. 14.00—16.00. Denna information har emellertid uppskjutits tills vidare.

§ 4

Utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3***Socialattachéer**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 (bilaga 7, punkt 3, s. 12) föreslagit riksdagen att till Socialattachéer för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 323 000 kr.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 499) och den andra inom andra kammaren av fru *Kristensson* (II: 501), hade — såvitt nu var i fråga — hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1963/64 till Socialattachéer av 323 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, till Socialattachéer för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 323 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin*, *Kajser*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr TURESSON (h):

Herr talman! När vi går att diskutera detta statsutskottets utlåtande som behandlar femte huvudtiteln, vill jag först konstatera att meningsskiljaktigheterna är ytterst obetydliga. Det gäller mycket begränsade sektorer — dels vissa personalfrågor, dels lämpligheten av vissa föreslagna åtgärder, dels slutligen i några fall riktigheten av att använda relativt blygsamma bidrag till

verksamheter som reservanterna anser kan bedrivas lika väl utan dessa.

I stort sett är vi som sagt ense och det är väl ett bevis så gott som något för den allmänna uppslutning som råder här i riksdagen kring samhällets vårdnadsproblem.

Punkt 3, som vi nu behandlar, gäller tjänsterna som socialattachéer i London och Washington samt en föreslagen ny befattning som socialattaché i Bryssel. I reservation nr 1 anmärks, att dessa uppgifter bör kunna utföras av vederbörande ambassaders ordinarie personal.

Eftersom denna fråga varit föremål för motionerande och även i övrigt för behandling här i riksdagen under föregående år, skall jag med hänsyn till den sena timmen avstå från vidare argumentering och inskränka mig till att yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Vi har som bekant tidigare om åren haft samma yrkande och känner väl till högerns inställning till socialattachéer. Utskottet anser det vara väl motiverat med en utökning med en socialattaché även i Bryssel. Där är både arbetstagarnas och arbetsgivarnas internationella organisationer förlagda. Vidare får man räkna med att det europeiska integrationsarbetet på det sociala och ekonomiska området kräver ökade insatser för kontakt och information.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1) av herr Virgin m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 4—23

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt 27, s. 54—65) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föranleddes av vad departementschefen förordad, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64, dels ock till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 13 793 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hellebladh m. fl.* (I: 135) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 164), i vilka hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om en utredning beträffande den andliga vården vid ungdomsvårdsskolorna samt uttala som sin mening att det vid kriminalvården införda systemet syntes vara väl lämpat som förebild för densamma;

dels en inom andra kammaren av fru *Boman m. fl.* väckt motion (II: 496);

dels ock en inom andra kammaren av herr *Kristenson* i Göteborg och fröken *Elmén* väckt motion (II: 601).

Utskottet hemställdes,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 496 och II: 601

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1963 förordad;

b) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för ungdoms-

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

vårdsskolorna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

c) till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 13 793 000 kronor;

II. att motionerna I: 135 och II: 164 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Virgin, Per Jacobsson, Edström, Kaijser, Sundin, Harald Pettersson, Stazäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Andersson* i Knäred, *Nelander* och *Turesson*, vilka ansett att *dels* utskottets yttrande i viss del bort ha annan, i reservationen angiven lydelse, *dels ock* utskottet under II. bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 135 och II: 164 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! I anslutning till denna punkt har väckts en fyrpartimotion med ett mycket stort antal undertecknare i båda kamrarna. Vi har i den samma begärt en utredning beträffande den andliga vården vid ungdomsvårdsskolorna. I reservation nr 2 till punkten 24 har 14 ledamöter av statsutskottet reserverat sig för en sådan utredning.

Utskottsmajoriteten har motsatt sig en utredning under framhållande av *dels* att de lokala styrelserna bör bestämma i denna sak, *dels* att möjligheter till andlig vård redan finns och bör i mån av behov ytterligare kunna utvecklas.

Detta uttryck, »i mån av behov», skulle kunna tolkas så, att man är tveksam om huruvida ett verkligt behov av andlig vård föreligger i detta avseende. Jag hoppas att denna mening inte lig-

ger bakom. I varje fall anser vi som står för reservationen — liksom motionärerna — att här om någonstans föreligger verkligen ett stort behov av personlig och andlig rådgivning.

Senast i tisdags kväll förekom ett inslag i nattradion, som jag av en händelse kom att lyssna till och som var djupt beklämande. Man intervjuade då bl. a. en 19 års yngling, som under många år vandrat ut och in på snart sagt alla våra ungdomshem och korrek-tionsanstalter men nu för tillfället befann sig på fri fot. Han tillfrågades bl. a. om han ändå inte försökt sig på en ny start i livet. På det svarade han så här: »Det fanns ju inte en människa som jag kunde prata med.»

Det vare mig fjärran att på något sätt vilja klandra ungdomsvårdsskolornas ledning eller personal. De utför helt visst en berömvärd fostrargärning under svåra förhållanden och har sannerligen ingen lätt uppgift. Men skulle vi inte kunna ge denna personal en välbehövlig hjälp genom att anslå medel till något slag av resesekreterare, som tid efter annan besökte ungdomshem och ungdomsvårdsskolor och genom personliga samtal där med internerna sökte vara dem till hjälp och vägledning.

Någon sådan mera regelbunden rese-verksamhet utövas mig veterligt endast av Frälsningsarmén, som under åtskilliga år låtit en kvinnlig officer ganska regelbundet besöka de kvinnliga ungdomsvårdsskolorna och hemmen — detta utan något som helst stöd från det allmänna. Enligt egen utsago har hon fått många goda kontakter med internerna. Många av dem har begärt personliga samtal angående sina problem. Hon har kunnat förmedla kontakter med deras hem, hon anordnar vid sina besök andaktsstunder och arrangerar i samband därmed ofta besök av sång- och musikgrupper. Tyvärr träffar hon senare rätt ofta dessa interner på kvinnofängelset, men hon kan då utnyttja

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

sin tidigare kontakt och på olika sätt vara dem till hjälp. Allt detta drar emellertid ganska stora kostnader, ty ungdomsvårdsskolorna ligger ofta långt från järnvägsstation o. s. v. Kan vi inte vara eniga om att det just är något sådant som behövs även för de åtskilligt större grupperna av pojkinternerna på våra ungdomsvårdsskolor och hem?

I motionen har omnämnts det efter fångvårdsstyrelsens utredning och på justitieministerns förslag av riksdagen i föl beslutade arrangemanget för den andliga vården vid fängelserna, där tre resesekreterare regelbundet besöker kriminalanstalterna. Den av oss begärda utredningen kunde säkert klargöra, huruvida ett liknande system eller andra verksamhetsformer är bäst lämpade för ungdomsvårdsskolorna.

Säkerligen finns här även ett verksamhetsfält för kristna och ideella organisationer, enkannerligen deras ungdomar, vilka skulle genom mera regelbundna besök, anordnande av sång- och musikstunder etc. kunna göra en god insats i detta avseende. Men staten borde kunna anvisa erforderliga medel för nödvändiga kostnader. Och kontinuiteten i dylika besök skulle bli bättre om exempelvis några resesekreterare samordnade dessa uppgifter. Helt säkert skulle en sådan hjälp hälsas med glädje av rektorer och personal vid dessa ungdomsvårdsskolor och institutioner.

Just på detta område, där vi har så svårt att komma till rätta med problemen och där det ofta synes så omöjligt att få in ungdomarna på bättre vägar, borde man väl kunna göra ett försök också i den riktning som skisserats i motionerna.

Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen nr 2 av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

I detta anförande instämde herrar *Keijer* (fp), *Hedin* (h), *Gustafsson* i Borås (fp) och *Berglund* (fp).

Fru BOMAN (h):

Herr talman! Under denna punkt behandlas även en motion som jag väckt. Motionen rör i viss mån ett annat ämne — den gäller en förstärkning vid Johannisbergs ungdomsvårdsskola med en assistent, som närmast skulle ha svaret för eftervårdsarbetet.

Johannisbergs ungdomsvårdsskola har stått på listan över de skolor för vilka socialstyrelsen begärt en förstärkning. Kungl. Maj:t har föreslagit att tre nya tjänster skall inrättas. Jag förstår att jag inte kan yrka bifall till min motion, men det är ett uttalande av utskottet som jag vill vända mig mot. Utskottet säger: »I avbidan på det utredningsarbete som f. n. pågår rörande behandlingsmetoderna och eftervården anser sig utskottet dock inte kunna förorda flera nya tjänster än de av departementschefen upptagna.» Men departementschefen har inte varit bunden av det utredningsarbete som pågår. Vi har dock redan fastlagt principen, att ifrågavarande ungdomar helst i större utsträckning skall utackorderas så fort som möjligt. Man skall försöka få hem och arbete åt dem och så börjar eftervården — men då har vi inte resurser att fullfölja denna.

Johannisbergs ungdomsvårdsskola ligger i ett ytterområde av Kalix samhälle, alltså längst uppe i norra Sverige. För närvarande får rektorn ensam sköta eftervårdsarbetet, med alla de svårigheter det medför. Han kan ju inte lämna allt övrigt arbete utan får dela upp sig mellan detta och kontakten med eleverna i eftervårdsarbetet.

Det blir mycket långa avstånd till de platser där ungdomarna vistas för eftervård. Jag har här en förteckning som visar hur man fördelat de tre tjänster som Kungl. Maj:t föreslagit utom ramen för den pågående utredningen. Hornö föreslås exempelvis få en av tjänsterna. Där har man i medeltal från den 1 juli förra året t. o. m. januari månads utgång i år haft 23 elever ute

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

för eftervård, medan motsvarande siffror för Johannisberg är 29. Det är också ofantligt mycket lättare att sköta eftervårdsfrågorna från Hornö än vad det är att sköta dem från Johannisberg.

Menar man någonting med vården och vill man någonting med den måste det finnas en person, som kan följa upp arbetet och ha kontakt med eleverna och de hem eller arbetsplatser, där de är placerade. Jag tycker att utskottet skulle ha kunnat göra ett uttalande som ställt frågan på dess rätta plats. I två år har socialstyrelsen framfört dessa önskemål. I år, när Kungl. Maj:t går förbi den arbetande utredningen och föreslår tre nya assistenttjänster, blir Johannisberg, som borde vara den skola där en assistenttjänst i första hand tillsattes, likväl utan.

Jag vill peka på ytterligare en sak som jag tycker väger tungt i sammanhanget. Vid Johannisbergs ungdomsvårdsskola äger ett samarbete rum med eleverna från kommunskolan. Därför är det viktigt att man kan upprätthålla god ordning och disciplin, så att eleverna från ungdomsvårdsskolan inte verkar störande på eleverna från kommunens skolor. Rektorn behöver fördenskull befrias från eftervårdsarbetet. Jag hoppas att saken skall kunna ordnas så snart som möjligt.

Medan jag ändå har ordet vill jag gärna understryka, att jag till alla delar instämmer i de önskemål som herr Nelander framställde med utgångspunkt från den motion vari begärts åtgärder för att till ungdomsvårdsskolorna i någon form knyta andliga rådgivare. Det är ett fattigdomsbevis att vi har det ordnat så, att ungdomsvården fortfarande står utan andlig vård, medan sådan finnes för de flesta andra kategorier av människor som på något sätt är ställda avsidet. Det är sant att man på vissa håll rent lokalt har kunnat ordna den andliga vården, men det skulle säga mycket mera om vad vi vill uppnå med vår ungdomsvård om vi från

statens sida toge ställning här på samma sätt som i fångvården, åldringsvården, sjukvården o. s. v. där vi till de olika anstalterna har knutit personer som skall vara människorna till hjälp i andligt avseende.

Förhållandena är annorlunda i t. ex. England. När första lagutskottet besökte en engelsk ungdomsvårdsskola fick vi se vad man betraktade som den personliga egendom som internerna under vistelsen där alltid skulle rå om. I denna personliga egendom fanns ett exemplar av Nya Testamentet. »Läser pojkarna Nya Testamentet?» frågade jag föreståndaren. »Nej, det kan vi inte begära av dem, men vi vill gärna lära dem medan de är här att lika viktigt i den personliga utrustningen som tvål, rakgrejor och tandkräm är också Nya Testamentet. Det är en god hjälp för den vidare utvecklingen här i livet.» Detta var ett mycket gott betyg för dem som där försöker hjälpa ungdomen till rätta. Det skulle i varje fall starkt bidra till att föra ungdomarna till rätta om vi i den vård vi redan nu ger de ungdomar som har gått vilse kunde infoga också detta, att det fanns tillgång till någon att tala med i de frågor som ingen människa kan klara helt själv.

Därför vill jag, herr talman, i likhet med herr Nelander yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Vi reser vanter var inte riktigt på det klara med hur den andliga vård som motionärerna hade begärt och som vi ansåg betydelsefull skulle utformas. Frågan om den andliga vården vid ungdomsvårdsskolorna är som jag ser det en vidsträckt fråga. Den rör hela den personliga vård ungdomarna kan få i skolan. De behöver i sin närhet ständigt en person eller personer som de kan ty sig till och även tala med i andliga frågor. Hela personalkadern behöver bli större — jag tänker på vad fru Boman nyss berättat

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

de om assistenten vid Johannisberg — så att personalen kan ägna sig åt ungdomarna och hjälpa dem även i dessa frågor. Det är ett led i utbyggnaden av den kvalitativa vården. Det är sedan en sak, som åligger personalen och styrelsen för skolan, att föra ut ungdomarna i olika sammanhang i kontakt med ideella organisationer, religiösa samfund m. m. Jag tror att detta är av utomordentlig betydelse för anpassningen ute i livet.

Ungdomsvårdsskolorna är något helt annat än fängelserna. Internerna tillhör andra åldersgrupper och problematiken är en annan. Men vi alla som står bakom reservationen ansåg denna fråga så betydelsefull att den måste utredas. Den andliga vården är ett led i den personliga behandlingen av ungdomarna. Vi har under senare år fått skolorna utbyggda, så att ungdomarna har kommit under tak, men tyvärr har vi inte byggt ut personalsidan — med hänsyn till arbetstidsförkortning m. m. — så att man kunnat erbjuda den kvalitativa vård som bör kunna krävas.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Rimmerfors* (fp).

Herr **FAGERLUND** (s):

Herr talman! I motionerna om utredning angående den andliga vården vid ungdomsvårdsskolorna har bland annat sagts att den vid kriminalvårdens anstalter nyligen genomförda organisationen för andlig vård borde vara väl lämpad som förebild för ett sådant system även vid ungdomsvårdsskolorna.

Vad beträffar betingelserna och formerna för andlig vård inom fångvården och ungdomsvårdsskolorna torde emellertid väsentliga skillnader finnas.

Det vid fångvården införda systemet är ju bland annat motiverat av att internerna inom de slutna enheterna i princip skall ha samma möjligheter till andlig vård som alla andra människor.

Genom sin isolering har ju internerna inte denna möjlighet.

Verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna — där den öppna vårdformen dominerar — lägger inte hinder i vägen för sådan vård. Företrädare för statskyrkan och frikyrkliga samfund liksom de ideella organisationerna — i första hand från den bygd där skolan är belägen — kan knyta kontakter med skolan. Det bör dock närmast ankomma på skolans ledning att avgöra i vad mån särskilda åtgärder för främjande av den andliga vården bland de ungdomar det här gäller kan vara påkallade.

Herr Nelander drog fram ett yttrande som en nittonårig yngling hade fällt i radio om att han inte hade någon att tala med. Samtidigt säger herr Nelander att detta inte var avsett som någon kritik mot dem som är sysselsatta som vårdare eller föreståndare vid ungdomsvårdsskolorna. Det förefaller mig att i och med att man här i riksdagen drar fram ett sådant yttrande, är detta en form av kritik av att ungdomsvårdsskolornas personal inte tar hand om ungdomarna på det sätt som de borde göra.

Utskottsmajoriteten anser att en särskild utredning inte är behövlig och förordar därför avslag på utredningskravet.

I anledning av fru Bomans motiveering till motionen II: 496 vill jag framhålla att utskottet har understrukt det väsentliga i att skolorna äger tillgång till kvalificerad personal i erforderlig utsträckning. I avbidan på utredningsarbetet rörande behandlingsmetoderna och eftervården anser sig utskottet dock icke kunna förorda flera nya tjänster än de 25 nya tjänster som departementschefen har föreslagit och som utskottet tillstyrker.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkt 24.

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! Till utskottets talesman

Bidrag till barnpsykologiska forskningslaboratoriet m. m.

vill jag endast säga att även om det är skillnad på egentlig kriminalvård och ungdomsvårdsskolornas vård så är det dock i många fall samma ungdomsklientel, som behöver personlig rådgivning. Jag återgav vad som hela Sveriges land i tisdags kväll kunde höra i radio därför att jag tyckte att det visade just behovet hos de unga att få personlig rådgivning. Någon kritik mot personalen på ungdomsvårdsskolorna — det sade jag tydligt ifrån — ville jag inte rikta. Det citerade yttrandet var dock ett vittnesbörd, visserligen bara i ett enda fall, om detta behov. De andra exemplen jag nämnde — bl. a. den resesekreterarverksamhet som från visst håll utövas — visar också att det är många som behöver just denna personliga andliga omvårdnad. Jag tror därför att en utredning skulle vara på sin plats. Den skulle ge klart besked om vilken form av andlig vård som här skulle vara den bästa.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nelander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 24:o) mom. II) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit

reservationen 2) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nelander begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 106 ja och 104 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 25—43

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 44***Bidrag till barnpsykologiska forskningslaboratoriet m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt 51, s. 135 och 136) föreslaget riksdagen att till Bidrag till barnpsykologiska forskningslaboratoriet m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Arne Geijer* och *Knut Johansson* (I: 66) och den andra inom andra kammaren av fru *Ekendahl m. fl.* (II: 78), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle att Kungl. Maj:t — med utgångspunkt från statsmakternas mål inom arbetsmarknads- och familjepolitiken samt med beaktande av i motionerna framförda fakta och argument — skyndsamt låte undersöka omfattning och former för ökat statligt stöd till utvecklingspsykologisk forskning för barn i förskoleåldern;

Bidrag till barnpsykologiska forskningslaboratoriet m. m.

dels ock de under punkten 3 nämnda likalydande motionerna I: 499 och II: 501, i vilka — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1963/64 till Bidrag till barnpsykologiska forskningslaboratoriet m. m. av 100 000 kronor.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, till Bidrag till barnpsykologiska forskningslaboratoriet m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 66 och II: 78 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts föreslagna förslag;

II. att motionerna I: 66 och II: 78 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **TURESSON** (h):

Herr talman! Jag skall inskränka mig att erinra om att detta anslag, som infördes 1959, var avsett att användas för praktiska försök inom barnstugeverksamheten och för barns sommarvistelse. Av någon anledning kom denna verksamhet att tyna. I stället kom anslaget att användas till driftkostnader vid ett barnpsykologiskt laboratorium i Stockholm.

Vi som ställt oss bakom reservationen har ingenting emot laboratoriets verksamhet, men, såsom vi i fjol utvecklade i en motion, vi har den uppfattning-

en att denna verksamhet av en slump har kommit att hamna under fel huvudtitel, femte huvudtiteln. Rätteligen borde den enligt vår mening tillhöra eklektiskdepartementets verksamhetsområde.

Fördenskull yrkar vi nu avslag på det anslag som är avsett för detta område. Detta vårt avslagsyrkande innebär inte att verksamheten inte kan bedrivas. Det finns nämligen en reservation på anslaget från tidigare år, som är av den storleksordningen att den täcker kostnaderna. Vi menar att regeringen till nästa år får komma tillbaka och då uppföra anslaget under åttonde huvudtiteln.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 3.

Fru **EKENDAHL** (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten ställer sig här bakom statsrådets framställning om att det anslag som nu behandlas skulle få gå till barnpsykologiska forskningslaboratoriet. Jag hälsar detta med tillfredsställelse. Jag vet att rätt mycket av den försöksverksamhet, som sattes i gång med anledning av anslaget, nu har tagits upp av kommunerna och att det har tagits in i deras ordinarie budget.

Att jag tar till orda trots att utskottsmajoriteten här har tillstyrkt den motion, som jag och några medmotionärer har väckt, beror på ett par formuleringar.

Jag avser utskottets formulering att det är angeläget att upprätthålla verksamheten vid barnpsykologiska forskningslaboratoriet i Stockholm. Det är även jag mån om, men jag och mina medmotionärer menar att detta inte är tillräckligt. Därför har vi i motionen yrkat på en skyndsamt utredning om ett ökat statligt stöd till utvecklingspsykologisk forskning. Utskottet, som tillstyrker motionen, säger att frågan om en intensifierad och planmässig social forskning för närvarande utreds

Bidrag till barnpsykologiska forskningslaboratoriet m. m.

av socialpolitiska kommittén och att de av oss upptagna spörsmålen torde komma upp till övervägande i detta sammanhang eller i annan ordning. I uttrycket »annan ordning» skulle jag vilja lägga in att det innebär att utskottet tänker sig att vederbörande statsråd här skulle kunna sätta igång en särskild utredning om stödet till denna forskning, ty jag tror att det är viktigare än någonsin att vi beaktar att vi verkligen ger medel till den forskning, som för närvarande har så små tillgångar och som arbetar under så pass svåra förhållanden. Den utför ändå ett så viktigt arbete bland barnen i åldern under sju år, där det är så betydelsefullt att vi får veta vad som sker. Kanske är det viktigt inte minst med hänsyn tagen till den stundom känsloladdade debatt, som förs om vi skall ha en samhällelig barn tillsyn eller inte, att vi får ett ökat statligt stöd till en utvecklingspsykologisk forskning för barn i förskoleåldern.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Bara några ord om denna fråga. Motionärerna har utan tvivel rätt i att den småbarnpsykologiska forskningen i vårt land är underutvecklad vad omfattningen beträffar. Den begränsade forskning som sker är dock av hög kvalitet och av stort intresse. Därvidlag bedrivs ett pionjärskap av docent Stina Sandels och hennes medarbetare, och som alltid vid pionjärskap lider verksamheten av ekonomisk knapphet.

Det barnpsykologiska forskningslaboratoriet har startat med individuella uppoffringar, blygsamt kommunalt stöd och statsbidrag som utgått från femte huvudtiteln. I längden måste denna verksamhet få en fastare grund att stå på. Motionärernas yrkande på och utskottets beställning av en undersökning rörande omfattningen och utformning- en av statens åtgärder på detta område

rimmar bra med de avsikter som vi har i kanslihuset att noggrannare studera vad som kan göras för att skapa bättre trygghet för denna betydelsefulla forskning, som kan ge oss utomordentliga kunskaper till gagn för hela den samhälleliga barnavården.

Även reservanterna säger att de är införstådda med att denna forskning kan bli av stor betydelse, men de menar att det bör ankomma på ecklesiastikdepartementet att bevilja anslag därtill. I och för sig är det mycket möjligt att verksamheten bättre kommer till sin rätt inom vårt särskilda undervisnings- och forskningsdepartement. Som kammarens ledamöter har observerat pågår för närvarande en livlig omflyttning av ärenden mellan departementen i anledning av departementsreformen. Naturligtvis är inte heller detta anslag på 100 000 kronor något som inte går att flytta på, men det skall inte avskaffas. Det finns ingen reservation på anslaget. Det är en ihålig ståndpunkt som reservanterna intar när de vitsordar behovet och betydelsen av anslaget men förordar att ett annat departement skall ta hand om saken. Reservanterna föreslår, att man stryker anslaget från socialhuvudtiteln, men underlåter att föreslå att det i stället uppföres under ecklesiastikdepartementet. De låter det försvinna genom en fallucka och tar inte reda på att dessa pengar redan är in-tecknade. Jag förutsätter därför att kammarens majoritet förhindrar en sådan manöver.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Statsrådet Lindström har tagit upp frågan om detta barnpsykologiska forskningslaboratorium. Anslaget till det rubricerades till att börja med som anslag för försöksverksamhet vid daghem. Där har gjorts en hel del försök, och man är fortfarande sysselsatt med en del experiment.

Man kom efter någon tid underfund med att det saknades tillräcklig kun-

Feriesesor

skap för att rätt kunna utforma dessa institutioner och att härför behövdes forskning. Anslaget överfördes därför till detta barnpsykologiska forskningslaboratorium. Det bedriver i högsta grad målforskning; det gäller alltså inte grundforskning. Jag kan därför inte finna att det på något sätt strider mot anslagets syfte att det uppförs under denna punkt på femte huvudtiteln.

Fru Ekendahl talade om den motion som tillstyrks av utskottet. Det understryker behovet av att en kartläggning sker beträffande den barnpsykologiska forskningen och en ökning av forskningen kan komma till stånd. Utskottet föreslår vidare att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet här anfört. Som statsrådet Lindström framhöll ligger vi efter när det gäller forskning på detta område. Det är ett svårt handikapp vid utformningen av olika samhällseliga serviceåtgärder, för tillsynen av barnen m. m.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. I

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3) av herr Virgin m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3) av herr Virgin m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 45

Feriesesor

Kungl. Maj:t hade (punkt 52, s. 137 och 138) föreslagit riksdagen att till Fe-

riresor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels en inom andra kammaren av herr *Svensson* i Kungälv och fru *Svensson* väckt motion (II: 411),

dels ock de under punkten 3 nämnda likalydande motionerna I: 499 och II: 501, i vilka — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte till Feriesesor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 040 000 kr.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, till Feriesesor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor;

II. att motionen II: 411 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin*, *Kaijser*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under I. hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga,

a) godkänna av reservanterna förordade ändringar av grunderna för bidrag till feriesesor m. m.;

b) till Feriesesor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 040 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **TURESSON** (h):

Herr talman! Under punkterna 45, 46 och 47 i statsutskottets utlåtande nr 5 behandlas tre likartade anslag. Det gäller bidrag till feriesesor, bidrag till driften av semesterhem och stipendier för underlättande av husmoderssemester. Anslagen är likartade också på det sättet att tiden och utvecklingen, åtmin-

Ferieresor

stone delvis, kan sägas ha gått förbi dessa ändamål.

Beträffande bidragen till ferieresor har väl den allmänna standardutvecklingen gjort bidragen mindre behövliga. Denna standardutveckling kan också anses motivera att de egenavgifter som de som utnyttjar dessa anslag har att erlagga — och vilka varit oförändrade under ett stort antal år — bör kunna höjas. De utgör för närvarande 10 kronor per deltagare och borde kunna höjas något, varigenom det här anslaget skulle kunna minskas litet grand.

På samma sätt är det med bidraget till semesterhem. Det är ett ganska litet anslag, eller 460 000 kronor. Det delas upp i så stor utsträckning att nyttan av anslaget måste bedömas vara mycket ringa. Enligt reservanternas mening kan det inte vara sunt och riktigt att på det sätt som här sker, vilket för övrigt också är fallet med stipendier till husmoderssestrar, dela upp anslaget så att det praktiskt taget kommer att sakna betydelse för dem som utnyttjar det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 4 vid punkt 45.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Fru Svensson och jag har väckt en motion där vi begär att en skyndsam översyn skall göras av bestämmelserna beträffande ferieresor, exempelvis av socialpolitiska kommittén, så att förslag om en reform kan föreläggas 1964 års riksdag. Det är nu snart fyra år sedan besparingsutredningen föreslog en översyn. Sedan dess har en särskild utredningsman sysslat med en begränsad del av frågan, nämligen husmorssestrarna. Föredraganden har sedan så gott som varje år påmint om att frågan är föremål för socialpolitiska kommitténs uppmärksamhet. Men ingenting har hänt. I årets statsverksproposition står exempelvis ingenting om detta. Däremot har en förenkling av administrationen gjorts, och jag

skall, herr talman, återkomma till denna »förenkling».

Under denna tid har utvecklingen själv vridit klockan tillbaka för barnen och husmödrarna. 1955 for 29 985 barn till enskilt ordnade semesterhem, 1957 var det 23 528 och 1961 hade siffran sjunkit till 11 399. Motsvarande antal husmödrar, vilket 1955 uppgick till 14 984, hade 1957 sjunkit till 11 399 och 1961 till 5 918. Man kan naturligtvis i likhet med herr Turesson säga att det är den allmänna standardhöjningen som inverkat här, men det är alldeles givet att också inkomstgränsen vid 5 700 kronor beskattningsbar inkomst vid taxering till statlig skatt, som varit oförändrad sedan 1957, nu inte längre är tidsenlig.

Vi motionärer menar att man här har att välja mellan två vägar. Antingen får man göra en reform eller också lägga ned hela verksamheten. Det finns naturligtvis ingenting som säger att det i evighet skall utgå fria ferieresor för barn och husmödrar. Förhållandena är ganska besvärliga just nu. Dels är det ytterst få som kan få denna förmån, dels är administrationen ytterst tillkrånglad. Nu har man tagit sig samman och »förenklat» denna. Detta har fått utgöra ett av argumenten för utskottets avslagsyrkande.

Vad består då, herr talman, denna förenkling i? Socialstyrelsens råd och anvisningar har fortfarande 30 sidor text där man talar om hur den stackars barnavårdsnämnden skall göra. Det är olika bestämmelser för olika kategorier: barn under 6 år, barn över 6 år, vårdare, husmödrar o. s. v. Man skiljer mellan enskild vistelse, koloni och semesterhem, man skall uppge hur många barn som finns i familjen och hur gamla de är. Det är som herr Turesson sade också olika avgifter, 10 kronor för husmödrar och 5 kronor för barn, och det finns även en del som får resa gratis. Det är en inkomstprövning med undantag. Det tillkom vid den här förenk-

Ferieresor

lingen, då man bl. a. lade till vissa möjligheter för t. ex. änkor och fränskilda att utnyttja denna förmån. Det finns anvisningar beträffande resornas längd, färdstället, vistelseorten, kontroll av att vederbörande verkligen har varit på orten, bortovarens längd — den är fyra veckor för barn och tio dagar för husmödrar — och till sist är det också, herr talman, den besvärliga biljettrekvisitionen. Vi har t. ex. i Bohuslän ett semesterhem, Sundsandvik, som de socialdemokratiska kvinnorna driver. För att färdas dit från Kungälv får man först åka buss några kilometer, sedan tåg ett stycke och därpå buss igen. Det betyder att man får skriva ut tre olika biljettrekvisitioner för de husmödrar som skall bege sig dit. Detta är alltså de »förenklingar» man kommit fram till. Jag måste säga att de är inte mycket att hurra för.

Herr talman! Jag har velat säga detta, inte för att yrka bifall till motionen — det vore väl tämligen meningslöst — och inte heller för att stödja högers förslag, utan för att om möjligt få socialpolitiska kommittén att, som vi begär i motionen, göra en skyndsam översyn av denna fråga så att vi 1964 skulle kunna få ett förslag. Jag vill understryka än en gång, herr talman, att barnavårdsnämnderna har ganska stort besvär med denna sak.

I detta anförande instämde fru *Svensson*, fröken *Sandell*, fru *Johansson*, fru *Jäderberg*, fru *Löfqvist* och fru *Lindekvist* (samtliga s).

Herr **ALMGREN** (s):

Herr talman! När det gäller ferieresor, bidrag till driften av semesterhem och stipendier för underlättande av husmoderssemester återkommer högern med sina förslag av gammalt känt märke. Dessa förslag till försämringar har riksdagen vid tidigare tillfällen avslagit. Därför tycker jag inte att vi behöver orda så mycket om dem. Utskottet an-

ser att motionen bör få samma behandling även i år och avstyrker därför den samma.

Herr Turesson har åberopat en reservation vid punkten nr 47 om stipendier för underlättande av husmoderssemester, där det sägs att beloppen är så små, att de inte kan möjliggöra semester för en husmor, då ekonomiska svårigheter föreligger. Om beloppen är så små, att de inte kan möjliggöra en verklig semester för en husmor, borde väl logiken bjuda att man i stället höjer dem. Men detta är ingalunda högers mening. I stället föreslår den att anslag för detta ändamål i fortsättningen inte skall utgå. Det riktiga hade väl varit att föreslå en sådan höjning av beloppen, att de skulle möjliggöra för en husmor att ta semester.

Beträffande den i en annan motion förordade översynen av bestämmelserna för de fria ferieresorna vill jag erinra herr Svensson i Kungälv om att principerna för denna bidragsgivning behandlas av socialpolitiska kommittén i samband med översynen av andra samhällseliga stödåtgärder. Jag vill också framhålla att vissa förenklingar — herr Svensson nämnde dem själv fort men kritiskt — av denna bidragsgivning införts från och med innevarande budgetår, främst för att underlätta förfarandet hos barnavårdsnämnderna.

Med det sagda, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten nr 45.

Herr **SVENSSON** i Kungälv (s):

Herr talman! Det var den där förenklingen som jag tyckte var otillräcklig såsom grund för ett avslagsyrkande. Jag vet mycket väl att frågan är under behandling i socialpolitiska kommittén. Att jag tagit upp den nu beror på att jag menar att socialpolitiska kommittén bör utföra sitt arbete så fort som möjligt på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad.

Bidrag till driften av semesterhem — Stipendier för underlättande av husmoderssemester

Mom. I

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 45:o) mom. I) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 170 ja och 31 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 46

Bidrag till driften av semesterhem

Kungl. Maj:t hade (punkt 53, s. 138 och 139) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av semesterhem för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 460 000 kr.

I de under punkten 3 nämnda likalydande motionerna I: 499 och II: 501 hade — såvitt nu var i fråga — hemställt, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1963/64 till Bidrag till driften av semesterhem av 460 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, till Bidrag till driften av semesterhem för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 460 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Kaijser, Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **TURESSON** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 5.

Herr **ALMGREN** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5) av herr Virgin m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 47

Stipendier för underlättande av husmoderssemester

Kungl. Maj:t hade (punkt 54, s. 139) föreslagit riksdagen att till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

Bidrag till driften av barnkolonier m. m.

I de under punkten 3 nämnda lika-lydande motionerna I: 499 och II: 501 hade — såvitt nu var i fråga — hemställt, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1963/64 till Stipendier för underlättande av husmoderssemester av 1 000 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Kaijser, Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **TURESSON** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 6.

Herr **ALMGREN** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 6) av herr *Virgin* m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 48**Bidrag till driften av barnkolonier m. m.**

Sedan punkten föredragits anförde

Fru **ERIKSSON** i Stockholm (s):

Herr talman! Väl medveten om att man inte bör tala för en avstyrkt motion är jag ändå dristig nog att göra det.

På denna punkt yrkas i en motion högre bidrag till kolonivistelse för barn som kommer till kolonier därför att de har en sjukdom. Man kan alltså inte säga att kolonibehovet är täckt för den gruppen därför att standarden är höjd. Det är snarare ännu mera påkallat att man har kolonier som står öppna för de barn som kanske inte kan komma med på någon annan sommarvistelse.

Den grupp jag särskilt tänker på är de sockersjuka. Vi har kolonier för barn som är under 13 år. De får där behandling för sjukdomen. De är alltså inte där bara för att få vara ute på sommaren, utan deras sjukdomstillstånd förbättras så att de bättre klarar sig på vintern. I utskottsutlåtandet säges att ingenting hindrar att dessa kolonier får högre anslag än nu eftersom det är det totala beloppet man här beviljar. Man följer alltså inte de tidigare reglerna som innebar ett anslag med en krona per dag för vanlig kolonivistelse och med två kronor per dag för kolonivistelse av detta speciella slag. Men den totala summan är ju inte höjd, och jag tycker att utsikterna är ganska små att få ett större bidrag till denna koloniverksamhet. Jag hoppas naturligtvis att utskottet har rätt när det liksom antyder att så skulle kunna ske, men jag är inte säker på det.

I min motion har jag även begärt bidrag till sommarvistelse för en grupp som nu inte kan få något av det anslag som lämnas för kolonivistelse, nämligen ungdomar över 13 år. För diabetesungdom har vi fått en form av sommarvistelse som visat sig ge oerhört goda resultat. Jag skulle önska att alla kammarens ledamöter kunnat se vilka resultat den ger. Ni skulle då ha sett hur ungdomar, som har sockersjuka i ett mycket besvärligt skede när de är 13, 14, 15 och 16 år, efter tre veckors vistelse på koloni, där de har reglerad diet och ganska hård motion dagligen under läkarens kontroll med hjälp av sjuksköterskor och utexaminerade sjukgymnas-

Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

ter, kan få ett grepp om sin sjukdom, kan lära sig att klara sin diet, får en ny livsföring och ett helt nytt livsmod. Ja, den sjukes hela familj beredes lättnad efter en sådan vistelse. Det låter märkligt att detta kan vara möjligt, men det hänger samman med att vi har så få läkare som har barn- och ungdomsdiabetes som specialitet. Vi har haft förmånen att ha en lång rad läkare som nu är knutna till Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus. De är specialister, kända långt utöver vårt lands gränser. De har skrivit avhandlingar som är kända över hela världen. Resultaten har därför kunnat bli utomordentliga. Barn som tidigare inte har kunnat ha en ordnad skolgång har efter en sådan vistelse kunnat genomföra denna. En pojke som arbetade på ett varv kunde efter en sådan sommar utan någon frånvaro sköta sitt arbete under ett helt år igen.

Jag förstår att man inte kan få utskottet med på en enskild motion, som kanske är alltför knapphändig för att kunna skildra vad ett bifall till densamma skulle innebära. Men jag hoppas att de statsråd, som lyssnar nu, och de, som kanske läser vad som står i protokollet, litet närmare granskar denna verksamhet. De skall då finna att det inte bara är en del familjer och barn som blir hjälpta, utan sjukvården förbilligas under ett år. De behöver inte anlita vare sig läkare eller sjukhus i så stor utsträckning som förut, och framför allt blir det möjligt för dem att i framtiden skaffa sig yrkesutbildning och själva klara sin försörjning. Vi blir inte av med de sjuka barnen och ungdomarna därför att vi inte ger dem den bästa vården. Vi får mycket större bekymmer med dem om vi inte gör allt som är möjligt för dem.

Av ren egoism borde vi votera för bifall till motionen. Jag skall emellertid inte ställa något yrkande ty det vore orätt, därför att kammarens ledamöter inte skulle veta vad de röstade om. Jag hoppas att ledamöterna får kontakt med

dessa problem och att vi nästa år får ordentligt stöd för denna verksamhet som nu får dras med stora ekonomiska bekymmer, vilket egentligen inte är värdigt vårt samhälle med tanke på att det gäller sjuka barn.

I detta anförande instämde fru *Lindskog* (s) och herr *Börjesson* i Falköping (cp).

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 49—112

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 113***Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare**

Kungl. Maj:t hade (punkt 126, s. 452--461) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för akademiska sjukhuset i Uppsala, som föranleddes av vad föredragande statsrådet förorddat, dels godkänna av föredragande statsrådet förordad avlöningsstat för akademiska sjukhuset i Uppsala, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64, dels ock till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 6 080 000 kr.

I en inom andra kammaren av herr *Lundberg m. fl.* väckt motion (II: 163) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att inrätta en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik i Uppsala.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 163

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för akademiska sjukhuset i Uppsala, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över

Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

socialärenden för den 3 januari 1963 förordat;

b) godkänna i utskottets hemställen intagen avlöningsstat för akademiska sjukhuset i Uppsala, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

c) till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 6 080 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! I anslutning till den diskussion som förts på förmiddagen vill jag bara göra ett påpekande i anledning av en motion som jag tillsammans med några andra ledamöter har väckt i denna kammare. Motionen gäller inrättande av en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik i Uppsala.

Utskottet säger härom bl. a. följande: »Utskottet är väl medvetet om betydelsen av en effektiv organisation för den medicinska vården av alkoholskadade. Utskottet vill emellertid erinra om att frågan om en slutlig förläggning till sjukhuset av en nykterhetsvårdspoliklinik f. n. är under utredning. Spörsmålet om den nu berörda överläkartjänsten torde därför ånyo komma under Kungl. Maj:ts prövning i samband med fortsatta överväganden rörande en sådan klinik.»

Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 27 juni 1957 uppdrog åt kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande att förutsättningslöst utreda frågan om att tillskapa förbättrade vårdmöjligheter för alkoholsjuka genom förläggande till akademiska sjukhusets område av en föreslagen nyktervårdspoliklinik med avgiftnings- och behandlingsavdelningar. Jag vill också anförda att redan 1958 påtalade kommittén att det fanns ett mycket starkt behov av ökade resurser för nykterhetsvården och att tillkomsten av dylika resurser måste anses vara »av brådskan-

de angelägenhet». Kommittén tillstyrkte livligt att åtgärder snarast skulle vidtagas.

Tyvärr har emellertid ingenting blivit gjort åt det hela. Situationen vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik är nu den att man har stora väntelistor med mentalt sjuka. Denna klinik har till uppgift att vara riksklinik för mentalsjukdomar. Nu är 50 å 60 procent av dem som vistas där alkoholskadade. Professorn och de som skall undervisas där har uttryckt allvarliga bekymmer och ansvarig ledning har vänt sig till landstinget med begäran att landstinget måtte försöka vidtaga åtgärder för att avhjälpa svårigheterna. I avvaktan på att en vårdavdelning för avgiftning tillskapas har man framfört tanken att man skulle inrätta en överläkartjänst, vars innehavare skulle få till uppgift att sköta den medicinska eftervården och rehabiliteringen på detta område och att landstinget skulle försöka ordna ett hem för att bereda en avlastning på den psykiatriska kliniken.

I detta sammanhang har man från inrikesdepartementet ställt i utsikt att man skulle försöka ordna en överläkartjänst, därest landstinget var berett att, trots att det inte hade skyldighet därtill, påta sig de kostnader som det skulle innebära att av Uppsala stad hyra ett ålderdomshem och rusta upp det. Landstinget fullgjorde detta åtagande i tro att man även från statens sida skulle finna det angeläget att vidtaga åtgärder i ifrågavarande syfte. Jag vet att inrikesdepartementet, som har hand om hälso- och sjukvård, har gjort allt för att uppfylla sitt löfte i fråga om denna överläkartjänst, men tyvärr förefaller det som om inrikesdepartementet icke hade möjlighet att rå på vederbörande inom finansdepartementet, varför försöken att få tjänsten inrättad inte lett till resultat.

Där står vi nu i den situationen att människor med alkoholskador får belasta denna psykiatriska klinik varför vi inte har möjlighet att klara annan

Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

mental sjukvård på ett vettigt sätt. Jag vill inte rikta någon anklagelse mot inrikesdepartementet, därför att man från detta departements sida gjort sitt för att klara situationen.

Däremot frågar man sig varför icke statsutskottet har försökt att fullfölja alla de stora och vackra tankar som kom till synes under förmiddagens debatt, då det talades om statens vilja att hjälpa de alkoholskadade m. m. Nu är situationen den att staten tar in pengar, som väl går genom finansdepartementet, men när det gäller att hjälpa alkoholskadade och jämväl mentalsjuka säger den nej.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till motionen nr 163, som har väckts i denna kammare, och jag gör det därför att alkoholsjukvårdens situation är olidlig.

Jag vill också uttala den förhoppningen att socialministern, som nu skall överta ansvaret för hälso- och sjukvården, skall vara beredd att, om riksdagen icke skulle beakta denna situation, medverka till att alla erforderliga åtgärder vidtas för att lösa denna för mental- och alkoholsjukvården viktiga fråga. Jag hoppas också att han liksom inrikesministern vill fullfölja arbetet på att skapa förståelse för dessa problem. Det går inte bara att säga att vi önskar hjälpa de alkoholskadade och så stanna med det. Här gäller det att ge dem ett handtag, i första hand genom att inrätta en överläkartjänst till en begränsad kostnad.

Därför, herr talman, ber jag som sagt att få yrka bifall till motionen.

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Jag kan yttra mig ganska kort i denna fråga och skall inte alls ingå på den redogörelse som herr Lundberg lämnade.

Rent personligen har jag mycket stor sympati för motionsyrkandet. Statsutskottet har också framhållit — det skymtade i början av herr Lundbergs anförande — att det »är väl medvetet om betydelsen av en effektiv organisa-

tion för den medicinska vården av alkoholskadade». Utskottet har vidare yttrat att »frågan om en slutlig förläggning till sjukhuset av en nykterhetsvårdspoliklinik f. n. är under utredning. Spörsmålet om den nu berörda överläkartjänsten torde därför ånyo komma under Kungl. Maj:ts prövning i samband med fortsatta överväganden rörande en sådan klinik. Mot bakgrunden härav är utskottet inte berett tillstyrka motionsyrkandet.»

Jag vill gärna understryka den värdjan som herr Lundberg gjorde i slutet av sitt anförande om att detta övervägande måtte göras så snabbt som möjligt, men jag ber dock, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Även om utskottet har stor sympati för motionen hjälper vi ingen med bara sympati, utan vi behöver faktiskt en läkartjänst. Jag vill fråga statsutskottets ärade ordförande, om utskottets skrivning får tolkas på det viset att statsrådet, om han skulle finna att möjlighet att klara denna fråga skulle uppstå under året, också har rätt att tillmötesgå detta önskemål.

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Det är nog för mycket begärt att statsutskottets skrivning skulle innebära en sådan fullmakt som herr Lundberg talade om. Ärendet har ju redan tidigare prövats av Kungl. Maj:t, men vid den fördelning av ansvaret som herr Lundberg här gjorde ville han frita inrikesdepartementet samtidigt som han kastade skulden på statsutskottet för att det inte framlagts något förslag för riksdagen. Jag vill i anledning därav säga några ord om hur jag ser på saken.

När vederbörande statsråd har ansett att en fråga av vissa skäl måste utredas innan förslag kan föreläggas riksdagen, så är det enligt min uppfattning mycket svårt för riksdagen att gå emot Kungl.

Maj:t. Förhållandet är ett annat, om riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t har beställt en sådan befattning som det här gäller. Då anser jag för min del att riksdagen har full anledning att anta ett förslag därom, trots att Kungl. Maj:t icke funnit skäl att framlägga ett sådant förslag.

Jag tror att jag med denna förklaring har bemött vad herr Lundberg senast anförde.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att inrikesdepartementet i fullt samförstånd med berörda myndigheter har utarbetat ett förslag till ifrågavarande tjänst. Sedan strandade, såsom jag förut skildrat, det hela tyvärr på finansdepartementets ställningstagande. Under dessa förhållanden bör enligt min mening riksdagen fritt kunna pröva en sådan för land och folk viktig fråga som det här gäller i stället för att bara skjuta den på framtiden, vilket innebär att ingenting kan göras. Skall vi i en sådan situation skicka de alkoholskadade till finansdepartementet för att få hjälp? Såvitt jag förstår har man där knappast den medicinska kunnighet som behövs.

Det finns inte någon annan utväg än att riksdagen och det departement, som närmast ansvarar för alkoholistvården, i praktisk handling visar sin vilja att bringa oss hjälp i det förtvivlade läge vari vi för närvarande befinner oss när det gäller denna vård.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 163; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Lundberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Statens arbetsklirik i Stockholm

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 113:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 163.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Lundberg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 155 ja och 31 nej, varjämte 25 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Ordet lämnades på begäran till

Herr WAHLUND (cp), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag röstat fel.

Vidare anförde

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Jag ber likaledes att få anmäla att jag röstat fel.

Punkterna 114—130

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 131

Statens arbetsklirik i Stockholm

Kungl. Maj:t hade (punkt 145, s. 514—517) föreslagit riksdagen att till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kr.

Statens arbetsklirik i Stockholm

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 348) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 406), i vilka — såvitt nu var i fråga — bl. a. hemställts att riksdagen måtte besluta att för statens arbetskliniks arbetsprövnings- och forskningsverksamhet i överensstämmelse med i motionerna närmare angiven motivering anslå 60 000 kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit och därför till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1963/64 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 690 000 kr.,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson* (I: 490) och den andra inom andra kammaren av herrar *Andersson* i Knäred och *Nilsson* i Tvärålund (II: 591), i vilka — såvitt nu var i fråga — bl. a. hemställts att riksdagen måtte till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 710 000 kr.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 348 och II: 406 samt I: 490 och II: 591, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kr.;

II. att motionerna I: 490 och II: 591, såvitt desamma avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 348 och II: 406, såvitt desamma avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Harald Pettersson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *El-*

mén samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 348 och II: 406 samt I: 490 och II: 591, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 690 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMEN** (fp):

Herr talman! Endast ett par ord med anledning av den reservation som är knuten till denna punkt.

Jag behöver knappast inför denna församling tala om rehabiliteringsverksamhetens betydelse. Den rehabiliteringsberedning som tillsatts har avlämnat ett första principbetänkande som ger en god föreställning om utredningens fortsatta arbete. Detta omspannar ett mycket stort fält och det kommer säkerligen att ta lång tid innan beredningen är färdig. Men då kommer också behovet av resurser på lång sikt att vara klarlagt.

Under tiden måste emellertid den verksamhet som bedrivs vid statens arbetsklirik fortsätta och även successivt förbättras. Utvecklingen på området får med andra ord icke hejdas. Det är därför som vi motionärer och reservanter önskar att det utöver Kungl. Maj:ts förslag skall anslås ytterligare medel för utbyggnad av forskningen och för tillståndet av en befattningshavare som skulle biträda landstingen med planering av arbetsträningsinstitutioner. Det är utomordentligt viktigt att just arbetsträningsinstitutionerna får del av forskningens resultat, så att dessa verkligen omsättes i praktisk verklighet. För nämnda ändamål begäres ett anslag på 60 000 kronor utöver vad som Kungl. Maj:t föreslagit.

Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t här har föreslagit en medelsökning med 90 000 kronor, därav 30 000 kronor för tillfälliga personalförstärkningar. Centrala rehabiliteringsberedningen, som även skall överväga arbetskliniken ställning, har i sin promemoria hösten 1962 framlagt vissa förslag som bl. a. berör arbetskliniken. Dessa förslag remissbehandlas nu, och Kungl. Maj:t har alltså ännu inte tagit ställning.

Vidare vill jag erinra om en annan viktig sak, när det här säges att vi bör börja tillämpa vad reservanterna här föreslår. I proposition nr 53, som har behandlats i statsutskottets tredje avdelning och som rör anslag till verkstäder för handikappade, har föredragande statsråd bl. a. uttalat att verksamheten vid arbets träningsverkstäderna inte bör bindas i någon viss form. Olika vägar bör prövas, och man bör bl. a. undvika att genom dyrbara investeringar binda sig ekonomiskt vid en avancerad arbetsprövning, säger statsrådet i propositionen.

Det är sålunda inte heller klart hur man skall förlägga arbetsprövningen ute i landet. Mot denna bakgrund, och då forskningspengarna inte kan räcka till allt samt med hänsyn till svårigheterna med den personella rekryteringen på det medicinska området är det inte motiverat med någon personalförstärkning på kliniken, anser utskottet. Det är alltså inte något underkännande av nödvändigheten i detta fall, utan det är bara fråga om på vilket sätt planerna skall realiseras.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 7);

och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 131:o) mom. I) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 7) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 131 ja och 75 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II och III

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 132 och 133

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 134***Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté**

Kungl. Maj:t hade (punkt 148, s. 520—522) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 200 000 kr.

Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson m. fl.* (I: 238) och den andra inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.* (II: 268);

dels de under punkten 131 nämnda likalydande motionerna I: 348 och II: 406, i vilka — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte besluta att till SVCK:s tekniska verksamhet anslå ytterligare 45 000 kr. och således till Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté för budgetåret 1963/64 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 245 000 kr. samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till stipendier för handikappade för resor, litteraturinköp och för annan fritidsverksamhet i överensstämmelse med i motionerna angivna riktlinjer;

dels ock de under punkten 131 nämnda likalydande motionerna I: 490 och II: 591, i vilka — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning, lämpligen utförd av SVCK i samråd med Svenska röda korset, av frågan om beredande av sysselsättning, förströelse etc. åt svårt handikappade i syfte att ge dessas tillvaro större mening och innehåll samt framläggande av de förslag som kunde föranledas av prövningen.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 238 och II: 268 samt I: 348 och II: 406, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 200 000 kr;

II. att motionerna I: 348 och II: 406 samt I: 490 och II: 591, såvitt desamma avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke

mätte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson, Edström, Sundin, Harald Pettersson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att *dels* utskottets yttrande i viss del bort ha annan, i reservationen angiven lydelse, *dels ock* utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 348 och II: 406 ävensom med avslag å motionerna I: 238 och II: 268, förstnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 245 000 kr.;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 348 och II: 406 samt I: 490 och II: 591, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört rörande åtgärder till främjande av de handikappades fritidsverksamhet m. m.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Vid denna punkt, som gäller bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté, är avgiven en reservation i vilken man begär ett ytterligare anslag på 45 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Svenska vanförevårdens centralkommitté utträttar ett utomordentligt gott forskningsarbete bl. a. när det gäller utformningen av tekniska hjälpmedel, så att de vanföra och handikappade i så stor utsträckning som möjligt skall kunna utföra arbete och klara sig själva. Det är också bästa tänkbara ekonomi för att inte säga ett humanitärt intresse att forskningen och produktionen med dessa tekniska

Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté

hjälpmedel ökas, och det är mycket geniala hjälpmedel som kommer fram. De är de handikappade till mycket stor hjälp i många avseenden.

Nu begär som sagt reservanterna en ökning av anslaget med 45 000 kronor, dels för att öka forskningsverksamheten och dels — och framför allt — för att kunna upplysa och informera om de hjälpmedel som kommer fram. Många gånger vet nämligen inte de handikappade om att sådana hjälpmedel finns; man har inte råd att upplysa om det till dem som behöver få kännedom om hjälpmedlen. Det är som sagt framför allt för att främja denna upplysningsverksamhet som vi föreslagit en höjning av anslaget.

Vidare begär vi reservanter en utredning rörande möjligheterna att vidga de handikappades möjligheter att delta i olika slags fritidsverksamhet bl. a. genom stipendier för musik, resor, studier på olika kulturella områden o. s. v. så att de i så stor utsträckning som möjligt kan komplettera sitt arbete med meningsfulla fritidssysselsättningar. Vi vill därmed skapa möjligheter för dem att leva ett så fullvärdigt liv som möjligt.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Den verksamhet som denna motion berör har ju mycket starka förankringar inte minst i riksdagen — det har vi nog lagt märke till. När dessa frågor behandlats har riksdagen inte stått främmande för att bevilja avsevärda anslag.

Men jag vill också erinra om att Kungl. Maj:t på denna punkt har föreslagit anslagsökningar under en följd av år. I år har det föreslagits en anslagsökning på 55 000 kronor, och motionärerna begär nu en ytterligare ökning av 45 000 kronor. Med tanke på de anslagsökningar som skett under årens lopp och den anslagsökning som

Kungl. Maj:t i år ytterligare föreslagit, har vi i utskottet ansett att man inte här borde kunna gå emot Kungl. Maj:ts förslag. Beträffande den andra punkten, där man begär utredning, är saken kanske ännu mera behjärtansvärd. Men jag vill dock erinra om att den socialpolitiska kommittén följer dessa frågor. Kommitténs ordförande är statssekreteraren i socialdepartementet, och efter vad som meddelats har kommittén i sitt arbete haft kontakt med samtliga intressegrupper bland de handikappade och fört fram de önskingar som kommit från det hållet. Departementet har även i fortsättningen genom denna kommitté kontakt med dess intresseorganisationer, och jag vill fråga: Är det riktigt att utöver detta föranstalta om en särskild utredning? Jag tycker att dessa skäl är så starka att man lugnt skall kunna följa utskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 8) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 134:o mom. I) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 8) av herr Axel Johannes Andersson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter

Bidrag till De blindas förening

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 117 ja och 90 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 8) av herr Axel Johannes Andersson m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 135

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 136***Bidrag till De blindas förening**

Kungl. Maj:t hade (punkt 150, s. 524 och 525) föreslagit riksdagen att till Bidrag till De blindas förening för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 680 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Nordström* (I: 415) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås och fru *Gärde Widemar* (II: 498);

dels ock en inom andra kammaren av herr *Rimmersfors m. fl.* väckt motion (II: 505), i vilken föreslagits att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:t att framkomma med förslag beträffan-

de fria bandspelare till blinda samt att riksdagen i avvaktan på sådant förslag måtte lämna De blindas förening ett anslag om 100 000 kr. för budgetåret 1963/64 till fria bandspelare för blinda.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 415 och II: 498 samt II: 505 till Bidrag till De blindas förening för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 680 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Virgin, Per Jacobsson, Edström, Kaijser, Sundin, Harald Pettersson, Staxäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen II: 505 ävensom med avslag å motionerna I: 415 och II: 498 till Bidrag till De blindas förening för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 730 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag har bett herr talmannen om fem minuter, och jag skall försöka hålla tiden.

Det är som motionär jag vill säga några ord i anslutning till statsutskottets skrivning i dess utlåtande nr 5 vid punkten 136. Vi motionärer har yrkat att riksdagen måtte besluta att statsbidrag fr. o. m. den 1 juli 1963 skall utgå till blinda för anskaffning av ledarhundar.

Ledarhundar utbildas för närvarande vid arméhundskolan i Sollefteå och säljs till de blinda för en kostnad av cirka 2 500 kronor. I sällsynta fall inträffar det att kommunen via socialhjälpens svarar för kostnaderna. Som regel belastar kostnaden de blinda själva, varvid de ofta får inskränka på utgifter till andra

Bidrag till De blindas förening

ändamål. Det kan bli rätt hårt för många, som redan förut har en trängd ekonomi. Vi borde därför vara överens om att denna tingens ordning inte är värdig vårt folkhem och välfärdssamhälle. Människor som förut bokstavligen vandrar i mörker bör inte behöva vandra in även i ett ekonomiskt mörker, som ökar avståndet till rikare liv.

Vi anser att statsbidrag skall utgå till hela kostnaden för anskaffande av ledarhund. Det gäller här inte några fördömande statliga utgifter. Antalet blinda som nu har ledarhund är cirka 100, och ökningen kan inte bli av större format.

De blindas förening har under ett par år sökt bestrida kostnaden för träning och utbildning av 15 ledarhundar per år. Det är en för föreningen rätt hård belastning. Arméchefen förordar och föreslår att det allmänna skall ge erforderligt anslag för utbildning av cirka 15 ledarhundar per år och att dessa medel ställs till arméhundskolans förfogande för detta speciella ändamål. Mig synes, att de sociala myndigheterna för länge sedan borde ha tagit det initiativ som arméchefen nu förordar. De blindas förening har givit sitt bifall till arméchefens begäran.

Statsutskottet finner sig inte nu berett att tillstyrka vårt förslag om statsbidrag till anskaffande av ledarhundar för blinda men finner motionernas syfte beaktansvärt. Utskottet vill alltså inte förneka det sakliga underlaget för våra motioner, men anser att ärendet bör aktualiseras via årliga anslagsäskanden.

Det är säkerligen klok politik att utnyttja de enskilda organisationernas erfarenhet för praktiska uppgifter. Där emot är det mera tveksamt, om en enskild organisation skall utnyttjas till att ta emot ett anslag från en statlig myndighet och betala över det till en annan statlig myndighet.

Nu har man från departementets sida förklarat, att man är beredd att för budgetåret 1964/65 lämna De blindas förening ett anslag för inköp av ledarhund

dar från arméhundskolan. I sak tycks man således vara ense med oss motionärer. De blindas förening anser dock att förfaringssättet praktiskt sett är för tungrovt och otillfredsställande.

Försvarsdepartementet har meddelat att nuvarande provisorium förlängs, dock senast till utgången av juni 1964. Det innebär att arméhundskolan får avstå från full ekonomisk kompensation och nöja sig med samma villkor som under de båda försöksåren.

I Danmark bestrids kostnaderna för ledarhundar helt av statsmedel genom Invalideförsikringsretten och i Norge lämnas för innevarande år ett anslag på 25 000 kronor för ändamålet. Saken bör kunna lösas genom statsbidrag via de sociala myndigheterna. Det borde vara både möjligt och enklare att staten direkt efter ansökan från blinda och efter prövning tillhandahåller ledarhund.

Jag kommer att rösta för reservationen nr 9 vid punkten 136, men har velat ge en förklaring och motivering för vår motion. Jag skall dock inte mot utskottet yrka bifall till den.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! I den punkt som jag nu i största korthet skall beröra finns en reservation undertecknad av inte mindre än 14 ledamöter av statsutskottet. Det gäller anslaget till apparater för talböckerna, d. v. s. bandspelare för de blinda.

När jag först tog upp den frågan interpellationsledes, fick de blinda och deras organisationer ännu helt svara för inköp av bandspelare. Nu har läget avsevärt förbättrats genom Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag på 50 000 kronor, ett förslag som statsutskottet har godkänt och gjort till sitt eget.

Det betyder emellertid fortfarande att endast 25 procent av det belopp som behövs för nästa budgetår står till förfogande. Under de senaste åren har nämligen cirka 200 000 kronor per år

Bidrag till De blindas förening

använts för inköp av bandspelare till de blinda. 90—95 procent av alla blinda är hänvisade till talböcker för att över huvud taget kunna ta del av de kulturvärden som står oss övriga människor till buds genom läsning. Talböcker förutsätter emellertid bandspelare.

När vi fyra motionärer, som representerar fyra partier — fru Nancy Eriksson, herr Edlund, herr Börjesson i Falköping och undertecknad — begärde en fördubbling av anslaget, gjorde vi det med hänvisning till en parallell som vi alltjämt anser vara hållbar, nämligen jämförelsen med andra grupper av handikappade människor. Vi lämnar ju numera ganska stora statsbidrag till proteser och hörapparater, och för den blinde är bandspelaren faktiskt en motsvarighet till och fullt jämförbar med proteser och hörapparater för andra handikappade.

Som nämnts har 14 ledamöter av statsutskottet reserverat sig till förmån för detta motionsyrkande. Jag vill uttala den förhoppningen, herr talman, att kammaren över partigränserna — ty det brukar vi dock kunna göra i stora sociala angelägenheter — måtte ge de blinda detta mycket välbehövliga stöd och därmed öka till det dubbla Kungl. Maj:ts i och för sig mycket värdefulla förslag om ett i förhållande till behovet 25-procentigt bidrag till inköp av bandspelare under ett budgetår. Det innebär sålunda, att vi i stället för de föreslagna 50 000 kronorna skulle anvisa 100 000 kronor för inköp av bandspelare till de blinda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Som en av dem som står bakom motionen om ett med 50 000 kronor förhöjt anslag till De blindas förening för bandspelare till blinda vill jag säga några ord om vad det verkligen betyder för en människa att bli blind.

Vid mer än ett tillfälle har människor i min omedelbara närhet fått synen skadad. De som är vuxna har varit vana att röra sig fritt och att kunna läsa. Det blir en så stor förändring i deras liv att vi väl inte riktigt kan föreställa oss den. Och vi offrar inte så mycket av vår egen tid att deras isolering bryts genom att människor i större utsträckning besöker dem och blir deras vänner. Tvärtom — de blir isolerade från människor, och de blir också isolerade från det de skulle kunna ta sin tillflykt till och samla sina tankar kring, nämligen allt som är skrivet. De får gott om tid men de kan inte läsa. Har de blivit blinda vid vuxen ålder är det mycket ovanligt — och åtminstone vid vissa av de vanligaste blindorsakerna är det nästan helt omöjligt — för dem att lära sig blindskrift, att läsa med fingertopparna.

Då återstår radion och även TV, som de visst kan ha behållning av fast de inte kan se.

Men så finns också talböckerna. För att de skall kunna ta del av dessa måste de emellertid ha bandspelare, och det bör de få. I en modern och tekniskt utvecklad tid skall väl tekniken vara till nytta för dem som behöver uppfinningarna. Och här är det en grupp som behöver bandspelare för att få något litet utbyte av det vi alla andra kan ta del av i skrift.

Jag tycker att vi skall lägga 50 000 kronor till det belopp som majoriteten i utskottet föreslagit. Jag tror inte att staten kommer i obalans därigenom. Dessa 50 000 kronor skulle verkligen komma till nytta. Så småningom måste vi ge betydligt mer, om vi skall kunna freda våra samveten och vara moderna människor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen vid denna punkt.

I detta anförande instämde herrar Edlund (h) och Börjesson i Falköping (cp).

Bidrag till De blindas förening

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Visst är dessa anslag till de blinda särskilt behjärtansvärda, men vi kan inte göra allt på en gång. Det händer faktiskt ganska mycket på detta område. Statsmakterna är synnerligen aktiva, när det gäller att ge de handikappade hjälp och stöd på olika områden.

Kungl. Maj:t har föreslagit ett anslag på 680 000 kronor till De blindas förening. Det innebär en uppräknig av anslaget med 130 000 kronor, varav 50 000 kronor går som bidrag till bandspelare. Härigenom kommer föreningens talboksverksamhet, för vilken bidrag utgår under åttonde huvudtiteln, att ytterligare främjas. Anslaget under åttonde huvudtiteln till talboksverksamheten är upptaget till 233 000 kronor för innevarande budgetår, varav 200 000 till de blindas biblioteksverksamhet.

Det i motionen II: 505 avsedda syftet om ökad tillgång till bandspelare för blinda har delvis tillgodosetts genom den ökade medelsanvisningen. De ytterligare uppräkniggar som åsyftas i motionen har utskottet inte varit berett att biträda. Vi anser att närmare erfarenheter av den nya bidragsgivningen först bör avvaktas.

Till herr Gustafsson i Borås vill jag säga beträffande yrkande i motionerna I: 415 och II: 498 om statsbidrag till ledarhundar för blinda, att utskottet, som herr Gustafsson i Borås också påpekade, finner syftet med motionerna beaktansvärt. Enligt vad vi erfarit bekostar för närvarande De blindas förening och dess lokalorganisationer utbildningen av ledarhundar. Att utskottet inte nu är berett att tillstyrka yrkandet om statsbidrag beror på att vi anser att det bör ankomma på föreningen att, om den så finner påkallat, ta upp denna fråga i samband med de årliga anslagsäskandena.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Almgren säger att vi ger så mycket. Men vi ger inte mer än att den enskilde blinde inte får någon bandspelare. Han eller hon får gå runt och be olika organisationer för att få någon hundralapp här och någon hundralapp där för att kunna skaffa en bandspelare. Sådan är situationen.

Vidare säger herr Almgren att vi bör ha större erfarenhet av den nya bidragsgivningen. Ja, erfarenheten är så klar för den enskilde. Han vet att det är för litet. Han får ingen bandspelare; så enkelt är det för honom. Han vet också att vi inte behöver någon större erfarenhet av bandspelare än den vi nu har för att vi skall förstå att den ger ett så oändligt stort bidrag till hans liv, att det är värt för oss att göra det lilla ekonomiska offer som behövs.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Allting är inte fullkomligt, och visst finns det brister. Men nog har man under de senaste åren tagit krafttag för de handikappade på olika områden; det har både inrikesministern, socialministern och ecklesiastikministern gjort.

Jag förstår mycket väl att det kan finnas anledning att motionera om ytterligare åtgärder, men vi måste också förstå att det finns gränser för vår ekonomiska förmåga. Visserligen är det här inte fråga om någon stor summa, men tillsammans med alla andra krav kan det bli en hel del. Därför måste man göra en avvägning.

Reservanterna erkänner själva att det är tacknämligt med det bidrag som Kungl. Maj:t föreslagit, och då är väl ändå detta ett steg i rätt riktning, även om vi inte kan få allt denna gång.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Varken de blinda själva eller vi som i detta fall försöker föra deras talan är otacksamma mot Kungl. Maj:t och statsutskottet för det anslag

som har föreslagits. Men vi bygger vår framställning om just detta belopp på det förhållandet att man de senaste åren försökt skaffa 450 bandspelare per år. Det är i underkant; det skulle behövas fler under de närmaste åren. Det betyder alltså att det ändå finns utrymme för egna insatser och för frivilliga bidrag. Men för att man skall kunna göra en något så när tillfredsställande insats under nästa budgetår, behöver vi anslå 100 000 kronor i stället för 50 000 kronor.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 9); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rimmerfors begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 136:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 9) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstnings resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 85 ja och 126 nej.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen 9) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Punkterna 137—150

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 151

Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt 165, s. 555—560) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, som föranleddes av vad föredragande statsrådet föreslagit, dels godkänna av föredragande statsrådet förordad avlöningsstat för statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64, dels ock till Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 885 000 kr.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 349) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 407) hade — såvitt nu var i fråga — föreslagits, att riksdagen vid behandlingen av anslaget till Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor under femte huvudtiteln måtte *dels* medgiva av institutets styrelse föreslagen höjning av timplärläraryrvodena till 75 kr. per undervisningstimme och av handledararyrvodena till 150 kr. per elev och månad, *dels* medgiva, att den av institutets styrelse föreslagna fortbildningskursen för föreståndarinnor (husmödrar) finge anordnas samt i anledning härav höja ifrågasvarande avlöningsanslag för budgetåret 1963/64 till 925 000 kr.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1963 föreslagit;

II. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag

Staten institut för högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar

å motionerna I: 349 och II: 407, såvitt nu var i fråga,

a) godkänna i utskottets hemställen intagen avlöningsstat för statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

b) till Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 885 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Virgin, Per Jacobsson, Edström, Kaijser, Sundin, Harald Pettersson, Staxäng* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort under II. hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 349 och II: 407, såvitt nu var i fråga,

a) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

b) till Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 925 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Är det något vi försummat här i landet så är det att bygga ut utbildningen av sjukvårdspersonal i den takt som vi byggt sjukhus och institutioner. Krisen inom sjukvården beror i allmänhet på brist på utbildad personal. Det kommer att dröja länge innan vi kommer ikapp. Det är därför nödvändigt att vi tillvaratar alla tillfällen till utbildning och även accepterar detta erbjudande från statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor om anordnande av en kurs för husmödrar och avdelningssköterskor.

Äskandet har inte beaktats i propositionen, men det har tagits upp i ett motionspar, vars förslag nu fullföljts i en reservation till denna punkt. Förslaget innefattar även en ökning av arvoden till timlärare och handledare. Ett bifall till förslaget skulle innebära en ökning av det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget med 40 000 kronor till 925 000 kronor.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ALMGREN** (s):

Herr talman! Kungl. Maj:t har under denna punkt föreslagit en väsentlig ökning av kursverksamheten vid institutet. Förslaget innebär en uppräkningsmedel med inte mindre än 250 000 kronor till 885 000 kronor. Endast på några punkter har Kungl. Maj:t ansett att institutets krav inte kunnat tillmötesgå. Detta gäller bl. a. höjningen av vissa arvoden och anordnande av en fortbildningskurs för husmödrar. Det i motionerna I: 349 och II: 407 framförda yrkandet överensstämmer med institutets anslagsäskanden. Med tanke på den utvidgning av kursverksamheten som Kungl. Maj:t har föreslagit är utskottsmajoriteten inte beredd att föreslå ytterligare kurser.

Vad beträffar arvoden anser vi att det i likhet med vad som gäller på andra områden bör ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om arvodenas storlek.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Utskottets hemställen bifölls.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställen, dels ock på bifall till reservationen 10); och fann herr talmannen den förra pro-

Utbildning av viss sjukvårdspersonal

positionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 151:o) mom. II) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 10) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 109 ja och 102 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 152

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 153

Utbildning av viss sjukvårdspersonal

Kungl. Maj:t hade (punkt 167, s. 563—570) föreslagit riksdagen att till Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 354 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen

dels de under punkten 151 nämnda likalydande motionerna I: 349 och II: 407;

dels ock en inom andra kammaren av fru *Kristensson* väckt motion (II: 600), i vilken hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om att till försökskurser i förebyggande mödravård anvisa ett anslag av 125 000 kr. samt besluta att under anslagsposten Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 229 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 349 och II: 407, såvitt nu var i fråga, ävensom motionen II: 600 till Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 354 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen II: 600 ävensom med avslag å motionerna I: 349 och II: 407, såvitt nu var i fråga, till Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 229 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Under denna punkt är upptaget ett anslag för olika slags kompletterande utbildning av sjukvårdspersonal. En del av denna kompletterande utbildning avser försökskurser i förebyggande mödravård för distriktssköterskor.

Genom den koncentration till lasarettens barnbördsavdelningar som förlossningsvården under senare år har kommit att få har i glesbygderna ute i landet barnmorskorna fått allt mindre att göra med förlossningsverksamheten och underlaget för deras arbete har tunnats ut. Landstingen har därför i stor utsträckning sett sig föranlättna att göra om organisationsplanen för barn-

Utbildning av viss sjukvårdspersonal

morskeväsendet. Det medför att den förebyggande mödravården kommer i försämrat läge för befolkningen i glesbygderna. För att stå denna befolkning till tjänst med sådan vård har man försökt att skapa kombinerade tjänster för distriktssköterskor med mödravårdsutbildning. Det är naturligtvis därvid viktigt att denna mödravårdsutbildning är av god kvalitet, även därför att befolkningen annars inte får förtroende för den mödravård som lämnas på detta sätt. Om folket inte tror på distriktssköterskornas kompetens inom mödravårdsområdet blir resultatet att man ändå söker sig till lasarettens specialavdelningar. Det leder till en överbelastning där och även till att onödigt kvalificerad personal tvingas att syssla med dessa arbetsuppgifter.

Reservanterna anser att den utbildning i förebyggande mödravård, som är avsedd att ges genom dessa fyraveckorskurser, inte är av tillräckligt hög klass för att fylla det krav man måste ställa på denna utbildning. Därför har reservanterna ansett att man bör undersöka möjligheterna att i annan ordning åstadkomma utbildning i förebyggande mödravård för distriktssköterskorna och därvid syfta till att få en utbildning som ger bättre kompetens än vad dessa försökskurser kan ge.

Med anledning därav vill reservanterna inte för närvarande biträda yrkandet om anslag för detta ändamål. Vi hoppas att Kungl. Maj:t undersöker möjligheterna att få till stånd en bättre kompletteringsutbildning på mödravårdsområdet.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen nr 11.

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Jag är fullt överens med herr Turesson om att man naturligtvis skall försöka få till stånd bästa möjliga utbildning.

Denna fråga har länge varit föremål

för diskussion. Jag erinrar mig att vi för flera år sedan behandlade den inom utskottsavdelningen och därvid diskuterade hur denna förebyggande mödravård skulle ordnas på landsbygden och i glesbygderna, där man gått in för att utbilda distriktssköterskor. Kanhända det visar sig att denna utbildning inte är till fyllest. Men tills vidare är det endast fråga om en försöksverksamhet, som med största uppmärksamhet följes av medicinalstyrelsen. Hittills har man konstaterat att den fungerat bra.

Vi får nu avvakta och se hur verksamheten fungerar i fortsättningen. Då har vi möjlighet att på nytt ta ställning till frågan, om utbildningen behöver utökas. Men med hänsyn till nuvarande förhållanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru **KRISTENSSON** (h):

Herr talman! Till vad som här tidigare sagts vill jag bara foga några ytterligare synpunkter.

Jag vill först instämma i vad herr Turesson sade, och jag är också glad över fröken Elméns synpunkter på denna fråga som visar att hon inte oreserverat stöder dessa fyramånaderskurser utan vill avvakta utvecklingen.

Jag vill emellertid ta upp en annan fråga, herr talman, som auditoriet kanske inte är så intresserat av med hänsyn till könsfördelningen här i kammaren. Men det är ändå så att mödravården är av allra största vikt för de blivande mödrarna. Det är viktigt hur man bedriver undervisningen i mödravård. Det är inte bara fråga om förlossningen utan om hela förberedelse-tiden.

Vi börjar här i Sverige tala om att man skall försöka att komma därefter, att mödrarna kan föda utan fruktan. Man tror sig kunna uppnå detta genom något som man kallar mödragymnastik. Redan nu har det skett en glidning i denna diskussion. Man talar inte längre så mycket om gymnastik utan om av-

Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

slappning och andningsteknik. Därigenom kommer man fram till att, som fallet är i Frankrike, tala om att föda utan smärta, vilket är något annat än att föda utan fruktan.

Ni kanske tycker att detta låter som en utopi, men i Frankrike har man på vissa sjukhus uppnått att inte mindre än 75 procent av alla förlossningar sker utan smärta och utan hjälp av bedövningsmedel av någon sort. Det sker helt enkelt bara genom att de blivande mödrarna systematiskt tränas i avslappnings- och andningsteknik. Man upphäver de reflexer som åstadkommer smärtförnimmelserna.

Jag har inte sagt detta i någon förhoppning om att det skulle intressera kammarledamöterna särskilt mycket. Men detta är någonting som också kommer att växa fram i vårt land. De som skall meddela denna undervisning är de obstetriskt kunniga, de är de enda som kan svara för den undervisningen. Vi har, herr talman, om jag bortser från läkarna, en kår som kan sköta denna utbildning, nämligen barnmorskorna. Jag kan inte se något skäl till att de inte skulle få fortsätta den verksamhet som redan bedrivs, fastän i alltför liten skala.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationen under punkt 153.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 11) av herr Virgin m. fl.; och biföll kammarren utskottets hemställan.

Punkterna 154—159

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 160

Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

Kungl. Maj:t hade (punkt 174, s. 582 och 583) föreslagit riksdagen att till

Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

I de under punkten 3 nämnda likalydande motionerna I: 499 och II: 501 hade — såvitt nu var i fråga — hemställt, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1963/64 till Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning av 100 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, till Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 499 och II: 501, såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! När högerpartiet år 1960 yrkade avslag på det begärda statsbidraget till en försöksvis anordnad familjerådgivning, gjorde vi detta huvudsakligen av tre skäl. Det första skälet var att vi menade att man från departementet borde ha inhämtat uppgifter om den verksamhet som redan då bedrevs i kommunal regi och på initiativ av kyrkliga och andra organisationer. Man borde ha redovisat detta material för riksdagen innan vi tog ståndpunkt till frågan om statsbidrag.

Det andra skälet — och det var ett viktigt skäl — var att man hade föreslagit att den familjerådgivande verksamheten skulle hopkopplas med abortrådgivningen utan att man fördenskull fick garanti för att den verksamheten skulle få anknytning till sjukhus.

Den tredje invändningen var den uttalade bristen på kvalificerad personal.

Statens bosättningslånefond

Jag vill säga att invändning nr 2, nämligen mot att familjerådgivningen hopkopplades med abortrådgivningen och förlades fristående från sjukhus, har, herr talman, förstärkts under detta år. Anledningen därtill är den proposition som justitieministern har lagt fram om en utvidgning av abortlagstiftningen vari föreslås en femte abortindikation samt den aktualitet som den abortförebyggande verksamheten utan tvivel har fått genom diskussionerna om vissa läkemedels inverkan på fostret.

Man blir därför, herr talman, litet fundersam när man läser medicinalstyrelsens cirkulär angående den statsunderstödda familjerådgivningen. Detta cirkulär är givet i oktober 1962. Där anger medicinalstyrelsen tre olika alternativ, efter vilka familjerådgivning kan anordnas. Jag vill inte påstå att alternativet innebär någon inbördes gradering, men man konstaterar i alla fall att det första alternativet är en fristående familjerådgivningsbyrå med abortrådgivning under ledning av läkare eller kurator. Som andra alternativ har man en familjerådgivningsbyrå med abortrådgivningen förlagd till sjukhus och som tredje alternativ en familjerådgivningsbyrå utan abortrådgivning under ledning av kurator. De invändningar som gjordes från vårt håll om denna hopkoppling med abortrådgivning utan anknytning till medicinsk klinik har alltså inte beaktats. I stället har man som första alternativ angivit den möjligheten. Det är därför, herr talman, som vi i år återigen har valt att yrka avslag på detta belopp. Det är sålunda inte något försök att här spara pengar utan vi yrkar avslag av rent principiella skäl.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till reservation nr 12 vid punkten 160.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Med anledning av reservationen om sloandet av anslaget till försöksvis anordnad familjerådgivning

vill jag erinra om att utskottet i sitt av 1960 års riksdag godtagna utlåtande över propositionen om riktlinjerna för familjerådgivningen bl. a. uttalade, att det var önskvärt att vinna ytterligare erfarenheter av verksamheten, särskilt i fråga om organisationsformen. Utskottet ansåg därför lämpligt, att en försöksverksamhet med olika organisationsmodeller kom till stånd i begränsad omfattning. Som särskilt betydelsefullt framhölls också att verksamheten bedrevs enligt riktlinjer, som skapade garantier för att kraven på sakkunnig personal blev tillgodosedda. Utskottet ville därför inte motsätta sig att statsbidrag infördes i verksamheten.

Vidare fann utskottet att olika alternativ borde prövas, såsom fristående familjerådgivningsbyråer och byråer anslutna till sjukvårdsinrättningar liksom byråer samordnade med den psykiska barna- och ungdomsvården, eller — om så befanns lämpligt — abortrådgivningen.

Utskottsmajoriteten kan inte finna några skäl att frångå de av riksdagen godtagna riktlinjerna beträffande denna verksamhet och att, såsom reservanterna yrkat, slopa anslaget för detta ändamål.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 12) av herr Virgin m. fl.; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

Punkterna 161—189

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 190**Statens bosättningslånefond**

Sedan punkten föredragits anförde

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Även om det är sent på

Statens bosättningslånefond

natten eller fram på morgonkvisten skulle jag i alla fall vilja göra några kommentarer till utskottets utlåtande i anledning av vår motion som gäller bosättningslånen.

När socialstyrelsen 1961 presenterade sin utredning och normer för beviljande av bosättningslån, visade den att det var stora skillnader när det gällde hur man bedömde låneansökningarna. Det fanns städer som hade en avslagsprocent upp till 34, andra endast 10 procent.

Vi motionärer har den uppfattningen att man fortfarande bedömer låneansökningarna mycket olika. Det är detta som vi har tagit upp i vår motion. Jag tänker inte närmare gå in på denna sak, men jag skulle vilja nämna att vi i vår motion har pekat på hur olika man bedömer innehavet av en bil. En lånesökande skall fylla i särskild blankett, där han skall ange märket på bilen, när den är inköpt o. s. v. Sedan har ortsombudet att ta ställning till om vederbörande behöver bil för sitt arbete eller för transport till och från arbetet. Detta betyder att ortsombudet måste ta hänsyn till de kommunikationer som finns, om arbetstiden är obekvämlig eller inte o. s. v.

Det är på denna punkt vi skulle vilja ha ett förtydligande, så att ansökningarna kunde bedömas enhetligare. Vi har ändå över 1 000 ortsombud här i landet. I motionen har vi hävdade att man framför allt skulle ta hänsyn till återbetalningsmöjligheten och inte till förekomsten av bil. Jag vill i detta sammanhang påpeka att de som kommer för att ansöka om bosättningslån får en blankett, på vilken står att bosättningslånet avser att möjliggöra bosättning för mindre bemedlade. Det är nog många sökande som avstår därför att de inte räknar sig till gruppen mindre bemedlade. Den undersökning som socialstyrelsen presenterade visade också att antalet låneansökningar minskat.

Man kan givetvis diskutera vad detta beror på, men jag undrar om inte den

allmänna restriktivitet som tillämpas kan vara en av anledningarna. Jag tror också att det skulle behövas mer upplysning om dessa lån än som för närvarande ges. Skulle man inte kunna tänka sig att de som tar ut lysning får ett kort med information eller att det på pastorsexpeditionen finns uppgift om ortsombudets namn och adress. Det är ju ändå fråga om en service för de unga, och det rör sig om lån som skall återbetalas med 5 procents ränta.

Vi har i motionen också tagit upp frågan om något som man kan kalla kompletteringslån. Vi tycker det är orimligt att två ungdomar som väntar barn och som gifter sig och flyttar in i en bostad — vilken de betraktar som tillfällig i avvaktan på att de skall få en annan och modernare lägenhet — när de får en modern lägenhet inte då skall få bosättningslån. De får kompletteringslån, vilket betyder att lånesumman blir mindre och lånetiden kortare. Vi önskar att man över huvud taget skall vara litet generösare vid bedömningen av dessa lån och att återbetalningsmöjligheten skall vara det avgörande.

Nu står det i utskottets utlåtande att riksbanken har utarbetat en promemoria 1962 och att denna har tillställts ortsombuden. Jag har i dag ringt till tre av landets fem största städer. Jag har varit i kontakt med riksbankens avdelningskontor och med ett flertal ortsombud. Man känner väl till det beslut som vi fattade i april månad i fjol, men man har ännu inte fått de nya bestämmelserna. Ett ombud talade om att man på orten i fråga fortfarande använde en blankett för låneansökningar, på vilken det står att maxibeloppet är 3 000 kronor.

Det är detta som är bakgrunden till vår motion. När vi skrev den i januari, hade vi varit i kontakt med många ortsombud. De meddelade att de inte fått de nya bestämmelserna. Nu har det gått ytterligare några månader, och

Interpellation ang. förlust av rätt till tilläggspension i vissa fall

ännu har i varje fall en del av dem inte fått bestämmelserna.

När man nu — som vi hoppas rätt snart — verkligen ser till att alla ombud och avdelningskontor får de nya bestämmelserna, skulle vi önska att dessa kommer att tillämpas litet generösare och att — jag upprepar det — möjligheterna att återbetala lånen skall vara det avgörande.

Det vore nog också välbetänkt att samla ortsombuden till konferenser, där lånebestämmelserna kunde tas upp till diskussion och enhetlig bedömning.

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 191—195

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 196

Lades till handlingarna.

§ 5

Föredrogs vart för sig

utrikesutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Jugoslavien angående reglering av vissa finansiella fordringar;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om införande i svensk tryckfrihetslagstiftning av den s. k. genmälesrätten; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsbehovet under anslaget Marinförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1963/64,

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsbehovet under anslaget Flygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1963/64,

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark, och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i

statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1963/64.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6

Föredrogs statsutskottets memorial nr 49, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1963/64 till Försvarets personalvård: Avlöningar.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kammarens sammanträde fredagen den 5 innevarande april.

§ 7

Interpellation ang. förlust av rätt till tilläggspension i vissa fall

Ordet lämnades på begäran till

Herr NORDGREN (h), som yttrade:

Herr talman! Enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension förloras tillgodoräknade pensionspoäng för inkomst av annat förvärvsarbete, om avgiften ej erlägges inom föreskriven tid. Ifrågavarande avgift uppbäres i samband med den allmänna skatteuppbörden och för visst år erlagd preliminär eller kvarstående skatt skall enligt uppbördsförordningen i första hand anses utgöra betalning av tilläggspensionsavgift för året.

Nu har det inträffat fall där vederbörande genom att betala in för liten ATP-avgift enligt den preliminära debetsedeln och sedan underlåta att erlägga kvarskatt förlorat rätten till tilläggspension. Ett sådant fall, rörande en företagare i Gävleborgs län, har bli-

Interpellation ang. förlust av rätt till tilläggs pension i vissa fall

vit bekantgjort genom en artikel i Af-tonbladet för den 7 april. Då i nämnda artikel klart redogöres för fallet synes det inte nödvändigt att här beröra detaljerna. Här skall endast ställas frågan om det kan vara rimligt att en skattebetalare, som ett år i vanlig ordning betalat in sin preliminära skatt och avgift till ATP med 165 kronor, skall gå förlustig rätten till tilläggs-pension därför att det fattas 2 kronor i pensionsavgiften som upptagits på den slutliga skattsedeln, vilken ej blivit betald. Detta fall torde inte heller vara det enda där några få kronor spelat samma avgörande roll.

Att dessa förhållanden befunnits anmärkningsvärda framgår därav, att häradsskrivarna »i fortsättningen» i särskilda meddelanden skall göra vederbörande försäkringstagare uppmärksamma på att de resterar med ATP-avgift. Enligt min mening borde det också vara möjligt att vidta åtgärder för att rätta till förhållandet i redan inträffade fall. Man torde nämligen kunna utgå ifrån att vederbörande inte haft kännedom om här berörda verkningar av att avgifterna ej blir till fullo erlagda.

Med stöd av vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande fråga:

Har herr statsrådet uppmärksammat att några få ej inbetalda kronor i ATP-avgifter kan få till följd att hela pensionsrätten går förlorad och har herr statsrådet i så fall för avsikt att vidta några åtgärder?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom handelsdeparte-

mentets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner,

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en atomkraftstation i Marviken, och

nr 55, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1963/64 till bidrag till svenska ekumeniska nämnden.

§ 9

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 130, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 104, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 105, för herr Bengt Folke Elmgren att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 106, för herr Hans Hagnell att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 107, för herr Gunnar Edvard Heckscher att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 108, för herr Gustav Ingemar Andersson i Linköping att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 109, för herr Sven Harry Gustafson i Göteborg att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 110, för herr Gunnar Hedlund att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 111, för herr Yngve Algot Möller att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 112, för fru Elisabet Sjövall att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 113, för herr Bo Gösta Bohman att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 114, för fröken Lisa Mattson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 115, för herr Per-Olof Hanson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 116, för herr Lars Magnus Eliasson i Sundborn att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

§ 10

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 116, angående ny huvudorganisation för statens järnvägar,

nr 127, med förslag till lag om behörighet att utöva tandläkaryrket m. m., och

nr 134, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.58 på natten.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 5 april

Kl. 11.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 29 nästlidne mars.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

För deltagande i sammanträde i Paris med Europarådets kulturkommitté an-
hålla undertecknade om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 17 t. o. m. den 19 april.

Stockholm den 3 april 1963

Elisabet Sjövall C. G. Regnéll

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagen från och med den 17 april till och med den 23 april för att delta i interparlamentariska unionens rådsmöte i Lausanne.

Stockholm den 3 april 1963

T. G. von Seth

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 17—19 april för deltagande i sammanträde med Europarådets ekonomiska kommitté.

Stockholm den 5 april 1963

Sven Gustafson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 3

Svar på fråga ang. påskyndande av utbetalningen av folkpensionsförmåner

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Enskog har frågat, om jag uppmärksammat vissa eftersläpningar i utbetalningen av folkpensionsförmåner och om jag vill medverka till åtgärder i syfte att påskynda dessa utbetalningar.

Till riksförsäkringsverket har under de 12 första veckorna 1963 inkommit ett osedvanligt stort antal utbetalningsärenden, i det närmaste 105 000. Under samma tid färdigbehandlades drygt 81 000 ärenden. I slutet av mars fanns en balans av inemot 52 000 obehandlade utbetalningsärenden. Endast omkring 250 av dessa avsåg helt nya pensionsfall. Återstoden gällde jämkningar i utgående pensionsförmåner; i cirka 35 000 av fallen rörde jämkningen det kommunala bostadstillägget.

Riksförsäkringsverket har organiserat arbetet så, att utbetalningen av nybeviljade pensioner inte fördröjes. Jämkningarna av redan utgående förmåner avser i allmänhet förhållandevis små belopp. Dessa jämkningar är i stor utsträckning föranledda av de ändrade reglerna i lagstiftningen om allmän försäkring. Vad beträffar de kommunala bostadstilläggen beror ett avsevärt antal jämkningar på att många kommuner under senare delen av 1962 fattat beslut om ändrade grunder för bostadstilläggen fr. o. m. 1963.

De förhållanden, som föranlett det stora antalet jämkningar av utgående pensioner, är av övergående natur. Riksförsäkringsverket har vidtagit alla de åtgärder för förstärkning av utbetalningsenheternas kapacitet, som är möjliga med hänsyn till tillgången på lämplig arbetskraft och på lokalutrymme. Enligt verkets beräkningar skall arbetsbalansen på utbetalningssidan vara undanröjd före den 1 juli i år.

Härvid har även beaktats, att ett stort antal nya ärenden rörande jämkade pensionsförmåner kan väntas komma in till verket fram till nämnda tidpunkt.

För att undvika varje missförstånd vill jag ytterligare understryka, att den tillfälliga eftersläpningen på utbetalningssidan inte betyder, att pensionärerna får gå och vänta på sina pensionsanvisningar. De kommer med posten som vanligt. Vad det är fråga om är att man i en del fall ännu inte har hunnit jämka upp pensionsbeloppen.

Vidare anförde:

Herr HAMRIN i Kalmar (fp):

Herr talman! Frågeställaren, herr Enskog, har bett mig framföra ett tack till statsrådet och chefen för socialdepartementet för svaret på frågan, eftersom han inte själv har tillfälle att göra detta.

Anledningen till frågan är att en viss oro uppstått ute i landet bland dem som drabbats av den eftersläpande balansen i riksförsäkringsverket. I de fall där det gäller jämkningar har väl denna eftersläpning inte lika stor betydelse som i de fall där det gäller helt nya pensionsärenden. Av svaret på frågan finner jag, att ett ganska ringa antal ärenden gäller nya pensionsfall och att dessa har fått förtur då det gäller att klara av balansen. Det är ju gott och väl. Det borde ha varit ganska självklart från början att nya fall skulle ha förtur. Det är möjligt att riksförsäkringsverket i så fall tidigare hade klarat av alla nya pensionsfall. Siffran 250 fall verkar dock att vara 250 fall för mycket.

Frågeställaren har i första hand tagit upp denna angelägenhet ur pensionärernas synpunkt. Men frågan gäller också vad som under dessa omständigheter ankommer på myndigheterna. När en pensionär inte får sin pension utbetald och behöver pengarna, vänder han sig självklart till klagomuren, och det blir i detta fall den lokala försäk-

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

ringskassan, som får en mängd telefonpåringningar vilka medför extra besvär för kassan. Pensionären får svaret, att man där ingenting kan göra utan att pensionären, för den händelse han är illa ställd och behöver pengarna, får vända sig till socialnämnden i sin hemkommun. Jag tillhör dem som hoppas att folk inte drar sig för att vända sig till socialnämnden när så behövs. Men tyvärr är det fortfarande många som gör det. Många myndigheter får sålunda extra besvär och pensionären får inte sina pengar.

Jag hoppas att denna eftersläpning snarast möjligt skall kunna undanröjas, såsom socialministern säger. Jag beklagar bara att det inte finns tillräckligt med personal för att så skall kunna ske före den 1 juli i år. Vi får då bara hoppas att den topp snart skall vara avverkad, som uppkommit på grund av omorganiseringen av försäkringsväsendet.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Jag finner det angeläget att understryka, att nya pensionsfall alltid har förtursrätt. Siffran 250 nya fall kan inte anses vara särskilt hög. Att det kan uppkomma dröjsmål i vissa fall beror på att en del utredningar och förarbeten måste utföras innan anvisningarna kan skickas ut och kommer vederbörande till del. Det är emellertid inte i detta avseende fråga om någon större eftersläpning utan denna är tvärtom relativt ringa.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4**Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLING**, som yttrade:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har under hänvisning till det ökade antalet kvinnliga alkoholmissbrukare till mig riktat några frågor rörande medelsanvisningen till vården av denna kategori samt beskaffenheten i vissa hänseenden av denna vård.

Vidare har herr Gustafsson i Borås frågat vilka åtgärder av förebyggande art och för beredande av flera vårdplatser för kvinnor som jag anser påkallade av den nämnda utvecklingen.

Alkoholmissbruket bland kvinnorna har ökat starkt under senare år. Under året närmast före motbokens avskaffande (tiden 1/10 1954—30/9 1955) noterades 1 130 fylleriförseelser bland kvinnor. Detta antal steg successivt t. o. m. år 1961, då 2 940 fall inträffade. År 1962 noterades en viss minskning. Utvecklingen på detta område påkallar stor uppmärksamhet och kräver ökade nykterhetsvårdande insatser.

I årets statsverksproposition har jag i samband bl. a. med behandlingen av nykterhetsvårdsutredningens betänkande lämnat en översikt av läget i stort inom nykterhetsvården. Såväl den öppna som den slutna sektorn av denna vård har under åren efter 1955 upprustats betydligt. Vad angår den öppna vården — som bl. a. innefattar förebyggande åtgärder — har nykterhetsnämndernas verksamhet kraftigt intensifierats. Anslaget till verksamheten har ökat från 3,6 milj. kr. budgetåret 1955/56 till 20 milj. kr. för innevarande budgetår. Någon fördelning av nämndernas utgifter på manliga resp. kvinnliga alkoholmissbrukare sker inte. Från detta anslag beviljas bidrag bl. a. till kommunernas kostnader för alkoholpolikliniker. Antalet sådana polikliniker, vilka står under ledning av läkare och är utrustade med annan kvalificerad personal, har flerdubblats och är f. n. omkring 70. Som regel är de avsedda för såväl män som kvinnor. I Stockholm är en av alkoholpolikliniker-na avsedd företrädesvis för kvinnor.

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

Vid många av dessa polikliniker skiljer man inte vid redovisning av besöksfrekvensen på män och kvinnor. Några tillförlitliga siffror på i vilken omfattning kvinnor besöker poliklinikerna finns därför inte. Av uppgifter som inhämtats under hand synes det emellertid framgå, att besöken av kvinnor varierar avsevärt mellan olika polikliniker. Vid vissa polikliniker synes sådana besök vara relativt talrika och ha ökat. Vid den nyssnämnda polikliniken i Stockholm för kvinnor var antalet besök under januari och februari i år sammanlagt över 900. Det förefaller emellertid som om poliklinikerna på många håll inte når det kvinnliga klientelet i lika hög grad som det manliga. Jag har för avsikt att låta undersöka vad anledningen kan vara härtill. Det torde exempelvis vara betydelsefullt i detta sammanhang, att poliklinikerna tillämpar skilda mottagnings-tider för män och kvinnor. Detta synes f. n. inte ske i önskvärd utsträckning.

De av interpellanterna ställda frågorna avser, såvitt jag förstår, i första hand förhållandena inom den slutna vården för kvinnliga alkoholmissbrukare. Jag vill därför i korthet redogöra för läget inom denna vård.

Två allmänna anstalter finns för vård av kvinnliga alkoholmissbrukare, nämligen den statliga anstalten Brotorp i Örebro län med 31 platser och den erkända anstalten Hagbyhemmet i Uppsala län med 26 platser. Endast en enskild anstalt finns för kvinnor med 7 platser. Brotorpsanstalten har nyligen blivit om- och tillbyggd och får anses i huvudsak motsvara nutida krav. Hagbyhemmet är inrymt i en hyrd fastighet, som nyligen har upprustats i viss utsträckning. Såsom framgår av årets statsverksproposition är emellertid anstalten i sådant skick, att den bör utmönstras.

En viss platsbrist föreligger vid de kvinnliga vårdanstalterna. Antalet kvinnliga exspektanter — d. v. s. i stort sett

det antal kvinnliga alkoholmissbrukare som vid ett givet tillfälle inskrivits på vårdanstalt men ännu inte kunnat beredas plats där — var under år 1962 lägst 20 och högst 41. Vid ingången av januari, februari och mars i år uppgick antalet exspektanter till 33, 23 respektive 30.

Socialstyrelsen har nyligen föreslagit, att en statlig anstalt för kvinnor uppföres som ersättning för Hagbyhemmet. Anstalten skall enligt förslaget omfatta 40 vårdplatser jämte 6 platser i en särskild intagnings- och sjukavdelning. Den skulle alltså få flera platser än Hagbyhemmet. Socialstyrelsen har ansett det lämpligast att anstalten, som skall ha hela riket som upptagningsområde, förläggas till Örebrotrakten. Häri har medicinalstyrelsen instämt. På mitt förslag har Kungl. Maj:t den 29 mars 1963 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera anstalten. Denna är avsedd att förläggas i Örebro stad och att drivas i visst samarbete med det nya mentalsjukhuset Mellringe. Liksom Brotorpsanstalten kommer den nya anstalten att förses med utrymmen för patienternas sysselsättning och arbetsträning. Denna del av vårdverksamheten anser jag vara av stor betydelse som förberedelse till patienternas återförande till arbetslivet. Liksom vården i övrigt planlägges denna verksamhet i samråd med anstaltens läkare, och givetvis beaktas individuella behov och önskemål så långt detta över huvud är möjligt. Jag vill i sammanhanget nämna, att Kungl. Maj:t uppdragit åt socialstyrelsen att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen utreda frågan om arbetsdriften vid vårdanstalterna för alkoholmissbrukare. Denna utredning kommer enligt vad jag inhämtat att fullbordas i vår.

Någon ytterligare allmän vårdanstalt för kvinnor är f. n. inte planerad. Behovet av flera vårdplatser bör lämpligen tillgodoses genom utbyggnad av de enskilda anstalterna och genom anord-

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

nande av inackorderingshem, d. v. s. de vårdformer som helt bygger på frivillighet. I föl genomfördes kraftiga förbättringar av statsbidragen till sådana institutioner. Den enskilda vårdanstalten för kvinnor i Stockholm utvidgas nu från 7 till 21 platser. En ny enskild anstalt planeras i Göteborg. Socialstyrelsen undersöker möjligheterna att anordna ytterligare en dylik anstalt på annat håll i landet. Ett förverkligande av de nuvarande planerna innebär i stort sett, att platsantalet vid allmänna och enskilda vårdanstalter för kvinnliga alkoholmissbrukare fördubblas.

Vad inackorderingshemmen beträffar har hemmet i Stockholm — landets enda hittills — nyligen utökats från 7 till 16 platser. Ytterligare kommunala initiativ är här synnerligen välkomna.

Beträffande personalen vid de allmänna anstalterna för kvinnor vill jag nämna, att läkare finnes knuten till varje anstalt. För övrig personal i ledande ställning kräves en grundlig social utbildning och erfarenhet av nykterhetsvård. Det har hittills varit möjligt att till dessa befattningar förvärva kompetent personal. Socialstyrelsen har i slutet av förra året fått i uppdrag att närmare utreda behovet av sådan personal på de erkända vårdanstalterna. För olika personalkategorier anordnar socialstyrelsen varje år särskilda utbildnings- och fortbildningskurser. En sådan kurs anordnas även av personalutbildningsberedningen.

Vad slutligen angår kvinnoanstalternas ekonomiska förhållanden har till dessa beviljats statsmedel efter samma grunder som till anstalterna för män. Hagbyhemmet har för innevarande budgetår erhållit statsbidrag med det högsta belopp som kan beviljas enligt gängse grunder.

Vidare anförde:

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Jag ber att till stats-

rådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för det utförliga svaret på min interpellation. Det framgår visserligen att statsrådet avser att vidta en rad positiva åtgärder beträffande vården av de alkoholskadade kvinnorna, men tyvärr är jag ändå inte helt tillfreds med svaret.

Statsrådet konstaterar mycket riktigt, att antalet kvinnliga alkoholister ökar oroväckande. Till de siffror som föreligger måste emellertid läggas det stora antal kvinnliga alkoholmissbrukare, som dels inte kan beredas vård på grund av den stora platsbristen, dels av en eller annan anledning kan dölja sig. Jämsides med utbyggnaden av antalet vårdplatser måste ovillkorligen åtgärder vidtas för att man skall kunna nå alla dessa kvinnor, som kanske till och med själva önskar vård men som på grund av nuvarande förhållanden drar sig för att söka hjälp. Det måste betecknas som högst otillfredsställande, att poliklinikerna i regel inte tillämpar särskilda mottagningstider för kvinnor.

I min interpellation tog jag upp frågan om den medicinska behandlingen. På denna fråga har statsrådet inte svarat, vilket jag beklagar. Numera tillmäts det medicinska inslaget i alkoholistvården den största betydelse. Man understryker också värdet av att behandlingen sätts in på ett så tidigt stadium som möjligt. Men, herr talman, om dessa vårdanstalter saknar medicinsk avdelning — vilket jag kan förstå att de flesta gör — hur skall då denna behandling kunna bli den effektivaste möjliga? Jag skulle vilja fråga herr statsrådet, om han anser det vara ur vårdsynpunkt tillfredsställande att patienter, som intages på alkoholistanstalt och som har omedelbart behov av vård i både medicinskt och organisatoriskt avseende, måste befordras till närmaste sjukhus för att få den erforderliga medicinska behandlingen. Dels kan sjukhuset ligga på avsevärt avstånd från anstalten, dels behöver många av dessa patienter en-

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

ligt uppgift kontinuerlig medicinsk behandling.

För min del anser jag det vara ytterst olyckligt att patienterna inte kan få medicinsk behandling på den anstalt där de intagits. Jag är väl medveten om att det kostar pengar att ordna med sådana vårdmöjligheter, men i det nykterhetsvårdande arbetet är det ytterst angeläget att allt göres för att till ett normalt liv rädda dem som räddas kan.

För ett par dagar sedan diskuterade vi här i riksdagen ingående frågan om höjning av spritpriserna. Jag skulle önska, att några av de miljoner som finansministern kommer att inhösta genom riksdagens beslut i denna fråga kunde anslås för alkoholistvården, särskilt i de avseenden där nu uppenbara bristfälligheter föreligger.

Till sist konstaterar jag med tillfredsställelse statsrådets meddelande om att socialstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen utreder frågan om arbetsdriften vid vårdanstalterna. Sysselsättning och arbetsträning jämsides med den medicinska behandlingen betraktas ju som ett mycket viktigt inslag i vårdverksamheten. De utgör ett viktigt led i strävandena att få patienterna återanpassade till arbetslivet. Men inte nog med detta. Det måste för flertalet av dessa patienter vara av största betydelse med sysselsättning och hänsyn till individuella behov. För så känsliga människor som det här är fråga om kan en felaktig inriktning av sysselsättningen reducera värdeeffekten i dess helhet. Såsom omvittnats av sakkunskap på området kan även för en frisk människa en felaktig placering i arbetslivet medföra ett depressivt tillstånd. Inom alkoholistvården är det särskilt angeläget, att man ägnar detta spörsmål tillbörlig uppmärksamhet och att kvalificerad personal i tillräcklig utsträckning ställes till förfogande för dessa viktiga uppgifter.

Jag ber, herr talman, att än en gång få tacka för svaret på min interpellation.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Även jag vill till statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta ett tack för svaret på interpellationen. Dess positiva innehåll behövs man inte ta miste på; något annat hade jag givetvis inte heller väntat från statsrådet. Det är bara en sak, som gör mig litet fundersam och som jag gärna vill kommentera något.

Statsrådet meddelar att Hagbyhemmet skall ersättas av en ny anstalt med 40 vårdplatser jämte 6 platser i en särskild intagnings- och sjukvårdsavdelning. Något utöver detta är inte planerat, utan den vård som ytterligare kan behövas skall åstadkommas genom utbyggnad av de enskilda anstalterna. Säkert är detta en riktig väg.

Ändå vill jag beträffande nybyggnadsprojektet göra några påpekanden. Brottorpsanstalten och Hagbyhemmet har tillsammans 57 vårdplatser. Den nya anstalt som skall ersätta Hagbyhemmet får sammanlagt 46 vård- och sjukplatser. Det blir en faktisk ökning med 20 platser. Jag tillåter mig dock en stilla undran om detta är tillräckligt. Det är snarare en fråga än en kritik, men när jag läser tidningar och framför allt tidskrifter där författarna skriver under ämbets- och tjänsteansvar kommer osökt dessa tankar. Jag undrar, om det inte finns ett större uppdämt behov av vård än det som man kan fånga in statistiskt. Nykterhetsnämnderna anser att tillkomsten av flera enskilda vårdanstalter föga kommer att minska behovet av ytterligare vårdplatser på de allmänna vårdanstalterna. De hävdar att de patienter, som nu begärs placerade på allmänna vårdanstalter, i olika avseenden är för avancerade och psykiskt särpräglade för att kunna vårdas på enskilda anstalter. Om situationen vid mitten av förra året är relevant även nu, så att anstalterna ofta är överbelagda, undrar jag, herr statsråd, om det finns ett betryggande vårdplatsantal när det gäller att ta hand om detta uppdämda vårdbehov, som hittills

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

inte har kunnat tillgodoses. Får problemet sin lösning med de 20 vårdplatser som tillkommer inom den nya statliga anstalt som socialstyrelsen har föreslagit? Det är en fråga som både jag och åtskilliga andra har ställt. Till detta kommer — som föreståndare Ingemar Hellander gör gällande — att en påtaglig tendens till ökning av den kvinnliga alkoholismen tycks föreligga.

Det kan även tänkas att vi har ett latent, inte redovisat platsbehov som sammanhänger med att nykterhetsnämnderna i medvetande om bristen på vårdplatser undviker åtgärder för intagning på anstalt även i fall där uppenbart vårdbehov faktiskt föreligger. Jag antar att den nya anstalten ger möjlighet till snabb ökning av intagningen, om så skulle behövas. Den bristfälliga statistik över såväl antalet kvinnliga alkoholister över huvud som besöksfrekvensen på poliklinikerna som statsrådet påtalar kommer väl att ändras till det bättre. Jag tror att det är mycket viktigt för att man skall få grepp om själva sakfrågan.

Jag har, herr talman, bara velat foga dessa kommentarer till det från min synpunkt eljest mycket tillfredsställande svaret på den fråga jag riktade till statsrådet beträffande speciellt vårdplatsbehovet.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Det är en för hela samhället mycket viktig angelägenhet som de båda interpellanterna här berört. Att jag vill ta tillfället i akt för att anföra några synpunkter beror på att jag tillsammans med en del andra ledamöter av kammaren nyligen besökt två alkoholistanstalter, en för kvinnligt och en för manligt klientel.

Jag vill från början säga, att det var betydligt mer beklämmande att se de kvinnliga patienterna än de manliga. Visserligen försökte de att strama upp sig så mycket som möjligt, men intrycket var ändå ytterst nedslående. På an-

stalten i fråga mottogs kvinnor som bara uppnått 22 års ålder och man måste fråga sig, om det verkligen är möjligt att åstadkomma någon varaktig förbättring av dessa kvinnor som så att säga misslyckats redan i första omgången av sitt liv.

Herr Gustafsson i Borås har redan något berört förhållandena vid den anstalt för kvinnliga alkoholister som vi besökte, nämligen Hagbyhemmet. Som bekant är detta en enskild anstalt med statsunderstöd. Anstaltens föreståndare hade enligt min uppfattning en ärlig vilja att göra det bästa möjliga för klientelet, men han saknade praktiskt taget resurser för att realisera sina mycket rimliga önskemål om förbättringar, som dock skulle kunna betyda mycket för klientelet.

Föreståndaren talade bl. a. om för oss att det bland klientelet fanns en del homosexuella kvinnor. Tre—fyra patienter bor ibland på varje rum, och det har inträffat att någon av patienterna, som inte velat vara med om dessa homosexuella utsvävningar, gråtande kommit ut och bett om ett eget rum för att »få vara i fred». Men föreståndaren har helt enkelt saknat möjlighet att ge vederbörande ett eget rum. Med relativt små medel skulle dock en sådan möjlighet kunna skapas. Jag tycker att även denna enskilda anstalt med statsunderstöd borde kunna bli föremål för större generositet från statsmakternas sida, så att föreståndaren kunde få större möjligheter. Vi kan sätta oss in i situationen för föreståndaren; den är beklämmande.

Även om nu Hagbyhemmet skulle ersättas av en statlig anstalt, så delar jag herr Gustafssons i Borås uppfattning att det behövs en ny anstalt därutöver. Ätminstone när det gäller Hagbyhemmet tror jag att en förbättring skulle kunna ernås genom relativt små ekonomiska insatser, till gagn för dem som vårdas där och naturligtvis även till fördel för föreståndaren.

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

Vi bör också tänka på en annan sak i detta sammanhang. När patienterna efter en tid skickas ut på försökspermittering kommer de vanligen till den pestböld som Stockholm utgör och möts av de gamla kamraterna med en ny halvpanna. Så är återfallet ett faktum. Mycket vore vunnet om patienterna kunde slussas över från anstalten till viss form av eftervård, så att de inte konfronterades med sitt gamla gäng. — Ett beklämmande faktum är att de flesta kvinnliga alkoholisterna visserligen finns i huvudstaden men är människor komma från den svenska landsbygden, som inte klarat sig i storstaden utan ganska snabbt gått under.

Herr talman och herr socialminister! Det är angeläget att man tar mer allvarligt på denna fråga och försöker göra något. Jag kan inte tänka mig att riksdagen skulle ha en annan uppfattning än att man bör försöka dels förebygga alkoholism, dels ge patienterna en effektiv vård på anstalterna samt en eftervård, så att dessa människor inte hamnar i det gamla gänget. Gör de det, går de under, och vi skall så långt vi någonsin kan försöka rädda människorna.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten men vill göra några kommentarer till de ärade talarnas inlägg i avslutning till mitt interpellationssvar.

Till herr Börjesson i Falköping vill jag säga, att på dessa anstalter står patienterna under tillsyn av läkare. Det bör också strykas under att den planerade nya anstalten fått en sådan förläggning, att vi har möjligheter att förstärka den medicinska sidan av vården. Och det är ju vårdbehovet som utan tvivel är det primära.

Med anledning av de frågor herr Gustafsson i Borås ställde vill jag säga, att det är klart att uppdämda behov kan föreligga. Vad utvecklingen på det-

ta område blir kan väl varken herr Gustafsson eller jag med någon större exakthet ange. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att enligt den redovisning jag lämnade är det fråga om en ökning av antalet platser på de allmänna anstalterna från 57 till 77 och på de enskilda anstalterna från 7 till cirka 50. Det är alltså fråga om en kraftig upprustning och en väsentlig förstärkning av platsantalet, och dessa åtgärder bör bidra till att tillgodose behoven.

Vad Hagbyhemmet beträffar bör observeras, att det är en förhryd fastighet. En betydelsefull sanitär upprustning har emellertid ägt rum vid hemmet, till fromma för patienterna. Det viktigaste är dock att vi nu får en förstärkning med en ny anstalt och därigenom en ökning av antalet platser.

Herr BERGLUND (fp):

Herr talman! Det är givetvis ytterst beklämmande att antalet kvinnliga alkoholister ökar som det gör, men samtidigt är det glädjande att vi nu får möjligheter att ge dem en bättre vård på en ny anstalt. Den som i likhet med herr Nilsson i Bästekille har varit i tillfälle att studera förhållandena på Hagbyhemmet har med glädje kunnat konstatera detta.

Jag vill emellertid här säga min mening om lokaliseringen av den nya anstalt vi här diskuterar. Jag tror inte det förvånar socialministern att jag säger några ord om den saken.

Det har ju förekommit en ganska livlig diskussion om den frågan både i de förberedande instanserna och i socialdepartementet, och i Närke hade vi nog vissa förhoppningar om att få anstalten förlagd till de trevliga, fridsamma och idylliska trakterna i södra Närke. Men inte bara för trivsamtens skull utan också av rent praktiska skäl.

Vi har t. ex. inte långt till Askersund och alkoholistanstalten Åsbrohemmet, där man har manliga alkoholister. Vi

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

hade tänkt oss att om den nya anstalten för kvinnliga alkoholister förlades till Askersundstrakten skulle man därigenom kunna få ett visst samarbete och utbyte av tjänster anstalterna emellan. Detta vore till fördel inte minst ur sysselsättningssynpunkt. Det är naturligtvis mycket viktigt för patienterna att inte behöva sitta sysslolösa utan ha något att lägga händerna vid. Men inte för verksamhetens egen skull utan för att de skall kunna aktivt delta i produktionen. Och vid Åsbrohemmet bedrivs nu en industriell verksamhet av icke obetydliga mått. Jag vet att industriavdelningen där — eller terapiavdelningen, hur man nu vill kalla den — inte kan utföra alla de arbeten som erbjudes. Det gäller ofta sömnadsarbeten och annat typiskt kvinnligt arbete, som de manliga patienterna nu får utföra. Därför tycker jag det hade varit lämpligt att få anstalten för kvinnliga alkoholister förlagd i närheten, så att man kunde få till stånd ett sådant utbyte av tjänster.

Som ledamot av direktionen för Mellringe sjukhus skulle jag inte ha någonting emot en förläggning dit. Och jag noterar med tacksamhet att anstalten nu blir förlagd till Örebro län. Därmed fror jag att ett steg i rätt riktning är taget. Men jag kan inte underlåta uttala den meningen, att det skulle ha varit en fördel för klientelet, om anstalten hade förlagts till en annan plats än just vid en stor stad.

Vid Mellringe pågår en oerhört stark bebyggelse, inte bara vid själva anstalten utan också av byggnader som uppföres i anslutning till densamma, t. ex. bostäder m. m. Vidare bör väl en alkoholistanstalt inte ligga i ett alltför tätbebyggt samhälle, allra minst vid en storstad.

Till alkoholistvården hör givetvis också den medicinska kroppsvården, och enligt vad jag förspört förekommer det nästan dagligen, att man vid sådana anstalter behöver anlita läkare för

kroppsliga åkommor. Om den anstalt vi här diskuterar hade förlagts strax utanför Askersund — som det var tänkt — i en vacker trakt vid norra delen av Vättern, som kallas Alsen, hade man haft en modern sjukstuga med högklassig utrustning för kroppssjukvård en kilometer från den platsen. Den läkare som tjänstgör vid sjukstugan är också särskilt intresserad av alkoholskador och deras botande.

Vid Örebro lasarett är det mer än överbelagt, och man har där många gånger svårt att ta hand om även akuta fall. Askersunds sjukstuga däremot har på grund av sin lokalisering bättre möjligheter i det fallet. Det talas ju så ofta om lokaliseringen av såväl statliga som enskilda företag, och vi försöker att få en viss spridning på dem. Därför tycker jag att man på socialdepartementet borde ha ägnat större uppmärksamhet åt lokaliseringen av olika anstalter, så att vi fick en bättre spridning.

Det har i sammanhanget också sagts, att om ifrågavarande anstalt förlagts till Askersund, så hade kommunikationsproblemen blivit besvärliga. Men med de möjligheter som finns att ordna såväl bil- som busstransporter tror jag inte att därvidlag skulle ha behövt uppstå några särskilt stora svårigheter. Däremot förekommer som bekant ofta rymningar från alkoholistanstalterna, och det är givetvis mycket lättare för rymningarna att komma från orten, om kommunikationerna underlättar detta.

Även rekreativmöjligheterna är synnerligen goda i Askersunds omgivning och i södra Närke över huvud taget. Den trivsamma miljön där tror jag även skulle ha betytt ett stort plus när det gäller för patienterna att återvinna hälsan.

Nu har det sagts, att antalet patienter skulle minska från 57 i Brotorp till 46 på den nya anstalten. Därför kan det tänkas, har det sagts under hand, att vi får bygga ännu en ny anstalt. Och om så blir fallet, hemställer jag

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

till socialministern att södra Närke måtte komma i fråga.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet sade att det på alkoholistanstalterna finns läkare och att den medicinska vården har förstärkts, och jag tvivlar inte på att patienterna där får läkarvård. Men jag har en känsla av att den inte är tillräcklig. Vi behöver nog flera läkare, så att patienterna får en ännu bättre medicinsk vård. Det bör framstå för de alkoholskadade en känsla av att de är sjuka, allvarligt sjuka. De alkoholskadade måste naturligtvis själva hjälpa till att bli återställda — i annat fall kan det finnas risk för att de inte kommer tillbaka från vårdvistelsen fullt friska.

Det är riktigt att den medicinska kontrollen kan vara mer eller mindre effektiv och omfattande. Det måste därför vara värdefullt att man satsar ytterligare pengar, inte bara på flera läkare vid alkoholistanstalter utan också på den medicinska forskningen.

Förutom den medicinska vården måste terapin tillmätas största betydelse. Det är enligt utsago inte bara nödvändigt med sysselsättningsmöjligheter i allmänhet, utan än viktigare är att förutsättningar skapas för en omfattande differentierad sysselsättning. Det kvinnliga alkoholistklientelet lär till hälften utgöras av hemarbetande kvinnor. Det kan på goda grunder antas, att dessa kvinnor inte finner sådana arbeten stimulerande som liknar dem de utför i hemmet. Då är också den avsedda effekten med terapin förfuskad. Eftersom sysselsättningen måste antas vara ett utomordentligt viktigt inslag i vården av alkoholister, bör den också i större utsträckning än vad som sker anpassas efter de individuella behoven. Härför krävs emellertid dels kvalificerad personal och dels tillräckliga ekonomiska resurser.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Det är närmast herr Berglunds inlägg som föranleder mig att mycket kort kommentera de synpunkter han lade på lokaliseringsspörsmålet.

Låt mig stryka under att vad som här för mig varit vägledande är vårdfrågorna. Det är ganska naturligt, att placeringen till Örebro med anknytning till såväl det nya mentalsjukhuset i Mellringe som de övriga sjukvårdsresurserna, exempelvis kroppssjukhuset, var så väsentlig att denna vårdsynpunkt fick bli avgörande. Såväl socialstyrelsen som medicinalstyrelsen har starkt betonat denna sida av saken.

Möjligheterna för denna vårdanstalt att tillgodogöra sig de medicinska resurserna blir utan tvekan mycket stora. Då inom alkoholistvården uppenbarligen såväl forskning som övrig utveckling driver åt den medicinska sidan, är det givet att dessa synpunkter har fått väga mycket tungt och de mer lokaliseringsbetonade synpunkterna har fått komma i andra hand.

Jag är medveten om att herr Berglund, trots att han själv är medlem av landstinget i Örebro och verkar inom länet, är ledsn att anstalten inte kommit till Askersund. Men det är säkerligen andra som önskat att anstalten fått en annan placering. Jag har emellertid framför allt velat redogöra för de motiv, som till slut varit avgörande för anstaltens placering.

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Då jag i olika funktioner, senast såsom av socialministern tillkallad medarbetare i nykterhetsvårdsutredningen, tror mig ha viss erfarenhet av vård av alkoholskadade, skulle jag vilja delta något i denna debatt, och jag gör detta av tidsskäl bara genom att ställa en kort fråga.

Den nye socialministern har genom interpellationssvaret och sina övriga

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

inlägg här i dag visat, att han är mycket intresserad av nykterhetsvårdens olika spörsmål. Socialministern är värd en särskild uppskattning för det svar han lämnat på särskilt en punkt, nämligen där han meddelar, att det nu kommer en ny, speciell vårdanstalt för kvinnor.

På tal om den medicinska vården av alkoholskadade fäste jag mig särskilt vid vad herr Börjesson i Falköping nämnde i sitt första anförande. Det finns ju på karolinska sjukhuset en alkoholklinik, som vi lagt ned mycket pengar på. Men denna klinik används faktiskt inte nu till full kapacitet — en del stora utrymmen i kliniken användes som bostäder för personal — och ingen tycker väl att detta är tillfredsställande.

Min undran är nu, om det inte skulle vara möjligt att inom någorlunda rimlig tid få denna klinik i full gång. Det blir då — eller borde åtminstone bli — ett visst utrymme där även för kvinnliga alkoholskadade, och vi skulle på det sättet kunna bättre täcka det vårdbehov som nu inte blir täckt.

Jag tror det skulle vara mycket värdefullt för kammarens ledamöter, om socialministern om möjligt kunde svara på detta.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag borde kanske lämpligen säga ett par ord i denna fråga, eftersom jag sedan sexton år tillbaka är ordförande i den apostroferade anstaltens styrelse.

Det kommer ingalunda som någon överraskning för oss, att det har riktats en viss kritik mot Hagbyhemmets standard. Det är nämligen vi själva i styrelsen som tagit upp saken i olika framställningar till de anslagsgivande myndigheterna. Vi kan väl utan tvekan säga — två ledamöter i styrelsen tillhör denna kammare, fröken Gunnel Olsson och jag — att vi själva klagat mest högljutt. Till statsmakternas heder vill jag säga

att de har behjärtat våra önskemål, först och främst genom att år efter år ställa ökade ekonomiska tillgångar till vårt förfogande. Vi har aldrig vägrats vad vi har begärt för att kunna förbättra och utvidga Hagbyhemmet inom ramen för våra möjligheter. Detta gäller både socialdepartementet och socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrå, med vilken vi har haft ett utomordentligt gott samarbete.

Jag har rådgjort direkt med våra socialministrar — även med den nuvarande — och fått utomordentligt gott gehör för våra önskemål. Nu hälsar vi med tillfredsställelse möjligheten att få överge om inte direkt det sjunkande skeppet så dock de gamla och skröpliga 1700-talslokaliteterna, där vi har hållit hus under så lång tid som ett 30-tal år, och få flytta in i nya och förnämliga lokaler.

När jag första gången tog upp denna fråga med dåvarande socialministern Torsten Nilsson, undrade jag om vi skulle leta upp några nya herrgårdar — eller rättare sagt gamla herrgårdar av ny typ. Denne svarade emellertid omedelbart, att vi skulle satsa på nybyggnad för att få det rejält på en gång. Den nuvarande socialministern statsrådet Aspling har under hand sagt till mig och i dag offentligt i denna kammare upprepat, att vi har nått fram till ett sådant stadium i planläggningen, att vi kan behöva räkna med ett snabbt genomförande av en ny ordning. Jag hälsar detta med tillfredsställelse.

Nu frågar någon kanske varför man ändå har dröjt så länge med detta. Låt mig på detta svara — för att i någon mån återföra denna debatt till riktigare proportioner — att vi inte förrän under de allra senaste åren har fått denna svåra överbeläggning. Under mina första år som ordförande i anstaltens styrelse hade vi ibland sex till sju patienter. Hagbyhemmet var så att säga en pensionatsrörelse i anstaltsformat. Detta gjorde också, att man kunde ägna sig mycket mer åt de enskilda patienterna.

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

En god anda har hela tiden varit råddande på detta hem, vilket beror på den personal vi har haft lyckan att få. Jag kan som exempel på det goda förhållande som rätt anföras dels att våra föreståndare ibland rest omkring i landet och hälsat på förutvarande patienter för att hålla kontakt med dem och stödja dem i deras avhållsamhet och nya livsriktning, dels — och det är det märkligaste — att många av våra förutvarande patienter har kommit på återbesök, inte återförda av polis och nykterhetsnämnd utan frivilligt för att hälsa på. Jag kan till och med nämna, att en förutvarande patient ringde upp och frågade om hon fick förlägga sin bröllopshögtid till Hagbyhemmet, vilket också beviljades.

Det är alltså inte bara mörka sidor i de gångna årens historia, och det skulle kunna anföras åtskilliga solskenshistorier från denna tid. Men kammarens arbetsprogram i dag tillåter inte detta, utan jag tänkte i stället nämna några andra saker.

Våra svårigheter har bestått i trångboddhet och därav betingad överbeläggning under de senare åren. Problemet är också att vi har ett starkt skiftande klientel, som inte har något annat gemensamt än att de utgörs av kvinnor. Detta skapar givetvis en del problem. Kunde vi få flera rum och till och med flera byggnader skulle en bättre differentiering av klientelet kunna genomföras. Vi hoppas att detta skall bli fallet på den nya anstalten. Självfallet erbjuder inte en 1700-talsherrgård de bästa förhållanden heller ur sanitär synpunkt.

Det har varit många svårigheter, men vi har även haft många glädjeämnen, och de skall inte glömmas bort i detta sammanhang. Till dem hör som jag redan nämnt personalen och de arbetsformer, under vilka vi kunnat verka på det arbetsterapeutiska området. Vi har en förnämlig gammal herrgårds-trädgård från Linnés dagar, i vilken många har arbetat sig till hälsa. Vi har

också vävning som arbetsterapi. Vi har fått fram mycken skickligt gjord hemslöjd och därmed också åstadkommit mycken trivsel för de intagna.

Det som jag till sist ville nämna sammanhänger med den planläggning, som vi har för framtiden beträffande arbetsterapien. Vi har nämligen så sent som i höstas genomfört en ny arbetsform. Vi har skapat en ny »arbetsstuga» med några kraftiga symaskiner. De som vill arbeta där på ackord för att tjäna litet extra genom att sy örngott o. d. får göra detta. Detta arbete har blivit så utomordentligt populärt, att vi till och med har svårt att avhålla patienterna från att arbeta på söndagarna.

Denna nya arbetsform gör inte bara att de intagna kan tjäna litet pengar att lägga till sin inkomst medan de är på hemmet, utan den har också en rent terapeutisk betydelse, som de kanske själva inte inser så mycket av men som vi lägger märke till. Vår läkare, vilkens rapport jag har framför mig, är utomordentligt tacksam för denna nya möjlighet. Många av våra intagna, vilka ägnar sig åt att sy örngott, har glömt sina bekymmer och blivit friskare.

Vi tror också på den idé som skymtar i statsrådets svar, nämligen att man inte bara skall bygga anstalter av detta slag utan också stärka den öppna vården och inrätta inackorderingshem, dit människor frivilligt kan söka sig och få hjälp under mindre anstaltsbetonade former. Jag är sålunda tacksam för den fördubbling av antalet anstaltsplatser som nu har erbjudits, och jag vill inte för dagen ropa på flera, förrän vi har provat om vi inte kan lägga över litet mer av verksamheten på den öppna vården.

Jag har såsom styrelseordförande inte lagt mig i frågan om lokaliseringen av det nya hemmet. Jag har bara sagt statsrådet Aspling under hand att vi ställer två villkor för det nya hemmets förläggning: att det skall vara nära till sjukvård och erbjuda möjligheter till arbetsterapi också utanför anstalten på

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

den allmänna arbetsmarknaden i grannskapet. Vi har med stor framgång praktiserat systemet att låta de intagna bo på hemmet och arbeta utanför. Genom en sådan övergångsform slussas de lättare ut i arbetslivet.

Med fullt erkännande av de svagheter som vidlåder hemmet och som styrelsen sannerligen inte underlåtit att ge till känna, vill jag säga att jag tror att vi är på väg mot avsevärda förbättringar. Jag understryker det tack som herr Wiklund uttalade till socialministern. Jag tycker att vi med goda krafter och gemensam målsättning är på väg åt rätt håll.

Herr NILSSON i Bästekille (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Rimmerfors har — som han sade i egenskap av styrelsens ordförande — redogjort för vad som har skett därute. Det var intressant att höra. Det var ett uttryck jag fäste mig vid: »Vi har fått vad vi har begärt.» Det var för mig en stor överraskning. Det är flera än jag här i kammaren som anser att en hel del små åtgärder skulle kunna vidtas för relativt små belopp som skulle kunna vara till stor fördel för verksamheten. Man skulle t. ex. kunna ordna så att det fanns ett rum där människorna kunde få vara ensamma. Den möjligheten fanns inte vid det tillfälle när vi var därute på besök. Styrelsen måste väl vara oerhört blygsam som inte har framfört föreståndarens begäran om dessa små åtgärder.

Herr Rimmerfors snuddade vid en annan sak, där det också rådde brister.

Jag skall gärna vitsorda vad herr Rimmerfors sade om att det råder god anda på hemmet. Det har en utmärkt föreståndare. Man gjorde allt vad man kunde för att patienterna skulle kunna återbördas till ett normalt liv. Patienterna fick syssla med vanligt arbete och med hobbies. Det var roligt för oss när vi var därute att se att en hel del var utomordentligt skickliga i teckning. Det

var rent av små konstverk de utförde och som det var ett nöje att se.

Jag snuddade i mitt första anförande vid en annan sak. Eftervården kan inte ske därute — det är jag fullt på det klara med — i nuvarande läge. Men om man bygger en ny anstalt, där de svårast skadade kan vistas, vore det bra om man även bibehöll den nuvarande anstalten för någon form av eftervård. Jag kan ta ett enda exempel. Man brukar släppa ut människor på försök sedan de varit inne en tid för att se om de kan klara sig själva. Vi fick veta att en ung flicka som blivit »försökspermitterad», om jag får kalla det så, i början av veckan hade i slutet av veckan med gråten i halsen ringt till föreståndaren och begärt att få komma tillbaka över veckoslutet, därför att hon inte ansåg sig kunna klara sig i sitt gamla gäng i huvudstaden.

Vi har nog ett gemensamt intresse att allt görs av vad som göras kan. Min lilla anmärkning beror på att jag ansåg att man med små medel skulle kunna åstadkomma värdefulla praktiska åtgärder, och det är inte någon fantasi från min sida utan har verklighetsunderlag. Om statsmakterna kunde ge hemmet större resurser skulle det inte skada.

Herr RIMMERFORS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Bästekille undrade om vi i styrelsen varit för blygsamma. Det är tänkbart, men det är också möjligt att vår återhållsamhet har berott på en förståndig omtanke om de medel som vi har oss anförtrödda.

Byggnaderna är nämligen inte våra egna utan de tillhör Holmens Bruk, och vi har därför inte kunnat utvidga så mycket som vi velat. I stället för att begära ständigt ökade bidrag till en utbyggnad har vi hemställt om en ny anstalt, som kommer att kosta mycket pengar men bättre tillgodose våra önskemål. Men inom ramen för de förbättringar som det varit möjligt att göra

Svar på interpellationer ang. vården av kvinnliga alkoholister m. m.

har vi ideligen begärt förstärkningar av anslagen, och såvitt jag nu kan erinra mig har vi aldrig rönt något motstånd i det avseendet.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag behöver väl inte mer än jag gjorde i onsdags understryka betydelsen av medicinsk vård för alkoholskadade och betydelsen av forskning på detta område. Nu begärde jag ordet för att göra ett konstaterande. Vi nykterister talar ibland väldigt stort. Jag har skaffat mig en fotostatkopiering av omröstningsresultatet från voteringen i onsdags natt angående punkt 113 i statsutskottets utlåtande nr 5. Ingen av de herrar nykterister som nu har talat ville då vara med om att inrätta den överläkarsjukvård för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik som jag hade föreslagit. Vad bråkar då herrarna om nu? Ni vill ju ingenting! Ni vill vara med och lysa, och ni talar om vad ni vill att samhället skall göra. Men ni är oerhört rädda för att göra någonting. Vi har den underliga situationen i dag att nykteristerna pläderar men glömmer bort det praktiska handlandet. Det är väl det som gjort att nykterhetsrörelsen inte kunnat uträtta mer i förhållande till sina stolta proklamationer.

Jag hoppas att socialministern i motsats till dem som i dag sagt dessa vackra ord kommer att göra en hel del i praktisk handling. Det är det vi behöver om vi skall kunna hjälpa de alkoholskadade, både de manliga och kvinnliga.

Jag har velat konstatera detta, ty den bild som denna omröstning visade är sannerligen inte ljus för dem som går och kallar sig nykterister.

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Vi skall väl nu inte här föra en diskussion om vad nykterhetsrörelsen gjort och inte gjort. Jag vill bara konstatera att det upprepade

gånger har ställts yrkanden från vårt håll om t. ex. förstärkning av upplysningsverksamheten och om ökade anslag till nykterhetsrörelsen själv; genom nykterhetsrörelsen kan man ju sprida upplysning och undervisning i nykterhetsfrågor. Vi har också ställt yrkanden om avsevärt bättre anslag till ungdomsvården och om stöd till ungdomsorganisationerna. Vi skulle också kunna ta fram många exempel på att vi yrkat väsentliga anslagsförbättringar till nykterhetsvården.

Frågan om den överläkarsjukvård, som herr Lundberg talade om, var inte tillräckligt beredd; man kunde därför inte i utskottet fatta ett tillstyrkande beslut på herr Lundbergs motionsförslag. Det var mitt motiv för att rösta nej. Jag är emellertid helt villig att stödja herr Lundberg i hans strävanden att få en bättre nykterhetsvård. Jag kan dock inte pruta av på kravet att åtgärderna vidtas först efter en god planering.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Gentemot herr Wiklund vill jag bara konstatera att inrikesdepartementet hade berett denna fråga som avgjordes i onsdags, och inom inrikesdepartementet har man varit enig med läkarna på psykiatriska kliniken om att någonting borde göras. Som jag framhöll i onsdags natt har man inom inrikesdepartementet gjort allt för att få fram denna tjänst.

Det är sant att vi inom nykterhetsrörelsen kommer med en massa förslag. Men när nu herr Wiklund och de andra nykteristerna hade möjligheter att hjälpa de alkoholskadade, då gjorde de ingenting. Man fortsätter i stället att plädara; det låter vackert utåt, men med vackert tal hjälper vi inte en enda människa som har besvär med alkoholen.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Det är inte riktigt rättvist av herr Lundberg att ta behand-

lingen av en enstaka fråga som något slags blodprov på intresset här i riksdagen för de nykterhetsvårdande strävandena.

I det aktuella fallet hade ett enhälligt statsutskott avstyrkt herr Lundbergs motion, och det fanns ingen reservation. Jag tillhörde visserligen dem som röstade med herr Lundberg, så jag tar inte åt mig av anklagelsen, men jag tror inte att ett sådant här angrepp mot nykterhetsrörelsen har positiva verkningar.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Herr Wiklund ställde en fråga till mig angående alkoholkliniken på karolinska sjukhuset. Jag är väl medveten om att det föreligger bekymmer beträffande personal och andra ting, och jag har låtit mig informeras om förhållandena både av professor Goldberg och docent Lundquist. Jag kan försäkra herr Wiklund att vi kommer att följa denna fråga med uppmärksamhet.

Herr **LUNDBERG** (s):

Herr talman! Jag har inte angripit nykterhetsrörelsen; jag är själv organiserad nykterist. Jag konstaterade bara att det finns många människor som har alkoholproblem som vi borde hjälpa dem av med. Detsamma gäller de mentalsjuka som står i kö för att få tillgång till sjukvård, men det gör ju inte bilden vackrare.

Nykterhetsrörelsen har en mycket stor uppgift, den är värd allt stöd. Men då bör de som anser sig vara aktiva förespråkare för rörelsen inte bara prata utan i praktiskt handlande visa att de vill göra någonting.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på interpellation ang. förenkling av deklarationsblanketterna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**, som yttrade:

Herr talman! Herr Wiklund har i en interpellation frågat om jag anser en överarbetning i förenklingssyfte av det offentliga deklarationstrycket från språklig och blanketteknisk synpunkt behövlig och om jag vill medverka till att en sådan överarbetning snarast kommer till stånd. Jag vill svara följande.

Det ankommer på riksskattenämnden att upprätta formulär till deklarationsblanketter. En av anledningarna till att nämnden fått detta uppdrag är att i nämnden finns — förutom skatteexpertis — företrädare för jordbruk, företagare och löntagare, varför förutsättningar borde finnas att få fram blanketter som innefattar en god avvägning mellan kravet på blanketternas överensstämmelse med lagstiftningen och deklaranternas önskemål om lättfattlighet och information. Blanketterna måste emellertid med nödvändighet bli relativt detaljerade. Det är nämligen ofrånkomligt att blanketterna skall ge deklaranterna erforderlig vägledning inte minst i fråga om alla de olika avdrag, som vårt detaljrika skattesystem medger.

Jag delar helt herr Wiklunds mening att man fortlöpande bör sträva efter att förenkla och förtydliga blanketterna. Riksskattenämnden har hittills arbetat efter den linjen och har med all den sakkunskap som står till buds goda resurser och förutsättningar för sitt fortsatta arbete på området.

Med det anförda anser jag, herr talman, att jag har besvarat interpellationen.

Vidare anförde:

Svar på interpellation ang. förenkling av deklarationsblanketterna

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Svaret på min interpellation om deklarationerna, som kanske för finansministern är något av en gammal bekant, är som alltid, då finansministern svarar, kort och koncentrerat. Det är därför alls inte utan intresse och i detta fall i viss mån löftesrikt.

Jag är själv medveten om en personlig svaghet för fullständighet i belysningen av en fråga, och jag blir därför lätt litet långrandig. Kanhända hänger detta ihop med otillräcklig rutin i riksdagsarbetet. Då jag nu tackar för svaret, skall jag lika medvetet som jag upplever denna min svaghet åtminstone försöka vara lika kort som finansministern. Interpellationen har ju numera inte heller samma rykande aktualitet som då den framställdes den 13 februari.

Finansministern och jag har tydligen samma mening om och intresse för värdet av enkla och tydliga deklarationsblanketter. Men t. o. m. riksskatte-nämndens broschyr till allmänheten med titeln »Deklarationsupplysningar» belastas med ålderdomliga och skattejuridiska termer, som jag har exemplifierat i interpellationen. Den breda allmänheten tycker nog att de är svåra att förstå. Dessutom finns där en hel del långa och svårbegripliga satser. För vanligt folk ter sig innehållet i dessa satser nog en smula otillgängligt. De behövde alltså skrivas om i klartext. Det vore frestande, mycket frestande att lämna exempel, men koncentrationskravet hindrar mig.

Min utgångspunkt för interpellationen var hur beroende allmänheten, på grund av otillräcklig kännedom om beskattningsreglerna, alltjämt tycks vara av medverkan av tillfälligt upprättade deklarationsbyråer av tydligen växlande kvalitet, hur ett TV-program med testning av ett par sådana byråer visade hur direkt förlustbringande det i vissa fall kan bli för deklaranterna att anlita åtminstone en del av dessa byråer, hur likväl kanske hälften av de-

klaranterna av, för all del, en rad olika skäl anlitar dem och hur kanske en tredjedel av deklarationerna måste rätas trots hjälp, då de uppgjordes. Rättelsearbetet måste väl betraktas såsom en direkt ekonomisk förlust för det allmänna i form av förlorad arbetstid för taxerings tjänstemännen.

Min utgångspunkt *nu* är en rätt försvarlig bunt tidningsklipp och en rätt stor brevsörd med anledning av interpellationen.

Det framgår nu av svaret, att riksskattenämndens förenklingsarbete skall fortsätta, och jag hoppas att det skall ske både med kraft och med påtagliga resultat mycket snart, i varje fall till nästa års deklarationskampanj.

Utom förenkling i utformningen av blanketterna och i texterna i dessa blanketter, och på den punkten tycks man t. ex. i Amerika ha kommit långt, kunde väl den där lilla deklarationskatesen till allmänheten förse med en ordlista med korta förklaringar av vissa skattejuridiska begrepp. En förenkling av blanketterna kunde kanske göra deklarationsproceduren mindre eller rent av inte alls behövlig för de stora löntagargrupperna med okomplicerade inkomstförhållanden.

Kunde vidare inte taxeringsmyndigheterna, som nyligen ganska kraftigt upprustats med personal, mera ordnat ge deklaranterna ett aktivare bistånd? Aktiebolaget Sverige med finansministern som ekonomidirektör eller kanske rent av som verkställande direktör säljer stora och i allmänhet goda förmåner till allmänheten. Men ibland är det litet svårt att begripa sig på betalningsvillkoren.

I det jag åter tackar för svaret på min interpellation tillåter jag mig att ställa ytterligare en fråga. Kunde inte detta utmärkta bolag i eget, rent vinstintresse ordna en del lokala avdelningar för vad man i affärslivet brukar kalla PR, d. v. s. public relations? Jag avser inte statliga deklarationsbyråer

Svar på interpellation ang. förenkling av deklarationsblanketterna

utan en ordnad och i attityden gärna ganska älskvärd upplysningstjänst, som kunde begränsas till t. ex. någon månad före den 15 februari varje år. Vore det inte möjligt att på det sättet mera speciellt avdela därför lämplig taxeringspersonal för en sådan service gentemot allmänheten?

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Det är kanske litet svårt att omedelbart ha ett svar till hands på den fråga interpellanten sist ställde.

Det är ju så att taxeringsmyndigheterna står till förfogande och lämnar alla erforderliga upplysningar till den deklarerande som så önskar. Uppslaget att taxeringsmyndigheterna skulle exponera sig på något speciellt ställe med en skylt ovanför dörren och fungera som en offentlig informationsbyrå för allmänheten är intressant. Jag är inte beredd att nu ha någon specifik uppfattning härom. Men jag tycker, om jag skulle ge mig in på en liten utveckling från ämnet, att det ändå har hänt mycket på olika områden under senare år i fråga om själva upplysningsverksamheten om hur svenska folket skall skriva sina deklarerationer. Man kan gå in på vilket bankkontor som helst och få alldeles utomordentliga broschyrer, som kanske t. o. m. har den fördelen framför deklarerationsblankettens kurialsvenska att de är skrivna på ett populärt språk, som allmänheten begriper, och är utomordentliga såsom ledning för den deklarerande allmänheten. Vi har således en serviceverksamhet, som jag inte tycker att man direkt kan klaga på.

När det emellertid sedan gäller själva deklarerationsformuläret erkänner jag gärna att jag, när jag skriver min deklareration, trots att jag har sysslat med skattelagstiftning i åtta år, har ett behov av en vägledande informationsbroschyr. Jag brukar alltid avhämta en sådan på närmaste bankkontor.

För den som inte är lika förtänksam

som jag kan det naturligtvis finnas vissa besvärligheter just på grund av skriftspråkets uttryck, där jag ger interpellanten rätt i att man i många avseenden använder gamla benämningar, som inte ligger så väl till för den breda allmänheten.

Men riksskattenämnden är uppmärksam på detta förhållande, och interpellantens önskemål, som han inte är ensam om utan som nog gäller för en mycket stor allmänhet, bör tillgodoses så långt möjligt. Interpellanten och jag har här samma uppfattning. De som känner mig närmare vet att jag brukar vara närmast allergisk mot alltför utstuderad kurialsvenska och att jag efter fattig förmåga har försökt att komma till rätta med den.

I riksskattenämnden sitter emellertid representanter för våra stora löntagargrupper, jordbruket och företagen. Nämnden får ta del av deklarerationsformulären i god tid, och ledamöterna har möjligheter att diskutera dem med sina uppdragsgivare och i riksskattenämnden således föra in detta element av modern, praktisk omskrivning så långt det nu går. Det strävar man efter och det kommer man också i fortsättningen att sträva efter. Men problemet är naturligtvis att vi har en skattelagstiftning som är komplicerad och bemängd med olika regler. Det är den komplicerade lagstiftningen som skall komprimeras och omsättas i en till omfattningen så begränsad deklarerationsbilaga som möjligt. Beskrivningen skall ändå vara sådan att det finns en korrespondens mellan vad lagstiftarna har velat uttrycka och föreskrifterna i deklarerationsblanketten. Vi fortsätter emellertid med förenklingsarbetet, och det råder inte några delade meningar mellan interpellanten och mig på den punkten.

Jag vill också avslutningsvis säga att för varje år som går blir det faktiskt lättare att deklarerera genom att man på olika sätt har uppmärksammat den situation vi här diskuterar och velat ge

Svar på interpellation ang. beskattningen av priser vid idrottstävlingar

deklaranterna service för att hjälpa dem till rätta.

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Jag är medveten om att förhållandena har blivit bättre. Det är alldeles påtagligt att här har skett en hel del. Jag måste emellertid samtidigt säga att jag blev överraskad, när jag noggrant granskade det material, som nu tillhandahålls deklaranterna både vad gäller blanketter och den särskilda upplysningsbroschyren. Jag är också medveten om de svårigheter som här finns, ty det rör sig om termer, som har en mycket speciell juridisk innebörd och som väl måste finnas med i deklaratrycket.

Jag vill därför på nytt påminna om behovet av en liten ordlista med förklarande besked om vad som menas med de olika, mycket skattejuridiskt präglade uttryck. I min interpellation har jag exemplifierat vilka uttryck jag särskilt syftar på.

Jag skulle tro att de som sitter i riksskattenämnden och i taxeringsnämnderna kan bli en aning fartblinda. De märker kanske inte riktigt, att allmänheten inte har samma vana att röra sig med dessa begrepp som de själva, för vilka dessa uttryck och begrepp är invända och innebörden väl bekant. Allmänheten har däremot svårt att förstå dessa uttryck.

Sedan är det givet att taxeringsmyndigheterna har, kan vi väl säga, upplysningsplikt. Om de blir tillfrågade, har de givetvis att söka svara. Men anledningen till att jag gick in på frågan om att mera speciellt under en viss period avdela särskild personal för en upplysningservice var det uppmärksammade taxeringsärendet i Stockholm angående felaktigheterna med avseende på ortsavdrag vid taxering av ensamstående barnförsörjare. Finansministern erinrar sig säkert fallet, där det verkligen visades en nästan bister attityd gentemot allmänheten. Man sade ungefär att »ni får

klaga för att få rättelse här». Några försök att ex officio tillmötesgå de drabbade gjordes tydligen inte till en början. Senare har det rättat till sig genom ingripande av överståthållarämbetet. Det är viljan att stå allmänheten bi, när den har svårt att förstå termer och problem och därför vill ha upplysning i olika spörsmål avseende skattelagstiftningen, som jag menar att vi på detta sätt kanske skulle kunna ge praktiskt uttryck och befrämja.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på interpellation ang. beskattningen av priser vid idrottstävlingar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Larsson i Hedenäset har i en interpellation frågat om jag är villig att medverka till en i interpellationen närmare utvecklad liberalisering av beskattningen av idrottsmän och till att bestämmelserna får en sådan klar utformning att missförstånd och olika tolkningar så långt möjligt undviks. Jag vill svara följande.

Den 5 mars besvarade jag i denna kammare en fråga av herr Tobé i samma ämne. Jag vill hänvisa till vad som då förekom. Av mitt svar till herr Tobé framgår att det får ankomma på riksskattenämnden att utfärda erforderliga riktlinjer till ledning för taxeringsmyndigheterna. Enligt vad jag har mig bekant pågår inom riksskattenämnden arbetet med anvisningar på området.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Vidare anförde

Herr LARSSON i Hedenäset (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra ett tack för svaret på min in-

Svar på interpellation ang. beskattningen av priser vid idrottstävlingar

terpellation. För på dagen en månad sedan utlovade finansministern, att enhetliga riktlinjer för idrottsutövarnas taxering skulle utarbetas. Med tillfredsställelse noterar jag att finansministern i dag meddelar, att utarbetandet av sådana riktlinjer nu pågår inom riksskatte-nämnden. Med anledning av detta meddelande nöjer jag mig med att uttala den förhoppningen, att riksskattenämnden i detta arbete söker kontakt och samarbetar med Riksidrottsförbundet. Likaså hoppas jag att de blivande riktlinjerna kommer att utfärdas i liberal anda och under beaktande av såväl idrottens allmänna betydelse som de särskilda förhållanden, under vilka amatöridrottens utövare har att verka. Härigenom kunde vi måhända räkna med att i stort bli befriade från sådana upprepade olustiga tolkningstvister och offentliga debatter om idrottsmännens beskattning, som vi de senaste åren haft alltför mycket av.

Med uttalande av denna förhoppning vill jag ännu en gång tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 116, angående ny huvudorganisation för statens järnvägar;

till behandling av lagutskott propositionen nr 127, med förslag till lag om behörighet att utöva tandläkaryrket m. m.; och

till jordbruksutskottet propositionen nr 134, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.

§ 8

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 10 och 50.

§ 9

Föredrogs statsutskottets memorial nr 55, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1963/64 till bidrag till svenska ekumeniska nämnden.

Kammaren, som på framställd proposition biföll utskottets hemställan om memorialets företagande till avgörande efter allenast en bordläggning, godkände den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** yttrade:

Såsom tidigare meddelats kommer gemensamma omröstningar avseende denna fråga och frågan om anslag till avlönande av stabspastor att anställas vid början av kamrarnas sammanträden onsdagen den 17 april.

§ 10

Föredrogs den av herr Nordgren vid kammarens sammanträde på eftermiddagen den 3 innevarande april gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående förlust av rätt till tilläggspension i vissa fall.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Meddelande ang. sammanträdestider

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** yttrade:

Dagens sammanträde avses skola pågå till omkring klockan 16.30. Såsom tidigare meddelats kommer statsutskottets utlåtande angående tionde huvudtiteln att företagas till avgörande vid kammarens sammanträde onsdagen den 17 april, som börjar klockan 14.00 och icke fortsättes på kvällen. Med hänsyn härtill torde de ärenden, som icke medhinnas vid dagens sammanträde, komma att behandlas först vid arbetsplenum freda-

Sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten

gen den 19 april. Sistnämnda sammanträde måste därför med all sannolikhet fortsättas på kvällen.

§ 12

Sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av väckta motioner om sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 522 av herrar *Sveningsson* och *Ringaby* samt II: 536 av herr *Nordgren*, vari hemställts, »att riksdagen måtte med verkan från och med den 1 januari 1964 besluta sänka de för bussar utgående fordonsskatterna med 40 procent samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderliga författningsändringar»; samt

2) de likalydande motionerna I: 525 av herr *Virgin m. fl.* och II: 622 av herr *Cassel m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

förordning om ändring av 5 § förordningen den 15 december 1961 (nr 653) om brännoljeskatt

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 15 december 1961 om brännoljeskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

5 §.

Skatten utgår med trettio öre för liter, dock att skatt, som erlägges av tillverkare eller registrerad leverantör eller vid införsel, skall utgöra tjugusju öre för liter.

Skatten beräknas — — — av voly-
men.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1963.

Utskottet hemställde,

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 522 av herrar *Sveningsson* och *Ringaby* samt II: 536 av herr *Nordgren* om sänkning av fordonsskatten för bussar, samt

2) de likalydande motionerna I: 525 av herr *Virgin m. fl.* och II: 622 av herr *Cassel m. fl.* om sänkning av brännoljeskatten,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Gösta Jacobsson*, *Nilsson* i *Svalöv* och *Magnusson* i *Borås*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 522 av herrar *Sveningsson* och *Ringaby* samt II: 536 av herr *Nordgren* — ansett, att utskottet bort under punkten 1) hemställa, att riksdagen, med bifall till förenämnda motioner, måtte antaga följande

Förslag

till

förordning om ändring av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

5 §.

Skatt utgår — — — sextio kronor;

c) för annan — — — tjänstevikten; även om

för omnibus dels grundavgift med sjuttio kronor dels och tilläggsavgift med följande belopp:

om tjänstevikten icke överstiger femtusen kilogram tjugu kronor för varje påbörjat tal av etthundra kilogram av tjänstevikten minskad med niohundra kilogram; samt

om tjänstevikten överstiger femtusen kilogram, åttahundratjugu kronor för femtusen kilogram av tjänstevikten och

Sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten

trettiotre kronor för varje påbörjat tal av etthundra kilogram av återstående del av tjänstevikten;

d) för annan — — — ettusentvåhundra kronor.

Det åligger — — — av skatten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1964.

II) av herrar *Lundström, Gösta Jacobsson, Billman, Gustafson* i Göteborg, *Nilsson* i Svalöv, *Christenson* i Malmö, *Magnusson* i Borås och *Nilsson* i Tvärålund, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 525 av herr *Virgin* m. fl. och II: 622 av herr *Cassel* m. fl. — ansett, att utskottet under punkten 2) bort hemställa, att riksdagen i anledning av förenämnda motioner måtte antaga följande

*Förslag
till*

förordning om ändring av 5 § förordningen den 15 december 1961 (nr 653) om brännoljeskatt

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 15 december 1961 om brännoljeskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

5 §.

Skatten utgår med trettio öre för liter, dock att skatt, som erlägges av tillverkare eller registrerad leverantör eller vid införsel, skall utgöra allenast tjugusju öre för liter.

Därest särskilda förhållanden det föranleda, äger kontrollstyrelsen medgiva, att skatt skall erläggas med allenast tjugusju öre för liter även av registrerad förbrukare, om dennes förbrukning av brännolja för drift av motor i motorfordon är av betydande omfattning.

Skatten beräknas — — — av voly-
men.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1963.

III) av herrar *Lundström, Billman,*

Gustafson i Göteborg och *Christenson* i Malmö beträffande punkten 1) i utskottets hemställan, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag skall be att i all korthet få motivera det yrkande som framställs i motion 536 i denna kammarom sänkning med 40 procent av fordonsskatten för bussar. För närvarande tar man ut så höga fordonsskatter på bussarna, att riksdagen i annat sammanhang genom statsbidrag måste kompensera en del av de företag som berörs av skatten. Jag kan inte finna annat än att det är en mycket egenomlig ordning som härvidlag tillämpas.

1953 års trafikutredning framlade 1960 ett förslag om att fordonsskatten för landsortsbussarna skulle sänkas med 50 procent. Utredningen framhöll också, att en sådan förändring av skatten på bussar icke skulle få någon som helst inverkan på kostnadsansvarighetsprincipen i vad avser vägväsendets kostnader.

Reservation II avser sänkning av skatten på motorbrännolja med 4 öre per liter. Det innebär alltså ett borttagande av den höjning, som riksdagen beslutade i samband med det s. k. skattepaketet hösten 1961. I och med detta lade man ytterligare kostnader på det redan förut hårt kostnadstyngda näringslivet. Jag tror att dessa kostnader, som härigenom ökades, har en alldeles särskild betydelse, inte minst för den svenska landsbygden. De har också mycket stor betydelse för nyttotrafiken.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till såväl reservation I som reservation II.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Förra året hade vi en

Sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten

utförlig debatt i riksdagen om skattelättnader för bussar och om en sänkning av drivmedelsskatten. Jag kan av den anledningen fatta mig kort.

I utskottets utlåtande framhålles, att statsbidrag utgår för viss linjetrafik med buss och att för detta ändamål har anvisats tillhoppa 2,7 miljoner kronor detta budgetår och att i årets statsverksproposition äskats 3 miljoner kronor. Det bör i detta sammanhang framhållas att ansökningar om bidrag föreligger för 1962 med ett belopp som är tre gånger så stort som för ändamålet tillgängliga statsmedel. Bidragsbestämmelserna är för övrigt inte tillfredsställande, och det finns säkerligen behov av större bidrag. Men avgörandet i den frågan ligger inte hos bevillningsutskottet. Jag hoppas emellertid att 1953 års trafikutrednings blivande förslag till revision av vägtrafikbeskattningen skyndsamt förelägges riksdagen.

I fråga om skatten på motorbrännolja framhölls förra året, att vi borde ha en någorlunda likartad beskattning i alla de nordiska länderna. Norge och Danmark har lägre brännoljeskatter än vi, och en sänkning av skatten på motorbrännolja även här skulle betyda en lättnad för buss- och lastbilstrafiken och för jordbruket. En hög beskattning av trafiken kan verka hämmande på konkurrensen speciellt med grannstaterna inom EFTA-området. Detta spörsmål bör sålunda ägnas den allra största uppmärksamhet.

Utskottet anför att eftersom drivmedlen inte varit föremål för den skärpning av den indirekta beskattningen, som införandet av den allmänna varuskattnen innebar, ansågs det 1961 påkallat att skatten på motorbränslena höjdes.

Riksdagen har reagerat på olika sätt när det gällt att lägga skatter ovanpå tidigare högt tilltagna punktskatter. En hög beskattning av en så viktig råvara som brännoljan försämrar vår konkurrenskraft och försvårar vår exporthan-

del. Detta bör vara ett observandum för riksdagen. Frakt- och distributionskostnaderna utgör en betydande del av en varas framställningskostnad. Skatten på brännolja utgör 34 öre per liter och 31 öre per liter om den erlägges av tillverkare, registrerad leverantör eller vid införsel. Med tanke på att CIF-priset på brännolja är ungefär 14 öre, är beskattningen orimligt hög om man ställer den i relation till inköpspriset.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation II av herr Lundström m. fl.

Herr ASP (s):

Herr talman! Från högerpartiet föreligger samma motionsyrkande beträffande fordonsskatten på bussar i år som förra året. Jag skall därför mycket kort motivera bevillningsutskottets majoritets ståndpunkt. I motionen yrkar man på en generell sänkning av fordonsskatten med 40 procent. Motiveringen är att linjebustrafiken har ekonomiska svårigheter och att den sänkning som föreslås skulle innebära en sänkning av totalbeskattningen med 12 å 13 procent.

Man har ju för att stödja den yrkesmässiga trafiken i glesbygderna infört statsbidragsbestämmelser som trädde i kraft 1961. Bidraget utgår med 2 kronor per vagnmil. Det anvisade anslaget utgjorde budgetåret 1961/62 2 miljoner kronor, 1962/63 2,7 miljoner kronor och föreslås för 1963/64 till 3 miljoner kronor.

Om man studerar förteckningen över hur detta anslag har fördelats visar det sig att de trafikföretag, som kommit i åtnjutande av bidrag, har fått belopp som många gånger överskrider 100 procent av fordonsskatten och t. o. m. 100 procent av den totala beskattningen. Det är således fråga om bidrag som ger glesbygdstrafiken möjlighet att existera. Det är därför man från utskotts-majoritetens sida anser att det är en riktigare väg att gå att stödja glesbygds-

Sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten

trafiken med anslag än att genomföra en generell sänkning av fordonsskatten för busstrafiken. En sådan sänkning skulle inte på något sätt lösa problemet, ty enligt busstrafikens egna utredningar redovisas fordonsskatten som en kostnadspost på 5 procent för stads- trafik och 6 procent för landsbygds- trafik. Under sådana förhållanden har en generell sänkning i detta avseende mycket liten betydelse.

I den andra motionen som avser sänkning av brännoljeskatten säger man att beskattningen av motorbrännolja innebär en mycket tung börda för jordbrukare och andra företagare som i sin förvärvsverksamhet är beroende av lastbil eller traktor. Det är en sakligt oriktig upplysning som lämnats här, då det sägs att traktorerna är beskattade. De drabbas ju inte av vare sig fordonsskatt eller brännoljeskatt. Motionärerna säger vidare att de anser det riktigt att gå tillbaka till den skattnivå som man hade före 1961, varför de yrkar en sänkning av skatten med 4 öre per liter.

I samband med höjningen 1961 företog man en omläggning av uppborädsförfarandet i fråga om brännoljeskatten och införde den bestämmelsen att registrerade företagare skulle som tidigare deklarerat och betala skatten efter deklARATIONEN. Övriga företagare skulle betala skatten i samband med inköpet av motorbrännolja. Samtidigt borttogs bestämmelsen om att man skulle få göra avdrag för sådan olja som användes i samband med drift av tipp och kran. Skatten höjdes till 31 öre för förbrukare som betalar skatt i samband med inköpet och för övriga till 34 öre.

Jag har från oljehandeln fått uppgifter beträffande fördelningen mellan beskattad och obeskattad olja. Jag har frågat ett företag som har en ganska betydande försäljning av motorbrännolja och fått uppgiften att av den under 1962 försålda kvantiteten 67 procent såldes i beskattat skick och 33 procent

i obeskattat skick. Det innebär att för två tredjedelar av den sålda oljan har skatten varit 31 öre, alltså en höjning med 1 öre jämfört med 1961 års skattnivå. Emellertid har under 1962 oljepriset sänkts med i runt tal 1 öre. Under 1963 har priset visserligen gått upp igen med ungefär 1 öre beroende på ökade fraktkostnader i anledning av is- svårigheterna. Men man kan alltså säga att för två tredjedelar av konsumenterna är priset oförändrat efter den justering av brännoljeskatten som genomfördes 1961.

Jag skulle som avslutning vilja säga att den trafikbeskattning som vi har för närvarande är avvägd med hänsyn till de olika fordonskategoriernas kostnadsansvar. Enligt min mening bör man inte göra några förändringar i det avseendet, ty varje förändring som görs måste väl anses innebära, att man lastar över från den ena fordonskategorien till den andra, eftersom bilismen ju gemensamt skall stå för vägväsendets totala kostnader. Med hänsyn härtill kan det inte vara välmotiverat att göra förändringar.

För yrkesbilismens del tror jag att dagens problem inte är några ören mer eller mindre skatt på brännolja utan i stället att en stor del av de fordon som trafikerar våra vägar gör det utan att erlagga någon som helst skatt. Jag tänker på att traktortrafiken, som senare kommer att behandlas i ett bevillningsutskottsbetänkande, inte betalar vare sig fordons- eller brännoljeskatt, vilket gäller inte bara traktorer som dragfordon utan i ökat antal lastbilar som med enkla anordningar ombyggs och registreras som traktorer och trafikerar vägarna och på det sättet utövar en illojal konkurrens med den yrkesmässiga trafiken.

Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Sänkning av fordonsskatten för bussar och av brännoljeskatten

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Enligt vad som framgår av föreliggande utskottsutlåtande accepterar centerpartiet liksom folkpartiet ett behovsprövat individuellt bidrag till den busstrafik som inte kan upprätthållas utan särskilt stöd. Denna bidragsform medför att ett väsentligt högre belopp kan utgå till den ekonomiskt minst bärkraftiga busstrafiken än enligt det förslag som framföres i högerreservationen.

Jag begärde emellertid ordet för att påpeka att vi från centerpartiet motiverat om en höjning av nämnda bidrag utöver vad som föreslås i statsverkspropositionen. Vi anser nämligen att det belopp som där föreslås är otillräckligt för att upprätthålla en skälig trafikstandard inom vissa områden i vårt land. Den frågan skall emellertid behandlas i annat sammanhang i riksdagen.

Jag ber därför att under punkt 1) få yrka bifall till utskottets hemställan. Under punkt 2) kan jag instämma med vad herrar Christenson i Malmö och Magnusson i Borås tidigare framfört. Jag vill emellertid erinra om att när höjningen av brännoljeskatten genomfördes i samband med skattepaketet yrkade centerpartiet avslag på den beskattningen. Jag ber att under punkt 2) få yrka bifall till reservationen II av herr Lundström m. fl.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Då herr Asp säger att det inte inträtt så stor höjning av brännoljepriset på grund av att beskattningsordningen är en annan nu vill jag påpeka för honom att detta endast var en teknisk förändring av skatten som icke syftade till att sänka skatten. I och med att denna förändring vidtogs försvann också ett restitutionsförfarande som i varje fall i viss del hade betydelse. Men det är icke detta som det är fråga om nu. Vad frågan nu gäller är att skatten i vissa sammanhang borde

kunna sättas lägre. Av den anledningen anser vi det motiverat att nu ta bort den höjning med fyra öre som infördes 1961.

Herr ASP (s):

Herr talman! Det är riktigt att den tekniska omläggningen av skatten innebär en förändring så till vida att en förenkling genomfördes och att samtidigt den bestämmelsen infördes att avdrag inte fick göras för den olja som förbrukats för annat än att framdriva fordonet. Men det resonemanget gäller bara för en del av förbrukarna. Busstrafiken beröres sålunda inte härav. Bussarna är inte utrustade med vare sig tipp eller kran och för deras del blir det därför en ren vinst jämfört med övriga. Detsamma gäller för fjärtrafiken. Den beröres inte heller härav.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Med anledning av herr Asps försvarstal för höga skatter på motorbrännolja vill jag ställa följande fråga. Motorbrännolja spelar en stor roll i ekonomiskt hänseende för trafiken och i produktionen. Kan herr Asp förklara varför en så viktig råvaruprodukt beskattas med cirka 150 procent, medan andra industri- och jordbruksprodukter har lågskatt?

Härmed var överläggningen slutad.

Punkten 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen I); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) i utskottets betänkande nr 15, röstas

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen I) av herr Gösta Jacobsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 146 ja och 36 nej, varjämte 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) i utskottets betänkande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen II) av herr Lundström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprens-

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 101 ja och 97 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13**Meddelande ang. utsträckt motionstid**

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av de Kungl. Maj:ts propositioner, som bordlagts vid kammarens sammanträden tisdagen den 2 och onsdagen den 3 innevarande april eller kommer att bordläggas i dag, måtte med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det respektive propositioner kom kammaren till handa.

Till kammarens ledamöter kommer att utdelas en stencilerad sammanställning, vari anges data för de sammanträden, då motioner sist må väckas i anledning av de till och med i dag, fredagen den 5 april, avlämnade propositionerna.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 14**Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 154

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

av herr *Hilding* och II: 185 av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, vari hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter överarbetning av framlagda utredningsförslag måtte till riksdagen inkomma med proposition om avdragsrätt vid beskattningen för periodiska understöd till studerande»;

II) de likalydande motionerna I: 155 av herrar *Hilding* och *Nyman* samt II: 186 av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i skattelagstiftningen att mindre inkomster, som studerande förvärvade, bleve skattefria och således antaga följande

Förslag

till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 50 § 2 mom. ävensom punkt 1 av anvisningarna till 50 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

50 §.

2 mom. För fysisk — — — kronor, bortfaller.

Finnes skattskyldigs — — — jämkning medgivits.

Om skattskyldigs — — — ovan sägs. Sådant avdrag må vidare i den ordning nyss sagts medgivas skattskyldig, vilkens inkomst understigit existensminimum till följd av att den skattskyldige vid läroanstalt bedrivit studier eller undergått utbildning av väsentlig betydelse för utövande av förvärvsverksamhet.

Skattskyldig, vars — — — stycket förmåles.

Vad härefter — — — beskattningsbar inkomst.

Anvisningar

till 50 §.

1. Den skattskyldiges — — — inkomsten åtnjutits.

Den myndighet — — — särskilda fallet.

Normalbeloppen för — — — förvärvskällan tjänst.

Vid bestämning — — — i inkomsten.

Fråga om — — — förmånens värde.

Har den — — — därtill föranleda.

Har den — — — skattemyndighetens beslut.

Har den — — — beskattningsbar inkomst.

Är inkomsten — — — av existensminimum.

Nedsatt arbetsförmåga — — — normal arbetsinkomst.

Skattskyldigs inkomst anses hava understigit existensminimum till följd av studier eller utbildning endast om den skattskyldige på grund av studierna eller utbildningen under beskattningsåret icke alls eller blott i begränsad omfattning kunnat ägna sig åt förvärvsarbete.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1964 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1962 eller tidigare år.

III) de likalydande motionerna I: 261 av herr *Harald Pettersson* och II: 297 av herr *Antonsson m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till riksdagen om rätt till skatteavdrag på den statliga inkomstskattens slutbelopp för periodiskt understöd till studerande, enligt vad som i motionerna anförts; ävensom

IV) de likalydande motionerna I: 440 av herrar *Isacson* och *Sveningsson* samt II: 535 av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta sådana ändringar i kommunalskattelagen att avdragsrätt medgaves för studiekostnader enligt i motionerna uppdragna riktlinjer, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga författningsändringar.

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

Utskottet hemställde, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 154 av herr Hilding och II: 185 av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl. om rätt till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande;

2) de likalydande motionerna I: 155 av herrar Hilding och Nyman samt II: 186 av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl. angående beskattningen av studerandes ferieinkomster;

3) de likalydande motionerna I: 261 av herr Harald Pettersson och II: 297 av herr Antonsson m. fl. om rätt till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande; ävensom

4) de likalydande motionerna I: 440 av herrar Isacson och Sveningsson samt II: 535 av herr Magnusson i Borås m. fl. om rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader;

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Lundström*, *Gösta Jacobsson*, *Billman*, *Nordenson* och *Gustafson* i Göteborg, fru *Nettelbrandt*, herr *Björkman* samt fru *Kristensson*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 154 av herr Hilding och II: 185 av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl. — ansett, att utskottet under punkten 1) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till nyssnämnda motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om proposition rörande avdragsrätt för periodiskt understöd till studerande;

II) av herrar *Lundström*, *Billman* och *Gustafson* i Göteborg, fru *Nettelbrandt* samt herr *Nilsson* i Tvärålund, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 155 av herrar Hilding och Nyman samt II: 186 av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl. — ansett att utskottet under punkten 2) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till nämnda motioner måtte antaga det vid motio-

nerna fogade förslaget till lag om ändring i 50 § kommunalskattelagen jämte anvisningar;

III) av herrar *Gösta Jacobsson*, *Nordenson* och *Björkman* samt fru *Kristensson*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 440 av herrar Isacson och Sveningsson samt II: 535 av herr Magnusson i Borås m. fl. — ansett att utskottet under punkten 4) bort hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna utarbeta och för 1963 års höstriksdag framlägga förslag till sådana ändringar i kommunalskattelagen att avdragsrätt medgäves för studiekostnader;

IV) vid punkten 4) av utskottets hemställan av herrar *Lundström*, *Billman* och *Gustafson* i Göteborg samt fru *Nettelbrandt*, utan angivet yrkande;

V) av herr *Nilsson* i Tvärålund, som ansett att utskottet under punkterna 1) och 3) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 261 av herr Harald Pettersson och II: 297 av herr Antonsson m. fl. samt i anledning av de likalydande motionerna I: 154 av herr Hilding och II: 185 av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl. i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag rörande rätt till proportionellt likvärdigt skatteavdrag för periodiskt understöd till studerande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Jag har tänkt beröra ett par av de frågor som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 17. Den första gäller rätt till avdrag för studerande med ferieinkomster. Nu liksom tidigare har i en motion föreslagits att de små inkomster som studerande ibland skaffar sig under ferierna skall falla inom ramen för det extra

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

avdrag på 3 000 kronor som får göras vid beskattningen utöver ortsavdraget.

Det måste vara rimligt att de som genom arbete själva vill bidra till finansieringen av sina studier inte blir bestraffade genom att inkomsten i sin helhet beskattas. Deras anledning till ringa inkomst under beskattningsåret kan jämföras med den anledning till ringa inkomst som exempelvis en arbetslös eller en person i någon motsvarande situation har. I sådana fall medges ju avdrag.

Innan jag övergår till den andra frågan, som gäller avdrag för periodiskt understöd till studerande, vill jag säga ett par ord beträffande den blanka reservationen under punkt 4. Den rör frågan om avdrag för studiekostnader. Utskottet påpekar att de direkta bidrag som infördes år 1961 avsågs ersätta avdragsrätten för studiekostnader. Man skall emellertid hålla i minnet att dessa bidrag ingalunda är tillfredsställande ens i den meningen att de hundraprocentigt skulle motsvara en studerandes lån. Dessutom är detta problem av sådan art att det bör tas upp i samband med de övriga frågor som ligger inom ramen för den studiesociala utredningen. Detta är anledningen till den blanka reservationen. Vi har inte velat acceptera utskottsmajoritetens uppfattning att frågan skulle vara löst genom bidragssystemet från år 1961.

Frågan om avdrag för periodiskt understöd till studerande är en gammal bekant här i riksdagen. De argument som tidigare har anförts för sådant avdrag är knappast nya i dag, men de är inte mindre vägande för att de har använts förr. Det är ju väl känt att huvudregeln är att rätt till avdrag för periodiskt understöd föreligger, men att det finns ett undantag som just gäller understöd för studier. Det måste vara en orimlig ordning att göra undantag för sådana fall där understöd har fått den positiva användningen att de bidrar till finansieringen av studier.

Utskottsmajoriteten säger att behovet av en dylik avdragsrätt numera måste vara betydligt mindre än tidigare sedan systemet med bidrag till amortering av studiekostnader genomförts. Det skall inte bestridas att behovet har betydligt minskat efter tillkomsten av detta bidragssystem, men jag vill erinra om att den 25-procentiga bidragsgivning som 1961 års beslut innebär inte kan betraktas såsom något fullgott studiestöd. Inte heller har stipendiegivningen här i landet en sådan omfattning att den kan anföras såsom motiv för att inte biträda ett krav på likabehandling vid beskattningen av periodiska understöd till studerande och övriga periodiska understöd.

I utskottsutlåtandet hänvisas till att det pågår en studiesocial utredning och att därvid skall göras en översyn av de studiesociala åtgärderna på den högre utbildningens område. Men för den fråga det här gäller krävs ingalunda någon form av utredning, eftersom det redan har i övrigt knätsats den principen att avdrag skall medges för periodiskt understöd. Vad man har rätt att fordra är en rimlig motivering för att inte denna avdragsrätt utsträcker att omfatta även periodiskt understöd till studerande, och någon sådan motivering har inte lämnats i utskottsutlåtandet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna I och II av herr Lundström m. fl.

Herr NILSSON i Tvärälund (cp):

Herr talman! Frågan om det samhälleliga stödet till studerande ungdom har vid flera tillfällen under senare år behandlats av riksdagen. Vid 1961 års riksdag genomfördes ett system som medger 25 procent avskrivning på lånesumman, då den skuldsatte erhållit lån genom vissa särskilt angivna låneformer. Denna reform är att hälsa med tillfredsställelse, även om den inte innebär någon slutlig lösning av frågan

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

om studiefinansieringen. Som bekant arbetar också för närvarande två utredningar med spörsmålet rörande studiesociala åtgärder. För att åstadkomma en rimlig och riktig lösning av frågan om studiefinansieringen måste olika vägar beträdas, inte minst för att ernå valfrihet och rättvisa.

Även om förbättringar på detta område alltså kan förväntas med anledning av pågående utredningar, torde också framdeles föräldrastöd och inkomster av eget arbete spela en roll för studiefinansieringen. Dylika bidrag bör samhället ha särskild anledning att stimulera, eftersom det är fråga om uppoffringar för utbildning som med rätta anses vara en av de värdefullaste investeringarna för såväl individen som samhället.

Enligt vår mening bör samhällets studiestöd även ges en sådan utformning att den studerande inte nödvändigtvis måste uppta lån för att komma i åtnjutande av ett i och för sig berättigat studiestöd. Vid finansiering genom föräldrastöd eller egen arbetsinkomst synes därför en viss skattebefrielse vara en lämplig form för stöd från samhällets sida.

Kritik har riktats mot systemet med avdrag för studiekostnader därför att denna avdragsrätt genom skatteskalornas progressivitet kan gynna personer i högre inkomstlägen. Denna kritik framstår som berättigad ur flera synpunkter. De studiekostnader det här gäller utgöres så gott som undantagslöst av levnadskostnader, för vilka den studerande inte kunnat utnyttja ortsavdraget på grund av att hans inkomst under studietiden varit för liten. Det är alltså fråga om outnyttjade avdragsmöjligheter, som under de aktuella åren inte skulle ha berörts av inkomstskattens progressivitet.

Enligt vår mening är det därför ur skattesynpunkt riktigt och rimligt att ett studiefinansieringsstöd genom viss avdragsrätt för studiekostnader får en

sådan utformning att avdragens värde inte blir beroende av vederbörandes inkomst.

Man kan även anlägga en annan aspekt på denna fråga. Enligt vår mening bör samhällets stöd bl. a. till barnfamiljer och till ungdomens utbildning inte vara beroende av exempelvis föräldrarnas ekonomi. Denna principiella inställning har sedan 1947 fått sitt uttryck i samhällets skattemässiga behandling av barnfamiljerna när det gäller barnbidragen. Skatteavdraget för barn har ersatts av en skatterestitution som är lika för alla barn oavsett föräldrarnas inkomst.

I fråga om studiefinansieringen kan ett skatteavdrag enligt vår mening inte betraktas som ett grundläggande moment utan som ett komplement till andra former av studiefinansiering, som i princip bör utformas så att ungdomens studiemöjligheter inte behöver vara beroende av närståendes ekonomiska bistånd eller inkomst av eget arbete. De frivilliga uppoffringarna för studiefinansieringen är emellertid mycket värdefulla även ur samhällets synpunkt och bör därför stimuleras. I motionerna I: 261 och II: 297 erhålles ett system, enligt vilket skatteavdragen blir proportionella mot bidragsbeloppet genom att de skatterättsliga förmånerna gives formen av ett avdrag direkt på den slutliga skatten. Det ansluter sig sålunda till de principer jag här talat om.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna II och V i föreliggande utskottsutlåtande.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Frågan om rätt att vid beskattningen göra avdrag för studiekostnader är en gammal bekant, som har återkommit vid snart sagt varje riksdag under de senaste 20 åren, utan att den enligt vår uppfattning har fått en tillfredsställande lösning. Den har också varit föremål för den ena utredningen efter den andra.

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

Inledningsvis vill jag understryka vad herr Nilsson i Tvärålund var inne på. Såvitt vi kan se står inte frågan om studiekostnadernas behandling i skattehänseende i någon motsatsställning till hur man skall utforma det studiesociala stödet, om det sker i form av bidrag eller stipendier till de studerande. Det borde inte råda någon tvekan om att studiekostnader i väsentlig utsträckning utgör omkostnader för intäkternas förvärvande. För ett stort antal tjänster är en viss examen eller motsvarande kunskaper ett absolut villkor för att erhålla tjänsten. Det föreligger alltså enligt vår uppfattning ett direkt samband mellan tjänsteinkomsten och omkostnaderna för studierna.

Vi har föreslagit att avdrag skall medges för ett schablonmässigt fastställt belopp på 3 000 kronor för varje studieår av en på normalt avlagd examen. Utskottet avstyrker — som vanligt — vårt förslag. Huvudskälet härtill är att frågan enligt utskottets uppfattning fick sin lösning vid 1961 års riksdag genom systemet med direkta statsbidrag till amorteringar på vissa studieskulder. Bidraget utgör 25 procent av lånesumman.

Vi riktade redan när förslaget framlades hård kritik mot detta system, och vi framhöll att det är orättvist och behäftat med allvarliga brister. Det 25-procentiga avskrivningsbidraget utgår endast för lån ur statens lånefond för universitetsstudier, för studielån med statlig kreditgaranti och för lån ur allmänna studiefonden och för lån för studier ur värnpliktslånefonden. Denna begränsning betyder att privata studielån diskrimineras. En sådan kategoriklyvning kommer att leda till att privata lån efter hand överflyttas till nämnda låneformer, vilka ger möjlighet till avskrivningsbidrag.

Antalet låneansökningar kommer också att öka. Försök kommer att göras att få lån för andra syften än att täcka rena studiekostnader. De som under tidigare år har finansierat sina studier

med eget arbete får inget bidrag. Studerande som hållit nere skuldsättningen missgynnas jämfört med dem som maximalt utnyttjar de lånemöjligheter som årligen stått till buds. Stödets omfattning står inte i direkt proportion till den utbildning en studerande genomgått, eftersom studietiden för en viss examen varierar. Avskrivningssystemet missgynnar därtill dem som snabbare än andra återbetalat sina studielån.

Den kritik vi riktat mot detta system är lika bärande i dag som den var när systemet introducerades 1961. Vi har efter hand fått resonans för vår uppfattning — inte i bevillningsutskottet men hos dem som närmast är berörda av systemet, nämligen de studerande själva. Man kan säga att avskrivningssystemet nu är moget för avskrivning, inte till 25 procent utan totalt.

Bevillningsutskottets majoritet åberopar även taxeringstekniska problem. Deklarationsförfarandet skulle komplikeras och öka taxeringsmyndigheternas arbete, säger utskottet. Den invändningen kommer knappast överraskande för dem som sitter i utskottet. Bevillningsutskottet skulle inte ha varit att känna igen, om inte också detta skäl hade åberopats. Det möter vi ju i så många sammanhang, då frågor om avdragsrätt behandlas.

Såvitt vi kan se skulle vårt förslag inte behöva medföra några komplikationer ur taxeringssynpunkt. Den avdragsberättigade skulle till sin årliga självdeklaration foga en avskrivningsplan med uppgift om dels den ursprungliga avdragsrätten och dels det avdragsbelopp han yrkar för det aktuella beskattningsåret. Ett sådant tillvägagångssätt är ju inte något ovanligt i deklarationssammanhang.

Vi anser att vårt förslag skulle innebära en rimlig lösning av denna fråga, en lösning utan de brister och orättvisor som vidlåder det nuvarande bidragssystemet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till re-

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

servation III av herr Gösta Jacobsson m. fl.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Alla som talat i detta ämne före mig har understrukt att det är ett problem som brukar tas upp vid varje års riksdag, och jag kan åtminstone i det stycket ansluta mig till reservanterna. Jag tror inte jag överdriver om jag säger, att denna fråga om avdrag för studier har varit uppe till behandling nästan alla år då jag har haft nöjet att tillhöra bevillningsutskottet, och det är rätt många nu.

Det är därför också riktigt som fru Nettelbrandt sade, att det knappast är möjligt att komma med några nya argument. Hon tillade att de argument, som hon för sin del ville åberopa, gällde lika mycket i dag som förut. Jag kan väl, herr talman, också säga att de motiv som står bakom bevillningsutskottets betänkande är lika relevanta som de har varit förut.

Det är dock alldeles ostridigt, herr talman, att det beslut som genomfördes 1961 om införande av ett nytt system, nämligen avskrivning av lånesumman med 25 procent, har gjort att de äldre kraven om avskrivning vid nedfatt skatteförmåga, periodiskt understöd o. s. v. kommit i ett helt annat läge. Jag tror att man tar fel om man vill göra gällande, att behovet ändå är detsamma och att problemet är alldeles olöst. Jag medger att man kan gå längre och kanske utbygga systemet till att ge mera — det vill jag inte ta ställning till. Men redan detta nya system har ganska avsevärt förändrat det tidigare läget.

Det är också riktigt som sagts förut i dag, att denna fråga inte bara varit föremål för motioner och behandling i bevillningsutskottet och riksdagen. Frågan har också varit föremål för ett flertal utredningar, däribland skattelagssakkunniga. De konstaterade vid detta tillfälle — jag kan väl erinra om det fast

det står i utskottsutlåtandet — att vad som i vanliga fall brukar betecknas som studiekostnader till alldeles övervägande del är utgifter för de studerandes levnadskostnader, och alla är vi på det klara med att avdrag för personliga levnadskostnader inte är avdragsgilla. Det är väl ändå uppenbart — även om jag inte får något medhåll från herr Björkman — att deklaraationsförfarandet skulle kompliceras, om vi införde ett dylikt avdrag för vad som i stort sett är levnadskostnader. Dessutom skulle detta avdrag bli orättvist i många fall på grund av skatteskalornas progressivitet, som någon citerade från utskottet.

Beträffande periodiskt understöd citerade fru Nettelbrandt själv ur utskottsbetänkandet, att behovet blivit mindre nu sedan dessa direkta bidrag införts, och fru Nettelbrandt medgav att så var förhållandet men framhöll att det inte är tillräckligt. Ja, man kan alltid tvista om vad som är tillräckligt och inte tillräckligt. Vi har gått så långt som vi ur olika synpunkter ansett oss kunna gå när det gäller avskrivningar. Det pågår ju, som här framhållits, utredning på detta område, och därför finns det ingen anledning att för närvarande ta ställning till denna sak.

Någon av de ärade talarna var också inne på stipendiegivningen. Den frågan behöver jag inte ta upp, eftersom den går utanför det ämnesområde vi i dag behandlar.

Herr Nilsson i Tvärålund menade att studiekostnaderna delvis kunde jämföras med utnyttjade ortsavdrag, som borde göras retroaktiva. Jag har litet svårt att förstå hur en skatteförfattning skulle fungera, där man utnyttjade ortsavdragen retroaktivt. Många skulle säga att de på grund av studiekostnadernas storlek under de år då de låg vid universitet eller andra utbildningsanstalter inte kunde utnyttja sina ortsavdrag, och därför borde det konstrueras någonting så att de fick kompensation.

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

Jag tror det skulle komplicera frågan mycket.

Herr Björkman säger att högern eneriskt har protesterat mot det nuvarande systemet därför att det är oriktigt. Man vill ha avdrag med 3 000 kronor per ordinärt studieår utan att privata studielån diskrimineras. Därför tycker herr Björkman att det nuvarande systemet, som han uttryckte det, är moget för avskrivning. Herr Björkman säger dessutom att han under åren sedan 1961, då detta beslut trädde i kraft, fått medhåll — inte från bevillningsutskottet utan från dem som är direkt berörda av detta, alltså de studerande själva. Jag tror inte att herr Björkman kan åberopa att han har de studerande bakom sig när det gäller att avskrivna det nuvarande systemet. Så mycket kontakt har även jag med dem att jag vet att detta system uppskattas och att det är till god hjälp.

Jag skall inte, herr talman, säga mera om detta utan nöjer mig med att yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Herr Kärrlander säger att det system som tillkom år 1961 har gjort att de äldre kraven kommit i ett helt annat läge. Det är väl riktigt att de har kommit i ett något annat läge, men detta är ingalunda så förändrat att det skulle göra de tidigare kraven betydelselösa. Jag vill erinra om att det tjugofemprocentiga bidrag som tillkom genom beslut år 1961 var avsett att motsvara ungefär 60 procent av ett lån. Det finns således över huvud taget inte något bidrag som täckning för den övriga delen. Vidare är stipendiegivningen, som jag sade i mitt tidigare anförande, fortfarande klart otillräcklig.

Jag begärde ordet, herr talman, för att fråga herr Kärrlander om han kunde ge några argument för att man icke kan vara med om ett avdrag för periodiska understöd för dem som använ-

der dessa till studerande. Denna princip gäller ju för dem som använder periodiska understöd på andra, kanske helt improduktiva sätt. De kanske ges till sådana som för en helt vegeterande tillvaro. I sådana fall är det möjligt att bevilja avdrag, men inte när man använder understödet på ett produktivt sätt.

Herr Källenius talade vidare om levnadskostnader. Jag tror inte att det framgick fullt klart om argumentet att man inte gör avdrag för levnadskostnader också gällde frågan om avdrag för periodiskt understöd. Kan det föreligga någon skillnad mellan levnadskostnaderna för dem som för en vegeterande tillvaro och för dem som studerar? Kan det vara något i deklara-tionsförfarandet som skapar en skillnad om den som mottar understödet använder det produktivt eller — enligt min mening — improduktivt? Det skulle vara värdefullt att av herr Källenius få ett klarläggande av anledningen till att man gör detta undantag.

Herr NILSSON i Tvärälund (cp):

Herr talman! Herr Kärrlander trodde att det system som föreslås av centerpartiet skulle vara svårt att genomföra ur teknisk synpunkt. Tekniska svårigheter brukar vara ett mycket vanligt argument för att avvisa förslag som det inte finns någon vilja att genomföra. Jag vill emellertid notera att herr Kärrlander inte hade några principiella invändningar mot centerpartiets förslag och att det är ett intresse för samhället att stimulera till enskilda uppföringar för att ordna studiefinansieringen utan samhällets medverkan.

Det finns många exempel på att argumentet om tekniska svårigheter inte har haft någon relevans när situationer har uppstått, som tvingat fram en lösning i det ena eller andra avseendet. Jag skall inte ge något exempel på detta för att inte i onödan förlänga debatten.

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Herr Kärrlander sade att läget hade förändrats sedan riksdagsbeslutet om avskrivningsbidraget fattades år 1961. Jag kan hålla med herr Kärrlander om att läget har förändrats, dock inte på samma sätt som herr Kärrlander avsåg utan så att vi har börjat få resonans för den starka kritik som vi riktade mot det avskrivningssystem om vilket riksdagen fattade beslut år 1961.

Det förhåller sig inte så, herr Kärrlander, att de studerande är nöjda. Herr Kärrlander trodde att det skulle vålla protester om detta system avskaffades. Jag tror inte det, herr Kärrlander. Man är medveten om att systemet har de brister som jag påtalat. Det är möjligt att herr Kärrlander kan försvara sig med att han under tidigare år bemött våra argument. Jag har tidigare i åtta punkter riktat kritik mot det nuvarande systemet. Herr Kärrlander gick inte in på dem i någon större utsträckning, utan han upprepade endast några av motargumenten från föregående år. Det hade varit större anledning att närmare gå in på de invändningar vi nu har gjort.

Herr Kärrlander nämnde bl. a. progressiviteten. Herr Kärrlander vet att utskottet nyligen behandlat en motion av fru Kristensson och mig, i vilken begärdes en utredning om hänsynstagande till progressivitetens verkningar för dem som kommer ut sent i arbetslivet och då får högre inkomster. Bevillningsutskottet tillstyrkte motionen. Socialdemokraterna reserverade sig emellertid och förslaget föll i kamrarna.

Vi har alltså inte kommit någonstans i detta avseende, trots att redan 1957 års skatteutredning framhöll att det saknades principiell anledning att av en skattskyldig utlaga större skatt än som svarade mot hans inkomstförhållanden sådana de framträdde under en längre tidsperiod än det enstaka beskattningsåret. Det framgick även vid remissbehandlingen av 1957 års skatteutredningsförslag att ojämnheten i inkomsterna för

t. ex. den högskoleutbildade arbetskraften sannolikt kan antagas leda till större skatteorättvisor än den överbeskattning på grund av kortsiktiga inkomstvariationer, som utredningen med sina förslag ville undanröja.

Ett annat av herr Kärrlanders argument var, att om avdragsrätt för studiekostnader infördes skulle det innebära att man medgav avdrag för levnadskostnader. Det är emellertid inte så, herr Kärrlander, att vårt förslag inkluderar någon sådan avdragsrätt. Vi har räknat fram ett schablonmässigt avdrag på 3 000 kronor. Detta belopp har vi kommit till genom att utgå från en viss summa som vi anser behövs per studieår, nämligen cirka 6 000 kronor. Räknar man ränta på detta belopp blir det avsevärda summor enbart i räntekostnader. Därtill kommer utgifter för litteratur, kurser, resor och försäkringspremier. — Just med hänsyn till progressiviteten anser vi att man borde vara litet generös. Man skulle då även ta hänsyn till det infrusna ortsavdraget, så att man kom fram till ett schablonavdrag för studiekostnaderna.

På den vägen har vi kommit fram till beloppet 3 000 kronor. Summan inkluderar alltså inte levnadskostnader. Jag har inte någon annan uppfattning än herr Kärrlander på den punkten. Man skall inte få avdrag för levnadskostnader.

Vi får se vad studiesociala utredningen kommer fram till. Såsom systemet nu är utformat tycker vi det är helt felaktigt. Vi får inrikta oss på att komma tillbaka och försöka övertyga herr Kärrlander ett annat år.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Herr Björkman säger att man gjort så och så och kommit fram till ett visst schablonavdrag. Men jag är inte övertygad om att detta schablonavdrag har så stora fördelar, att det går att avskriva det nuvarande systemet. Det tror herr Björkman att man kan, men

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

han *vet* det inte. Det är alltså en tro utan vetande.

Herr Björkman säger att vi får se vad studiesociala utredningen kommer till. Ja, jag tycker också att vi skall se vad studiesociala utredningen stannar för att föreslå. Det kan hända att utredningen lägger fram ett förslag som är ägnat att åstadkomma förbättringar, och därför är det naturligtvis felaktigt att nu ta ett steg som man inte vet vart det leder — man *tror* att det är en fördel men man kan inte anföra några bevis för riktigheten av sin tro.

Det är alldeles klart, herr Björkman, att de studerande inte är nöjda i alla hänseenden — jag förstår att de inte är det. Men det är ju egentligen inte något argument i en sakdebatt.

Vidare säger herr Björkman att läget förändrats så till vida att högern börjat få resonans för den hårda kritik som partiet anfört i detta hänseende. Jag ber om ursäkt, herr talman, men jag tycker faktiskt att inte heller detta är något sakligt argument.

Jag vidhåller vad jag sade till herr Nilsson i Tvärålund, att det skulle bli besvärligt att ordna saken på det sätt som centerpartiet tänkt sig.

Fru Nettelbrandt talade om periodiskt understöd och använde ett argument som vi hört förut. Varför skall avdragsrätt för periodiskt understöd föreligga endast när understödet ges till dem som bara vegeterar, till dem som är improduktiva, men inte när understödet ges till sådana som använder medlen till ett produktivt ändamål, exempelvis studier? frågar fru Nettelbrandt. Men som fru Nettelbrandt kanske vet ges periodiskt understöd i regel till någon som är i behov av understödet för sin försörjning. Den som mottar understödet är skattepliktig för detsamma, och den som ger understödet har avdragsrätt.

Jag tycker verkligen inte att man kan dra parallellen så som fru Nettelbrandt gör. Jag tror inte att periodiskt understöd ges i onödan, alltså till sådana som

— för att använda fru Nettelbrandts ord — bara vegeterar och inte gör rätt för sig ur social synpunkt och av vänlighet får periodiskt understöd. I taxeringsarbetet — jag har bl. a. erfarenhet från en prövningsnämnd — har jag många gånger sett att periodiskt understöd givits. Men det har sannerligen inte varit periodiska understöd som lämnats för nöjes skull, utan det har legat helt andra och verkligare motiv bakom än dem fru Nettelbrandt talar om. Enligt fru Nettelbrandt skulle det ju gå att ge periodiskt understöd till folk som egentligen inte borde ha det, folk som inte fyllde någon uppgift i samhället, medan det däremot skulle vara diskriminerande att ge understöd till studerande. Det är att snedvrída diskussionen att föra en sådan argumentering. Det är ett teoretiskt tänkande som inte har med praktisk verklighet att göra.

Fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Först vill jag be herr Källenius om tillgift för att jag tillvitat honom herr Kärrlanders åsikt.

När jag på min fråga om skillnaden vad beträffar avdrag för periodiskt understöd till sådana som icke använder det till studier och till sådana som gör det får till svar av herr Kärrlander att periodiska understöd går till sådana som är i behov av dem för sin försörjning, förmodar jag att jag av det uttalandet skall sluta mig till att de studerande enligt herr Kärrlanders uppfattning icke är i behov av periodiskt understöd för sin försörjning. Om detta är den enda motiveringen för gränsdragningen, vill jag notera detta för den kommande behandlingen av de studiesociala frågorna. Jag tror inte att de studerande har mycket positivt att hämta av herr Kärrlander om han griper sig an de studiesociala frågorna från den utgångspunkten.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag vill först trösta fru Nettelbrandt med att säga att jag kände

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

mig inte alls generad över att bli kallad Källenius, utan det går mycket bra att fortsätta med det, om det på något sätt skulle vara enklare ur argumentations-synpunkt.

Vad beträffar det periodiska understödet fortsätter fru Nettelbrandt att snedvrیدا diskussionen. Nu skall hon väl tolka mitt uttalande så, säger hon, att det periodiska understöd som går till studerande går till sådana som inte har något verkligt behov av det. Det har jag aldrig sagt, fru Nettelbrandt. Jag har sagt att när det periodiska understöd som ges till sådana som fru Nettelbrandt i sitt första inlägg kallade vegeterande, sådana som inte fyller någon produktiv uppgift i samhällslivet, berättigar givaren till avdrag, så ligger bakom denna regel sociala skäl. Den som ger sådana understöd anser sig t. ex. av familjeskäl ha plikt att lämna detta understöd. Där- emot har jag aldrig sagt att understöd till studerande icke vore av behovet påkallat. Det är en snedvridning av diskussionen som jag beklagar.

Sedan vill jag tillägga att det inte är fråga om behovet utan det är fråga om i vad mån det går att införa avdrags- rätt även för periodiskt understöd till kategorien studerande. Det är inte fråga om att bedöma ett behov utan det är ett skatteproblem.

Bevillningsutskottet har gång efter annan uttalat, och skattelagssakkunniga har gjort detsamma, att problemet inte skall lösas genom avdragsrätt. Trots att man har funderat så mycket på just detta problem har man inte kunnat enas om en sådan lösning. Vid ett tidigare skede var skattelagssakkunniga inne på tanken att avdragsrätten även skulle omfatta periodiskt understöd till studerande men man kan nog säga att den ståndpunkten nu är övergiven.

Jag ber att ytterligare en gång få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **BJÖRKMAN** (h):

Herr talman! Herr Kärrlander påstår att jag som argument hade sagt att de

studerande inte var nöjda med det nuvarande systemet, och det var inte något sakligt argument, menade herr Kärrlander. Jag talade om vad de studerande tyckte därför att jag hade fått uppfattningen att herr Kärrlander menade att systemet var förträffligt i de studerandes ögon. Det tycker de inte att det är, herr Kärrlander. Om man säger att de inte är nöjda eller att de är missnöjda, det är tämligen likgiltigt. Men det förhåller sig inte så att de studerande är tillfredsställda med systemet, och det beror på att de på många punkter delar vår uppfattning.

Sedan avvaktar vi naturligtvis med stort intresse vad studiesociala utredningen kan komma med. Det har vi gjort ganska länge. Men man skall nog inte fästa alltför stora förhoppningar på vad den, när den nu kommer, skall kunna göra i detta avseende. Vår uppgift måste dock vara att driva på när vi anser att det nuvarande systemet är ohållbart. Det är därför vi har begärt att ett förslag om ändring skall framläggas redan vid årets höstriksdag.

Fru **NETTELBRANDT** (fp):

Herr talman! Herr Kärrlander måste väl ursäkta mig om jag blir en aning desorienterad av hans inlägg då han först använde största delen av repliken till att tala om att han inte alls menat att de studerande inte skulle ha något behov av understöd och sedan i slutet talar om att här är inte fråga om behov utan det är ett skatteproblem.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 3

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som för- anleddes av bifall till reservationen I) av herr Lundström m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen V) av herr Nilsson i Tvärålund; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen

Rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader m. m.

vara med övervägande ja besvarad. Herr Björkman begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Nilsson i Tvärälund votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkterna 1) och 3) i bevillningsutskottets betänkande nr 17 antager utskottets hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till reservationen I) av herr Lundström m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen V) av herr Nilsson i Tvärälund.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Tvärälund begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 73 ja och 35 nej, varjämte 94 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkterna 1) och 3) i utskottets betänkande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till reservationen I) av herr Lundström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fru Nettelbrandt begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 103 ja och 73 nej, varjämte 26 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Nettelbrandt begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) i utskottets betänkande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen II) av herr Lundström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fru Nettelbrandt begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 129 ja och 69 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 4

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen III); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Björkman begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 4) i utskottets betänkande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen III) av herr Gösta Jacobsen m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Björkman begärde emellertid röst-
8 — Andra kammarens protokoll 1963. Nr 14

räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 121 ja och 36 nej, varjämte 45 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15**Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckta motioner om avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 49 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 57 av herr *Källenius m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet (hyresfastighet), att avdrag får göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov»; samt

2) de likalydande motionerna I: 369 av herr *Harald Pettersson m. fl.* och II: 428 av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.* vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning och förslag till riksdagen om sådana ändringar i kommunalskattelagen, att avdrag för reparation och underhåll medges för kostnader för iståndsättande av byggnad till en nivå, som kan anses motsvara en rationell användning».

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till de likalydande motionerna I: 49 av herr *Stefanson m. fl.*

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

och II: 57 av herr Källenius m. fl. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet (hyresfastighet), att avdrag finge göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov; samt

2) med bifall till de likalydande motionerna I: 369 av herr Harald Pettersson m. fl. och II: 428 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag till sådana ändringar i kommunalskattelagen, att avdrag för reparation och underhåll medgäves för kostnader för istandsättande av byggnad till en nivå, som kunde anses motsvara en rationell användning.

Reservation hade avgivits av herrar *John Ericsson, Oscar Carlsson, Wärnberg, Tage Johansson, Hellebladh, Al-lard, Engkvist, Asp och Andersson* i Essvik samt fru *Holmqvist*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 49 av herr Stefanson m. fl. och II: 57 av herr Källenius m. fl. om viss rätt till avdrag vid beskattningen av hyresfastighet, samt

2) de likalydande motionerna I: 369 av herr Harald Pettersson m. fl. och II: 428 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. angående viss rätt till avdrag vid beskattningen för reparation och underhåll av byggnad,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fru HOLMQVIST (s):

Herr talman! I bevillningsutskottets betänkande nr 19 behandlas ett återkommande motionspar, nämligen I: 49 av herr Stefanson m. fl. och II: 57 av herr Källenius m. fl. med yrkande att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t

anhåller om »en skyndsamt utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet (hyresfastighet), att avdrag får göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov».

En motion med exakt samma yrkande och motivering förelades och avslogs av fjolårets riksdag. Det finns ingen anledning för riksdagen att i dag frängå detta beslut. Jag yrkar på denna punkt bifall till reservationen av herr John Ericsson m. fl. innebärande avslag på dessa motioner.

I samma utskottsbetänkande behandlas också en motion I: 369 av herr Harald Pettersson m. fl. och II: 428 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., vari yrkas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning och förslag till riksdagen om sådana ändringar i kommunalskattelagen, att avdrag för reparation och underhåll medges för kostnader för istandsättande av byggnad till en nivå, som kan anses motsvara en rationell användning».

För närvarande ligger det i princip till på det sättet att vid taxering av jordbruksfastighet får avdrag göras från bruttointäkt för reparationer och underhåll av byggnader, medan avdrag inte får göras för ny-, till- eller ombyggnader. Avsteg från denna princip kan emellertid göras vid ombyggnader, så att man räknar ett visst belopp, som skulle kunna svara mot reparation av byggnad i det tillstånd som den var före ombyggnadens påbörjande. I motionen nämns däremot inte om att avdrag medges för värdeminskning för byggnad som användes i ägarens rörelse.

Vi reservanter menar att detta motionsyrkande rubbar avvägningen i det nuvarande avdragssystemet mellan sådana kostnader som får dras av på en gång och sådana som får tillgodoräknas genom värdeminskningssavdrag. Det

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

kan tilläggas att en särskild sektion inom skattelagssakkunniga utreder spørsmålet om avskrivning av jordbruksfastighet. Det finns all anledning att förutsätta att detta spørsmål övervägs i detta sammanhang. Samma anledning finns att förutsätta att allmänna skatteberedningen beaktar frågor om avskrivning på byggnader.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen av herr John Ericsson m. fl. även på denna punkt.

Herr KÄLLENIUS (h):

Herr talman! Bostadspolitiken går ut på att väsentligt förbättra vår bostadsstandard. Till följd härav har det moderna bostadsbeståndet kraftigt ökat under de senaste decennierna. Denna politik, som har en god och ändamålsenlig bostad såsom riktmärke, medför att underhållsfrågan fått ökad betydelse.

Utvecklingen inom byggnadstekniken samt konsumenternas ökade krav på mer lättskötta lägenheter har medfört en markant omfördelning av byggnadskostnaderna. Inrednings- och installationsdetaljer, som kräver stort underhåll för god funktionsduglighet, upptar sålunda den större andelen av de totala byggnadskostnaderna, medan stomkostnaderna, som ej behöver underhåll, upptar en mindre del. Fördelningen mellan nämnda slag av byggnadskostnader utgjorde för cirka 30 år sedan 70 procent stomkostnader och 30 procent installations- och inredningskostnader. För de fastigheter, som uppföres i dag, är dessa procentsatser omkastade, d. v. s. installations- och inredningskostnaderna utgör 70 procent och stomkostnaderna endast 30 procent. Dessa förhållanden har medfört att underhållskostnadernas andel av de totala driftkostnaderna ökat väsentligt för fastigheter uppförda på senare tid.

Alltsedan 1942 har bostadsmarknaden varit hyresreglerad. Denna reglering, som beträffande enskilda fastigheter

fortfarande gäller för landets flesta orter, begränsar snävt de i hyreskalkylen ingående posterna för reparationer m. m. Detta medför att till reparationer icke kan användas större belopp än som enligt myndigheternas beslut maximalt får ingå i hyreskalkylen för reparations- och underhållskostnader. På grund av gällande skatteregler för enskilda fastighetsägare kan dock nämnda i hyran ingående reparationsmedel endast delvis användas för avsett ändamål, vilket förhållande innebär en ur samhällets synpunkt alltför snabb förslitning och försämring av det fastighetsbestånd som är i enskild ägo.

På vilket sätt medför då skattereglerna att icke hela den i hyran ingående reparationsdelen till fullo kan utnyttjas för reparationer och underhåll? Följande exempel kan i korthet klargöra detta. I hyreskalkylen för en enskild fastighet, för vilken byggnadskostnaden utgör 10 miljoner kronor, motsvarar enligt myndigheternas beslut den del, som skall användas för reparationer, 0,7 procent av byggnadskostnaden, d. v. s. 70 000 kronor. Under en fastighets första 7—10 år understiger regelmässigt de faktiska reparations- och underhållskostnaderna ifrågavarande, i hyran ingående reparationsmedel. I detta exempel förutsättes att reparationerna under första året uppgår till högst 10 000 kronor. Å de medel, som myndigheterna ansett skall användas för reparationer, framkommer sålunda under detta första år ett överskott på 60 000 kronor.

Detta belopp bör rätteligen helt reserveras för framtida ackumulerade reparationsbehov avseende sådana större reparationsarbeten, som man av erfarenhet vet erfordras vissa bestämda år efter fastighetens färdigställande och för vilka reparationer den förefintliga i hyran för respektive år ingående reparationsersättningsdelen icke är tillräcklig. Nämnda 60 000 kronor bör därför sparas till det år, då större repara-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad
tionsarbeten måste utföras. Enär — vid numera vanlig 50-procentig beskattning — cirka 30 000 kronor av dessa 60 000 kronor »bortskattas», kan de erforderliga reparationerna utföras endast till en del, varför fastigheten inte kan hållas i tillräckligt gott och ändamålsenligt skick. Dylik bortskattning sker även under de närmast följande åren. Det blir sålunda fråga om ansevärliga belopp, som på grund av gällande skatteregler icke kommer hyresgästerna i enskilda fastigheter till del.

Hyresgäster i fastigheter, som tillhör allmännyttiga företag, utsättes däremot inte för dessa nackdelar. Allmännyttiga företag beskattas nämligen på sådant sätt, att skattefria avsättningar kan göras för reparationsmedel, vilket sålunda medför att hyresgästerna i sådana fastigheter kan räkna med att fastigheterna hållas i gott skick — något som ju är av stort värde för den allmänna trevnaden. Man har i dagens bostadsläge inget fritt val till lägenheter, utan blivande hyresgäster anvisas av myndigheterna lägenheter i såväl allmännyttiga företags fastigheter som i enskilda personers fastigheter. Det strider mot allmänna rättvisepprinciper att de hyresgäster, som genom myndigheternas beslut har tilldelats lägenheter i fastigheter ägda av enskilda personer, skall bli berövade möjligheter att till fullo få sådana reparationer utförda, för vilka ersättning lämnats vid inbetalning av hyran.

Det ter sig synnerligen stötande att två olika beskattningsmetoder för hyresgästernas del skall medföra så olika villkor. Den nu rådande skillnaden skulle helt kunna undvikas om — vid beskattning av inkomst av hyresfastigheter, ägda av enskilda personer — infördes rätt till skattefria avsättningar för reparationsmedel.

I reservationen till bevillningsutskottets betänkande nr 19 år 1963 har bekräftande motionen nr 57 regeringspartiets företrädare anfört att beskattnings-

årets slutenhet är grundläggande för vårt skattesystem, men att lagstiftningen om förlustutjämning undanröjt de särskilt påtagliga nackdelarna av denna princip. Att hänvisa till förlustutjämningslagstiftningen är emellertid helt oriktigt i förevarande fråga, enär vid tillämpningen av nämnda förordning förutsättes, att en skattskyldigs verksamhet visst år lämnat underskott, som icke kunnat skattemässigt avräknas mot överskott av annan verksamhet samma år. Under sådana förhållanden får enligt nämnda förordning underskottet utnyttjas såsom förlustavdrag senare år, d. v. s. förordningen medger icke att underskott får kvittas mot tidigare överskott.

Men för den enskilda fastighetsförvaltningen uppkommer överskott under de första 7—10 åren, och på den grund kan förordningen inte tillämpas, vilket reservanterna gör gällande. Det kan också nämnas i detta sammanhang, att man i debatten kring denna för bostadsmarknaden så viktiga fråga även framfört, att de progressiva verkningarna av beskattningen av reparationsmedel provisoriskt eliminerats genom lagstiftningen om ackumulerad inkomst och om skogskonto. Det är förvånande att dylika påståenden kan göras av skattesakkunniga personer, eftersom det är helt klart att sistnämnda förordning icke på något sätt kan tillämpas när fråga är om beskattning av uppburna reparationsmedel.

Vid föregående års riksdag behandlades en liknande motion i denna fråga, varvid bevillningsutskottet uttalade, att frågan borde upptas till behandling av allmänna skatteberedningen. Denna fråga är emellertid, herr talman, så brådskande och så betydelsefull, att den måste lösas snarast, eller rättare sagt nu, och för sig. Det gäller bara att bereda en enskild fastighetsägare samma möjlighet som redan tillkommer de allmännyttiga företagen, att göra skattefria avsättningar för framtida repara-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad
tionsbehov. Hyresgäster i alla slag av bostadsfastigheter bör oavsett ägareförhållanden ha samma rätt att erhålla reparationer.

Det är därför oförklarligt att regeringspartiet vill motsätta sig en så självklar åtgärd som utredning av denna viktiga fråga, i synnerhet som så många socialdemokratiska riksdagsmän, vilka är insatta i och begriper detta, är fullt på det klara med att motionens förslag är alldeles riktigt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till bevillningsutskottets hemställan under punkt 1 i dess betänkande nr 19 om skyndsamt utredning rörande frågan om rätt att vid inkomstberäkning för hyresfastigheter göra avdrag för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov.

Fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad herr Källenius anfört i denna fråga och skall därför fatta mig kort. Frågan gäller avdrag för avsättning av medel till framtida reparationsbehov.

Behovet av reparationer av en fastighet är ju inte konstant, utan behov av större reparationer återkommer i allmänhet med jämna intervaller. Ingen fastighetsägare kan med ett års vinst finansiera de reparationsbehov som dämpts upp under en längre period. Det behövs härför också uppdamda medel. Att avdragsrätten för reparationer knyts till det beskattningsår då en kostnadskrävande reparation gjorts leder till att viljan och förmågan att göra sådana större reparationer blir reducerade. Det är inte tillfredsställande att en fastighetsägare skall betala en oftast hög marginalskatt på vinst som avsättes för reparationer och att avdragsrätten det beskattningsår då reparationen utförts måhända inte kan utnyttjas på grund av att vinsten inte räcker till. En möjlighet till skattefri avsättning för framtida reparationsbehov skulle stimulera

till mera omfattande reparationer och därmed också komma bostadskonsumenterna till godo.

Herr Källenius har utförligt utvecklat det förhållandet att det inom de allmännyttiga företagen är tillåtet att skattefritt fondera den del av hyran som är avsedd för framtida reparationer och underhåll. Det är inte rimligt att fastighetsägare som är fysiska personer eller juridiska personer av annat slag än allmännyttiga bostadsföretag inte kan få göra sådana avdrag, och det är inte heller rimligt att hyresgästerna i andra hus än dem som ägs av allmännyttiga bostadsföretag skall få reparationer i mindre utsträckning än de som bor i dessa allmännyttiga företags fastigheter. En utredning av frågan om rätt till avdrag med visst belopp för avsättningar för framtida reparationsbehov är onakligen mycket angelägen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp):

Herr talman! I motion 428 i denna kammare har jag tillsammans med några kammarkamrater fört fram en fråga som behandlats av riksdagen flera gånger, nämligen om att vid inkomsttaxering av fastigheter reparationskostnader och underhåll skall bedömas med större generositet än som nu är fallet.

Utskottsmajoriteten, som väl har tillkommit genom lottnings, har tillstyrkt förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t. Men reservanterna anger i utlåtandet att de inte delar uppfattningen att bestämmelserna för avdrag skulle tillämpas speciellt restriktivt. Men erfarenheterna under de senaste åren har varit sådana att man måste säga att restriktiviteten har skärpts. De lokala taxeringsnämnderna och deras ordförande stöder sig på utslag i högre instanser och säger att de inte har någon annan möjlighet än att tillämpa bestämmelserna med skärpt restriktivitet. De anger mycket bestämt att om en del av en gammal

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

byggnad, t. ex. en vägg, skall repareras så tilläts inte avdrag för annat än lappning här och där. Men om man byttr en omfattande ändring, t. ex. byter ut trä mot cementsten, kan kostnaderna härför inte godtas såsom avdrag enligt nu gällande rekommendationer.

Inom jordbruket företas ofta omläggningar av driften. Vid sådana omläggningar måste t. ex. ekonomibygnadernas inredning ändras, och ibland kräver nya dispositioner över utrymmena att hela byggnadsdelar ändras. Kostnaderna för sådana ändringar borde skäligen vara avdragsgilla.

Reservanternas företrädare, fru Holmqvist, påpekar att det är tillåtet att göra sådana avdrag i deklarationen. Det är riktigt att detta är tillåtet, men när avdragen inte godkänns — vilket förekommer — måste man ändå försöka att få någon ändring på denna punkt.

De värdeminskningsavdrag man får göra för att få skäligen avskrivning på byggnader, motsvarar en procent av jordbruksvärdet. Det förslår inte på något sätt för att täcka utgifterna för reparationer.

Nu framhåller man att en särskild sektion av skattelagssakkunniga har denna fråga under utredning. Det har sagts mig att skattelagssakkunniga sysslar med frågan — sedan 1957 eller 1959. Men i praktiken syns tillämpningen av nuvarande bestämmelser ha blivit restriktivare. Det kan väl inte anses lämpligt att under den tid utredning pågår skärpa tillämpningen av bestämmelserna i det praktiska taxeringsarbetet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkt 2.

Herr SVENNING (s):

Herr talman! Man kan inte komma ifrån att det ligger mycket i denna motion, som, om det kunde realiseras, skulle bli av stor betydelse för hyresgästerna. Men låt mig erinra om vad som har hänt på detta område.

Inom de allmännyttiga bostadsföreta-

gen har vi från hyresgästorganisationerna full insyn i uppläggnngen av reparationerna. Vi har möjlighet att se att reparationspengar fonderas, och vi kan också genom förhandlingar och på annat sätt medverka till att — som jag tidigare nämnt i denna kammare — bestämda tidsintervaller fastställs för reparationer, detta till nytta och gagn för hyresgästerna. I de kooperativa företagen gör man avsättningar för reparationer som förs på varje hyresgästs eller bostadsrättsinnehavares eget konto. Det betyder att lägenhetsinnehavaren har möjlighet att göra reparationer när han anser tidpunkten lämplig.

När det gäller de enskilda fastighetsägarna har vi önskat och hoppats på förbättringar på detta område. Men det är alltid i en del fastigheter ytterst svårt att få reparationer utförda. Även om det är så att i hyresbeloppet är inräknade pengar som är avsedda för reparationer finns det många fastighetsägare — jag vill inte säga att det är alla — som inte fyller sin reparationsplikt, utan det kan bli mycket svåra förhandlingar som ibland leder fram till tvångsreparationer eller domstolsavgöranden.

Det hade varit önskvärt att i denna fråga förhandlingar hade kunnat tas upp, gärna på basis av denna motion, mellan de båda riksförbunden för att finna en väg till garanterade fonder som skapade rättvisa och ekonomisk säkerhet åt hyresgästerna, så att de visste att pengarna verkligen gick till reparationer och inte till något annat. I Hyresgästernas riksförbund skulle man då ha möjlighet att säga till sina medlemmar att vi här funnit en väg att gå. Men hur är det på fastighetsägarhåll? Deras organisation är alltför lös och har inte tillräckligt mycket att säga till om. Den kan endast ge medlemmarna en rekommendation, och en sådan betyder ingenting. Det krävs betydligt fastare former inom den organisationen för att man skall kunna nå resultat. Som jag nämnt ligger i hyresbeloppet också reparations-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

pengar. Dessa pengar, som hyresgästerna betalar in, borde gå till reparationer. Kunde man finna samlingslinjer för en tillfredsställande reparationsvolym på basis av inbetalda summor och fondera dessa medel för deras ändamål och under garanti hade allt varit bra.

Min hemställan i denna fråga är alltså en kontakt mellan huvudorganisationerna på hyresmarknaden för att gemensamt finna former som skapar garantier. En sådan lösning skulle säkerligen vinna respekt hos statsmakterna, hos riksdag och regering.

Fru **HOLMQVIST** (s):

Herr talman! Jag blev förekommen av herr Svenning när det gällde att framhålla skillnaden mellan de allmännyttiga bostadsföretagen och andra företag. De allmännyttiga bostadsföretagen har inget som helst vinstintresse och dessutom har medlemmarna insyn i förvaltningen.

Som fru Nettelbrandt framhållit är inkomståret en enhet och avdrag får inte göras för kostnader under ett annat år. Dessa spörsmål har prövats av 1957 års skatteberedning som avvisade frågan. I första hand var det stats- och kommunfinansiella skäl som gjorde att man inte kunde lägga fram något förslag. Men därutöver sade utredningen att en begränsning av kontometoden kunde bli av värde för dem som från början har så goda vinstförhållanden, att de har möjlighet att göra till framtida utjämnings erforderliga avsättningar och även gör detta. Också andra skäl talar enligt utredningens mening mot införande av kontometoden. Det var förenat med avsevärda svårigheter att finna en rationell grund för såväl maximeringen av den årliga avsättningen som den sammanlagda storleken av de avsatta beloppen. Vidare, sade utredningen, måste kontometoden antagas ge upphov till ett så stort antal konton att därigenom myndigheternas kontrollmöjligheter i hög grad försvårades. Och det är väl

där kruxet ligger. Frågan är alltså utredd så långt.

Vi har i vår reservation nämnt, att det har hänt en del i riksdagen sedan utredningen gjordes. Vi har bl. a. fått en förordning om förlustutjämnning. Jag förstår att herr Källenius menar att det inte bara är frågan om förlusterna utan även frågan om ackumulerad inkomst som skall utredas. Vad herr Källenius vill uppnå är väl en resultatutjämnning. Frågan om en mera omfattande progressionsutjämnning bland annat genom ökat användande av kontometoden bör prövas i sitt större sammanhang, och detta görs också av allmänna skatteberedningen.

Herr Börjesson pläderar för att man inte skall vara så restriktiv vid bedömningen av vad som är reparation och vad som är ny- och tillbyggnad. Både i motionen och i utskottsutlåtandet talar om att det ur samhällsekonomisk synpunkt kan bedömas som föga tillfredsställande, att ägaren får avdrag för kostnader som likväl inte medger ett ändamålsenligt utnyttjande av byggnaden medan avdrag vägras, om ett motsvarande belopp användes för att sätta byggnaden i stånd, låt vara genom viss ombyggnad eller omändring. Man kan väl också säga så att det ur samhällsekonomisk synpunkt inte är så riktigt att man medger rätt till stora skatteavdrag för ombyggnader och därmed animerar till att oekonomiska ombyggnader göres som i många fall kan bli dyrare än nybyggnader. Här blir det en avvägningsfråga om vad som är det riktiga.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **KÄLLENIOUS** (h):

Herr talman! Först skall jag kanske tillkännage att jag här ingalunda talar som representant för fastighetsägarna. Denna fråga har kommit att intressera mig därför att jag har sett dess verkningar i praktiken, och då har jag reagerat ur allmän skatterättsvisesynpunkt, om jag så får säga.

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

Till herr Svenning vill jag säga rent allmänt att även jag är organisationsman och vet hur systemet verkar. Ingen skulle hälsa med större tillfredsställelse än jag om frågan kunde föras fram på det sätt herr Svenning föreslog. Emellertid har jag ansett att en motion i riksdagen och ett tillstyrkande av en utredning kanske snabbare skulle befordra frågans lösning. Men låt oss för all del arbeta efter många olika linjer för att lösa svårigheterna. Ty här är det verkligen svårigheter.

Man kan inte utan vidare göra jämförelser med de medel som avsättes av en bostadsrättshavare på hans konto. Man kan självfallet inte heller göra direkta jämförelser med de avsättningar som allmännyttiga företag gör. Vad jag har tagit fasta på är endast den av hyresmyndigheterna uträknade och fastställda andel av hyran som anses behövlig för reparationer. Den delen skall inte skattas bort för dem som bor i enskilt ägda fastigheter. Till saken hör dessutom att den delen av hyran är alldeles på tok för liten. Den förutsätter nämligen en livslängd hos en normal bostadsfastighet på ungefär 167 år, enligt en utredning som statens nämnd för hyresforskning gjort — och det gör ju inte saken bättre.

Med anledning av fru Holmqvists uttalande att de allmännyttiga företagen inte har ett så högt hyresläge vill jag säga att det har de andra inte heller. De har ju inte något annat hyresläge än det som godkänts av myndigheterna, och vi kan väl inte säga att det är för högt. Det är ju fastställt enligt av samhället godkända riktlinjer.

Det är klart att man kan göra de invändningar utskottet gjort mot kontometoden och dess värde, men det är en sofistisk metod att komma ifrån själva sakfrågan, eftersom det liksom hjälper en att »slippa lösa frågan». Utskottet har sagt att det skulle bli ett stort antal konton. Ja, det kan väl hända. Men här rör det sig inte om småpengar utan om mycket pengar.

Jag har i ett tidigare sammanhang påpekat vilket värde en sådan här fond skulle kunna få ur allmän sysselsättnings synpunkt. Lika väl som investeringsfonderna kan administreras av arbetsmarknadsstyrelsen, kan man här anlägga rena sysselsättnings synpunkten, särskilt med tanke på den äldre arbetskraften som inte är rörlig.

Jag vill säga till fru Holmqvist att det är oriktigt att en hyresgäst som — utan fritt val — bor i en hyresfastighet i enskild ägo skall få en del av hyran beskattad vilket andra hyresgäster inte får.

Den allmänna skatteberedningen i all ära, men vi vet inte om den tar upp denna fråga. Och även om den tar upp frågan, vet vi inte när den blir färdig. Under tiden sker en årligen fortgående förslumning av fastighetsbeståndet, vilket borde kunna undvikas.

Fru HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag skulle bara vilja rätta herr Källenius med att påpeka att det är inte utskottet som sagt det som jag nämnde om kontometoden, utan det som jag citerade var vad 1957 års skattelagssakkunniga anfört i frågan.

Herr Källenius har i sin motion vänt sig mot skatteprogressiviteten. Han talar där om inkomsttagare med en sådan inkomst att progressiviteten medför en skatt på 50 procent. Tanken är alltså den att det skulle bli en skattelättnad. Utskottet säger emellertid att en anordning med skattefria avsättningar till reparationer på längre sikt inte får leda till skattebortfall för det allmänna. Man har väl tänkt sig samma metod som i fråga om skogskontona. Men om det inte skulle bli vinst — inkomsten kan ju variera — så vill herr Källenius att man skall kunna ta från dessa konton under tider då man har lägre inkomster och på det sättet åstadkomma en resultatutjämning.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp):

Herr talman! Fru Holmqvist har bedömt denna fråga mycket försiktigt.

Avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

Hon sade att vi har olika sätt att se på det hela och att det är en avvägningsfråga. Det är klart att det många gånger kan vara svårt att dra de rätta gränserna, men det får väl taxeringsnämnderna göra, om de bara inte hindras av den restriktivitet som kommit till uttryck i vissa prejudikat i form av domstolsutslag i högsta instans under de senare åren.

Vad beträffar argumentet att man inte skall reparera utan bygga nytt vill jag säga att det inte är säkert att det vare sig för den enskilde eller för samhälls-ekonomien i stort är riktigt att bygga nytt, utan många gånger kan reparation och utnyttjande av en äldre byggnad vara till stor fördel.

För några år sedan blev man mindre restriktiv i fråga om taken på gamla byggnader. Under flera år var det inte avdragsgillt att övergå till att bygga hårda tak, men under senare år har man godkänt detta. Därför finns det nog möjlighet att också i fråga om byggnadens övriga beskaffenhet tillämpa en ordning som är mera rättvis mot den enskilde skattebetalaren, emedan en sådan reparation alltid kan räknas som omkostnad eller driftkostnad.

Herr KÄLLENIOUS (h):

Herr talman! Fru Holmqvist använde ordet »vinst». Det är det ordet jag vill vända mig mot därför att jag tycker att det är fel att säga så. Det rör sig här om en icke förbrukad del av en reparationskostnad för att inte fastigheten skall förslummas och sjunka i värde. Denna s. k. vinst kommer att gå åt längre fram. Jag tror att det är angeläget att understryka detta.

Herr SVENNING (s):

Herr talman! Till herr Källenius vill jag säga att det hade varit betydligt bättre, om man hade träffat någon överenskommelse mellan organisationerna och därmed kunde visa på att man från båda håll var beredd att ska-

pa fonder och garantier. Om ett sådant förslag hade förelegat från båda organisationerna, hade det skapat respekt och säkerligen också förståelse. Som det nu är vet man inte — åtminstone inte på hyresgästhall — med säkerhet vart pengarna går. Däri ligger skillnaden.

Herr Källenius nämnde vidare att det var för liten del av hyran som beräknas för reparationer. Det är riktigt. Om man kan fastställa bestämda tidsintervaller för lägenhetsreparationer kan vi vara beredda att resonera på den punkten. Då har man säkerhet, men det har man inte i dag.

Fonderna skulle antingen följa fastigheten eller ännu hellre lägenheten. Kontot skulle läggas upp så att varje lägenhet skulle repareras med bestämda tidsintervaller, oavsett vem som bor där. Kunde man följa sådana linjer, skulle det vara betydligt lättare att få reparationer till stånd.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Holmqvist begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. 1) i utskottets betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr John Ericsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter häref-

ter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 100 ja och 103 nej.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen av herr John Ericsson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Allard begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. 2) i utskottets betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr John Ericsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 99 ja och 101 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen av herr John Ericsson m. fl. i motsvarande del.

§ 16

Ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av väckta motioner om ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 159 av herrar *Eric Gustaf Peterson* och *Nyman* samt II: 182 av herr *Gustafsson* i Skellefteå, vari hemstälts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådana förändringar av nuvarande regler om beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem, att omflyttningar och rörlighet på arbetsmarknaden ej försvåras»; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 523 av herr *Sveningsson* och II: 432 av herr *Darlin m. fl.*, vari hemstälts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheter att från beskattning för realisationsvinst undantaga vinst vid egna hemförsäljning».

Utskottet hemställde,

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 159 av herrar *Eric Gustaf Peterson* och *Nyman* samt II: 182 av herr *Gustafsson* i Skellefteå om ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 523 av herr *Sveningsson* och II: 432 av herr *Darlin m. fl.* om ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Lundström*, *Gösta Jacobsson*, *Billman*, *Nordenson*, *Gustafson* i Göteborg och

Ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egnahem

Nilsson i Svalöv, fru *Nettelbrandt* samt herrar *Eriksson* i Bäckmora och *Björkman*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 159 av herrar Eric Gustaf Peterson och Nyman samt II: 182 av herr Gustafsson i Skellefteå ävensom de likalydande motionerna I: 523 av herr Sveningsson och II: 432 av herr Darlin m. fl. — ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till nyssnämnda motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna att från beskattning för realisationsvinst undantaga vinst vid egnahemsförsäljning.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Realisationsvinstbeskattningen har tillkommit för att förhindra osund spekulation. Av den anledningen har man undantagit försäljning från realisationsvinstbeskattning i de fall där det inte kan vara fråga om någon spekulation. Om man säljer en fastighet under expropriationshot utgår exempelvis ingen sådan skatt och inte heller om man säljer en jordbruksfastighet i samband med rationalisering av jordbruket.

Egendomligt nog uttas däremot fortfarande skatt på realisationsvinst i de fall då en egnahemsägare, t. ex. på grund av rationalisering inom näringslivet, måste lämna sitt egnahem för att flytta till en annan ort. Det är alldeles självklart att det inte heller därvidlag kan vara fråga om någon spekulation. Om en industriarbetare har byggt ett egnahem på en plats och t. ex. efter sex år på grund av förhållandena inom arbetsmarknaden på orten måste flytta till en annan ort för att där få arbete, måste han sälja sitt egnahem och köpa ett nytt på den nya platsen. Om han säljer det gamla egnahemmet till högre pris än vad som motsvarar byggnads-kostnaden, får han skatta för hela den

vinst som har uppkommit vid försäljningen. När han kommer till den nya orten och skall köpa ett egnahem där måste han betala ungefär samma pris som det till vilket han sålde sin gamla fastighet, men då visar det sig att en del av de pengar han fick vid försäljningen har gått åt till skatt för en vinst som i själva verket aldrig har existerat. Följaktligen har han inte ett tillräckligt stort kapital, därför att man tar ut skatt på en vinst som inte alls har funnits.

Det är detta som ligger bakom den motion som har väckts i detta sammanhang av herrar Peterson och Nyman i första kammaren och herr Gustafsson i Skellefteå i denna kammare. Motionärerna begär en utredning beträffande realisationsvinstbeskattningen på detta område.

Utskottet säger i sin motivering att försäljningar av detta slag bara kan äga rum i avfolkningsregioner, och där får säljaren inte ut mera än han själv har gett för fastigheten.

I en sådan situation att man vid försäljning av ett eget hem inte får ut mer än självkostnaderna finns det ju inte någon realisationsvinst att beskatta och då uppstår inte något problem. Om alla försäljningar av egnahem skulle vara av denna typ, skulle det inte behövas några motioner eller några debatter om saken. Med nuvarande struktur hos näringslivet och med de rationaliseringssträvanden, som kan beräknas bli en följd av de vidgade marknaderna, kan det emellertid förutses en ökad tendens till avflyttningar även från områden som inte drabbats av mer eller mindre kontinuerlig arbetslöshet. Det är i sådana fall fråga om en realisationsvinst vid försäljningen av egnahem kan bli aktuell.

Utskottet anför en i mitt tycke mycket egendomlig motivering när utskottet säger att man finner det »angeläget framhålla att fastighetsägare, även om en uppkommen försäljningsvinst trots de

Ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egnahem

förhållandevis gynnsamma realisationsvinstreglerna skulle beskattas, likväl intar en förmånlig ställning i jämförelse med sådana skattskyldiga, som nedlagt sina besparingar i icke värdebeständiga tillgångar, såsom bankmedel och obligationer». Bara därför att inflationen stjäl pengar från dem som satt in sina medel på bank, skulle den också få stjäla från dem som använt sina tillgångar för att bygga ett egnahem! Det är verkligen en underlig argumentering.

I det fall då en anställd säljer sitt egnahem på en plats därför att han skall flytta till en annan ort, där han erhållit anställning, behöver han ju använda pengarna från försäljningen för att skaffa sig oförändrad bostadsstandard på den nya orten. Om han hade kunnat bo kvar på den gamla platsen kanske under hela sitt liv, hade han inte behövt erlägga någon extra skatt. Men när han blir tvungen att flytta till en annan ort för att där söka sig sin utkomst måste han erlägga skatt för en vinst som han aldrig haft.

Detta är en orimlig ordning, som gjort att vi reserverar yrkat bifall till motionerna. Att frågan är aktuell och att den har varit föremål för många överväganden framgår också därav att vid den tidigare behandlingen i bevillningsutskottet, utskottsmajoriteten — som tillkommit med lottens hjälp — vid två tillfällen förordat en utredning. Denna gång har motsvarande hälft av utskottet kommit att stå för reservationen.

Få reservationer som framlagts här i riksdagen är så väl motiverade som den föreliggande. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr DARLIN (h):

Herr talman! Jag kan instämma i det mesta av vad herr Gustafson i Göteborg här har sagt.

Frågan om realisationsvinst vid försäljning av egnahem har diskuterats här vid flera tillfällen under senare år och

till och med föranlett skiljaktiga beslut i riksdagens båda kamrar. Den nuvarande utformningen av realisationsvinstbeskattningen tar ju inte tillräcklig hänsyn — eller ingen hänsyn alls — till konsekvenserna av penningvärdeförsämringen och inte heller till konsekvenserna av den omvandling som sker i samhället med hänsyn till behovet av förflyttningar av arbetsmarknadspolitiska skäl. Realisationsvinstbeskattningen är helt enkelt utformad så, att den skall dra in en del av den reella vinst som en säljare kan erhålla. Men, herr talman, när det är fråga om ökning i försäljningsvärdet förorsakade av penningvärdeförsämring är det inte fråga om någon reell vinst utan om en fiktiv vinst, och det kan inte ha varit meningen att fiktiva vinster skall beskattas på detta sätt.

Det är emellertid inte den principiella frågan som föranlett oss att åter ta upp realisationsvinstbeskattningens utformning för egnahem i riksdagen igen, utan det är de konsekvenser denna skattelagstiftning har för de arbetare och tjänstemän, som av arbetsmarknadspolitiska skäl nödgas flytta från en ort till en annan. Har dessa människor, som i många fall är egnahemsägare, blivit utan arbete på bostadsorten och måste flytta till en annan ort innan tidsfristen för realisationsvinst utgår, kan de komma att drabbas orättvist av skatten, såsom herr Gustafson i Göteborg redan anfört. Den ökning i försäljningssumman som de eventuellt kan erhålla när de tvingas sälja sitt egnahem är endast en fiktiv vinst, och när de skall köpa ett egnahem på den nya bostadsorten tvingas de också där betala ett merpris. Om de flyttar till högre dyrtor, kan de få betala betydligt högre merpris än vad försäljningen ger. Är det då, herr talman, rimligt att de drabbas av realisationsvinstbeskattning för att de tvingas sälja?

Nu säger utskottet, att i de fall då egnahem måste säljas därför att de ligger i vad man kallar avfolkningsregio-

Ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna-

ner, uppstår icke något mervärde utan tvärtom ett negativt värde, och därmed är man icke i behov av någon reformering av realisationsvinstbeskattningen. Är inte detta, herr talman, ett både cyniskt och lättvindigt sätt att resonera? Man erkänner därmed att problemet föreligger, men man avfärdar det med att det i regel inte uppstår. Men, herr talman, när det uppstår och om det uppstår, är det då rimligt att man skall erlagga skatt för realisationsvinst?

På vårt håll står det fullkomligt klart, att bestämmelsernas nuvarande utformning är felaktig och att de inte tar någon som helst hänsyn till de förändringar som har inträffat i samhället. Man är beredd att betala flyttningsavgifter, omskolningskostnader o. s. v. för att få människor från vissa bygder där arbetsvårigheter uppstått till de bygder där man söker arbetskraft. När man gått in för den linjen, varför skall man då ha kvar en historisk utformning av de beskattningsregler vi här talar om? Vi måste vara överens om att dessa människor utan egen förskyllan drabbats av en näringslivets strukturomvandling, och vi borde vara överens om att hålla dem skadeslösa.

Jag skulle också vilja få svar på frågan, herr talman, varför utskottets majoritet inte anger skälen till att en egna-hemsägare som tvingas sälja sin villa på grund av sjukdom, familjeskäl eller arbetsmarknadspolitiska skäl — han kanske vill flytta till annan ort där han fått bättre arbete — skall betala en straffskatt.

Sedan 1959 års riksdag är från realisationsvinstbeskattning undantagen vinst, som uppkommit vid sådan avyttring av jordbruksfastighet eller del därav, som utgör led i åtgärder för jordbrukets eller skogsbrukets yttre rationalisering. Här har vi, herr talman, parallellfall till den strukturomvandling som drabbar egna-hemsägare.

Lika väl som man undantagit jordbruksfastigheter bör man undantaga eg-

na-hemsfastigheter, när försäljningen är framtvungad av åtgärder som egna-hemsägaren icke själv har minsta ansvar för eller möjligheter att påverka. Den ändring vi föreslår i realisationsvinstbeskattningen utgör inte några konstigheter. Det är en enkel ändring, som medför större rättvisa och som gör att lagen blir utformad så, att den överensstämmer med de aktuella situationerna i samhället. Jag kan inte finna, herr talman, att de som argumenterar emot detta vårt förslag står på saklig grund, utan man resonerar utifrån prestigesympunkt och gör frågan krångligare än vad den behöver vara.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr Lundström m. fl.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Frågan om beskattning av realisationsvinst var ju uppe även vid förra årets riksdag, och i årets motion i ärendet har jag inte kunnat hitta någonting nytt i sak. Där förekommer bara en upprepning av de argument, som anfördes i fjol och som riksdagen då tog ställning till.

Nu säger herr Gustafson i Göteborg, att vi skall beakta rationaliseringsbehovet på detta område och även ta hänsyn till förhållandena i avfolkningsregionerna och näringslivets strukturrationalisering. Även herr Darlin var inne på den saken. Ja, det är klart att vi skall göra det. Men vi måste väl ändå hålla oss till själva sakfrågan, alltså realisationsvinstbeskattningen. Och då måste jag säga att varken fastighets- eller realisationsvinstbeskattningen är ogynnsamt utformad ur skattebetalarnas synpunkt. Jag vill erinra om 1951 års riksdagsbeslut, som innebar en uppmjukning genom att man införde en fallande skala, enligt vilken realisationsvinstbeskattningen blir successivt mildare efter sju år. Det är samma förhållande med riksdagsbeslutet 1959, då vi fick bestämmelser om skattefrihet vid fastighetsförsäljning i

Ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem i samband med skogs- och jordbrukets yttre rationalisering.

Utskottet erinrar nu om att man under förarbetena till sistnämnda lagstiftning undersökte möjligheterna att tillämpa samma principer även på egnahemsägare som tvingas sälja. Man fann dock att det var mycket svårt att dra säkra gränser för när det förelegat tvingande skäl att sälja eller inte, och med hänsyn härtill ville man den gången inte ingå på frågan.

Detta var bara en kort återblick, herr talman.

Sedan sade herr Gustafson i Göteborg, att utskottet har en märklig formulering på s. 5—6 i utlåtandet, där utskottet säger att fastighetsägare ändå intar en förmånlig ställning i jämförelse med sådana skattskyldiga, som nedlagt sina besparingar i icke värdebeständiga tillgångar, såsom bankmedel och obligationer. Herr Gustafson tolkar tydligen det uttalandet så att utskottet menar, att om inflationen stjälar, varför skall den då inte göra det också från fastighetsägarna? Detta är dock en felaktig tolkning. Vad vi avsett är att man av erfarenhet vet att fastighets- och egnahemsägare i egenskap av skattebetalare alltid intar en relativt gynnad ställning i förhållande till dem som har lika stora belopp insatta i bank. Och detta gäller oavsett om det har varit inflationstider eller inte. Taxeringsvärdet ligger nämligen alltid under det verkliga värdet. Om jag har en fastighet som är taxerad till 50 000 kronor, så är det ganska säkert att det verkliga värdet är 75 000 eller 80 000 kronor. Men då jag beskattas efter taxeringsvärdet, får jag en fördel jämfört med dem som har t. ex. 75 000 kronor på bank, där avkastningen beskattas till hela sitt värde. Det är den saken som delvis har legat bakom bevillningsutskottets uttalande.

Vidare talade herr Gustafson och herr Darlin om de arbetsmarknadspolitiska skälen. Man kan bli tvungen att flytta från en ort till en annan, sade de, och

då borde det vara möjligt att få befrielse från realisationsvinstbeskattning. Ja, det är givet att sådana skäl kan föreligga. Men de lokaliserings- och arbetsmarknadspolitiska problemen är ju ingenting som kan lösas genom en ändring av beskattningsreglerna. När det gäller att bereda människor sysselsättning i avfolkningsorter fordras helt andra åtgärder. I lokaliseringspolitiken får man ta helt andra initiativ för att åstadkomma en utjämning. Litet längre fram får vi kanske tillfälle att behandla även de frågorna, och jag skall därför inte ingå på dem i dag. Men jag tycker inte man kan anföra dem som argument, när vi behandlar frågan om realisationsvinstbeskattningen. Det måste till helt andra åtgärder för att lösa de problem som uppkommer i sådana sammanhang.

Herr Gustafson i Göteborg talade också om att bevillningsutskottet två gånger tidigare har beslutat i enlighet med motionen, även om detta har skett med lottens hjälp. Men jag tycker ändå inte att den omständigheten, att motionärerna har fått utskottsmajoriteten på sin sida, är något sakligt argument, så nyckfull som lotten kan vara.

Herr talman! Jag skall inte orda längre i denna fråga utan hänvisar i stället till vad utskottet skrivit och yrkar bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Realisationsvinstbeskattningen är till för att beskatta vinster som uppkommit genom spekulation. Av den anledningen är från sådan beskattning undantagna t. ex. försäljningar som göres under expropriationshot. Man har också 1959 beslutat att undanta försäljningar av jordbruksfastigheter i samband med rationalisering av jordbruket. Såsom framgår av utskottsutlåtandet kunde detta motiveras »från samma utgångspunkter som den sedan länge gällande lagstiftningen om skattefrihet för realisationsvinst vid expro-

Ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egnahem

priation». Men lika tydligt är det att utifrån de principer, på vilka denna beskattning bygger, bör även en realisationsvinst, som uppstår vid försäljning av ett egnahem på grund av att vederbörande måste söka sin utkomst på annan ort, vara undantagen. Det är fullt logiskt och helt i konsekvens med lagstiftningen.

Och när utskottet erinrar om att det i propositionen rörande denna fråga till 1959 års riksdag »betonades att den föreslagna skattebefrielsen inte avsågs skola tillkomma någon viss kategori fastighetsägare, utan att det avgörande skulle vara anledningen till fastighetsförsäljningen», så stämmer det ju också utmärkt in på den situation som jag här skildrat.

Alltså: Alla sakliga skäl talar, herr Kärrlander, för att där det inte finns någon spekulationsvinst skall man inte heller beskatta någon »spekulationsvinst»!

Herr DARLIN (h):

Herr talman! Arbetsmarknadens parter är helt överens om att man skall sträva efter största möjliga rörlighet, så att de anställda kan beredas arbete på annan ort, om de där kan få bättre inkomster. Jag frågar nu herr Kärrlander: Är det då rätt att en arbetare eller tjänsteman, som av ena eller andra anledningen måste flytta till annan ort — det är kanske en astmasjuk som inte tål luften på den plats där han arbetar, eller en person som måste flytta av familjeskäl — skall straffbeskattas? För en sådan egnahemsägare 10 000 kronor mer för sin villa än han betalat drabbas han av en extraskatt på 4 000 kronor. Vederbörande har kanske arbetat och strävat i flera år för att kunna klara sin egnahemsfastighet, och så måste han, när han tvingas flytta, betala en stor summa pengar till staten. En sådan beskattning måste vara felaktig.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Jag vill helt kort ställa en fråga till herr Kärrlander: Är inte detta med realisationsvinstbeskattningen av egnahem ändå en fråga av den karaktär, att ni från socialdemokratiskt håll skulle kunna visa en liten smula tillmötesgående mot oppositionen?

År 1960 tillstyrkte bevillningsutskottet ett förslag om utredning rörande dessa problem, och förslaget föll enbart på den omständigheten, att kamrarna stannade i skiljaktiga beslut. Nu vet herr Kärrlander genom den exemplifiering vi anfört, att det förekommer fall som måste betecknas såsom alldeles orimliga — fall där familjen på grund av att den växer flyttar till ett större egnahem och då råkar ut för en realisationsvinstbeskattning, som blir särskilt stor på grund av den hårda marginalbeskattningen. Jag har tidigare i debatter om denna fråga anfört som exempel en man — en god vän till mig — som måste betala 4 000 kronor i skatt därför att han flyttade till en ny bostad när familjen växte; han hade förut två barn men vid det aktuella tillfället fyra barn.

Är det inte, herr Kärrlander, ganska rimligt och mänskligt, att man vill söka sig en rymligare bostad, när familjen blir större? Varför skall inte, herr Kärrlander, människorna ha valfrihet också på detta område?

Nog borde det vara möjligt för taxeringsmyndigheterna att avgöra, om spekulationsintresse legat bakom försäljningen av en egnahemsfastighet eller inte. Och herr Kärrlander kan inte säga annat än att vi varit mycket blygsamma och måttfulla, när vi i reservationen hemställt att riksdagen måtte »anhålla om utredning rörande möjligheterna att från beskattning för realisationsvinst undantaga vinst vid egnahemsförsäljning». Ni borde inte behöva tycka att ni sträckt er för långt, om ni går med på detta krav.

Ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg säger att denna lag enbart är till för att förhindra spekulation. Jag vet inte om det är riktigt. Enligt 35 § kommunalskattelagen skall till intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet hänföras »intäkt, som skattskyldig haft av annan förvärvskälla än förut nämnts och som ej heller härflutit av kapital». Till sådan intäkt räknas »vinst å *icke yrkesmässig* avyttring av fast eller lös egendom». Det är alltså först när avyttringen blir yrkesmässig som man skall börja räkna med spekulation. En vinst som gjorts vid realisation blir beskattningsbar inkomst. Det tycker jag vi borde kunna vara ense om.

Herr Gustafson säger, att denna paragraf enbart är till för att förhindra spekulation. Men det finns inget i kommunalskattelagen som säger detta. Jag vidhåller vad jag förut sagt, nämligen att denna grupp av skattebetalare inte är särskilt missgynnad i förhållande till andra. Självfallet kan det uppstå fall, där man tycker att det inte borde utgå någon realisationsvinstbeskattning. När vi emellertid förut har sett på detta problem, har vi funnit att det är så svårt att dra precisa gränser, som för fram till en något så när rättvis avvägning, att vi inte kunnat ge oss in på detta. Jag tror att detta är ett hållbart argument.

Herr Darlin sade att det måste till andra åtgärder för att arbetsmarknadens strukturrationalisering skall fungera på ett tillfredsställande sätt. Det tror jag att vi kan vara överens om. Exemplet att en person som vinner 10 000 kronor på att försälja en villafastighet får betala 4 000 kronor härav i skatt säger väl inte mer än att vederbörande måste ha haft en rätt god inkomst.

Herr Björkman frågar, varför social-

demokraterna inte kan tillmötesgå oppositionen något i detta fall. Jag har inte den uppfattningen, att jag i denna fråga speciellt företräder någon politisk linje. Jag ser den ur rent sakliga synpunkter. Denna fråga har ingenting med åtminstone min personliga politiska uppfattning att göra. Jag skulle som jag ser det ha samma uppfattning oavsett vilket parti jag tillhör. Om herr Björkman bara bedömer frågan från högerens politiska ståndpunkt kan jag förstå att det ligger något annorlunda till. Jag ser detta emellertid, herr talman, från rent skattetekniska och sakliga synpunkter, och det är alldeles säkert sådana överväganden som också lett fram till bevillningsutskottets ståndpunktstagande.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Även jag har bedömt denna fråga från rent sakliga synpunkter. Jag anser att alla sakliga skäl talar för att socialdemokraterna denna gång skall tillmötesgå vårt mycket rimliga och måttfulla krav att undanta egna hem från realisationsvinstbeskattning. Vi har olika uppfattningar om möjligheterna att genomföra detta. Herr Kärrlander säger att han inte kan göra det på grund av gränsdragningssvårigheterna. Han kan emellertid inte förneka, att det i praktiken inträffar fall som inte är rättvisa. Varför går man då inte med på att utreda detta? Om herr Kärrlander menar allvar med sitt tal om sakliga skäl, vädjar jag till majoriteten i bevillningsutskottet att äntligen gå med på detta krav.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag förstår inte varför herr Björkman fortsätter att vända sig till socialdemokraterna, som om det skulle ligga ett politiskt motiv bakom vårt ställningstagande inom utskottet, vilket inte är fallet.

Visst uppstår det fall där det vore rimligt att befria från realisationsvinst-

Rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet

beskattning. Detta är emellertid, herr Björkman, inget skäl för att slopa hela denna beskattning. Man kan överallt i vår skattelagstiftning finna något moment, som man i något fall tycker slår illa och som inte fungerar riktigt, men därför slopar man inte hela detta moment i skattelagstiftningen.

Denna fråga är inte slutgiltigt avgjord, utan det kan ännu ske förändringar. Hittills har emellertid de sakkunniga ansett, att det har varit svårt att göra dessa förändringar.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Jag vill bara undanröja ett eventuellt missförstånd, herr Kärrlander. Jag har inte fordrat att man helt skall avskaffa beskattningen av realisationsvinster. Jag anser att den fyller en mission när det gäller att träffa de rena spekulationsvinsterna. Vad vi har vänt oss mot är de speciella konsekvenser som blivit följden när det gäller egnahemmen. Det är beträffande detta jag har begärt utredning om möjligheterna att åstadkomma en ändring.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Lundström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 101 ja och 97 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 17

Rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckt motion angående rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 438, av herr Larsson i Borrby m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att inkomsttagare med förvärvskälla i annan kommun skulle äga rätt att, därest därför tillräcklig inkomst av förvärvskälla inom hemortskommunen ej finnes, på den inkomst som uppburits i den kommun där förstnämnda förvärvskälla vore belägen utföra avdrag enligt 25 § 3 mom. kommunalskattelagen, vari stadgades rätt för ägare av annan fastighet att utföra dels avdrag för på fastigheten belöpande räntekostnader, dels extra avdrag om 200 kronor, samt att vederbörande utskott måtte utarbota erforderligt författningsförslag.

Utskottet hemställde, att motionen II: 438 av herr Larsson i Borrby m. fl. angående rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr Eriksson i Bäckmora, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med

Rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet

bifall till motionen II: 438 måtte antaga i reservationen intaget förslag till lag angående ändrad lydelse av 46 § 4 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Jag står som ensam reservant i detta ärende. Jag har reserverat mig till förman för motionen nr 438 i denna kammare.

I likhet med motionärerna har jag ansett att vid den kommunala beskattningen underskott å fastighet i en kommun borde få avräknas från inkomst som redovisas i annan kommun. Detta är i korthet innebörden i motionärernas begäran om ändring av 46 § i vår kommunalskattelag. Utskottet har avvisat en sådan ändring och endast välviligt skrivit, att frågan bör lösas i samband med fastighetsbeskattningens avveckling.

Om kommungränserna får inverka på den enskildes beskattning på detta sätt måste väl detta motverka en önskad utveckling av företagslokaliseringen. Detta får alltmer betydelse med den rörlighet vi önskar få på arbetsmarknaden. I motionen har man också pekat på den tydliga tendensen till att hemortskommun och arbetsplatskommun inte sammanfaller. För närvarande saknas möjlighet att vid den kommunala inkomstbeskattningen utnyttja avdrag för bl. a. underskott å fastighet på annan ort än hemortskommunen. Om då inkomsterna i hemortskommunen är ringa eller inga alls — vilket är helt naturligt om vederbörande driver rörelse i annan kommun — kan inte ens underskott å bostadsfastighet utnyttjas som avdrag. Det vore då rimligt att ett sådant underskott finge avräknas från inkomsten i rörelsekommunen.

Före 1958 inverkade kommungränserna på avdragsrätten även då det gällde ortsavdrag och de allmänna av-

dragen, men som väl är beslutade riksdagen det året om sådan ändring, att ett icke utnyttjat avdrag i hemortskommunen fick avräknas från inkomst i annan kommun. Den begränsning som nu kvarstår träffar i huvudsak underskottsavdragen för rörelseidkare, varingår underskott på fastighet som man i motionen särskilt har pekat på.

Man frågar sig onekligen om det kan vara någon mening i att behålla denna sista rest av ett beskattningssystem, som man redan har fått göra betydande modifieringar i för att undvika att kommungränserna sätter ur kraft eljest medgivna avdrag vid schablontaxering av en- och tvåfamiljsfastigheter. Ur rättvisesynpunkt borde detta undantag avskaffas, menar motionärerna. Till den ständpunkten har jag anslutit mig.

Det skall dock med tillfredsställelse noteras, att utskottsmajoriteten ändå har gett motionärerna rätt i sak, eftersom utskottet har anført, att »starka skäl talar för att skattskyldig medges möjlighet tillgodogöra sig avdrag för underskott å förvärvskälla även i annan kommun än den där beskattning av från förvärvskällan härflytande inkomst sker. Detta gäller således också sådana underskott som — i enlighet med vad i den föreliggande motionen angivits — uppkommer vid schablontaxering av en- och tvåfamiljsfastigheter.»

Herr talman! Jag ber med det anförda få yrka bifall till den reservation som har avgivits av mig.

Herr BOO (cp):

Herr talman! I taxeringsförordningens första paragraf stadgas, att i taxeringsarbetet skall iakttagas att taxeringarna står i överensstämmelse med skatteförfattningarna samt att de blir i möjligaste mån likformiga och rättvisa. Mot denna målsättning kan självklart inga invändningar göras. Men skall taxeringarna bli rättvisa erfordras det också, att skattelagstiftningen

Rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet

så långt det är möjligt är så utformad, att rättvisa kan ernås. Nuvarande regler för avdrag vid kommunal beskattning för underskott å s. k. schablon-taxerad fastighet medger inte samma rätt åt alla fastighetsägare. Som herr Eriksson i Bäckmora nyss sade kan den, som har sin verksamhet i annan kommun än bostads- och mantalsskrivningskommunen, icke utnyttja underskott på fastigheten i avdragshänseende. Det är klart att detta blir en orättvisa.

Jag skall taga ett exempel för att belysa olikheter som enskilda fastighetsägare måste ställa sig frågande inför. Låt oss tänka oss två egnahemsägare som bor grannar, t. ex. i Folkärna kommun som är en grannkommun till Avesta stad. De har likvärdiga egnahemsfastigheter och samma upplåning. Lånen kräver en ränta, vilken tillsammans med 200-kronorsavdraget överstiger 2 1/2 procent av taxeringsvärdet med 1 000 kronor. Båda har sitt arbete i Avesta stad, den ene som yrkesarbetare, den andre som egen företagare. Den förre kan då utnyttja underskottet på egnahemsfastigheten som avdrag vid den kommunala beskattningen, men den senare kan det inte. Det är givet att detta ur rättvisesynpunkt inte är tillfredsställande.

I motion nr II: 438 framlägges förslag som skulle neutralisera denna olikhet i beskattningen, och i reservationen har vissa regler utformats som skulle kunna åstadkomma denna verkan.

Nu skall jag liksom herr Eriksson i Bäckmora erkänna, att utskottets majoritet skriver mycket positivt om det berättigade i motionens yrkanden, men utskottet kommer likväl till slutsatsen, att det inte är möjligt att gå motionärerna till mötes därför att man då skulle få en orättvis fördelning mellan kommunerna. Man kommer då in på en intressant allmän frågeställning: Bör två enskilda individer få samma rättighe-

ter i detta avseende eller skall dessa rättigheter inte åstadkommas därför att man i så fall inte kan skipa rättvisa mellan de stora kollektiven, i detta fall kommunerna? Visst är det viktigt att skatteunderlagsrättvisa skapas mellan olika kommuner — det har jag haft tillfälle att i andra sammanhang betyga — men det är också viktigt att de enskilda behandlas så rättvist som möjligt.

Jag vill med det sagda yrka bifall till reservationen av herr Eriksson i Bäckmora.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! En utvidgning av avdragsrätten i detta hänseende bör som utskottet har sagt prövas i ett större sammanhang, nämligen i samband med fastighetsbeskattningens totala avveckling. Det är inte någon undanflykt från utskottets sida när det pekas på de olägenheter som uppstår om man nu tillmötesgår motionärerna. Då inträder den svårighet som också herr Boo var inne på, att en kommun får alla fördelarna och en annan alla nackdelarna. Herr Boo menade att en orättvisa mellan kommunerna spelar mindre roll än en orättvisa enskilda skattebetalare emellan, men vi måste ha en skattelagstiftning som tar hänsyn även till hur avdragsreglerna verkar för kollektiven. Så länge vi har regler om fastighets-skatt som en del i kommunalskattelagen kan vi inte tillmötesgå motionärerna utan att det blir orättvisa kommunerna emellan.

Vi är dock överens om sakfrågan. Skillnaden är bara den, att vi på vårt håll anser att de olika reformerna måste ske i ett sammanhang. Jag hoppas att det inte dröjer så länge förrän man definitivt kan avveckla fastighetsskatten, vilket riksdagen redan för åtskilliga år sedan har fattat principbeslut om att göra. Vissa problem har fördröjt den avvecklingen, men frågan kommer säkerligen tillbaka.

Rörelseidkares rätt till avdrag vid beskattningen för underskott å fastighet

Herr Eriksson i Bäckmora säger, att man för några år sedan inte heller fick dra av ens det Ortsavdrag som man inte kunnat utnyttja i en annan kommun. Det kan man nu få göra, och kan det tillåtas, menar herr Eriksson i Bäckmora, skulle man kunna medge också den nu föreslagna utvidgningen av avdragsrätten. Men regeln om Ortsavdragen har inte samma konsekvenser som en motsvarande regel för fastighetsskatten. Problemet är just detta, att så länge vi har fastighetsskatten kvar, är det oklokt att införa det nya moment motionärerna har begärt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Herr Kärrlander säger att man inte kan tillmötesgå motionärerna därför att man då skulle begå en orättvisa gentemot kommunerna. Är det då bättre att vidmakthålla ett system, som innebär en orättvisa mot de enskilda skattebetalarna? Eftersom samhällsmakterna stiftar lagar, måste de väl också ta konsekvenserna av detta, och bristfälligheter i lagstiftningen bör väl inte drabba de enskilda skattebetalarna så som sker om man bibehåller de nuvarande bestämmelserna på området. Reglerna om avdrag för underskott är ett mycket flagrant exempel på hur lagstiftningen i vissa fall kan komma att verka.

Skall vi vänta till dess att man har klarat av frågan om fastighetsbeskattningen, kan vi få behålla denna orättvisa mot de enskilda skattebetalarna rätt länge än, misstänker jag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Bäckmora be-

gärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Eriksson i Bäckmora.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 149 ja och 32 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 18

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att statsutskottets utlåtande nr 10 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på kammarens föredragningslista för onsdagen den 17 innevarande april.

§ 19

**Meddelande ang. av Stockholmsområdets
civilförsvarsförbund anordnad
information**

Herr TALMANNEN yttrade:

Den planerade informationen i personligt skydd kommer att äga rum torsdagen den 18 april 1963 kl. 14.00—16.00.

§ 20

Interpellation ang. pensionärens sjukförsäkringsavgifter

Ordet lämnades på begäran till

Herr CARLSSON i Huskvarna (fp), som yttrade:

Herr talman! Enligt lagen om allmän försäkring åligger det varje försäkringstagare att lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpning av lagen. Bestämmelsen innebär bl. a., att en arbetstagare måste lämna uppgift om sina anställningsförhållanden och om den lön han har.

Om en arbetstagare får sina löneförmåner minskade, innebär det i regel att hans sjukförsäkringsavgifter sjunker. Men om han skulle glömma att lämna uppgift om den minskade lönen eller inte skulle känna till att han måste lämna sådan uppgift, blir han påförd en för hög avgift. När tiden för klagan över den påförda avgiften gått ut, och det sker efter några veckor, anses vederbörande inte ha någon rätt att återfå den del av avgiften som han erlagt för mycket.

De regler som gäller på detta område har visat sig få olyckliga verkningar i ett fall som nyligen varit inför försäkringsdomstolens prövning. Fallet gällde en pensionär, som i fyra års tid betalat sjukförsäkringsavgift på ungefär 50 kronor om året trots att han inte haft någon inkomst utöver folkpensionen och således inte skulle ha behövt betala sådan avgift. Förhållandet var emellertid det, att pensionären strax före pensioneringen haft inkomst av tjänst och därför betalat avgift till sjukförsäkringen. När han inträdde i pensionsåldern hade varken han eller hans arbetsgivare lämnat uppgift om att anställningen var slut. I fyra år hade sedan pensionären på sin lilla pension fått betala den för honom dryga avgiften. När han till slut upptäckte felet, kunde han inte återfå sina pengar.

Nog måste det väl vara fel på detta

system. Man frågar sig, varför inte försäkringskassan fått instruktioner att undersöka pensionärens inkomstförhållanden när han inträder i pensionsåldern. Det är inte rimligt att begära, att en gammal människa själv skall hålla reda på alla förordningar. Och skulle det hända att pensionären blev påförd en avgift, som han i själva verket inte behövde betala, så borde det finnas möjligheter för honom att återfå de pengarna.

Under hänvisning till ovan anförd motivering hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande frågor:

1. Vill herr statsrådet medverka till sådana ändringar i gällande lagstiftning att en pensionär, som inte fullgjort sin skyldighet att anmäla ändrade löneförhållanden och därför blivit felaktigt påförd sjukförsäkringsavgift för inkomst som han haft före pensioneringen, får sina pengar tillbaka?

2. Vill herr statsrådet utfärda sådana nya instruktioner till försäkringskassorna, att dessa ålägges att undersöka om en pensionärs inkomstförhållanden i samband med pensioneringen är sådana, att han på grund av den skall betala sjukförsäkringsavgift?

Denna anhållan bordlades.

§ 21

Till bordläggning anmäldes andra lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckta motioner om sänkning av pensionsåldern,

nr 29, i anledning av väckta motioner om höjning av folkpensionerna, m. m.,

nr 30, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av pris- och konkurrenslagstiftningen,

nr 32, i anledning av väckt motion angående inkomstprövningen vid tillämpningen av familjebidragförordningen,

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99),

nr 34, i anledning av väckta motioner om självständig pensionsrätt för hemarbetande husmödrar, m. m.,

nr 36, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till sjömans hemresa vid semester m. m.,

nr 37, i anledning av väckta motioner om utbyte i lagstiftningen av uttrycket »psykiskt efterblivna» mot »psykiskt utvecklingsstörda»,

nr 38, i anledning av väckt motion om tillägg till livräntor åt pensionärer från Svenska tobaksmonopolet, och

nr 39, i anledning av väckt motion angående den öppna alkoholistvården m. m. i vad motionen hänvisats till lagutskott; samt

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av motion angående anmälningsskyldigheten i samband med rivning av kulturhistoriskt värdefulla byggnader,

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1962 (nr 270) om äganderättsutredning, lagfart och sammanläggning av fastigheter i vissa fall i Kopparbergs län, och

nr 16, i anledning av motioner om trafiksignaler som kan uppfattas av färgblinda.

§ 22

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1963/64 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1963/64 till bostadsrabatter jämte i ämnet väckta motioner;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsbehovet under anslaget Marinförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1963/64;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsbehovet under anslaget Flygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1963/64;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark; och

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1963/64; samt

från sammansatta konstitutions-, banko- och första lagutskottet:

nr 132, i anledning av väckta motioner angående utredning om JO- och MO-ämbetenas organisation och verksamhetsformer samt en av justitieombudsmannen till riksdagen gjord framställning om ändring av bestämmelsen i 24 § andra stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän.

§ 23

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 125, angående vissa frågor rörande jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.,

nr 126, med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m.,

nr 128, med förslag till förordning om ändring i tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391), m. m.,

nr 131, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m. genom försäljning till Oxelösunds stad,

nr 132, angående försäljning av viss allmänna arvsfonden tillfallen fast egendom,

nr 133, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1962 och 1963 vid dess fjortonde ordinarie möte fattade beslut,

nr 137, med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 kap. 29 § giftermålsbalken, m. m.,

nr 138, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 4 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., samt

nr 141, med förslag till lag om gravrätt m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 24

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 849, av herr *Hagberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående vissa anslagsfrågor m. m. rörande det militära försvaret under budgetåret 1963/64,

nr 850, av herr *Hammarberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

nr 111, angående förslag om ökad lärarutbildning m. m., och

nr 851, av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111.

Dessa motioner bordlades.

§ 25

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 17—19 april för att i Nicosia deltaga i sammanträde med Europarådets församlingens ekonomiska utskott.

Stockholm den 4 april 1963

Gunnar Heckscher

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 26

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.56.

In fidem

Sune K. Johansson
